

TAXISKUAMA A B'ONDO

Nu xiskuama ts'ich'a paa, nu zana yeje, nu kjee dyech'a nzincho dyech'a yencho.

Fe de erratas nu paa ñanto nu zana yeje, nu kjee dyech'a nzincho dyech'a yencho.

Nge nu jeb'i k'o o pøtu nu ts'ijña dyete dyech'a ñanto (116)

K'o o nguaruji k'a B'ondo nu paa dyote ñantonu zana nzincho, nu kjee dyote otjo jñincho.

Nu tee k'u ot'u jmuu yo xundaro k'u o dyat'a nu Taxiskuama, nge ó chech'i ra ngeje nu tab'ezo arkate ne tee Meb'ondo, nge nu paa yo, ne kjee ra mamu k'o kuantu a nd'ub'u:

E VENUSTIANO CARRANZA, ot'u jmuu k'u o dyat'a nu Taxiskuama, nge ó chechi ra ngeje nu tab'ezo arkate texe yo Ts'ib'ondo a B'ondo, ra tsjaa para:

Nu tee k'o o ñemeji ra dyat'a nu Taxiskuama k'o o muruji nu jñiñi un, nu paa naja, nu zana dyech'a yeje, nu kjee dyech'a nzincho dyech'a nziyo, mamu nu jeb'i k'o o pjonguji nu paa dyech'a nzincho, nzincho zana nu kjee nu, k'u o pjongu nu ot'u jmuu, ngekjua ra tsjaa chjeju nza kja nu ts'ijña nziyo k'o o pøtu nu paa dyech'a nu chjeju zana o tsjaa nu jeb'i nu paa dyech'a yeje, nu zana dyech'a yeje, nu kjee dyech'a nzincho dyech'a nziyo, k'o o unu a ngumu jñiñi a Ts'ib'ondo kja ñunu ndazapju, xi ra dyus'u nu k'o o kjiñi ra tsjaa e Lupe nu paa dyote ñanto nu zana jñii nu kjee dyech'a nzincho dyech'a jñii, ñe ra mamu k'o kuantu a nd'ub'u:

K'u o dyat'aji k'a Tangumu k'a b'ub'u yo arkate a Keretaro, nu ts'ich'a paa, nu zana yeje, dyech'a nzincho dyech'a yencho kjee.- V. Carranza.

Mbara nu b'ezo Manuel Aguirre Berlanga, b'epja pjoxta k'u at'a tjuru.- a B'ondo.

K'u ra daku sets'i ra unu nguenda nu taxiskuamana ñe k'o dyaja k'o kja nda o at'aji.

Taxiskuama ñe k'o o pøtují.- B'ondo, ts'ich'a paa, ye zana, nu dyech'a nzincho, dyech'a yencho kjee.- Aguirre Berlanga.

Mba yo tee

**TAXISKUAMA A B'ONDO K'U O PÖTU K'O O TSJAJI NU PAA TS'ICH'A NU ZANA YEJE NU
KJEE DYEC'H'A JÑINCHO TS'ITE YENCHO.**

B'EPJI NAJA

TS'IB'EPJI NAJA

K'o soo ra tsjaa texe yo tee k'o kuantu k'a Taxiskuama

Ts'ijña naja (Art. 1). A B'ondo texe yo tee ra soo ra tsjaa k'o mamu nu Taxiskuama, nge k'o dya ra soo ra sinb'i, ngetjo k'o ra xits'i k'o kuantu k'a Taxiskuama nu.

Dya soo ri tsambu in zaku texe yo tee a B'ondo. Yo chupi k'u dya nzhonts'e k'o ra ngichi k'a i b'ub'u yo tee B'ondo, mu ngetjo a kjanu ra soo ra nzhonts'e ñe ra pjoru yo tjuru.

Dya soo ri sob'uji yo tee k'o b'ub'u mejñiñi o meb'ondo, kjo ngeje b'eña o b'ezo, jango kjee pes'iji, yo tee k'o dya soo ra pepjiji, jange b'ub'uji, ko zödye o iyo, ko paa nitsjimi o iyo, zo ra ngichiji k'u neji, k'o chuntu o iyo, ne texe k'o dya ra jyesi ra tsjaa yo tee, dya ra soo ra dembi kjats'e k'o nee ja ra mimiji kuantu k'a Taxiskuama.

Ts'ijña yeje (Art. 2). Nu tee Meb'ondo nge natjo, ne dya soo ra xobiji.

Nu tee Meb'ondo ngeje n'año tee ne n'año jñiñi, yo tee kjanztjo in jñiñi k'u pale k'o ya nduu. Nge k'o tee k'o dyenje k'a B'ondo k'u dya soo ra nzhotse, ñe xe pjuruji ja ra muruji texe yo tee, ja ra pepjiji, ja ra tsjaji k'o pjenda kjaji, ñe ja ra zonuji.

Yo tee k'u jñaji n'año jña, ngeje k'o ra xits'i pje ngeje k'o soo ra tsjaa ñe k'o kara k'a jñiñi.

Ngeje mejñiñi, yo k'o soo ra jmuruji, soo ra pepjiji, soo ra tsjaji k'o pjenda kjaji ñe para yo arkate k'o kja jñiñi.

Texe yo jñiñi k'o jñaji n'año jña k'o soo ra mamu ja ra ngaraji yo jñiñi, soo ra mamuji ja ra mimits'iji. K'u ra mimits'iji na joo a B'ondo. Mba ra mboruji k'o jñiñi k'o jña n'año jña, ngeje nu

Taxiskuama ñe nu tjuru nzi na yo ts'ib'ondo nu k'u ra unu nguenda texe k'o kuantu nu ts'ijña, k'u ja ba jñaji ñe kja jango mimiji.

A. Nu Taxiskuamana nu para ñe ra mbos'u texe yo jñiñi k'u jñaa n'año jñaa, a kjanu yo jñiñi ra nzhonts'e mbara:

- I. Ra soo ra mamuji ja ra jmuruji ñe ja ra pepjiji, ja ra jñaji ñe ja ra dyataji, ja ra tsjaji k'o penda kjaji.
- II. Yo tee ra soo ra tsjaji nu k'o mants'aji mbara jyokuji yo chuu k'o kjaa o jñiñi, nza kja mamu kja ne Taxiskuama, k'o tee kja ñomu, k'o soo ra tsjaa texe yo tee k'o kuant'u k'a Taxiskuama, k'o soo ra mimiji, ñe ra mimi na joo yo b'ejña. Nu tjuru ra xits'i pje k'o soo ri tsjaa ñe ja ra tsjaa, mo ra nee a kjanu yo arkate k'o at'a chuu.
- III. Ra ents'iji nza kja mamu yo tee, ja ra tsaji, ñe texe k'o pjenda kjaji, ra ñemeji yo arkate, ñe yo pjoxte mba ra mamu ja ra mimiji yo tee k'a o jñiñi, ñe ra unu nguenda k'u yo b'eña ra chjejuí k'o pjenda kjaji nza kja yo b'ezo, nza k'a mamu yo tjuru a B'ondo ñe Ts'ib'ondo.
- IV. Ra pporuji na joo ja bi jñaji, yo k'o pjech'i, ñe texe k'o pjenda kjaji, ñe k'o pjenda kjiñiji.
- V. Ra pporu ñe ra tsjaa na joo ja i b'ub'uji ñe ra pporu texe o juajma nza k'a mamu nu Taxiskuama nu.
- VI. Ra ngich'i na joo kja yo ts'ijña k'o mamu ja ra tsaji yo k'o tsaaji juajma nza kja kuantu ne Taxiskuama nu ñe yo tjuru k'o jñaji nu, xo yo k'o soo ra tsjaji yo tee jñiñi k'u dya tsanji jaujma, a kjanu yo k'o soo ra tsjaji nu k'o pjenda kja k'a o jñiñi, mbe dya ra soo tsjaji k'o nee yo tee a jñiñi k'a yo juajma k'u xits'i nu Taxiskuama nu. Mbe ra soo ra jñaji na joo yo tee a jñiñi k'o yo arkate mba ra mamuji ja ra tsjapuji nza k'a mamu nu tjuru nu.
- VII. Ra ents'iji, k'a yo jñiñi ja kjaa mejñiñi, yo arkate k'u ra tsjaji pjoxte texe nu tee nu. Yo Taxiskuama ñe yo tjuru k'o kjaa yo Ts'ib'ondo ra tsja nguenda texe nu, k'a yo jñiñi, mba ra tsjaji na kjuana nza kja mamu yo tjuru.
- VIII. Ra soo ra ngich'iji K'a so jok'u chuu in Ts'ib'ondo. Mbara tsjaji k'o soo ra tsjaa nu tee, texe yo chuu k'u o tsaji ngetjo na tee o mu nge na punkju tee, ra tsjaji nguenda texe yo pjenda kjaji nza kja mamu nu Taxiskuama nu.

Yo k'u jñaji n'año jñaa pes'i pama pama ra soo ra tsanji na tee k'u ra mbos'u mba ra unu nguenda texe k'o jñaji ñe k'o pjenda kjaji.

Yo Taxiskuama ñe yo tjuru k'o kja Ts'ib'ondo ra soo ra mamu jango ra ngaraji yo jñiñi ñe ngetjo yo ra mamu ja ra karaji k'a o jñiñi ñe ja ra ents'iji yo arkate ñe ra mamu k'o ra soo ra tsjaji ñe k'o dya soo ra tsjaa.

B. Nu B'ondo, yo Ts'ib'ondo ñe yo jñiñi, mbara texe yo k'o jñaji n'año jñaa ra tsjaji chjeui ñe dya xi ra sob'uji yo tee, ra dyemeji yo Ngumu ñe ra soo ra mamuji ja ra tsjaji mbara pjurui yo k'o soo ra tsjaji yo tee k'u jñaji n'año jñaa ñe ja ra nok'uji texe yo jñiñi, ngenu ñe yo arkate a B'ondo ra pepji mba ra tsjaji nu.

Mba dya xi ra kjaa juejme k'a jñiñi ja kjaa tee k'o jñaji n'año jñaa, texe yo arkate, nge o bepji ra:

I. Ra mbos'u mbara nok'u texe k'a b'ub'uji yo tee k'o jñaji n'año jñaa, mba ra mimiji na joo ñe ra tsanji merio mbara unu na joo zaku yo tee nu, ra tsjaji yo texe yo arkate a B'ondo ñe yo ts'ijñiñi. Yo arkate k'o yo jñiñi ra mamu ja nzi merio ra unu yo tee a ts'ijñiñi mbara tsjaji yo pepji k'o nesta yo tee nu.

II. Ra mboru k'u ra noku yo xoru, ra pjonsu yo xoru k'u jñaji yeje jñaa, ñe k'o n'año kjaji, ra ich'i xoru, ra pjoru k'u ra nguaru texe tee nu na sjoru, ra ich'i pepji ñe ra pjons'u ra xoru na punkju. Ra pjons'u merio mba ra yo tee k'u xoru k'u jñaji n'año jñaa ra xoruji na punkju. Ra tsjaji ts'ib'epji k'a xoru nza kja k'o pjenda kjaji k'a o ts'ijñiñi, nza kja k'o mamu ne tjuru ñe ra dyonu yo tee k'o jñaji n'año jñaa k'o na joo nu k'o tsjaa yo arkate. Ra siy'a ñe ra tsjaji ra pjech'i n'año tee yo k'u pjenda kjaji texe Ts'ib'ondo a B'ondo.

III. Ra tsjaa ra unu texe yo dyenche yo tee, ra pjonsuji texe yo dyenche k'o para yo tee a ts'ijñiñi nza kja yo pjiño, ñe ra pjonsuji ra zets'i mba dya ra zodyeji yo tee k'o jñaji n'año jñaa, ra pjonsu ro k'o ra tsjaji mba dya ra zodye, nza k'a yo tee ko kja ts'ike.

IV. Ra tsjapuji na joo ra mimiji yo tee k'u jñaji n'año jñaa, ñe ja ra b'ub'uji, k'anda poji, ra pepjiji mba ndame ra tsjajo ñe ra pjonsuji mba ra pespe merio mbara haba o nzumuji, ñe ra unuji yo k'o pjenda nesta.

V. Ra pjonsuji yo b'ejña mba ra tsjaji nguenda ra soo ra pepjiji, nza kja yo pepji k'o ne tjsaa nu, ra pjonsuji mba dya ra zodye, ra unu k'o nesta mba ra xoruji ñe ra tsjaji nguenda mba ra mamuji ja ra mimiji o jñiñiji.

VI. Ra tsjaa na jee ra pjechi k'u kjaaji yo k'o n'año jñaa ñe mba ra ngaraji na joo yo ts'ijñiñi, mbe ra nesta ra tsjapuji ñe ra haba ja ra jñaji mba texe tee, ñe ra tsjaji jmicha k'a t'ezi k'o kara jmicha. Ra mamuji pje ra nesta mba ra chomu yo t'ezi nu yo tee k'u jñaji n'año jñaa, nza kja mamu yo tjuru nu.

VII. Ra pjonsu ra tsjaa pepjiji na joo yo tee ñe ra tsjaji nguenda yo k'u pjenda kjaa o ts'ijñiñi yo tee k'o jñaji n'año jñaa, mba ra kjaa pepji k'o ra unu merio, ra tsjaji k'o ngumu k'u pjozte ra tsjaji na punkju b'epji, kanji yo t'ezi mba ra pepji, ñe ra pøø ñe ra tomuji texe k'o nestaji.

VIII. Ra tsjaji yo ts'ijña ñe tjuru k'o ra mboru yo tee k'o jñaji n'año jñaa k'o o maa n'año jñiñi, nza kja a B'ondo o mu o maa k'a kara yo ngicha, yo arkate ra tsjaa na joo mba ra soo ra pepjiji na joo k'o kjaa a juajma yo tee k'u jñaji n'año jñaa ; ra tsjapuji na joo mba dya ra zodyeji yo b'ejña ; ñe ra pjonsuji ra kjaji ra xoruji ñe ra ñonuji na joo yo ts'it'i ñe yo tat'ii k'u o jñii ñe o jyoo o maa na n'año jñiñi ; ra mboru k'o ra soo ra tsjaji yo tee ñe ra xompu k'o pjenda kjaji a o jñiñi nu tee k'o o maa n'año jñiñi.

IX. Ra onuji yo jñiñi k'a kjaa tee k'u jñaji n'año jñaa ja ra tsjaji yo b'epji mba ra noku texe yo ts'ijñiñi ñe yo jñiñi ñe yo Ts'ib'ondo a B'ondo ñe, mu ra nee a kjanu yo tee, ra tsjaji nguenda, k'o neeji yo tee ra tsjaa mba ra nokuji.

Mbara tsjaa nguenda, yo k'o nesta, ra tsjaji in ts'ijña nu, nu Ngumu jango jmuru k'o in jñaa yo tee, yo Ngumu k'a dyat'aji tjuru yo Ts'ib'ondo a B'ondo ñe yo Ngumu k'a kara arkate a jñiñi, ra mamuji pje ra tsjaji nu tee mba ra tsjaji nguenda nu ts'ijña nu, ñe pje ra tsjaji mba ra unu merio mu ne ra neji yo arkate ñe ja ra tsjaji mba texe yo ts'ijñiñi ra pepji nu, ñe ra pjoru k'o kjaji nu o iyo.

Texe nu k'o soo ra tsjaji yo tee k'u jñaji n'año jñaa k'o mamu nu ts'ijña nu, o ts'ijñiñi ñe texe yo tee nu, ra soo ra tsjaji nza kja mamu nu tjuru.

Ts'ijña jñii (Art. 3).- Texe yo tee ra soo ra xoru. Yo Ts'ib'ondo a B'ondo ñe yo jñiñi, ra unu xoru yo tee nza kja nu pjuru xoru, nu yeje xoru, ne yo jñii xoru. Nu pjuru xoru, nu yeje xoru, ne yo jñii xoru nge yo ngunxoru k'u ta ra maa yo tee.

Nu xoru k'u ra unu yo tee yo arkate, nge k'o ra tsjaa ra kjijñi yo tee ñe ra tsjaa ra nee nu B'ondo, ngekjua ra unu siya texe yo tee, ñe dya ra tsjaa chuu.

I. Yo tee ra soo ra maa nu nitsj'imi k'u ra nee ra maa nza kja mamu nu ts'ijña dyote nziyo (24), dya ra soo ra jñaji ja ba kjaa nu nitsj'imi k'a moji yo tee ;

II. Yo k'o ra ich'i yo xompute yo t'ii ra nge k'u o kjiñi yo tee, ra pepjiji mba ra para texe k'o na joo, ñe dya ra jyesi ra tsjaji ko pjenda kjaji mo dya xoru.

Ñe :

a) Yo tee ra ents'iji yo arkate k'u ra neji, nujnu ra ngeje nza kja yo tee k'o jmuruji mba ra tsjaa pjoxte, ñe ra tsjaji a kjanu texe kjee mba ra mimiji na joo, mba ra kaanji yo merio k'o ra nesta, ra b'ub'uji texe na joo, ñe ra soo ra kjaji k'o pjenda kjaji yo tee a ts'ijñiñi ;

b) Ra nge Ts'ib'ondo a B'ondo, nu k'o- dya ra pes'i natjo tee- ra pjonsuji texe yo chuu k'u dyenje yo tee, ra pjonsu mba ra tsjaji nguenda texe k'o pes'iji, ñe ra soo ra ents'iji yo tee k'u ra tsjaa arkate ñe pjoxte k'u ra neji, ñe ra pjonsu ra mboru yo merio k'u pes'i ne B'ondo ñe ra tsjaji texe yo paa k'o pjenda kjaji k'a yo jñiñi, ñe

c) Ra pjonsu ra mimiji na joo yo tee, nza kja yo k'o pjenda ra ich'i mba ra nok'u yo tee k'o xoru, ñe mba ra mimiji na joo yo tee ñe ra pjurui ra b'ub'u na joo texe tee k'o kara a ngumu, ñe ra pjonsu k'u neji ra tsjaa yo tee a ts'ijñiñi, ñe ra pjonsu ra mimiji na joo yo tee ñe ra chjeui tee k'o soo ra tsjaa, mbe dya ra soo ra tsjaa nguenda jentjo na n'año tee, na n'año nitsjimi, na n'año ts'ijñiñi, k'o ngeje b'ezo o b'ejña o n'año tee ;

III. Mba ra tsjaa nguenda ñe ra tsjaji nu k'o mamu nu yeje dyopju ñe ts'ib'epji II, nu Tab'ezo a B'ondo ra mamu pje ra tsjaji pje k'o ra ich'i yo tee k'o ra ma xoru mba ra soo ra dyopju, ñe ra soo ra xoru, sekundaria ñe nu xoru mba ra pepiji a texe Ts'ib'ondo a B'ondo. Mba ra tsjaa nguenda nu k'o mamu a jens'e, nu Tab'ezo a B'ondo ra tsjaa nguenda k'u mamuji yo arkate kja ne Ts'ib'ondo, ñe yo arkate a B'ondo, ñe ra tsjaji nguenda texe yo pjoxte mba ra xoruji yo tee, nza kja mamu ne tjuru.

IV. Texe yo xoru k'u ra unu yo tee ne Ts'ib'ondo, dya ra ngont'u merio ;

V. Ra unuji texe yo xoru k'o nesta yo tee (preescolar, primaria y secundaria) nza kja mamu nu dyopju naja, ne Ts'ib'ondo ra tsjaa nguenda texe k'o pjenda xoru yo tee-nza kja yo ra xompu ra dyopju ñe ra xompuji ra pepji- k'u ra nesta mba ra nok'u texe tee a B'ondo, ñe ra pjonsuji ra jyod'u k'o pjenda nee ne ra nesta yo tee ñe ra jyod'u ja ra jyokuji yo t'ezi k'u ra pjonsu tee, ñe ra pjonsuji ra tsjaa nguena ñe ra mboru yo k'o pjenda kjaji yo tee a ts'ijñiñi.

VI. Yo tee k'o tjee ngunxoru ra soo ra xompu texe yo n'año xoru. Mbe ra tsjaa nguenda nu k'u mamu ne tjuru, yo arkate k'o unu xoru a Ts'ib'ondo ra unu o ra jyunb'u nu jeb'i k'o mamu o xoru nu tee mu o maa na ngunxoru k'u tjee jentjo na b'ezo.

Mbe yo xoru k'u ra xompu ra dyopju, ñe texe n'año xoru, mu nge yo ngunxoru k'u tjee natjo b'ezo, ra nesta :

- a) Ra xompu yo xoru nza kja mamu nu dyaxu yeje ñe nu ts'ib'epji II, ñe ra tsaji nguenda nu k'o ra nesta ra ich'i nza kja mamu nu ts'ib'epji III, ñe
- b) Yo arkate ra unu sets'i ante k'u ra ich'i yo tee nza kja mamu nu Taxiskuama nu, ñe nza kja mamu ne tjuru ;

VII. Yo Tangunxoru ñe yo n'año ngunxoru k'a xompu mba ra pepji yo tee, k'u ne tjuru ra unu sets'i ra pepji nats'e yo, ra soo ra mandats'e ;ra tsjaji yo k'u ne ra xompu, ra jyod'u nu k'u ra neji, ñe ra pjoru nu k'o pjenda kjaji yo tee nza kja mamu nu ts'ijña nu, ñe ra pjons'u k'u ra nee ra xompu ñe k'u ne ra jyod'u, ñe ra tsjaji yo onu k'u ne ra tsjaji ñe k'u ne ra mamuji ra soo ra tsjaji nu ; ra tsjaji na jeb'i k'u ra mamu pe ra ich'i yo tee ; ñe ra mamuji pje nesta mba k'u yo tee k'u ra nee ra pepji k'a Tangunxoru ra ngich'i nza kja yo xompute ;ñe ra mboru k'u tjeë nu tangunxoru. Nu ts'ib'epji A in ts'ijña dyete dyote jñii (123) nu Taxiskuama nu ra mamu pje ra tsjaji yo tee k'o pepji k'a tangunxoru, nza kja mamu ne tjuru B'ondo mbara yo b'epji k'o kjaa nu, ñe ra mamu pje ra nesta ra tsjaji yo n'año mb'epji, mbe ra tsjaji nguenda k'u ra unu sets'i ra pepji nats'e, ñe ra soo ra ich'i k'u ra ne ra pjech'i yo tee, ñe k'u ra nesta ra tsjaji yo ngunxoru nza kja mamu nu ts'ib'epji nu ; ñe

VIII. Nu Ngumu k'a pepji tee k'o in jñaa yo tee, mbara mboru k'u ra xoru na joo yo tee texe k'a Ts'ib'ondo a B'ondo, ra tsjaji yo tjuru k'u ra nesta, mbara s'ajaji k'u ra nesta mba ra xoruji texe tee a B'ondo, yo Ts'ib'ondo ñe yo jñiñi, ñe ra mboru k'u ra unu merio k'o ra nesta yo tee mba ra xoruji ñe ra mamuji kjo nge yo pjoxte k'u dya ra tsjaa na joo nza kja mamu nu tjuru, ñe texe tee k'o dya ra jyes'i ra xoru na joo yo tee.

Ts'ijña nziyo (Art. 4).- Nu b'ezo ñe nu b'ejña ra chjejui nza kja mamu nu tjuru. Nu tjuru nu nge k'o ra pjoru ja ra mimiji, ja ra b'antjoji ñe ja ra nok'u texe in dyojui.

Texe tee ra soo ra mamuji na joo janzi t'ii ra pes'iji.

Texe tee ra soo ra pjons'uji mba dya ra zodye. Nu tjuru ra mamu ja ra ma dyataji yo tee, ñe ra mamuji ja ra tsaji mbara dyata yo tee b'ondo ñe ts'ib'ondo, nza k'a mamu nu ts'ib'epji XVI in ts'ijña yente jñii (73) ne Taxiskuama nu.

Texe yo tee ra soo ra mimiji na nzumu k'u na joo, ñe ra nok'uts'e o zaku.

Texe yo tee ñe o dyojui ra soo ra pes'iji na ngumu na joo. Nu tjuru ra mamu ja ra tsaji ñe ja pjosuji k'o ra nesta mbara tsajijinu.

Texe yo t'ii ñe yo xut'ii ra soo ra ñonuji na joo (ra kjaa pje ra siji), ñe ra pjos'u mba dya ra zodye, ra xoruji ñe na joo ra nok' u textjo.

Yo tee k'o o ñemeji ra mboxk'uji nge ra pjoru mba ra tsjaa nguenda k'o mamu yo tjuru. Nu ts'ib'ondo ra unu yo k'o nesta mbara mimiji na joo yo ts'it'i ñe k'o soo ra tsajaji.

Nu ts'ib'ondo ra pjos'u mbara ndame ra tsajaji k'o soo ra tsajaji yo ts'it'i.

Ts'ijña ts'ich'a (Art. 5).- Texe nu tee ra soo ra pepji k'u ra nee, nza kja yo chøjmu, o na bepji k'o na joo. Nu tjuru nu, ngetjo ra sinb'iji nu tee nu mu ra tsajaji dya joo na n'año tee, o mu ne ra nee nu arkate a Ts'ib'ondo, o dya ra jyesi ra pepji k'o nee mu ra tsjaa dya joo texe yo tee. Ne ni na tee ra xipjiji pje k'o ra tsajaji, ngetjo mu ra mamu nu pjoxta k'u ra soo.

Nu tjuru ra mamu texe yo Ts'ib'ondo a B'ondo pje nge k'o b'epji ra nesta na jeb'i k'u ra mamu k'o o xoru mbara pepjiji, yo k'o nesta mba ra unu nu jeb'i, ñe yo arkate k'o ra unu nu.

Ne ni na tee ra tsjaa na b'epji k'o dya ra ngont'uji ñe nu mu dya ra nee ra tsjanu, ngetjo na b'epji k'o ra xipji ra tsjaa yo arkate pjoxta, nge k'o ra tsjaa nu b'epji nza kja mamu yo yaxu I ñe II in ts'ijña dyete dyote jñii (123).

Nu yo b'epji k'a kjaji yo arkate ñe yo pjoxta, ngextjo ra tsajaji nza kja mamu yo tjuru nu, nza kja yo tuu zapju ñe yo kjaa poxta, ñe nu b'epji k'o ra xits'i pje ri kjaji, ñe yo k'o ens'aji mba ra tsjaa pjoxta, mu ra ens'aji nu yo tee o yo arkate. Yo pjenda kja mba yo b'epji k'o nesta xoru ñe yo ra pjons'u yo tee nge k'o ra tsajaji, nza kja mamu yo tjuru nu.

Yo arkate a B'ondo dya ra jyezi ra tsajaji na jeb'i k'o ra mamu k'u nu b'epji ra jyumbu in zaku na tee.

Ñe ni ra soo ra tsajaji na jeb'i, k'u ra tsjaa k'o tee ra jyezi o b'epji ngetjo ts'ike paa o texe paa.

Nu jeb'i k'o o tsjaji mba ra pepjiji, ra xipjiji jango paa ra pepji nza kja mamu nu tjuru, mbe dya ra soo ra kjobu na kjee, ñe dya ra soo ra tsjaji na jee, ñe dya ra soo ra tsjaji ra jyesi o b'epji jentjo k'o mamu nu jeb'i k'o o tsjaji.

Mu dya ra pepji na joo nza kja mamu nu jeb'i k'o o tsjaji mba ra pepjiji yo tee, ra soo ra tsjaji k'o mamu nu jeb'i, mbe dya ra soo ra tsjaji k'o ra nee nu jmuu.

Ts'ijña ñanto (Art. 6).- Mu ra mamuji k'o kjiñiji yo tee dya ra ngeje na onu yo k'u ñemeji mba ra mbos'u yo tee, ngextjo mu o tsjapu dya joo na tee, nu k'o soo ra tsjaa na n'año tee, dya ra joo k'o ra tsjaa ñe ra jyod'u chuu; mu ra dyabu na ma kjatobi, ne tjuru ra mamu k'o na joo. Nu soo ra para nge o b'epji k'o ra tsjaa nu ts'ib'ondo.

Mba ra tsjaji nu ts'ijña k'o soo ra ngich'i mba ra para k'u kjaji nu n'año tee, nu B'ondo, yo ts'ib'ondo ; ra tsjaa jan go o ne ra tsjaji yo tjuru:

I. Texe k'o ra para k'u pes'i yo arkate o k'u pjons'u yo tee a B'ondo, Ts'ib'ondo ne jñiñi, nge in texe tee ñe ngextjo ra kjuatu mu ne ra nee yo k'o mamu ne tjuru. Nu ts'ijñanu mamu, ra soo ra para k'u nee texe yo tee B'ondo.

II. Yo k'u ra para nza kja nu zaku tee, ñe texe k'o mamunu ra pjoru nza kja mamu nu tjuru.

III. Texe tee, ra soo dya ra mamu pje ra tsjanu ñe mba ra, ra soo ra ngich'i mba ra para texe k'u ra nee, k'o kua't'u yo jeb'i ñe dya ra tsont'u.

IV. Ra mamuji ja ra paraji k'u ne ra mbara ñe ja ra tsjajinu. Nu yo jabi tsjaji ra para yo ngumu k'o pjons'u tee, ja ri dyorunu ñe ja o pejñe nu.

V. Yo tee k'o ra xipji ra unu nguenda yo jeb'i kjaa paa ne ra unu nguenda kjanu t'ezi k'u ya kjaa, texe k'o ne ra para ñe k'u paa ñe ja bi dyoru yo pjenda unu.

VI. Yo tjuru ra mamuji ja ra unu nguenda yo tee k'o pjenzhtjo k'o pjenda unu nza kja yo merio k'o ngont'u yo tee.

VII. Mu dya ra tsjaa nguenda k'o mamu ja ra tsjaji, k'o ne ra para ra tsak'u ri tsont'u k'u pjenda kjaa nza kja mamu yo tjuru.

Ts'ijña Yencho (Art. 7).- Ra soo ra opju kja jeb'i ñe ra soo ra mamu k'o pjenda ri kjiñi.

Ne ri na tjuru ñe arkate soo ra mamu pje ra kjaa ñe dya ra otju merio yo k'u opju kja jeb'i, ne ra jyezi ra tsjaa na jeb'i, ndezekjua ra kjaa na joo nu zaku, ñe yo nee ra tsjaji texe yo tee. Dya ra soo ra dembi nu k'o at'a jeb'i nza kja na t'ezi k'u dya joo.

Yo tjuru ra mamu texe k'o ra nesta mba ra tsjaa k'u na joo, ñe dya ra tsjaa k'o dya joo k'u mamu, a kjanu dya ra ts'ot'u t'ezi texe k'o ne ra pøø yo jeb'i, ngextjo k'o ra tsjaa xempjadu.

Ts'ijña Jñincho (Art. 8). Yo mbepji k'o o ñemeji ñe k'u pjons'u tee ra tsjaa nguenda nu ts'ijña k'u soo ra dyoru, mbe nesta ra opju mi na joo pje ra dyoru; mbe ra dyoru nza kja yo jmuru tee, ngextjo yo tee meb'ondo ra soo ra tsjaanu.

Texe k'u ra dyoru nesta ra opju kja na jeb'i k'o nee, ñe ra manda yo arkate k'o ne ra unu. Nu arkate ndame ra tsjaa mbara k'o ra unu k'o nee yo tee o iyo.

Ts'ijña Nzincho (Art. 9). Dya ra soo ra zimbi k'u nee ra jmuruji k'o na joo, mbe ngextjo k'o tee B'ondo ra soo ra tsjaanu mbara at'a nu meb'ondo. Ne ri na jmuru k'o juu zapju ra soo ra jyumbu.

Dyara mama k'u dya joo, ñe dya ra so'o ra zimbi na muruji tee k'o ne ra tsja na dyoru ne k'o dya nee nza kja na arkate o dya ra tsja na xempjadu, ne o dya ra tsja na joo, mbara tsja k'u nee.

Ts'ijña dyech'a (Art. 10). Texe yo tee k'u mimiji kja ne texe yo ts'ib'ondo a B'ondo ra soo ra tsjaa nza kja ra pes'i yo zapju kjane ngumu, mbara pjurui in dyojui, mbe dya soo ra pes'i k'o dya jyezu nu tjuru B'ondo nza kja pes'i yo xundaro a B'ondo. Nu tjuru B'ondo ra xipji jara, ngek'ua, jango, ra jyesi yo tee ra pes'i yo zapju.

Ts'ijña dyech'a naja ((Art. 11). Texe tee ra soo ra ngich'i a B'ondo, ra pedye, ra ma texe yo jñiñi, ñe ra soo ra pøtu o ngumu, dya ra nesta ne ni na jeb'i .Nu ts'ijñanu ra mboruji yo k'o so'o ra pes'i zapju, mba ra tsjaji k'o dya joo, ñe yo arkate jñiñi, nge yo tjuru k'o mamu ja ra pøt'u , pedye k'o ra tsjaji nguenda ne texe a B'ondo, ñe k'o chupi k'o o dyenje a B'ondo.

Ts'ijña dyech'a yeje (Art. 12). A texe yo Ts'ib'ondo a B'ondo dya soo ra ngaraji jyote, ñe dya ra pjonsu yo ndajmuu, ñe dya ra soo ra nee na punkju nza kja pes'i yo chupi.

Ts'ijña dyech'a jñii (Art. 13). Dya k'o ra soo ra kja^pju yo tjuru k'a unuji ngextjo yo arkate k'o o emeji. Ne ri na tee ra unu nguenda k'o dya kjo pje ra tsap^uji, ñe ni ra unu tjuru ngextjo k'o mamu mba ra yo tee ñe k'o k^uatu kja ne tjuru. Ra soo ra tsjap^u chuu nge k'o ra tsjaa dya joo ñe xundaro k'o o tsja dya joo; mbe yo k'a unuji k'o chjejuⁱ xundaro, dya ra soo ra t^uns'u k'a zo joku yo chuu yo tee k'o dya ngeje xundaro. Nu mu dya joo ra tsjaa na tee meb'ondo, nge yo arkate ñe yo xundaro k'o o emeji ra mboru nu tee, k'o ra soo joku nu chuu.

Ts'ijña dyech'a nziyo (Art. 14).-Ne ri na tjuru ra zinbi yo tee, ra na ma kjatobi texe.

Dya kjo ra soo zinbi nzhodu, ñe k'o ngeje tsaja, ñe k'o soo ra tsjaa, ngextjo mo ra tsjaji ra jmur^u yo arkate a ngumu k'a joku yo chuu, ngek'ua ra tsjatjo na joo nu jmur^u ñe k'o mamu yo tjuru, k'o o tsjaji.

Mbe yo jmur^u mba ra onu na tee k'o dya joo o tsjaa, dya ra na matokjabi, ñe dya ra tsjap^u k'o ra mamu texe yo tee k'o o b'ub'unu, maske k'o k^uatu k'a taxiskuama ra tsjap^u.

Mbe yo jmur^u mba ra onu texe yo tee, ra tsjap^u ra ngont'u ngekua nu taxiskuama mamu, mbe dya mamunu ra tsaji naja.

Ts'ijña dyech'a Ts'ich'a (Art. 15). O dyaneji ra tsjaa jeb'i k'o tee k'o o emeji k'o dya joo o tsjaa, ñe k'o tee k'o dya joo o tsjaa ñe dya ximi jy^esi ra nzhontse; jinga ra zimbi k'o soo ra tsjaa texe yo tee k'o k^uatu kja taxiskuama na.

Ts'ijña dyech'a ñanto (Art. 16). Ne ri na tee ra soo ra zopjuⁱ, in dyojui, k'a o ngumu, jeb'i o k'u tuu nu tee, ngextjo mu yo arkate ra manda na jeb'i, k'u mamu ja ra tsjaji.

Dya ra soo ra t^uns'uⁱ k'a p^joru, ngextjo mu yo tee k'u at'a chuu ra nee a kjanu, ñe mu dya kja^a otjo k'u o dya joo o tsjaa, k'u ra ngot'u k'a p^joru ñe k'u ra jy^unk'u ra soo ra nzhonts'e, ñe mu ra tsjaji nguenda k'u na tee o dya k'o o tsjaa mbe mu o tsjaji k'u na n'año tee.

Yo arkate k'u ra tsjaa na jeb'i mba ra tsot'u na tee, ra nesta ra ch^uns'u k'a nu tee k'u at'a chuu, dya k'o soo ra tsjaa n'año ñe nge in b'epji ra d^uns'u. Mu dya ra tsjaa a kjanu ngeje ne tjuru k'u ra dyat'a nu.

Xo mu nge n'año tee ra soo ra duns'u mu na s'oo tee mu ra tsjaa k'u dya joo, o mu dya kjuaru o tsjaa, ñe ndame ra nduns'u k'a ngumu k'a at'a chuu, k'a ngumu k'a b'ub'u nu arkate k'u at'a chuu. Nu arkate ra tsjaa na jeb'i k'u ra mamu k'u ndame ra ts'ot'u a pjoru.

Ngextjo mu ra xadaji, mu nge na tee k'u na s'oo o tsjaa nza kja mamu ne tjuru, ñe mu nu tee ra soo ra maa dyub'u, ñe mu dya ra kjaa na ngumu k'a at'a chuu, mu dya ra zunu yo hora k'u ra pepji yo tee k'u at'a chuu o mu dya nge nu jñiñi k'o kjaa nu, nu ngumu k'a at'a chuu ra soo ra manda ra ngot'u nu tee k'o o tsjaa na s'oo.

Mu ra xadaji, nu arkate k'u at'a chuu k'u ra pepji mba ra jyoku nu jeb'i mba ndame ra mamu k'u ra ngot'uji nu tee o ra jyezi ra nzhonts'e.

Yo arkate k'u pjoru tee, mu ra mamu nu ngumu k'a at'a chuu ñe mu o nge yo tee k'o pepji mba ra tsjaa k'o dya joo, ra soo ra mamu k'u ra ngot'u na tee, ñe pje jñiñi ñe pje ma paa nza kja mamu ne tjuru, mbe dya ra soo ra kjobu nzite paa (40), mu nestaji mba ra paraji na joo pje o tsjaa, ñe mba ra mboru k'u tuu yo tee, o mu nu tee mbate ra soo ra nzhonts'e. Yo paa k'u ra unu setsi, ra nge nu ngumu k'a at'a chuu k'u ra mamu ja ba ra tsjaji. Ne dya soo ra kjobu jñite paa (80) mba ra ts'ot'u k'a pjoru.

Nu tee k'o pepji mba ra tsjaa k'o dya joo nge k'o pepji jñii o nziyo tee, mba ra tsjaa k'o dya joo jyanspu jyanspu, nza kja k'o mamu ne tjuru.

Ne ri na tee ra ngot'u k'a ngumu k'a at'aji chuu dya ra kjobu nzite jñincho hora (48), nge k'u ra nesta mba ra mamu k'u ra ngot'uji o ra jyezi ra nzhonts'e ; Yo paa k'u ra unu mba ra at'aji chuu nge k'u ra mamu ne tjuru. Mo dya ra tsjaa nguenda texe k'o mamu a xo'ni, ne tjuru k'a at'aji chuu nge k'u ra soo ra mamu pje ra tsjaa.

Texe k'u soo ra ueñi o ngumu, nge k'o arkate k'u at'a chuu k'u ra unu setsi mba ra tsjaa a kjanu o iyo, ra mamu ja ngek'ua ra ueñeji yo tee k'u ra ueñeji ñe k'o nge k'u ra tuns'u o ra ngot'uji, ñe ra ndebe ma ra tsjaa na jeb'i k'u ra nzhotu mu o tsjaa k'u dya joo, mbe ra kjaa ye tee k'u o jyandaji pje o tsjaa nu tee k'o na s'oo.

Mu ra ñaji k'u na s'oo tee mbe dya ra ara pje ñaji ra jotjo. Ne tjuru ra at'a chuu mu dya ra jyezi nzhonts'e ñe mu dya ra jyezi ñaji k'o ra neji ra ñaa, ngextjo mu ra neji a kjanu yo tee. Nu tee arkate k'u at'a chuu ra xoru ante ke ra tsjaji nguenda nunu, mu nge k'u ra nesta mba ra jyoku chuu. Ne ri na tee ra jyezi ra ñaji mu dya ra mamu a kjanu nu tjuru.

Ngextjo yo arkate k'u pjoru tee k'a texe yo Ts'ib'ondo a B'ondo, mu ra nee a kjanu na arkate k'u at'a chuu a na Ts'ib'ondo a B'ondo, ra soo ra unu setsi, mba ra ñaji k'u ra neji. Mba ra tsjaa a kjanu, yo arkate ra nesta ra xoru yo jeb'i k'a ne tjuru pje mamuji mba ra tsjaa nguenda pje ra nesta.

Yo arkate k'u pjoru tee texe yo Ts'ib'ondo a B'ondo dya ra soo ra unu setsi mu nge jango ra ens'eji arkate, ra pøø, ra nge ja mimiji tee, pje pepiji o mu nge yo jeb'i k'o tsjaa.

Yo arkate k'u pjoru tee ra ñ'eje tee k'u at'a chuu k'u ra soo ra ndame ra tsjaji mba ra at'a chuu ñe mba ke nu arkate k'u pjoru tee ra tsjaa onu ñe ra jyombu pje k'o o tsjaji yo tee k'u na s'oo, mbe ra pjoru k'u dya ra tsjaji chuu yo tee k'o na jonte. Ra kjaa na jeb'i k'u ra mamu ja ba tsjaji yo arkate k'u pjoru tee, ñe yo tee k'u at'a chuu.

Mu ra jyezi ra ngich'i n'año tee ra nesta ra tsjaji nza kja k'o mamu ne tjuru. Mu dya ra tsjaji a kjanu dya ra tsjaa nguenda yo arkate k'u at'a chuu.

Yo arkate k'u pepji yo jeb'i k'o nesta mba ra at'a na chuu ra soo ra maa jyanda yo ngumu k'a kjaji chuu, mba ra nuji k'o o tsjaji nza kja mamu ne tjuru, ne k'o o tsjaa na joo yo arkate k'u pjoru tee; ñe ra dyoru yo jeb'i ñe yo xiskuama k'u ra nesta mba ra paraji k'u o tsjaa nza kja k'o mamu ne tjuru, ne nza kja kua't'u mba ra soo ra ma jñanda yo ngumu k'a o kjaji chuu.

Yo n'año jeb'i k'u dya ra nesta mba ra at'a chuu k'u o chot'uji k'a ngumu k'a o kjaji chuu, dya ra mamuji k'u o chot'u, mu o dya joo, ra tsjaa nguenda ne tjuru.

Mu dya ra kjaa chuu a B'ondo k'u na n'año jñiñi, yo tee xundaro dya ra soo ra mimiji k'u na ngumu k'u dya tsjaja, ñe mu nu menzumu dya ra nee a kjanu, ne dya ra soo ra mamu pje ra tsjaji yo menzumu. Mbe mu ra kjaa chuu a B'ondo yo xundaro ra soo ra mimiji k'a ngumu k'u dya nge nu, ñe ra dyoru jñonu ñe texe k'o ra nesta, nza kja k'o mamu ne tjuru.

Ts'ijña dyech'a yecho (Art. 17). Nzi na tee dya soo ra jyokuts'e chuu, ñe dya soo ra mbee in kuee nu mu ra ñana in tsjaa.

Texe yo tee ra soo ra mbes'i k'u ra mbøs'uji k'a at'aji yo chuu k'u xo soo ra xipjiji jangua ra nguaru ñe ja ra tsjapu nza kja k'o mamu yo tjuru, ne ndame ra nzhotuji na jeb'i mu ra nguaru. Yo b'ezo dya ra soo ra ngot'u nu mu ra mbøs'uji, ra ngejme a kjanu, k'u dya ra soo ra ngont'uji.

Yo tjuru ra jyod'u ja ra tsjapu mba ra jyoku na joo nu chuu. Nu mu ngeje k'a at'aji chuu, ra jyod'u ja ra tsjaji, ra soo rea ngont'uji ñe ra xipjiji nu mu neji ra mboru yo tee k'o kjaa pjozte.

Nu mu ngeje k'u ra zad'uji ko nu jña mba ra nguaru nu chuu ra soo ra xipjiji k'a ra dyaraji texe yo tee mbe ot'u ra zojnuji texe k'o tsjaa chuu.

Yo tjuru a B'ondo ñe yo ts'ijñiñi ra jyod'uji ja ra tsjapuji mba ra soo ra jyokuji na joo nu chuu k'a ngumu k'a at'aji yo, ñe ra soo ra jyokuji na joo. A B'ondo, yo Ts'ib'ondo ñe nu B'ondo ra soo ra tsjaji k'u ra b'ub'u ja ra mbøs'uji mba ra ñanaji texe yo tee kja yo jñiñi ñe ra soo ra jyokuji na joo nu b'epji k'u ra tsjaji pjozte. Nu k'o ra ndonji yo tee k'o ra tsjaji pjozte dya ra chjeju k'o tonji yo tee k'o pepji k'a Ngumu k'a At'a yo chuu.

Dya kjo soo ra dyotuji merio k'u ra ngont'u yo n'año tee.

Ts'ijña dyech'a jñincho (Art. 18). Xo ngetjo k'o tsjaa na s'oo ra soo ra ngot'uji a pjoru mba dya xi ra nzhonts'e. Nu k'a ra ngot'uji dya ra chjeju k'a ngot'uji k'o dya tee k'o dya jonte ñe ra xonuji.

Nu b'epji k'u ra dyat'a k'a ne pjoru ra jyokuji k'u ra ndepi yo b'epji k'o na joo, nu k'u xo ra jichiji, ra unuji sjoru, ra b'ub'u na joo ñe ra dyat'aji t'eñe mba ra tsjapu ra nzhogu ñe ra mimi na joo nu tee k'o ngot'uji k'a pjoru ngek'ua dya xi ra yepe ra tsjaji s'onte, ñe a kjanu ra unu nguenda ja ra mbøs'u ne tjuru. Yo b'ejña k'o tsjaa nduxte xo ra ngot'uji a pjoru mbe dya ngot'uji k'a ra ngot'u yo b'ezo.

A B'ondo, yo Ts'ib'ondo ñe nu B'ondo soo ra dyat'aji na xiskuama ngek'ua texe yo tee k'o o ngot'uji k'a pjoru mba ra soo ra tjotu ñe ra nguaru k'a mi oji k'a pjoru.

A B'ondo, yo Ts'ib'ondo ne nu B'ondo ra dyat'aji, texe k'o soo ra tsjaji, na b'epji k'u ra tsjapu ra mbos'u texe yo tee k'o dya joo k'o tsjaa ngek'ua ra mimiji na joo yo tee k'u xo ra mbos'u yo tjuru ñe k'u ri pes'i dyech'a yeje ñe dya b'e ra ngins'i dyech'a jñincho kjee, ngeje k'u soo ra mbos'uji texe yo tee a kjanu ñe k'o ra mbara nu Taxiskuama mbara texe yo tee k'o soo ra tsjaa yo tee ñe k'u ra mbara texe yo tee. Yo tee k'u dga b'e kjins'i dyech'a yeje ñe k'u o tsjaji k'o dya na joo nza kja k'o mamu yo tjuru, soo ra mbos'uji ngek'ua ra ngaraji na joo.

Nu mu ra jyokuji nzi na yo b'epji ra ngeje nzi na yo arkate k'o pepji k'a ngumu k'a at'aji yo chuú ñe yo ndaxoñiji k'o ndambaru k'u pjoru ñe pjos'u yo ndant'i. Soo ra dyat'aji ja ra jyokuji mba ra mbos'u ñe ra mboru ñe ja ra tsapu nzi na yo n'año, k'u ra mboruji texe yo ndant'i ñe k'o neji.

Texe yo n'año k'u ra jyokuji ñe ra jñanduji ja ra tsjaji nu ts'ib'ejji nu mu neji a kjanu. Texe k'o ra jyod'u ja ra tsjapuji k'u ra ndeñe yo ndant'i ra jñanduji k'u ra jyokuji ñe ja ra tsjaji na joo.

Texe nu yo soo ra nzhotuji mbara b'ub'uji na joo ñe ngek'ua ra mimiji na joo k'u ra yepe ra nzhobu k'a in b'edyi yo ndant'i, nza kja nu mu ra tsjapu ra nokuji na joo nzi nats'ejji ñe k'o soo ra tsjaa. Nu mu ra tsjapu ra ngejme k'a ra tsjapuji ra ndis'i nge nu mu ra mbos'uji ñe dya nda ra mezhe, ñe xo ngetjo yo ndant'i k'u ya ngins'iji dyech'a nziyo kjee, nu mu dya b'ub'u na joo k'u dya ra jñandu yo dya tee.

Nu mu ra ngot'uji k'a pjoru yo tee k'o ngeje mejñiñi a B'ondo nu mu b'ub'uji k'o n'año jñiñi, soo ra siji a ñeba a B'ondo ngek'ua ra ngins'i na k'o zob'uji mba ra mimi na joo nza kja k'o mamu ne tjuruna, ñe yo tee k'o ra ngot'uji a pjoru k'u dya ngeje mejñiñi a B'ondo ñe ngeje k'a n'año jñiñi nu mu dya joo k'o tsjaa, soo ra zis'iji k'a in jñiñi, nza kja k'o mamu yo Taxiskuama a Xoñijomu nu k'u o dyat'aji k'u ra tsjaji a kjanu. Nu mu ra zis'iji ngeje nu mu xo mamu a kjanu nu tee k'o ra dyoru a kjanu.

K'o ngot'uji a pjoru, ñe nza kja k'o mamu ne tjuru, soo ra ngot'uji mba ra ngis'i yo paa k'o xipjiji k'a pjoru k'a b'extjo b'ub'u k'a in nzumuji, ngek'ua ra tsjapuji k'u ra mimiji na joo mbo ra nzhobu k'a in jñiñi k'u ya ra mbezhi jonte. Nu mu ra ngeje a kjanu dya ra mbezhi na s'onte k'o jmuruji ñe nza kja k'o dya tee k'u ngeje pot'u tee k'u ra neji ra ngot'uji na joo.

Mba ra ngot'uji yo tee ñe ra xipjiji ja nzi paa ra b'ub'u nu texe yo tee k'o tsjaa s'onte k' jmuruji ra zis'iji k'a ra ngot'uji na joo a pjoru. Yo ndaarkate dya ra soo ra unuji setsi, mba ra ñaji ko yo dyatee k'o ya ngot'uji ñe ra mboruji na joo nu mu ya o'o k'a pjoru.

Texe k'o kua't'u a xo'ñi ra soo ra tsjapuji a kjanu texe dya s'onte.

Ts'ijña dyech'a nzincho (Art. 19).- Dya kjo soo ra zujmujji nu mu ra kjobu yente yeje k'u zunu na ndame o jñii paa, ndeze nu mo zat'a kja ne pjoru, nu mu dya b'e tot'uji pje o kja o zuruji nu k'u pje ra xipjiji pje kja o zuruji : nu k'o dya joo k'o tsjaa nu k'u koxte ; nunu, k'u ra jyokujji ja ra tsjapuji, nza kja k'o mama ne tjuru ñe k'u ra mamujji k'u na kjuanu k'o tsjaa o maxi o mbos'u.

Nu ngumu k'a at'aji chuu soo ra dyorpu nu arkate k'o b'ub'u k'a pjoru nu mu dya rida ra mboru nunu mba ra soo ra jyod'u ja ra tsjapuji nu mu ra zat'a nu paa k'u ra zojnuji, nu k'u ra jyod'uji nu ñ'iji, ra mbos'uji nu k'o tsjaa ñe nu mu ra guench'iji o nu mu ya mamujji ra ngot'uji k'a pjoru mu dya joo k'o tsjaa. Ne arkate k'u b'ub'u k'a pjoru ra jyod'u ja ra ngot'uji nu b'ezo k'u ra kua'tuji, nu mu ngeje yo tee k'o na kjuaru o k'u jmuruji, nu k'u kjaa pot'u, nu mu ra tsjapu na b'ejña, nu mu ra ubu na tee, nu mu tjeë na tjedyi o na zapju k'u ra pjajna, nza kja texe k'o dya soo ra nduns'u nza kja k'o mamu ne tjuru k'u dya ra tsjapu na joo texe yo jñiñi a B'ondo, ngekua ra tsjapu ra noku ñe ra mbos'u ra mimiji na joo texe yo tee.

Ne tjuru ngeje k'u ra mamu texe k'o soo ra tsjaa nu arkate k'u b'ub'u kja pjoru mba ra jyezi ra mbedye nu tee k'o ngot'uji k'a pjoru.

Nu mu ra zas'a nu paa k'u ra soo ra xipjiji nu b'ezo k'u ra ngot'uji k'a pjoru ngeje nu mu ra dyoru nu b'ezonu, nza kja k'o mamu ne tjuru.

Dya ra soo ra jyezi ra kjobu nu paa ma jiyo ra nguench'iji nza kja k'o mamu ne tjuru. Nu arkate k'u b'ub'u kja ra ngot'uji k'a pjoru nu b'ezo k'u dya joo k'o tsjaa, nu mu ra zat'a nu paa k'u ya xipjiji ñe dya ra nzhotuji na xaka nu jeb'i k'u ra xipji k'u xi ra dyoru ja nzi paa nza kja k'o mamu nu Taxiskuama, soo ra zojnu nu arkate k'u b'ub'u k'a pjoru nu k'u ra mamu mba ra jyokujji k'u ra ngis'i nu paa ñe, nu mu dya ra nzhot'uji nu jeb'i nu mu ra kjobu jñii k'u ra zunu ndame, ra soo ra jyeziji k'u ra maa.

Texe yo ts'ib'epji k'o ra tsjaji ra ndepi na ñ'iji mba ra nguaru na joo kjo ra ngot'uji a pjoru na tee o iyo. Nu mu ra jyod'uji nu ñ'iji nu tee o xi tsjaa n'año k'o dya joo, soo ra yepe ra dyonuji ñe dya ra chjamba k'u ot'u o tsjaa ñe kja ra jyaspa_ji, mu neji a kjanu.

Nu mu ya kjobu texe k'o dya joo o tsjaa ñe ya ra ngot'uji a pjoru k'u o jmuru yo tee mba ra tsjaji k'o dya joo ñe ra chiji o ra pot uji nu arkate k'u ra dyoru k'a n'año jñiñi, ra jyeziji texe nu ts'ib'epji k'u mi kjaji mba ra ngot'uji a pjoru.

Texe k'o dya joo nu mu ra pench'iji ñe yab'uji o k'a nu pjoru, ñe texe k'u ri nguench'iji ñe dya ri mamu a kjanu ne tjuru, ñe texe kjo ra kjobu kja ne pjoru, dya joo k'o ne ra tsjapu ra jyoku na joo yo tjuru ñe ra guench'iji yo arkate.

Ts'ijña dyote (Art. 20). Nu mu ra dat'aji nu ts'ib'epji kja ne pjoru ra ngeje k'u ra ngos'uji ñe ra ñaji. Xo ra tsjapuji k'u ot'u ra iñiji nu jña_a, k'u ra chunbi, k'u xi ra ndepi ñe ndame ra jyokuji nu chjuu.

A. Texe nu k'o ra xits'iji :

I. Texe yo ts'ib'epji k'o ra jyokuji mba ra b'ub'u na joo yo tee, ñe ra mbos'u yo tee k'o dya kjo pje kja_a, ñe k'u o tsjaa na s'oo dya ra jyeziji ñe ra tsjapuji k'o ra ngont'u ;

II. Texe nu mu ra zojnuji ra b'ub'u nu arkate, ñe dya kjo ra soo ra xipji k'u ra b'ub'u nu, mba ra soo ra jyokuji na joo nu chu_u, ne soo ra dyat'aji na joo ;

III. Nu mu ya ra jyokuji nu chu_u ñe ra mamu kjo ngeje k'u dya joo k'o tsjaa ngetjo k'o dya joo k'o tsjaa nu k'o ra dyonuji nu mu ra zojnuji. Ne tjuru ngeje k'u ra mamu ja ra tsjapu ñe k'o ra xipji pje me k'o ra mbejñe mba ra tjes'i nu, k'u soo ra ot'u ra zojnuji nu ;

IV. Nu mu ra zojnuji ra b'ub'u na arkate k'u dya b'e mi pa_ra pje me k'u ot'u o kjobu. Nu mu ya ra zonuji mba ra nzhoji kjo na kjuana o dya kjuana k'o dya joo k'o tsjaa ngeje nu mu ra zonuji texe yo tee k'u ra ñanaji ñe ra ñaji ;

V. Ne texe k'o ra unuji nguenda mba ra jyod'uji na joo nu ñ'iji nge k'u ra tsjaa nu k'u kja_a koxte, nza kja k'o mamu ne tjuru. Nza yejui ra soo ra chejui mba ra soo ra koxte o ra ñana, angezeji ;

VI. Dya ra soo k'u ra tsjats'e nzi na arkate k'u joku chu_u ra b'unts'e k'o na tee mba ra jyoku nu chu_u nu mu dya b'ub'u k'u xi naja, ra jyod'u k'u ra b'ub'u ko t'ekjañomu mba ra zojnu nza yejui, soo ra tsjaa a kjanu nu mu mamu a kjanu nu Taxiskuama ;

VII. Nu mu ya mburu ra tsjaji t'onu, ñe nu mu dya kjo pje ra mamu nu tee k'u kos'uji ra soo ra ot'u ra nguaruji ñe nza kja k'o ra mamu ne tjuru. Nu mu ra mamu nu tee k'u dya joo k'o tsjaa ñe nge k'u kos'uji, dya kjo ra xipji ñe para pje me k'o ra tsjapuji, kjo na kjuana k'o dya joo k'o tsjaa ñe texe chjejuí k'o dya joo k'o tsjaa ñe k'u kos'uji a kjanu, ne arkate ra soo ra zonuji. Ne tjuru ra soo ra ñanu nu tee k'u dya joo k'o tsjaa mba ra mbos'u nu mu ra mamu kjo nge angeze k'o dya joo k'o tsjaa ;

VIII. Ne arkate nge k'u soo ra mamu k'u ra ngot'u a pjoru nu tee k'u dya joo k'o tsjaa ;

IX. Texe nu mu ra tsjapu k'u ra mamu k'u nge angeze k'o tsjaa k'o dya zojnuji yo tee.

B. Texe nu k'o soo ra tsjaa k'u ra tsjapuji kjozte :

I. Soo ra mamu k'u dya nge k'u o tsjaa na joo nu mu dya b'e sotuji kjo nge angeze k'u ra xipji nu arkate ;

II. Ra soo ra ñaa o ra ngot'u in nee. Ndeze nu paa nu mu zuruji ra soo ra xipjiji pje kja o zuruji ñe ra soo ra ngot'u in nee, a kjanu dya ra soo xi ra ñasp'aji. Dya ra soo ra tsjaji a kjanu ñe ra guench'i nu tjuru, nu mu ra tsjapu k'u dya joo ra ñabi o ra ubuji, ra tsjapu ra zuji o ra yab'uji. Nu mu ra tsjapuji ra ñaa ñe dya ra b'ub'u na tee k'u ra mbos'u ra ñanu dya ra jobu a kjanu.

III. Ra soo ra xipjiji, ndeze nu mu ra zuruji ñe nu mu ra zojnuji k'a ngumu k'a jod'uji ñ'iji mba ra jyokuji yo chuu o nu arkate, texe nu k'o ra ngos'uji ñe k'u soo ja ra mbos'uji. Nu mu ngeje yo jmurutee k'o dya joo k'o kjaji, nu arkate k'u jod'u ñ'iji ra soo dya ra xipji kjo nge ñe pje na chjuu k'u kjaa koxte ;

Ne tjuru ra jyod'u ja ra mbos'u nu tee k'u kos'uji, k'u ra ngot'uji mbos'uji ngek'ua ra jyod'uji na joo nu ñ'iji mba ra nguaru na joo nu mu ngeje yo jmurutee k'o dya joo k'o kjaji ;

IV. Ra soo ra zojnuji yo tee k'o ra dyub'u nguenda mba ra mbos'u nu tee k'u o ngos'uji, ñe ra xipji nu tjuru ja nzi paa ra ndeb'iji mba ra zojnuji ñe ra jyod'u ja ra mbos'uji k'u ra dyørpuji, nza kja k'o mamu ne tjuru ;

V. Ra soo ra guenchiji nu mu ra ngara na punkju tee k'u ra dayraji k'o ra xipjiji nu arkate. Nu mu ra pjot'uji jña ra soo ra xipjiji k'u dya ra tsjaji a kjanu nza kja k'o mamu ne tjuru, ñe k'u ra mbos'u a kjanu texe yo tee a B'ondo, nu k'u ra ngaraji na joo, ra mboru yo b'edyi yo tee k'o ngos'uji, nu k'o ra dyub'u nguenda ñe yo ts'ike, nu mu ra mamuji kjo nge nu tee k'u o ngos'uji mba ra mboruji, o nu mu ra mamu yo arkate k'u b'ub'u na jña k'u mamu a kjanu.

Nu yo jmuru tee k'o dya joo k'o kjaji, nu mu ra jyod'uji yo ñ'iji na joo k'o soo ra tsjaji, nu mu dya ra neji ra xakaji nu mu ra zojnuiji nge nu mu jyokuiji mba ra mbos'uji nu k'o ra dyub'uji nguenda. Texe k'o kua'tu a xo'ñi dya xi ra soo ra ñasp'aji nu tee k'u o ngos'uji o ra soo ra ñanats'e o ra jyod'u ja ra mbezhe k'o dya kjuana ñe ra mbedye dya xi ra ngot'uji ;

VI. Ra nzhøtujui texe nu k'o ra nesta mba ra ñanats'e ñe ra dyopjuji texe yo ts'ib'epji k'o tsjaji.

Nu tee k'u o ngos'uji ñe nu k'o ra mbos'u ra ñana ra soo ra unuji setsi mba ra jyod'u texe k'a kjaa yo xiskuama nu ñ'iji nu mu nu ot'u tee o ngot'uji k'a pjoru ñe nu mu ra nzhøø nu mu ra dyonuiji o ra ñabi. A kjanu, ante ke ra zojnu nu arkate soo ra nuji texe yo jeb'i k'o chot'uji, mba ra soo ra ñana na joo nu k'u oo k'a pjoru. Ndeze k'ua dya xi ra soo ra kua'tuji nu ñ'iji k'u mi jod'uji, xo ngetjo nu k'o dya soo ra unuji nguenda nza kja k'o mamu ne tjuru mu neji a kjanu mba ra nguar u na joo nu mi jod'uji ñ'iji ñe nu mu unuji nguenda mba dya tsjapu ra s'od'u nu mu ra ñanaji ;

VII. Ra soo ra zojnuiji ante ke ra zat'a nziyo zana nu mu ngeje k'u ra ngot'uji k'a pjoru nu mu dya ra zas'a yeje kjee ndeze nu mu o zuruji, ñe ante ke ra zat'a na kjee nu mu ra kjobu naja kjee k'u ra ngot'uji a pjoru, xo soo ra dyoru mu nee a kjanu xi ra kjobu yo paa mba ra soo ra ñanaji na joo ;

VIII. Nu tee nu soo ra ñana na tee k'u at'a chuu, ñe ra soo ra jyod'uts'e ndeze nu paa nu mu ra zuruji. Nu mu dya nee ra jyod'u na tee k'u at'a chuu mba ra ñanu, ndeze nu mu o xipjiji ro tsjaa a kjanu, ne arkate ra jyombu naja k'u ra ñana. Xo ra soo ra tsjaa nu tee k'u ra mboxte ra maa nu mu ra zojnuiji mba ra tsjaa nu ts'ib'epji ñe ra soo ra maa texe yo paa nu mu ra zojnuiji, ñe ;

IX. Dya ra soo ra zujmuiji ñe ra ngot'uji k'a pjoru ndeze nu mu zuruji, nu mu dya soo ra ngont'u yo tee k'o ra ñana o ra mbes'e merio, nu mu nee ra jyod'u ja ra mbedye.

Nu mu ra ngot'uji dya ra soo ra kjobu na pjunkju paa nza kja k'o mamu ne tjuru zo dya joo k'o tsjaa ñe ra mezhe nu ts'ib'epji k'u dya ra kjobu yeje kjee, xo soo ra mezhe a kjanu nu mu nge k'u xi jod'u nu tee k'u ra mbos'u mba ra ñana na joo. Nu mu ra kjobu yeje kjee ñe dya soo ra jyokuiji nu chuu, nu k'u o ngot'uji a pjoru ra soo ra jyèzi ra mbedye, mbe xi ra jyod'uji nu ñ'iji, ngek'ua ra ngejem na joo nu tee nu.

Texe yo paa nu mu ra ngot'uji k'a pjoru, ra soo ra mbezheji ndeze nu paa nu mu o zuruji.

C. Nu k'o soo ra tsjaa nu tee k'u tsjaa koxte.

I. Ra soo ra nzhøt'uji ja ra mbos'uji ko ne tjuru ; ra xipjiji texe pje k'o na joo ra tsjaa k'o mamu nu Taxiskuama a B'ondo ñe nu mu ra dyoru, ra xipjiji ja ra jyoku mba dya ra ngot'uji ;

II. Ra mbos'u k'a nu ngumu k'a jod'u ñ'iji ; k'u ra nzhøt'uji texe yo xiskuama k'o pes'i, nu k'o jyod'u ñ'iji ñe ja ra jyokuji, ngek'ua ra zønuji texe, ñe ra soo xi ra dyus'u k'o xi b'extjo nza kja k'o mamu ne tjuru ;

Nu mu ne Ngumu k'a jod'uji ñ'iji ra mamu k'u dya nesta xi ra dyus'u k'o xi b'extjo, soo ra mamu pjenkja ngek'ua ra mamu iyo ;

III. Ra nzhøt'uji, ndeze mu zuruji k'u dya joo k'o tsjaa, ra dyat'aji ñera nuji kjo dya s'ødye ;

IV. Ra soo ra dyat'aji. Nu mu nee a kjanu, nu Ngumu k'a jod'uji ñ'iji ra soo ra dyoru k'u ra mbos'uji nu tee, xo soo ra dyoruts'e nu tee k'u ra mbos'uji, ñe k'u kjaa koxte dya ra soo ra xipji ko t'e kjañomu k'u ra dyat'aji.

Ne tjuru ra mamu ja ra tsjapu mba ra soo ra dyat'aji nu tee k'o ngos'uji ;

V. Ra soo ra kuantuji ñe dya ra mamuji kjo nge ñe pje ni chjuu mu ngeje : nu mu kja seb'iji ; nu mu nge k'u ra tsjaji b'ejña na ndixu, nu mu ra tsjaa mbee o ra dyunbu na tee o mu ngeje yo jmuru tee k'o dya joo pje k'o kjaji ; ñe nu mu nge k'u kja koxte nesta ra mbos'uji, mba ra soo ra ñanaji nu tee k'o ngos'uji .

Ne Ngumu k'a jod'uji ñ'iji soo ra mbos'u yo tee k'o ngos'uji k'o ra mamu ja ba kjobu ñe texe yo tee k'u ra mamu ja ba ra dyat'aji nu chuu . Yo arkate ra ndakaji ngek'ua ra jyokuji na joo nu chuu ;

VI. Ra soo ra dyoru texe k'o ra nesta mba ra mboruji ñe ra xipji texe k'o pje k'o soo ra tsjaa ; ñe

VII. Ra ngos'u nu arkate k'a Ngumu k'a jod'uji ñ'iji nu k'o dya joo k'o tsjaji, nza kja k'o dyaja k'u ra mbos'u, k'o dya joo, k'u ra jyèzi ra jyokuji texe k'o ra tsjaji mba ra ngejme na joo nu tee k'u o tsjaji koxte.

Ts'ijña dyote naja (21). Nu mu ra jyod'uji ñ'iji ngeje nu Ngumu k'a jod'uji ñ'iji ñe yo pporu tee, nu k'u ra xipji ja ra tsjapu mba ra jyod'uji na joo nu ñ'iji.

Nu ts'ib'epji nu k'o ra tsjaji ngeje k'u ra mbos'u nu Ngumu k'a jod'uji ñ'iji. Ne tjuru ngeje k'u ra mamu ja ra mbos'u yo dya tee mba ra dyat'aji na joo nu chuu k'o nu arkate.

Nu mu ra tsjapu ra ngins'i nu kjæ k'a pjoru, ra potu ñe k'u ra mamu ja nzi ra mezhe ngeje nu arkate.

Nge nu arkate k'u xos'u xiskuama k'u ra tsjapu k'u ra ngins'i nu tee k'u dya joo k'o tsjaa ñe texe k'o mamu nu ts'ixiskuama yo arkate ñe yo pjoru tee, nu k'u tsjapu ra ngont'u, soo ra zuruji k'u dya ra kjobu jñite ñanto ts'izunu ts'indame o nu mu ra pepji k'a ra mbos'u k'a in jñiñi ; mbe nu k'o zuruji dya ra ngont'u nu k'o xipjiji, soo ra potu mba ra ngot'uji, k'u dya ra kjobu jñite ñanto ts'izunu ts'indame.

Mbe nu tee k'o zuruji k'u dya joo pje k'o tsjaa ngeje mbepji, o k'o nge tee k'u pepji nzi na ngoo, nu k'o ra dyorpui mba ra ngont'u dya ra kjobu nu k'o ra dyorpui nu k'o tonjo nzi na paa.

Mu ngeje mbepji k'u dya tonjo merio, nu k'o tsjapu ra ngont'uji nza kja k'o mamu yo xiskuama ñe yo pjoru tee, dya ra kjobu k'o tonji na nu paa.

Ne Ngumu k'a jod'uji ñ'iji ra soo ra mamu ja ra tsjapui nu ts'ib'epji mba ra ngins'i, nza kja mamu ne tjuru.

Nu Arkate Tab'ezo a Bondo, k'o nu k'u ra xipji k'a Ngumu k'a jango jmuru k'o in jñaa yo jñiñi nzi na yo chu, ra mbara ja ngek'ua sat'a nu mu ra ngot'uji a pjoru a xoñijomu.

Nu ts'ib'epji k'u at'aji mba ra mboru yo tee kja ne B'ondo, yo Ts'ib'ondo ñe yo jñiñi, k'u ra soo ra xipji dya ra tsjaji na s'oo ; k'u ra jyod'uji ñ'iji ñe mu ra ndambad'iji mba ra zuruji yo tee k'o dya joo k'o tsjaa, xo a kjanu nu mu ra guench'iji k'o dya joku na joo yo xiskuama nza kja k'o mamu ne tjuru, ñe nza kja k'o mamu nu Taxiskuama a B'ondo. Nu b'epji k'u ra tsjaa yo Ngumu mba ra mboru yo tee ngeje k'u ra jyod'u ja ra mimiji na joo, k'u ra jñandui na joo, k'u ra jobu na joo, ñe mba ra mimiji na joo texe k'o na joo pje ra tsjaa texe yo tee nu k'o para nu Taxiskuama na.

Yo Ngumu k'a at'aji mba ra mboru yo tee ra mbezhi k'u ra mbos'uji texe yo tee, ñe ra pepjiji na joo.

Ne Ngumu k'a jod'uji ñ'iji ñe yo dya ngumu k'a pjoruji tee nza jñii arkate soo ra ñaji mba ra tsjaji nu b'epji k'u ra mbos'uji texe yo tee ñe k'a texe yo b'epji k'a at'aji ja ra mboru texe yo tee, k'u soo ra tsjaji nza kja k'o xits'iji a kjabá :

- a) Nu k'u ja ra jyod'u k'u ra juajnuji, nu mu ra ngich'i, k'u ra pepji na joo, k'u ra ngejme nu, kjo pepji na joo, ra mbaraji ñe ra nzhotuji na xiskuama texe yo tee k'o pepjiji nu k'u ra tsjaji mboxte. Texe nu b'epji k'u ra tsjaji nu ngeje nu a B'ondo, yo Ts'ib'ondo ñe yo jñiñi k'a Karaji.
- b) Nu mu ra tsjaji nu xiskuama k'a ra dyopuji nu chuu yo tee k'o dya joo o tsjaji ñe yo tee k'o pepji kja ne Ngumu k'a kjaji pjozte.

Dya kjo soo ra ngich'i na tee k'u ra pepji kja ne Ngumu k'a kjaji pjozte ma dya kjo pje mamu kjo pepji na joo ñe k'u ya juns'u in chjuu kja ne xiskuama.

- c) Nu mu ra jyod'uji ja ra mimiji na joo ngek'ua dya ra tsjaji k'o na s'oo.
- d) Ra soo ra mamu pje ra tsjaa yo jñiñi mba ra mbos'u, k'o dyaja, ja ra mamuji kjo na joo yo b'epji k'u ra mbos'uji mba dya ra tsjaji k'o na s'oo nza kja yo ngumu k'u at'aji nu b'epji mba ra tsjaji pjozte.
- e) Yo merio k'u b'ub'u a B'ondo mba ra mbos'uji yo tee nge a B'ondo k'u ra nzhotuji texe yo ts'ib'ondo ñe yo jñiñi mba ra mbos'uji.

Ts'ijña dyote yeje (Art. 22). Dya ra soo ra mbot'uji, ra dyokuji na peso in nzero, ra chjot'uji in nzero, ra yab'uji, ra unuji zaa, ra guench'iji, ra tsjapu ra ngont'uji na mizhi, ra ndembiji texe k'o pes'iji ñe nzi naja k'o dya joo ra tsjaji. Texe k'o ra dyat'aji mba ra ngont'uji nge k'u ra chjejuí k'o tsja k'o dya joo.

Dya ra mbezhi k'u ra ndembiji texe k'o pes'i na tee nu mu ra xipjiji k'u ra ndembi mba ra ngont'u nu k'u tuu, xo dya soo ra tsjaa akjanu nu arkate pjoru tee mba ra ngont'u nu mu ra tsjaa k'o dya joo.

Xo dya soo ra ndembiji texe nu k'o pes'i nu mu ra mamu a kjanu nu arkate k'u pjoru tee nu mu o tsjats'e merio k'a dya ndonjo na joo nza kjaa k'o mamu ne tjuru dyete nzincho (109), k'u ra ndembi mba ra tsjapu in tsjaa nu Ts'ib'ondo texe k'o mi pes'i nu tee ne mu ra jyezi nza kja k'o mamu nu

jeb'i, xo dya ra soo ra ndembiji texe nu k'o pes'iji k'u ngeje in tsjaa nu mu ra xipjiji ya nguaru nu tjømu. Nu mu nge a kjanu k'u ya tjoru nu tjømu soo ra dyat'aji na ts'ib'epji k'u ra tsjaji akjaba:

I.- Ra ngeje in tsja ts'e nu mu ra ngont'u nu tjømu;

II.- Nu mu ngeje yo jmuru tee k'o dya joo k'o kjaji, k'u ra tsjapu ra zodye yo tee, ra ubu yo tee, ra mbønu mbunt'ezi ñe yo tee, nza kja k'o xits'i andub'u:

a) Nu mu ngeje k'o pjos'u ra pench'i, nu k'o mbønu, nu mu dya b'e xipjiji ra ngont'u nu tjømu mba ra nguaru k'o dya joo k'o tsjaa, mbe ra b'ub'u k'o ra mamu k'u ra xipjiji k'u dya joo k'o tsjaa.

b) Nu mu dya ngeje k'o pjos'u ra pench'i, mbe nge k'o tsjapu ro dyunbu o ro chjamba k'o dya joo k'o tsjaa, ñe mu ra mamu k'o na kjuana nza kja k'o mamu a ts'ixo'ñi.

c) Nu k'o dyaja k'u ra tsjaa n'año tee dya ra jobu, nu mu k'u in metsjaja o mbara nu k'o tsjaji ñe dya xipji yo arkate o dya kjo pje tsjaa mba dya xi ro zob'uji.

d) Angeze yo tee k'o jñusp'uji in chjuu k'o n'año tee, mbe b'ub'u yo jeb'i k'u ra mamu na kjuanu k'u dya joo k'o tsjaa kja yo jmuru tee k'o dya joo k'o kjaji, ñe nu tee k'u o ngos'uji ra nbezhi k'u ngeje k'o o tsjaa k'o dya joo.

III. Texe yo tee k'u ra ngøs'uji ra soo ra jyod'u ja ra ñanats'e mba ra mamu dya kjua na k'u køs'uji ñe texe k'o in tsjaja o ndømu, xo nza kja k'u dya mi para k'o in tsjaa angeze dya mi na joo.

Ts'ijña dyote jñii (Art. 23). Nzi no tee k'u ra ngøs'uji dya ra soo ra ngøs'uji jñii. Dya kjo soo ra yech'p'epji mu ngeje natjo k'o dya joo k'o tsjaa, zo ra jobu na joo o ra ngot'uji apjoru. Dya ra soo ra zimbiji in zak'u mba ra jyeziji.

Ts'ijña dyote nz'yo (Art. 24).- Texe yo tee soo ra jyod'u k'u ra nzhonts'e ñe ra ndepi nu jñankjimi k'u ra nee, ñe k'o dyaja k'o ra tsjaa, nu mu dya ngeje k'o dya joo k'o ra tsjaa ñe dya ra zob'u ne tjunu.

Nu Tangumu k'a at'aji yo tjuru dya ra soo ra dyat'a yo tjuru k'u dya ra unu setsi pje ma jñankjimi nee ra ndeñe yo tee.

Texe yo j̄naa j̄nankimi ra soo ra tsjaji pama pama kja ne ndantsjimi. Texe nu k'o ra tsjaji a tjii o k'a n'año ra tsjaji nza kja k'o xipjiji yo tjuru.

Ts'ijña dyote ts'ich'a (Art. 25).- Ngeje nu b'epji k'u ra tsjaa nu Ts'ib'ondo mba ra tsjapu ra noku texe na joo ñe ra pepjits'eji, k'u ra tsjapu ra noku ñe na zezhi a B'ondo ñe k'u ra ngaraji na joo texe yo tee ñe k'u, ra soo ra pepjiji mba ra noku ngek'ua ra chanuji na joo k'o ra ndonji ñe k'o pes'iji, k'u ra soo ra nzhonts'eji na joo texe yo tee, yo jmuru tee ñe k'o dyaja, k'u pjos'u mba ra mimiji na joo nu Taxiskuama na.

Ne Ts'ib'ondo ra dyat'a, ra jichi, ñe ra xipji pje ma b'epji ra tsjaa mba ra tsjapu ra noku nu a B'ondo, ñe ra zis'i k'u jmach'a ra tsjaji nu b'epji nu k'u ra neji texe yo tee ñe ra soo ra nzhonts'eji nza kja k'o mamu ne Taxiskuama na.

Mba ra tsjapuji ra nok'u a B'ondo ñe ra mbes'iji merio ngeje texe yo tee, ra pepjiji na joo, texe yo tee, ñe yo dya tee ñe k'o pepjits'e, dya ra jyeziji yo dya p'epji k'o ra tsjapu ra noku a B'ondo.

Nu k'a pepji texe yo tee, k'u ra ngetjo yo, ngeje k'u ra pepjiji mba ra mboru yo nza kja k'o mamu nu Ts'ijña dyote j̄nicho (28), nu ts'ijña nziyo peso nu Taxiskuama na, ra ngeje in metsja nu arkate a B'ondo ñe texe yo b'epji k'u ra dyat'aji nu.

Xo a kjanu ra soo ra mbos'u texe yo tee k'o pepji ñe k'o pepjits'e, nza kja k'o mamu ne tjuru, mba ra mbos'u ja ra jmuruji texe k'o ra tsjapu ra noku k'o neji.

Texe yo ts'ib'epji k'o ra tsjaji ra chjejui mba ra texe yo tee ñe k'o ra pjonguji ñe yo dya tee ra tsjaji pjoxte k'o pepji ñe k'o pepjits'e k'a ra ndonji merio ñe nza kja k'o ra xits'iji k'a ra neji texe yo tee, k'u ra mbos'uji texe yo tee, nu k'o p̄ji, k'o p̄joru k'u ra kuantu ñe k'a karaji na joo.

Ne tjuru ngeje k'u ra xits'iji ja ri tsjapuji ñe ri jmuruji ñe ja ra iñi yo b'epji k'u ri tsjaji mba ri tonji merio; kja yo juajma, k'a ra jmuruji yo mbepji, jmuru mbepji k'u tonjits'e, yo j̄niñi, k'a ngumu k'a pepjiji na punkju mbepji o ngetjo in tsjaa yo mbepji ñe textjo yo, texe yo ja ba jmuruji k'u kjaji pjoxte mba ra pjonguji, ra chanuji mba ra ziji ñe ra ndømuji texe k'o nestaji.

Ne tjuru ra mboxk'u texe yo b'epji k'u ra ndonji merio yo tee k'o pepjits'e ñe ra xipji ja ra tsjapu yo tee k'o pepjits'e ngek'ua ra mbøs'uji ja ra tsjapuji mba ra noku k'u ra ndonji merio a B'ondo, nza kjo k'o mamu nu Taxiskuama na.

Ts'ijña dyote ñanto (Art. 26).-

A. Ne Ts'ib'ondo ngeje k'u ra jyoku ja ra tsjapuji mba ra ngaraji na joo yo tee a B'ondo ngek'ua ra nokuji k'u ra tsjaji na zezhi, ra chalaji, ra mintjoi nu ne ra chjejuí k'u ra noku ma ra ndonji merio mba ra mimiji na joo k'u ra zonuji, ra ngaraji ñe texe k'o at'aji a B'ondo.

Yo ts'ib'epji k'o ra tsjaji a B'ondo ñe kua't'u kja ne Taxiskuama na ngeje yo b'epji k'u ra xits'iji pje ri tsjaji. Yo b'epji nge k'o ra ngaraji na joo.

Texe yo dya tee k'o karaji a B'ondo ra soo ra mbøs'uji ñe ra dyonuji texe pje k'o neji ñe pje k'o nee yo tee k'u soo ra pepji mba ra dyat'a nu ts'ib'epji mba ra tsjapu ra nokuji. Ra b'ub'u na xiskuama k'u ra dyat'aji a B'ondo k'u ra tsjapu ra no ku texe yo tee ñe ra mbøs'iu k'a at'aji yo Xiskuama.

Ne tjuru ra xipji no arkate a B'ondo k'u ra dyat'a ja ra tsjapu mba ra mbøs'u ñe ra tsjaa t'onu texe yo tee mba ra dyat'aji nu ts'ib'epji k'u ja ra ngaraji na joo, ñe yo t'onu ja ra tsjaji, ra dyat'aji, ja ra kua'tuji ñe ra mamuji kjo na joo o i yo yo b'epji k'o dyat'aji mba ra nokuji. Xo akjanu, ra mamu ja ra tsjapu ñe kjo nge nu arkate k'u ra tsjaa k'u ra dyat'a nu ts'ib'epji ngek'ua nu arkate a B'ondo ra xipji ja ra tsjaji mba ra jyokuji nu xiskuama k'u ra mbøs'u nzi na yo arkate k'a texe yo Ts'ib'ondo ñe ra ñaji ko yo dya tee ngek'ua ra tsjaji na joo nu b'epji.

Kja ne ts'ib'epji k'u ra tsjaji mba ra mimiji na joo, ne Tangumu k'a at'aji yo Tjuru soo ra mbøs'u nza kja k'o mamu ne tjuru.

B. Ne Ts'ib'ondo ra dyat'añe ra mbes'i na B'epji a B'ondo k'u ra mbezhe ñe ra mamu ja karaji k'u ra tsjaji t'onu k'o ra mbara yo deja tee. Mba yo jñiñi a B'ondo, yo ts'ib'ondo, a B'ondo ñe yo jñiñi, texe yo tjuu k'o kua't'u kja ne B'epji k'o dyat'aji ngeje yo t'onu k'o ra tsjaji nza kja k'o mamu ne tjuru.

Nu k'o soo ra tsjaa ñe ra mamu ja ra tsjaji nu b'epji ngeje k'u k'u ra soo ra pepjits'e ñe ra jyod'u ja ra tsjaji, k'u ra mbes'i in chjuu texe k'o in tsjaa, k'u soo ra dyat'a texe k'o ra dyus'u, ja ra pepji ñe ja ra pjongu nu jña k'u ra tsaji ñe ra nuu kjo na joo o iyo.

Nu ts'ijmuru k'u kjaa b'epji ra b'ub'u na jmuru arkate k'u ra pepji ts'ich'a tee, nu k'u naja ra ngeje arkate nu jmurunu; ra soo ra dyeme nu taarkate a B'ondo ñe ra mbos'u nu tangumu jango jmuru k'o in jña yo jñiñi o nu mu ra saya yo mbepji k'o pepji k'a ngumu k'a at'aji yo tjuru.

Ne tjuru ngeje k'u ra mamu ja ra jmunu ñe ja ra pepji nu k'a kjaji nu B'epji mba ra tsjaji t'onu ñe ra mbezhe yo tee k'o kara a B'ondo, nza kja k'o k'o soo ra mamu ja ri tsjaji t'onu, k'u ra mbara texe yo tee, k'u ra jñanduji na joo; nu k'o ra xipjiji ja ra ngis'iji nu b'epji nu mu ra jmuru yo Arkate, ja nzi ra mezhe ñe ja ra nas'aji k'a nu b'epji.

Texe yo jmuru tee k'a pepji ko ne Arkate soo ra potuji nu mu dya joo nu b'epji k'o tsjaji ñe dya xi ra soo ra pepjiji k'a n'año b'epji, o ra xipjiji ra tsjaa na ts'ib'epji, zo ri ngetjo nu mu ra tsjaji xopute, k'o ra jyod'u ñ'iji o ra tsjaa pjoxte k'a at'a yo tee; ñe ra tsjaa nu b'epji nza kja k'o mamu nu ts'ijña Nziyo nu Taxiskuama na.

Ts'ijña dyote dyencho (Art. 27). K'o metsa texe yo juajma ñe yo ndeje k'o b'ub'u k'a sat'a na ts'ixoñijomu a B'ondo, nge tsaa yo M'eb'ondo, ngege k'u soo ra mbes'i ra soo ra nzhotu nu yo tee, aljanu ra mbezhi in tsats'e angeze.

Nu mu ra ndembiji xo soo ra tsaji mu ra mbos'u k'o dya te eñe ra soo ra ngont'uji.

A B'ondo soo ra mbembiji k'o ra tsaa k'o ra xipji k'u ra nzhotu nu juajma texe pje k'o ra tsaa, nza kja k'u ra jyoku, k'u ra mbos'u yo tee, k'u ja ra mbos'u yo dya tee, soo ra mboru na joo texe k'o kjaa k'a xoñijomu, ngek'ua ra soo ra chanuji na joo, ra mboru mba dya ra tjotu, r mbos'u ra noku a B'ondo ñe ra tsapu ra ngara na joo yo tee. A kjanu, ra mamaji ja ra soo ra jyab'aji in ngumu yo te eñe ra jyod'uji ja ra pepjiji, ra mboru ñe mboru ñe ja ra pepji yo juajma, yo ndeje ñe yo t'eje, ngek'ua ra tsaji b'epji k'u ra mbos'uji texe yo tee mba ra jyab'aji na joo, ra mboruji ñe ra tsapu ra teji na joo yo jñiñi; mba ra mboru ra mimiji na joo texe k'o kara k'a xoñijomu; mba ra chanuji yo juajma k'o pes'i na punkju juajma; mba ra dyoku, nza kja k'o mamu nu tjunru, ra jyod'u ñe ra mama

ja ra pepjiji texe yo tee k'a juajma ñe yo jñiñi; mba ra tsapu ra noku yo ts'ijuajma; mba ra pepjiji na joo k'a juajma, ra iji yo dyoxu, yo ts'ijmo ñe k'o dyaja b'epji k'a ra ndonji merio, ñe dya ra s'od'uji texe k'o kjaa k'a xoñijomu k'u ra tsapu ra zodye yo tee.

Nge nu b'epji a B'ondo k'u soo ra ñana ñe ra mboru texe k'o kjaa kja ne xoñojomu a B'ondo ñe texe k'o kjaa a mboo ndazapju ñe yo ts'ipeso ts'ixoñijomu; texe k'o pedye k'a mboo ñe k'o texe k'o poo a mboo xoñijomu ña k'o n'año chjamba yo jomu k'u soo ra pjonguji k'o nza kja t'ezi ngek'ua ra soo ra pepji yo tee; texe yo ts'indaro k'o mi na zoo, yo oo k'o pedye k'a ndeje k'a poo ndazapju; texe k'o pedye ma ra s'od'uyo tandaro, nu mu ra soo ra pepjiji ngek'ua ra pjonguji texe k'o kjaa a mboo jomu; texe yo tjaa ndaro k'o kjaa a mboo jomu ma ra pjonguji ra tsapuji abono; texe yo ts'indaro k'o juens'i; ne petroleo ñe texe k'o soopjons'uji nza kja ndaro o ndeje o b'ipji; ñe k'a b'ub'u nu B'ondo ma kja k'o mama nu Taxiskuama a xoñijomu.

Nge tsaa a B'ondo texe yo ndeje k'a ndazapju nza kja k'o mama nu Taxiskuama a xoñijomu; yo ndeje amboo, ts'ipaso juajma; texe yo ts'izapju ñe yo ts'indare k'u sat'a in ndeje k'a ndazapju; nu yo zapju k'o b'ub'u a mboo a B'ondo; yo ndare ñe yo ts'indare k'u chakabi, ndeze k'a pjuru nu ndare , k'a paa na punkju ndeje o ts'ike, asta k'a ra zat'a kja ne ndazapju, ts'izapju o zapju, k'o sat'a, nu mu ngeje na ndare k'u na maja ñe na joo ra xonkju yo jñiñi a B'ondo o yeje ts'ib'ondo, o nu mu ra kjobu k'a ndee ts'ib'ondo o nu mu rabu a ndee b'ondo; nu yo ts'izapju, yo zapju , o n'inzhe k'a in ñunu kjobu k'a sat'a na jñiñi yeje Ts'ib'ondo o xi naja, o nu mu ngeje a B'ondo ñe na n'año jñiñi k'u chjeñebi, o nu mu ngeje k'a sat'a yeje ts'ib'ondo k'u chakabi ñe kjobu na ndare; nu k'a pes'e ndeje k'a ñunu ndazapju, k'o kjaa kja ne ndazapju, k'a ñunu ndare, ts'izapju o zapju k'a texe o tsaa yo Meb'ondo ñe k'o ra pjonguji a mboo jomu; ñe yo ts'indare k'a ñunu ts'izapju ñe k'a ndare k'o b'ub'u a mboo jñiñi nza kja k'o ra mamu ne tjuru. Yo ndeje k'o poo a jomu nu xoñojomu spp ra zakaji in sibi ñe ra tsapu nu tsaa nu metsa nu juajma, mbe nu mu ra xipjiji k'ura mbos'u texe yo tee; ne Tab'ezo a B'ondo soo radyopju na xiskuama mba ra pjonguji k'o kjaa a jomu ñe ra soo ra ñana, ñe ra mamu ja ngek'ua dya soo ra ngich'iji, nza kja k'o dyaja yo ndeje k'o tsjaa a Meb'ondo. Texe k'o dyaja ndeje k'o dya kuat'uba, ra tsapu in tsjaa yo mejñiñi k'a b'ub'u yo juajma k'a karaji, mbe mu b'ub'u nza yeje o xi naja n'año juajma, texe k'o ra mbedye nu ra tsapu ra mbos'u texe yo tee, ñe ra ngejme k'u ra mboru nu k'o ra mama nu

Nza yeje k'o xits'i yo yeje ts'ijña a xoñi, nu k'o mamu nu B'ondo dya soo ra porpu in metsja, k'o ra tsaji ñe ra Mbuji texe k'o pedye kja ne juajma nats'e tee o nu mu ra jmuru yo te enza k'o mamu yo

tjuru a Mab'ondo, dya soo ra tsaji akjanu xo nge mu ra nzhotu, k'u ra unu nu Tab'ezo a B'ondo, nza kja k'o mamu ne xiskuama k'u ot'u o dyat'aji k'o xits'i ne tjuru. K'o xits'i k'o na joo ri tsjaa nu b'epji nge na xiskuama k'a soo ri pjonguji texe k'o kjaa a mboo jomu ñe k'o na xii nza kja k'o mamu nu ts'ijña nziyo, ra tsapu ra dyembi ñe ra sotu texe k'o ra tsaji o ra tsaji ma ra mburu nu b'epji, zo dya ra ndeb'a nu mu ra unuji sjetsizo dya ra zat'a nu paa k'u unuji sjetsi, ñe mu rajñanduji akjanu ra ngorp'uji nu. Ne Tab'ezo a B'ondo nge k'u soo ra mamu k'u ra katuji texe k'o kjaa a mboo jomu a B'ondo ñe ra ndembiji. Texe k'u soo ra unu ngunda nge nu Tab'ezo nza kja k'o mamu ne tjuru.

Nu mu ngeje petroleo ñe yo ndaro tjaa k'o pedye k'a mboo jomu, yo ndeje o yo b'ipji o yo ndaro k'u kjaa sibi, dya ra unuji sjetsi k'u ra pepjiji ñe dyaxi ra yepe ra nzhotuji k'u yo ot'u o unuji ñe ne B'ondo soo ra pepji mba ra pjongu k'o kjaa a mboo jomu, nza kja k'o mamu ne tjuru. Ngeje nu Meb'ondo k'u soo ra dyat'a, ra tsapu ra pejni, ra potu, ra unu ñe ra chanuji texe ni sibi k'u soo ra unuji texe yo tee k'a jñiñi. M unge a kjanu dya soo ra nzhotuji nzi na te eñe a B'ondo soo ra tsaa yo b'epji k'u ra pjons'u texe k'o kjaa a jomu.

Xo nge nu mejñiñi a b'ondo k'u soo mboo nu k'o pes'e a mboo jomu mba ra dyat'aji sibi k'u na zezhi ñe ra mamaji ja ra tsapuji. Nu mu ra dyat'aji nu k'u na zezhi sibi dya ra soo ra tsaji mba ra chuji.

Ne mejñiñi a B'ondo soo ra ndoru k'a ra ndonji Mario k'a b'ub'u kja ne ndazapju ñe k'a xonu, k'o soo ra mamats'ejji ñe k'u ja ra zat'a k'u ra tsaa in metsaa nza kja k'o mamu yo tjuru k'o dyat'a k'a ngumu nu Taxiscuama. Nu k'a ra soo ra ndonji merio ngeje k'a ra zat'a yeje óyete k'u ndaedyiji k'a ndazapju, k'u ra mburu ndeze k'a edyiji k'a ñunu ndizapju. Nu mu ngeje nu k'o kja pjuru k'a chjeñiji yeje. Ts'ib'ondo k'a ra pjonguji merio, soo ra zonuji ñe ra dyat'aji na joo mba ra xonuji nza yeje yo Ts'ib'ondo.

Mba ra soo ra ndomuji yo juajma ñe yo ndeje k'u in metsaa yo mejñiñi a B'ondo, ra tsaji nza kja k'o mamu andub'u:

I. Ngetjo yo tee a meb'ondo k'o mus'uji nuba o nu k'u ya mbezhi tee meb'ondo ñe yo jmuru meb'ondo k'u soo ra ndomu kja yo juajma, yo ndeje ñe k'o dyaja o k'o soo ra nzhotuji mba ra soo ra pepji a mboo jomu o yo ndeje. Ne ts'ib'ondo soo ra unu sjetsi yo chupi, mbe mu ra jyoku na joo yo in xiskuama kja ne ts'ingumu k'a at'aji yo jeb'i k'o kja kich'i a B'ondo ngek'ua ra mbezhi tee a

meb'ondo ma ra ndomu yo juajma ñe dya ra namba, a kjanu, k'u ra mbos'u yo arkate k'a in menzumu nza kja k'o mamu nu; nu mu dya na joo k'o ra tsjaa nu xiskuama ñe dya ra ngis'i ra soo ra b'ezhi k'o ra tsapu ra ndonjo a meb'ondo, texe yo juajma k'o ya bi ndomu. kja ne ñunu ts'ixoñijomu k'u ra zat'a óyete ndaedyi k'a chjeñijñi yo juajma ñ ende óyete nu mu ngeje k'a k'a ñunu ndazapju, dya ra soo ra ndomu yo chupi mba ra pepji kja yo juajma o yo ndeje.

Ne Ts'ib'ondo, nza kja k'o ra mamu ñe r anee yo a mboo meb'ondo ñe k'u ot'u o potu zonuji, nu k'u ra mamu nu ts'ingumu k'a at'aji yo jeb'i k'o kja kich'i a B'ondo, ra unu sjetsi yo jmuru ts'ib'ondo a chupi mba ra ndomuji k'a ra b'ub'u nu ngumu nu k'u ra mandaji, yo juajma k'o ra ndomuji k'u ra nesta mba ra soo ra pepjiji ko yo in kjuarmaji,

II. Yo jmuruji k'o poji k'a n'año ndatsijmi k'u soo ra jmuruji nza kja k'o mamu nu ts'ijña 130 ñe in tjuru k'o dyat'aji soo ra ndomuji, ra tsapu in tsaa o ra pepji, ngetjo yo, yo juajma k'o ndomuji mba ra pepji, ko nu k'o xipji ne tjuru k'o dyat'aji;

III. Yo ts'ingumu k'u ra soo ra mbos'u yo dya tee, ñe k'o dyaja, k'u ngeje k'o kjaa pjozte nu k'o nesta, nu k'u jyod'uji d'adyo jña, k'u ra unuji nguenda ja ba jichiji, mu ra tsaji pjozte texe yo tee k'o jmuruji o k'o dya b'epji k'u na joo, dya ra soo radyoruji k'o xi dyaja juajma ngek'ua ra pepjiji, k'u ndame ra mburu o x ira mezhe ts'ike, nza kja k'u kja ra xitsi ne tjuru.

IV. Texe k'o jmuru k'o pøji soo ra mbezhi metsaa yo juajma k'o dya b'ejab'aji ngumu k'u soo ra neji ngek'ua ra soo ra pepjiji na joo.

Nu yo jmuru k'o kjaji b'epji a kjanu dya ra soo ra mbes'iji juajma k'u ra guajmaji ñe ra ndujmuji, k'u ra iji dyoxu o ra ndujmuji xiza k'u xi na nojo nza kja k'u ra chjeui ra yepe dyote ts'ich'a nzi na ñunu nza kja k'o mamu nu ts'itjuru XV nu ts'ijña na. Ne tjuru k'o dyat'aji ngeje k'ura xitsi ja ra tspuji ñe ja nzi merio ra nzhoji nzi naja ñe ja nzi te era ngara mba ra soo ra jmuruji, a kjanu texe yo juajma k'o ra nzhotuji yo jmuru dya nda na punkju k'u ra tjæ nzi na yo tee k'o ra jmuru k'u ra mbes'i yo juajma. M unge akjanu, texe yo ts'ijuajma ra soo ra pepjiji nzi na yo tee, k'u ngeje yo juajma k'o dya b'e pepji, xo soo x ira dyus'uji ngekua ra mbezheji na joo. Akjanu, ne tjuru ra xits'iji ja ra soo ra pepji yo tee chupi nu k'o ra jmuruji.

Xo ngetjo ne tjuru k'u xits'i ja ri tsapu mba ri jñusp'u in chjuu ngek'ua ri soo ra ngins'i na joo nu ts'ijña na;

V. Yo ts'ingumu k'a kuantuji yo merio nge k'o unuji setsi, k'ura tsjaa nza kja k'u mamu yo tjuru yo ngumu k'u pes'i merio, ñe soo ra mbes'iji merio, yo juajma k'o b'ub'u k'a jñiñi ñe k'a ts'ijñiñi nza kja k'o t'u mamu yo tjuru, mbe dya soo ra mbes'iji juajma o ra mboru k'o dyaja juajma k'o na punkju k'u ngetjo k'u soo ra mbepji.

VI. Yo Ts'ijñiñi ñe a B'ondo, xo ñe nza kja yo ts'ijñiñi k'o b'ub'u k'a texe yo jmuru ts'ijñiñi a B'ondo, soo ra dyoruji o ra mbes'iji texe yo juajma k'u nestaji mba ra soo ra mbos'u dya tee.

Yo tjuru ne B'ondo, ñe yo ts'ib'ondo k'a ñe pɛpɛjiji nzi n ajo, ngeje k'o ra mamuji ja ra soo ra mbos'u yo dyaja k'o pes'iji in ts'ijuajma, ñe nza kja k'o mamu ne Tjuru nu aarkate ngeje k'u ra xits'i ja ri unu nguenda nzi na yo. Nu k'u ra xits'i ja nzi ri tsont'u ngeje k'o ra xits'iji k'a ts'ingumu k'a kjont'uji, nu mu ya mamu nu metsjaja ja nzi nu juajma k'o ra Mbuji o nu mu ra xipjiji a kjanu ja nzi mi nee ra ngøntuji nza kja k'u kjont'uji tsje'ma tsje'ma. Nu k'u x ira yepe ra ngøntuji nu juajma k'u nu tsjaa nu matsija nu k'u xi yepe jyab'a o k'o jyoku na joo nu juajma o nu ngumu, ngeje k'o ra mamu ja nzi ra ngøntuji. Akjanu ngetjo k'o ra yepe ra jñanduji nu mu ngeje k'o dyaja k'o dya b'e kuant'u nu chjuu k'u ja nzi ra ngøntuji k'a ngumu k'o ngøntujiyo juajma.

Texe k'o dya b'epji k'o soo ra tsjaa a B'ondo, nza kja k'o mamu nu ts'i jña na, ra soo ra dyata nu k'a ngumu yo pjuu tee; mbe mu ra tsjaji akjanu ñe nu mu ra mamu yo tee k'o at'a chuu, dya ra kjobu na i zana, nu yo ndaxoñiji k'u at'a yo xiskuama, ra soo r ama mimiji nu ra mboruji, ra mbøji dya nda mizhi nu yo juajma o mu ngeje ndeje ñe texe k'o dyaja, ñe mu ya ra tsjaji a kjanu dya x ira soo ra yepe ra Mbuji yo ndanxoñiji ante k era mamu yo arkate.

VII. Ra soo ra mbaraji texe yo tee k'u ngeje ndanxoñiji kja yo juajma kja yo jñiñi ñe yo juajma k'u in tsjaji texe yo te eñe ra mboru nu yo metsaja yo juajma, k'a ra soo ra ngara yo tee ñe k'a ra pɛpɛji yo tee.

Ne tjuru ra mboru texe yo juajma yo tee k'o ñaji n'año jña.

Ne tjuru, nza kja k'u ra mamuji k'u ra mimiji ko t'ekjañomu ñe k'u ra mbos'u in zaku yo tee k'a in jñiñi k'a b'ub'u yo juajma ñe yo jñiñi, ra mboru ne juajma k'o ra ngara yo tee ñe ra xipji ja ra tsapu mba dya ra s'od'u yo juajma, yo juajma k'a kjaa xiza ñe yo ndeje k'a siji texe yo tee ñe ra jyod'u ja ra mimiji ngek'ua ra tsapu noku in zaku texe yo tee.

Ne tjuru, ko ne t'ekjañomu k'u ra mamu yo tee mejuajma ñe k'o dya pepjiji ñe ra mbøji texe k'o pedye k'a juajma, x ora soo ra xipji pje ma b'epji ra tsjaa yo tee k'o dya nda pes'i juajma ñe yo tee mejuajma k'o tjee in juajma. Akjanu ra soo raa dyat'aji k'u ja ra tsjaji yo tee mejuajma ñe yo tee k'o dya nda tjee juajma ja ra soo ra pepjiji mba ra soo ra jmurubi, ko ne Ts'ib'ondo o k'o dyaja te era soo ra pepjiji k'a in juajmaji; ñe, mu ri ngeje yo tee mejuajma, ra soo ra nzhotu k'o in juajmaji yo n'año tee k'o kara k'a in jñiñi; x ora soo ra mamuji pje ma xiskuama ra nzhotuji ñe ja ra tsapuji ngek'ua ra mamu nu mu ra jmuruji yo tee yo mejuajma k'u ra mamaji pje ma b'epji ra soo ra tsjaa k'a in juajma. Nu mu nee ra mbøji yo juajma ra soo ra dyonuji pje k'o mamu ne tjuru ngek'ua kja ra tsjaji.

K'a b'ub'u na ts'ijñiñi, nzi na tee mejñiñi dya kjo soo ra mbes'i na punkju juajma k'u ra kjobu 5 % k' u kjaa texe yo juajma k'a pepjiji. Mu nge akjanu, nu b'ezo k'u ra mbes'i na punkju juajma soo ra mbes'i nza kja k'o mamu nu ts'itjuru XV. Nu mu ra jmuruji texe yo tee k'o pes'iji juajma nge k'u soo ra mamu pje k'o ra tsjaji kja ne jñiñi, ko yo jmuru ñe k'o ra xits'i ne tjuru. Ne komisario yo Juajma o texe yo juajma kja ne jñiñi, k'u o dyemeji na joo texe yo te enza kja k'o mamu ne tjuru, ngeje k'u soo ra mamu k'a in jñiñi ñe k'u ra mamu kjo na joo yo b'epji k'o kjaji.

Ma ra nzhøkuji yo juajma, yo t'eje ñe yo ndeje k'a amboo in jñiñi ra tsjapuji nza kja k'o mamu ne tjuru;

VIII. Ra mamu dya joo:

a) Dya ra soo ra nzhotu texe yo juajma, ndeje ñe yo t'eje k'u ngeje in tsjaa yo jñiñi, yo ts'ijñiñi k'o dyat'a yo ndaxoñiji, yo Ts'ib'ezo a Ts'ib'ondo, o k'o dyaja ndaxoñiji dya ra soo ra s'od'u nu k'o mamu ne tjuru k'o dyat'aji nu paa 25 nu zana ñanto nu kjee dyech'a jñincho ts'ite ñanto (1856) ñe k'o dyaja tjuru;

b) Texe k'o soo ra nzhotuji, ra dyat'aji o ra mbøji yo juajma, ndeje ñe yo t'eje, k'o dyat'a nu Ts'ingumu k'a pjøs'u yo tee k'a katuji merio o k'u naja ndaxoñiji a meb'ondo, ndeze nu paa naja

nu zana dyech'a yeje nu kjee dyech'a jñincho yente ñanto (1876) asta nudya, ko nu k'o maa ndoruji yo juajma ñe dya unuji setsi, o k'o dyaja juajma, k'u ngeje metsaja kja yo jñiñi, yo ts'ijñiñi k'a kara yo tee.

c) Texe nu k'o ndame ra dyat'a o ra nuji, ra potuji, ra mboji o ra unuji k'u dya nda mizhi mu ri ngeje nu paa k'o mamu nu ts'ijña axo'ñi, ko yo jmuru tee, arkate o k'o dyaja ndaxoñiji a Ts'ib'ondo o kja ne B'ondo, ko nu k'o jmuruji mba ra ndembiji in juajmaji, yo ndeje ñe yo t'eje k'a b'ub'u in juajmaji, yo juajma k'o chanuji texe yo tee, o nu k'o dyaja, k'u mi ngeje in tsjaa yo mejñiñi.

Dya so ora tsjapuji akjanu nza kja k'o mamu axo'ñi, xo ngetjo yo juajma k'o mamu nza kja k'o mamu ne tjuru k'o dyat'aji nu paa dyote ts'ich'a nu zana ñanto nu kjee dyech'a jñincho ts'ite ñanto ñe k'u ngeje in tsjaa k'a o jñuspu in chjuu k'u xi ya kjobu dyech'a kjee, nu mu dya ra kjobu ts'ite tajuajma nzi na edyi.

IX. Nu mu o chanuji o xepiji nzi na ts'ipeso ts'ijuaajma k'u o tsjapuji k'u na joo nzi na yo tee kja nzi na yo jñiñi ñe k'u dya jyokuji na joo o mbøji ra soo ra mamji k'u dya joo akjanu nu mu ngeje k'u ra mamu o ra dyoru yo jñii ts'ijmuru yo tee k'a in jñiñi k'u ngeje in tsjaa yo juajma, k'u o tsjaji ma ra chanuji, o mu ngeje na ts'ijmuru yo tee k'a in jñiñi nu mu ngeje k'u in tsjaji nzi na yo jñii ts'ijmuru kja yo juajma.

X. (O pøtu)

XI. (O pøtu)

XII. (O pøtu)

XIII. (O pøtu)

XIV. (O pøtu)

XV. Kja ne jñiñi a B'ondo dya soo ra ngara yo tee k'o pes'i na punkju juajma.

Soo ra mamuji k'u ngeje na ts'ipeso juajma k'a soo ra pepjiji k'u ra ndujmuji k'u dya ra kjobu dyete tajuajma k'u ra sichiji o na k'aa o mu ngeje nu mu ra chjejui k'o dyaja juajma.

Mba ra tsjapu ra chjejui ra soo dyus'uji na edyi juajma k'o soo ra sichiji ko na yeje edyiu k'o dya soo ra sichiji, ko nziyo edyi yo juajma k'a ngeje mbonzharo ñe na joo ra ndujmuji ñe ko jñincho edyi yo juajma k'a kja xiza, t'eje o k'a mbonzharo k'a yo juajma k'o dya soo ra ndujmuji.

Soo ra mamuji, akjanu, k'u ri ngeje ts'ip eso ts'ijuaajma k'u tsjaa metsajaja, nu edyi k'u dya ra kjobu dyete ts'ite k'u ra tjee nzi na tee nu mu ngeje juajma k'u soo ra ndujmuji t'oxidyo, nu mu nzhøtaji

ndeje mba ra sichi; ñe jñii dyete un mu ngeje juajma k'a ra ndujmujii ndansa, dyee, eneken, xipjad'u, palma, bid, olibo, kina, bainiya, kakao, ts'iuaru, xant'a o xiza lulu.

Soo ra mamaji ts'ike juajma k'u soo ra iji yo dyoxu k'u dya ra kjobu k'u ra tjeë nzi na yo tee mba ra iji asta ts'ich'a dyete ndadyoxu o k'o dyaja dyoxu k'o na ts'ike, nza kja k'o mamu ne tjuru, ñe mu xo so ora kjaa yo t'eb'ik'a yo juajma. Nu mu ra tsjaji na b'epji k'o ra sichiji, ra jyokuji ñ'inzhe o k'o dyaja b'epji k'o yo tsjaa yo mejuajma o k'u pes'i na ts'ipeso juajma ngek'ua ra jobu na joo yo juajma, xi ra mbezhi k'u ra ngeje ts'ipeso ts'ijuajma, zo ri ngeje, un k'u ya jobu nu juajma, ra tsjapu ra noku nza kja k'o mamu axo'ñi, nu mu ra mbes'i texe yo xiskuama k'o mamu ne tjuru.

Nu mu ngeje k'a ts'ike juajma k'a iji yo dyoxu ñe ra tsjapu ra jyokuji na joo yo in juajma ñe ra soo ra ndujmujii, nu k'o soo ra tsjapuji akjanu dya ra ngeje texe, mu ngeje akjanu, nza kja k'o mamu nu ts'ijña yeje ñe jñii k'u mamu nu ts'ijña nuna k'u ra tsjapu na joo yo juajma;

XVI. (O pøtu)

XVII. Nu Tangumu k'a at'aji yo Tjuru ñe yo Ts'ingumu kja yo Ts'ib'ondo, nzi naja k'a pepjiji, ra soo ra pjonguji yo tjuru k'u ra mamji ja ra tsjapu mba ra xonuji yo juajma ñe ra mbøji k'o dyaja juajma mu xo ra mbøji k'o dyaja juajma mu xo ra mbønkju nza kja k'o mamu nu ts'ijña IV ñe XV nu ts'ijña na. Un k'o ra mbønkju soo ra xonuji ñe ra mbøø nu k'u in tee mejuajma k'u dya ra kjobu na kjeë ndeze nu mu ra xipjiji. Nu mu ra kjobu nu paa ñe nu juajma k'o mbønkju dya b'e mi pøji, ra soo ra mbøji mbe dya xi ra ngønt'uji na punkju merio. Xo ra tsjapu ra chjejui k'o ra mbøji, ñ era ñana ko t'ekjañomu nza kja k'o mamu ne tjuru.

Yo tjuru k'a yo ts'imejñiñi ra soo ra dyat'aji ja ra ngara in b'edyi, ñe ra mamuji ja nzi peso ra mbes'iji, nu k'o soo ra ndomuji ñe dya ra soo ra ndembiji ñe dya ra ngønt'uji na mizhi;

XVIII. Ra mamuji k'u ya nuji texe yo xiskuama k'u ra nzhoji ñe k'o ra unuji yo Arkate ante ke ro kjobu nu kjeë dyech'a jñincho ts'ite ñanto, nu mu o jñanduji ja ba m'aru na punkju yo juajma, yo ndeje ñe k'o texe k'o kjaa a xoñijomu a B'ondo, k'u mi ngetjo na tee o na ts'ijmuru tee, ñe ra soo ra mamu nu Tab'ezo a B'ondo k'u dya ra jobu k'o tsjaji mba ra tsjapu ra s'od'u k'o neji yo dya tee;

XIX. Ko nu k'o dyus'uji kja ne Taxiskuama, ne Tab'ezo a B'ondo ngeje k'u soo ra mamu ñe ra soo ra mbes'u yo dya tee, ngek'ua ra soo ra ngaraji na joo yo tee k'o pes'i in juajma k'a ngeje in

juajmaji texe yo te eñe yo ts'ijuajma, ñe ra soo ra mbøs'u na joo yo dya tee k'o pepji ma ra ndujmaji.

Nge nu b'epji k'o soo ra tsjaa yo ndaxoñiji a B'ondo texe k'o ngeje k'u ra mamu ra edyiji k'a ñunu juajma ñe k'a juajma texe yo tee k'a in jñiñi, zo dya ra mbaraji kjo nge k'o tsjaa yo, soo ra nuji mu ngeje yeje o xi naja ts'ijñiñi; ñe a kjanu nu k'o ngeje yo pjoru yo metsjaja juajma ñe yo jñiñi. Mu nge akjanu ñe, texe yo, mba ra dyub'uji na joo nguenda k'u ra mimiji na joo yo metsja juajma, ne tjuru ra dyeme yo ndaxoñiji ra jyokuji na joo nu b'epji, k'u ra ngeje b'ezo k'u ra mamu nu Tab'ezo a B'ondo ñe ra mamu nu Tangumu k'a at'aji yo tjuru o, nu mu ra soyajiyo, nu k'o ra ngejme ra pepji k'a nu ngumu nu.

Ne tjuru ra dyeme na ts'is'oya mbar a dyat'a ja ra mimiji na joo ko yo mejuajma, ñe

XX. Ne ndaxoñiji ra jyod'u ja ra mimiji ngek'ua ra tsjapu ra noku na nojo yo ts'ijñiñi, ngek'ua ra jyod'uji k'u ra kjaa b'epji mba ra texe yo mbepji k'o tujmaji ngek'ua ra ngaraji na joo ñe ra tsjaji mbøxte mba ra noku a B'ondo, ñ exo soo ra tsjapuji ra pepji k'u ra iji yo dyoxu ñe ra ndujmaji yo xiza mba ra jobu na joo nu juajma, k'u ra mbøs'uji, ñe ra nzhetuji ndorechjo, ra mbes'eji merio, ra xipji ja ra pepjiji ñe ja ra mbøs'uji. Akjanu xo ra pjonguji na tjuru k'u ra mamaji ja ra dyat'aji ñe ra jmuruji nu k'o ra mbedye mu ra mbøji yo dyoxu, ja ra mbøji, k'u soo ra mbøs'uji texe yo tee.

Ts'ijña dyote jñincho (Art. 28).- Kja ne texe yo Ts'ib'ondo k'o jmuru a B'ondo, dya soo ra ndømu texe yo juajma na b'ezo, k'o ra tsjaji yo dya tee, ra ndembiji ñe k'u dya ra soo ra ngønt'uji nza kja k'o mamu ñe ja ra tsjapu yo tjuru. Xo ra soo ra tsjapuji akjanu k'u dya ra jyeziji k'u ra mbøs'uji nu k'o ra pepjiji k'a ngumu k'a pepji na punkju tee.

Mu nge akjanu, ne tjuru ra zub'u na kjuanu, ñe yo arkate ra ndaji na punkju, nu mu ra maraji o nu k'u ra kuantu zo ri ngeje na tee o na jmuru tee ñe k'u ra tsjapu mba ra mizhi texe k'o ra ndømuji; texe k'o ra ñaji, ja ra tsjaji o ra chjambaji nu yo b'epji k'o kjaji, k'o pøji o nu k'o unu pjøxte, nu k'o nee ra tsjaji, ngek'ua dya ra soo ra ndømpuji nzi na yeji ñe ra tsjapuji nu k'o kja chøjmu ra ngønt'u na mizhi ñe, texe yo, nu k'o ra mbezhi k'u xi ra ndonjo na tee o na ts'ijmuru tee ñe ra tsjapu k'u dya na joo yo dya tee k'u tømu o yo dya ts'ijmuru tee.

Yo tjuru ngeje k'o ra mamu ja ra tsjapuji mba ra nzhøji ja nzi ra ngønt'uji nzi na yo k'o ra ndøjmujji, k'u soo ra dyat'aji ko yo dyaja ngek'ua ra tsjapu ra noku yo merio a B'ondo o nu k'o ra zii yo tee kja yo jñiñi, xo akjanu mba ra dyat'a ja ra jmuruji ñe ja ra chanuji texe k'o ra nestaji, k'o dyaja k'o ra mbøs'u mba ra pepjiji, ngek'ua dya ra jyeziji k'u ra b'ub'u naja o ja nzi tee k'u ra ndøjmujji texe o ra ndømujji na punkju, akjanu ra tsjapu na mizhi yo. Ne tjuru ra mbøs'u ñe ra mbøru texe k'o kjaa chøjmu ñe ra soo ra jmuruji mba ra potu ra tsjaji pjoxtē.

Dya ra mbezhi k'u ra ndømuts'e nu k'o soo ra tsjaa nu Ts'ib'ondo ñe nge nu b'epji k'u ra tsjaa angeze nza kja: k'a soo ra pejñeji jeb'i, k'u ra ñaji na jee ñe k'u ra ñaa ko b'izhi; nu petroleo ñe k'o dyaja k'o pjonguji a mboo jomu; k'o chjamba na xii; k'o pjongu sibi ñe texe yo b'epji k'u mamu yo tjuru k'u o pjongu nu Tangumu yo tjuru. Nu k'u soo ra ñaa ajens'e ñe yo t'ezī k'o tsjunu ngeje k'o ra tsjapu ra noku yo jñiñi a B'ondo nza kja k'o mamu nu ts'ijña dyote ts'ich'a nu Taxiskuama na; ne Ts'ib'ondo nu mu ra mamu akjanu, ra mbøru ja ra mimiji texe yo tee a B'ondo, ñe nu mu ra nzhotu o ra unu setsi ngeje k'u ra mamu texe k'o soo ra pejñeji jña nza kja k'o mamu yo tjuru.

Ne Ts'ib'ondo ra mbezhe texe yo ts'ijmuru ñe k'o dyaja k'a pepjiji yo tee ngek'ua ra pepjiji na joo nu k'o ot'u pje ra tsjaji k'a, nza kja k'o mamu yo tjuru, ra potu ra mbøs'uji nzi na texe yo jmuru ñe k'o dyaja.

Ne ts'ib'ondo ra mbes'i na ngumu k'a ra kuantu yo merio k'u ra nge in tsats'e ñe ra mboru nu yo kjee k'u ra pepji. Nu k'o soo ra tsjaa ngeje dya nda ra mitsi na punkju texe k'o soo ra ndøjmujji yo tee ko nu merio a B'ondo, ngek'ua ra tsjapu ra nokuji a B'ondo k'u nge in tsjaa yo Ts'ib'ondo. Dya kjo soo nzi na arkate ra mbøs'u ko yo merio.

Dya ra ngeje in metsjaja k'u ra mbes'i na punkju mu nge nu Ts'ib'ondo k'u soo ra tsjaa nu b'epji, ko nu k'u ra mbøs'u nu ngumu k'a kuantuji merio nu mu ra jyokuji merio ñe yo jeb'i merio. Nu ngumu k'a kuantuji merio, nza kja k'o mamu yo tjuru ñe k'o soo ra mbøs'u yo dya tee k'o ngeje ndanxoñiji, ra jyod'u ja ra potuji, akjanu ra nuu ja ra mbøsu ñe yo merio, ñe ra soo ra xipji k'u ra mbøs'u yo arkate mba ra jyoku na joo k'u dya nda ra s'od'u ñe ra nuji na joo. Nu b'ezo k'u ra pepji k'a ngumu k'a kuantuji merio ngeje nu tee k'u soo ra dyeme nu Tab'ezo a B'ondo ñe ra mbøs'u ra dyeme yo tee k'o pepji kja ne Tangumu k'a at'aji yo Tjuru o nu k'o kejme k'o kjaji yo b'epji, mu nge akjanu; soo ra pepjiji k'u ra mezhe nge k'u ra xipjiji o ra nuji ja ba pepji texe k'o soo ra tsjaa; xo soo ra pøtuji mu dya pepji na joo ñe dya ra soo xi ra unuji xi na b'epji, o k'o ne ra tsjaa, k'u xo nge mu ra

tsjaa ts'ipjoxte k'a ne ngumu k'a kuaŋtʃi merio ñe k'o dya soo nda ra ngont'uji na joo k'a soo ra jmuruji yo xopute, k'o jod'u na joo yo dyinji, k'a at'aji pje nda ra tsjaji o k'a ra soo ra tsjaa pjoxte. Yo tee k'o ra pepji k'a ngumu k'a kuaŋtʃi merio, soo ra zo'jnuji kja ne ngumu k'a at'aji chuu nza kja k'o mamu nu tjuru 110 nu Taxiskuama na.

Dya ra ngeje k'u ra mbes'iji na punkju yo jmuru mbepji k'u o dyat'aji mba ra soo ra mbøruji k'o in metsja ñe yo jmuru o yo jmuru k'a pepjiji texe yo tee k'u pje nda tujmuji mba ra, ra soo ra ñana texe k'o in tsjaji o in tsjaa angezeji, ngek'ua soo ra mbøji k'a chøjmu yo n'año jñiñi texe k'o pje nda pedye k'o tujmuji k'a in juajmaji o k'o dyaja k'u ngeje k'u kja pu ra noku texe yo jñiñi k'a pepjiji o k'o dyaja k'o xi pjonguji mbe dya nge k'u nda nestaji; mbe mu ngeje k'u texe yo jmuru soo ra zob'uji o ra nuji nu arkate a B'ondo o yo arkate kja yo Ts'ib'ondo, ñe k'u ra soo ra unuji setsi k'a yo ngumu k'a at'aji yo tjuru nzi na yo ts'ib'ondo.

Xo ra ngetjo yo ts'ingumu k'a at'aji yo tjuru, angezetjoji o ra xipji nu tab'ezo a B'ondo k'u soo ra potuji, nu mu ngeje akjanu k'u neji texe k'o nestaji, ra soo ra unuji setsi mba ra soo ra jmuruji mba ra pepjiji na joo.

Xo dya soo ra mbezhiji k'u ra mbes'iji na punkju zo ri ngeje k'u ja nzi kjæ nu yo tee k'o at'a b'izhi ñe yo tee k'o tonjo mba ra pjonguji texe yo b'epji k'o pje nda kjaji ñe k'o ngeje k'o metsja k'o dyat'aji, ra nzhotuji nu yo ate ñe k'o kja pu na joo nu b'epji yo.

Ne ts'ib'ondo, k'u dya ra mbedye k'a mamu yo tjuru, soo ra tsjaa mu nge k'u neji texe texe akjanu, ra unuji setsi mba ra pepji k'u ra mbøs'u yo dya tee o k'a ngumu k'a pepjiji na punkju tee, ñe ja ra soo ra pepjiji texe k'o pes'iji k'u nge in tsjaa a Mb'ondo, mbe dya nge k'o dya soo ra tsjaji. Yo tjuru ra mamu kjo nge k'o soo ra tsapu k'u soo ra pepji na joo k'u ra mbøs'u yo dyaja ñe ra mbøruji na joo texe k'o pes'iji, ñe dya ra jyeziji k'u na tee ra pench'i texe k'o ngeje in tsjaa angezeji.

Texe k'o soo ra tsjaa yo bepji k'u ra mbøs'u yo dya tee ngeje k'o mamu nu Taxiskuama na ñe ngetjo k'u soo ra tsjaa akjanu nu k'u mamu ne tjuru.

Soo ra nzhotuji yo b'epji k'u ra tsjaji pjoxte, nu mu ngeje texe akjanu, mu dya nda ra mezhe ñe mu dya nda ra s'od'u yo merio kja ne B'ondo. Ne Ts'ib'ondo ra ndaka ja ra s'od'uji ñe ra mamu kjo kja na joo o iyo.

Ts'ijña dyote nzincho (Art. 29).- Nu mu ngeje k'u ra ngech'i n'año tee k'a in jñiñi k'a karaji, ra jyombuji chuu, nu k'o dyaja k'u ra tsjapu dya ra mimiji na joo yo tee k'a in jñiñi o ra chunji, xo ngetjo nu Tab'ezo a B'ondo, ra zonuji ko yo arkate a Ts'ib'ondo ñe yo b'ezo k'o pepjiji k'a at'aji yo chuu ñe k'o ra mamu nu Tangumu k'a at'aji yo Tjuru ñe, k'a ra sayaji nu, k'o Pepjiji nu yod ya Paa, soo ra s'umpu texe yo ts'ib'ondo o k'o ra tsjaa nu chuu nu k'o ja ra mimiji na joo k'u dya ra tsjapu mba ra chunji, ndame ra xakaji nu jña; mbe soo ra tsjaa na ndame k'u dya ra mezhe, k'u ot'u ra jyoku dya ra chunji ñe nu mu ra s'umputjo k'u ra mbezhi o ra jyas'aji na b'ezo. Nu mu ra s'ump'utjo ñe nu mu ra jmuruji kja ne Tangumu k'a at'aji yo Tjuru, nunu ra unu setsi k'u ra mama na joo mba ra ke nu Tab'ezo a B'ondo ra soo ra jyoku nu chuu; mbe nu mu ra sayaji ts'indame ra zo'jnu k'u dya ra mezheji nu Tangumu k'a at'aji nu chuu mba ra jyokuji na joo.

BEPJI II

Kja yo tee a Meb'ondo

Ts'ijña jñite (Art. 30).- k'u ra mbezhi meb'ondo nge k'u ra mus'ujiba o ra nzhotuji na jeb'i k'u ngeje meb'ondo.

A. Ngeje tee meb'ondo k'o mimiba :

- I. Nu k'o ra mus'ujiba kja yo Ts'ib'ondo a B'ondo, zoo dya ri nge k'o mus'ujiba yo in jyoo.
- II. Nu k'o ra mus'uji kja n'año jñiñi, k'u mi ngeje in jyoo a meb'ondo k'o mus'ujiba, nu jyoo k'o mus'uji a meb'ondo, o nu ñuu k'o mus'uji a meb'ondo;
- III. Nu k'o ra mus'uji k'a n'año jñiñi, mbe ngeje yo t'ii yo tee meb'ondo k'o nzhotuji in jeb'i a B'ondo, nu jyoo a meb'ondo k'o nzhotuji in jeb'i, o nu ñuu meb'ondo k'o nzhotuji in jeb'i a B'ondo, ñe
- IV. Nu yo t'ii k'o mus'uji a xes'e kja ne buu o t'ezí k'u chjins'apju, zo ri ngeje k'o poji ma ra kjaa chuu o k'o pjenda pøø.

B. Ngeje tee mejñiñi a B'ondo k'o nzhøtuji in jeb'i:

I. Yo tee k'o mus'uji k'a n'año jñiñi ñe o nzhøtuji in jeb'i kja ne Ngumu k'a nzhøtuji jeb'i yo n'año dyeje tee;

II. Ne b'ejña o ne b'ezo k'o mus'uji k'a n'año jñiñi nu mu ra chjuntubi ko na b'ezo o na b'ejña k'u ngeje meb'ondo, nu mu ra jyab'aji o ra mbes'iji in ngumu a mboo kja yo Ts'ib'ondo a B'ondo ñe ra ngins'i texe k'o ra mamu ne tjuru.

Ts'ijña jñite naja (Art. 31).- Ngeje k'o soo ra tsjaa yo tee a meb'ondo :

I. Ra tsjapu k'u in ch'iji ra moji kja ne ngunxoru k'a dya ra ngøntuji o ra ngønt'uji, ngek'ua ra xoruji nu ot'u, yeje ñe jñii sjour, ñe ra maa ch'ab'uji, nza kja k'o mamu ne tjuru.

II. Ra soo ra maa nu yo paa ñe mu ra xipji nu arkate kja ne jñiñi k'a karaji, mba ra unuji ja ra mimiji ñe ja ra ch'ab'uji ngek'ua ra b'ub'uji na joo k'u ra mbes'i nu k'o soo ra tsjaa jonte, ñe ra mbara ra pjat'u zapju, ñe k'o texe pje k'o kjaa yo xundaro;

III. Ra jñus'uji in chjuu ñe ra mbos'u k'a Ngumu yo Xundaro k'u pjour tee, nza kja k'o mamu ne tjuru, ngek'ua ra mboru ñe ra ñana texe yo tee, a meb'ondo, k'u ra mimiji na joo, k'o soo ra tsjaa ñe k'o nesta a B'ondo, a kjanu ra mimiji ko t'ekjañomu a mboo jñiñi; ñe

IV. Ra mbos'u ra ngønt'u k'o ra s'od'u yod ya tee, akjanu a B'ondo, nu Ts'ib'ondo ñe yo Jñiñi k'a karaji, k'u dya ra kjobu k'o unuji ñe ra chjejuu nza kja k'o mamu ne tjuru.

Ts'ijña jñite yeje (Art. 32).- Ne tjuru jmach'a ra xits'i texe k'o soo ri tsjaa k'o mamu nu Taxiskuama a B'ondo texe yo meb'ondo ñe k'o dyaja k'u pes'iji n'año jñiñi ñe ra xipjiji ja ra mimiji mba dya ra chunji ko yo tee k'o pes'iji yeje jñiñi.

Mba ra soo ra dyemeji k'u ra mbezhi arkate ñe yo b'epji k'o soo ra tsjaa, nza kja k'o mamu nu Taxiskuama na, nesta k'u ra ngeje k'u o mus'uji a meb'ondo, ngeje a kjanu k'u soo ra dyemeji ñe k'u dya ra soo ra mbezhi a kjanu k'u kja nzhøtuji in jeb'i. Xo ra soo ra tsjapuji a kjanu nza kja kjo mamu yo dya tjuru k'o ra xits'i nu Tangumu k'a at'aji yo Tjuru.

Mu ngeje nu paa k'o mimiji na joo, dya ra soo pepji k'u ra mbezhi xundaro mu ngeje n'año jñiñi ma tee, xo dya soo ra pepji pjourte.

Mba ra soo ra pɛpji nu kja ne xundaro mu karaji na joo ñe yo xundaro k'o nzhod'u a jomu ñe k'o chjins'apju pama pama, o mu ngeje na b'ɛpji k'u ra xipji ra tsjaa, nesta k'u ra mus'uji a meb'ondo.

Texe k'o mamu a xo'ñi soo ra zis'i a kjanu nu k'u ngeje ngapita, k'u dyumbu t'ɛzi k'u pjub'u, yo lamu, k'o dyumbu tsjunu t'ɛzi, k'o at'a yo mbunt'ɛzi ñe texe k'o dyaja, mba ra texe yo tee nzi na buu o k'o kjobu k'a ra ñana ko nu job'itu a B'ondo. Xo ra tsjapu a kjanu yo tee k'o pɛpji ngapita k'a ñunu zapju k'a sat'a yo buu ñe texe yo dya tee k'u kjaji pjoxtɛ ñe yo tee k'o pɛpji k'a sat'a k'a zapju yo t'ɛzi k'o pjub'u.

Texe yo tee k'o mus'uji a meb'ondo ra chjɛjui yo tee k'o mus'uji k'a n'año jñiñi, mba texe nu k'o soo ra tsjaji ñe mba ra texe yo b'ɛpji k'o ra pɛpji, o k'o ra xipji nu arkate k'u ra tsjaa k'u zo dya kjo ra dyonu kjo ngeje tee k'o mus'uji a B'ondo.

B'EPJI III

Nu yo tee k'o mus'uji k'a n'año jñiñi

Ts'ijña jñite jñii (Art. 33).- Ngeje tee k'o n'año jñiñi, yo te k'o dya ngeje nza kja k'o mamu ne Ts'ijña jñite (30). Soo ra mbes'i texe k'o mamu nu Ts'ib'ɛpji I, ot'u ts'ib'ɛpji, k'o xits'i kja ne Taxiskuama na; mbe nu Tab'ezo a B'ondo ngeje k'u soo ra tsjapu ra mbedye a B'ondo yo tee k'o mus'uji k'a n'año jñiñi, ndame ra xipji ñe dya ra dyonu, texe yo tee k'o dya ngeje meb'ondo mu dya mimi na joo nuba.

Yo tee k'o mus'uji k'a n'año jñiñi dya ra soo ra ngich'i ra mbos'u ra dyat'a ja ra mimi yo tee a B'ondo.

B'EPJI IV

Nu yo tee a meb'ondo

Ts'ijña jñite nziyo (Art. 34).- Ngeje tee a meb'ondo yo b'ezo ñe yo b'ejña k'u ngeje mejñiñi a B'ondo, ra jmuruji, ñe ra tjeɛ texe k'o kua't'u andub'u:

I. Ya ra ngis'i dyech'a jñincho (18) kjee, ñe

II. Ri pepji mba ra mimi na joo.

Ts'ijña jñite ts'ich'a (Art. 35).- Ngeje k'o soo ra tsjaa yo tee:

I. Ra soo ra bota ma ra dyemeji yo arkate;

II. Ra soo ra dyemeji angeze mba ra mbəzhi arkate, ñe soo ra xipjiji ra tsjaa na b'epji, k'u ra jyoku na joo nza kja k'o mamu ne tjuru;

III. Ra soo ra jmuruts'e o ra nzhonts'e mba ra soo ra zonuji ñe ra tsjapu ra noku nu B'ondo;

IV. Ra soo ra pench'i yo zapju kja ne Xundaro o nu k'u pjoru a B'ondo, mba ra ñana a B'ondo ñe yo ngumu k'a pepji yo tee, nza kja k'o mamu ne tjuru; ñe

V. Ra soo ra pepji texe k'o soo pje nda ra mbəə.

Ts'ijña jñite ñanto (Art. 36). Ngeje yo b'epji k'o soo ra tsjaa yo tee a Meb'ondo:

I. Ra maa jñus'u in chjuu, k'a ngumu k'a junsp'uji in chjuu kja jñiñi mba ra mamu ja nzi juajma pes'i, pje ma b'epji kja; xo ra jñusp'uji in chjuu k'a Ngumu k'a juns'u in chjuu texe yo tee a meb'ondo, nza kja k'o mamu ne tjuru. Kja ne ngumu ñe ja ba pepjiji pama pama kja ne Ngumu k'a Junsp'uji in chjuu yo meb'ondo ñe k'a ra nzhəkujji nu xiskuama k'u ra mbets'i tee a Meb'ondo k'u soo ra tsjaa texe yo tee, ñe a kjanu, k'u soo ra tsjaa ne Ts'ib'ondo ñe yo tee a mejñiñi nza kja k'o ra mamu ne tjuru;

II. Ra xampja mba ra mbəzhi nu Pjoru tte a Meb'ondo;

III. Ra juajnuji mba ra soo ra dyeme k'o ra mbəs'i kargo nza kja k'o mamu ne tjuru;

IV. Soo ra pepji na joo nu mu ra dyemeji k'u ra mbəs'i na kargo kja ne B'ondo o kja yo Ts'ob'ondo, k'u soo ra ngənt'uji; ñe

V. Ra soo ra pepji na joo kja yo jñiñi k'a ra mimi, yo ts'ib'epji ma ra dyemeji yod ya tee ñe nu mu ndaka yod ya tee.

Ts'ijña jñite yencho (Art. 37).-

A) Texe yo tee k'o musuji a B'ondo dya ra nganaji k'u ngeje tte meb'ondo.

B) Nu yo tee k'o mbəzhi meb'ondo k'o nzhətujji in jeb'i soo ra b'əzhi nu mu ra tsjaa:

I. Nu mu ra dyoruts'e ra mbezhi na n'año jñiñi, nu mu nee potu ñe k'u ra mamu ngeje n'año mejñiñi, nu mu ra tsjapu in tsjaa nu ts'ixiskuama k'u kua't'u in jmii k'u n'año jñiñi, o nu mu ra mbezhi na tee k'u ro s'ob'u na Ts'ib'ondo naño jñiñi, ñe

II. Nu mu ra maa mimi ts'ich'a kjee k'a n'año jñiñi.

C) Nu yo tee mejñiñi a B'ondo ra b'ezhi:

I. Nu mu ra tsjapu in tsjaa na jeb'i k'ura ñanu yo arkate n'año jñiñi;

II. Nu mu ra pepji ñe ra mbos'u yo arkate k'a n'año jñiñi ñe dya ra unuji setsi nu Tangumu a B'ondo o nu Ngumu k'a pepji pama pama;

III. Nu mu ra tsjapu in tsjaa na jeb'i yo n'año jñiñi k'u dya ra unu setsi nu Tangumu a B'ondo o nu Ngumu k'a pepji pama pama;

IV. Nu mu ra unu setsi nu arkate n'año jñiñi ñe dya ra unu setsi nu Tangumu a B'ondo o nu ngumu k'a pepji pama pama, mbe dya ra mbezhi a kjanu yo tee k'o at'a jñaa, k'u jod'u dyinji k'u soo ra nzhod'uts'e;

V. Nu mu ra mbos'u, k'u dya ra mamu a B'ondo, k'a na tee n'año jñiñi, o nu arkate n'año jñiñi, nu mu ra dyotuji k'a zob'uji yo tee, ñe

VI. Ñe yo dyaja k'o mamu ne tjuru.

Nu mu ngeje nu k'u mamu yo ts'ijña II k'a IV nu ts'ijña na, ne Tangumu k'a at'a yo Tjuru ra dyat'ana tjuru k'u ra mamu a kjanu, nu mu ra unuji setsi ñe ra mbaraji k'u nge a kjanu, nu mu ra zas'a nu paa k'u ra mamune tjuru, nu mu ra nzhoo na jeb'i k'u ngeje in tsjaa angeze.

Ts'ijña jñite jñincho (Art. 38). Nu k'o soo ra tsjaa yo tee a meb'ondo soo ra b'ezhiji:

I. Nu mu dya ra ngins'i, ñe dya ra soo ra mamu ja ba tsjaa, k'a nzi na b'epji k'o mamu nu ts'ijña jñite ñanto. Ra jyezi nu mu ra kjobu naja kjee ñ exo ra soo ra guench'iji nu mu dya joo k'o tsjaa nza kja k'o mamu ne tjuru;

II. Nu mu dya joo k'o tsjaa ñe nu mu ra ngot'uji a pjoru, ra soo ra mbezhe ndeze nu paa nu mu ngot'uji a pjoru;

III. Nu mu o ngot'uji a pjoru;

IV. Nu mu nzhonts'e k'a ndañi ñe dya pepji o mu tii pama pama, nza kja k'o mamu ne tjuru;

V. Nu mu o chiji, ndeze nu paa k'o mamuji ra maa zuruji asta nu mu ra zat'a nu paa k'u ra kjobu; ñu

VI. Nu mu ya nguaru guench'iji nu mu tsjaa chuu.

Ne tjuru ngeje k'u ra mamu jangua ra b'ezhi, ñe k'o dyaja k'u ra jyezi k'o soo ra tsjaa yo tee, ñe ja ra tsjapu mba ra mimi na jonte.

B'EPJI YEJE

XONU I

Kja ne ra nzhonts'e a B'ondo ñe ja ra manda

Ts'ijña jñite nzincho (Art. 39).- Nu k'u ra xits'i ja ri nzhonts'e na joo a B'ondo ngeje kja ne jñiñi. Texe k'o soo ri tsjaa nge k'o mamu nu jñiñi ñe k'o soo ra mimiji na joo angezeji. Ne jñiñi nge k'u pes'i pama pama k'u soo ra s'od'u o ra potu ja ra manda yo arkate.

Ts'ijña nzite (Art. 40).- Ngeje k'u ra mamu yo jñiñi a B'ondo k'u ra jmuruji mba ra mimiji na joo texe yo jñiñi, k'u dya ra chunji, texe yo mejñiñi a B'ondo, k'a ra jmuru texe yo ts'ib'ondo k'u ra nzhonts'eji texe nu k'o soo ra tsjaji a mboo in jñiñi, mbe ra jmuruji texe yo ts'ib'ondo nza kja k'o ot'u mamu ne tjuru na.

Ts'ijña nzite naja (Art. 41).- Ne jñiñi soo ra manda k'u ra nzhonts'e nza kja k'o mamu nu Tangumu k'a Jmuruji mbar a Dyat'aji yo Tjuru, nu k'u ra mama yo, ñe yo Ts'ib'ondo, texe nu k'o ra kjobu a mboo nu, nza kja k'o mamu nu Taxiskuama na ñe k'o dyaja k'o ra kjobu kja yo Ts'ib'ondo, nu k'u dya ra soo ra chunji nu k'o mamu nu mu ya ñaji taxe a B'ondo.

Nu mu ra pøtужи yo tee k'o dyemeji k'a ngumu k'a at'aji yo Tjuru ñe nu Tab'ezo a B'ondo ra soo ra tsjaji nu mu ra dyemets'eji, k'u na kjuanu ñe nu mu ra zat'a nu paa, nza kja k'o mamu andub'u:

I. Yo jmuru tee k'a ra dyat'aji yo tjuru mbar a mbøs'u texe yo tee; ne tjuru ngeje k'u ra mamu ñe pje k'o soo ra tsjaa mba ra jñusp'uji in chuu ñe j ara tsjaa ma ra dyemeji yo tee. Yo jmuru tee k'o soo ra pjos'u yo dya tee a meb'ondo ra soo ra juajnuji mba ra dyemeji yo arkate a Ts'ib'ondo, k'a jñiñi ñe a B'ondo.

Yo jmuru tee k'o pjos'u yo dya tee ra soo ra xipji yo dya tee k'a in jñiñi k'u ra mimiji na joo, ra juajnuji na tee k'u ra mbos'uji a meb'ondo ñe j ara jmuru texe yo tee, ra tsjapu ra jy^{ez}i k'u ra mbos'u yo dya tee nza kja k'o mamu yo xiskuama ts'ib'epji, nu k'u ot'u mamu in jña^a ñe k'u ra soo ra juajnuji mbar a dyemets'epji, ra nzhonts'epji, ñe dya kjo pje ra xipji. Xo ngetjo yo tee k'o soo ra jmuruji k'o ra mbos'u yo dya tee k'u ra jñusp'uji in chjuu k'u ra nzhonts'epji ñe nats'epji angezeji; a kjanu, dya soo ra ngich'i o ra xipji yo dya jmuru o k'o dya n'año pjo^{xte} mbar a jmuruji ñe nzi na n'año ts'ijmuru.

Yo arkate k'o eme yo dya tee ngetjo angezeji k'u so ora dyat'a nu mu ra chunji yo jmuru tee k'u kjaji pjo^{xte} nza kja k'o mamu nu Taxiskuama na ñ ene tjuru.

II. Ne tjuru ra mbos'u ke yo jmuru tee k'u kjaji pjo^{xte} yo dya tee a B'ondo k'u ra chjeui texe k'o nzi ra unu mba ra tsjaji in ts'ib'epji ñ era xipjiji ja ra tsjapuji mba ra s'od'uji nu k'o ra nzhotuji nzi na yo jmuru tee k'o kjaji pjo^{xte} ñe nu mu ra dyemeji, ra soo ra s'od'u na joo texe k'o ra nzhotuji.

Nu k'o ra nzhotuji mba ra texe yo nzi naja yo jmuru k'o kjaji pjo^{xte} ñe nu tee k'u o jñusp'uji in chjuu ma ra nguaru ra dyemeji yo tee, ngeje k'o soo ra s'od'uji na joo mba ra mbos'u yo ts'ib'epji k'o ra tsjaji pama pama, texe k'o ra mbezhe mba ra mbara ja nzi o ndonji nu mu ya nguaru o tsjaji yo dyeme ñe k'o xi dyaja ts'ib'epji. Ra nzhotuji nza kja k'o mamu andub'u ñe nza kja k'o ra xipji ne tjuru.

a) Nu yo merio k'o soo ra nzhotuji mba ra mbos'uji yo b'epji k'o ra tsjaji pama pama ra xipjiji ja nzi ra unuji nzi na kjee, xi ra dyus'u nzi na tee k'o soo ra mbos'u nzi na yo jmuru tee k'o kjaji pjo^{xte} ñe k'o juns'u in chjuu kja ne xiskuama k'a ra dyeneji ñe xi ra dyus'u ñante ts'ich'a kja ne siento nu k'u tonjo nzi na paa yo tee k'o kara a B'ondo. Nu jñite kja ne siento kja texe nu merio k'o ra ndonji nza kja k'o ot'u mamu a xo'ñi, ra chanuji nzi na yo jmuru tee k'u kjaji pjo^{xte} k'u ra chjeui ñe ne ñante kja ne siento k'u xi ra mbonkju nza kja k'o ndonji nu k'u ot'u o dyemeji nu yo at'a tjuru.

b) Nu yo merio k'o ra nzhotuji mba ra tsjaji nu ts'ib'epji ngek'ua ra ndonji nu kjee nu mu ra dyemeji nu Tab'ezo Arkate a B'ondo, yo tee k'o at'a tjuru a B'ondo, ra nzhotuji k'u ndee kja ne siento nu merio k'u unuji nzi na yo jmuru tee k'u kjaji pjo^{xte} nzi na ts'ib'epji nu kjee nu; nu mu ngetjo yo tee k'o at'aji tjuru k'o ra dyemeji nu kjee nu, ngetjo nu jñite kja ne siento k'u ra nzhotuji mba ra nu ts'ib'epji k'u ra tsjaji.

c) Nu merio k'u ra nzhotuji mba ra tsjaji n'año ts'ib'epji, nza kja nu mu ra unuji sjoru, k'u ra xompuji, ra jyod'u ñ'iji mba ra ndonji merio ñe ja ra zonuji yo tee, xo nza kja nu ts'ib'epji mba ra pjonguji xiskuama, ngetjo nu jñii kja ne siento nu texe nu merio k'o ra nzhotuji nzi na kjee nu ts'ib'epji k'u ra tsjaji pama pama. Ne jñite kja ne siento nu merio k'u xi ra mbonkju nza kja k'o ot'u mamu a xo'ni ra chanuji nzi na yo jmuru k'o kjaji pjøxte k'u ra chjejui ñe ne ñante kja ne siento k'u xi ra mbonkju ra chanuji nza kja k'u ra mbezhiji ja nzi o ndonji nu mu dyemeji yo tee k'o at'a tjuru nu k'u kja kjobu.

Ne tjuru ngeje k'u ra mamu ja nzi merio ra s'od'uji nu mu ra juajnuji yo tee k'o ra dyemeji ñe yo ts'ib'epji k'u ra tsjaji nzi na yo jmuru tee k'u kjaji pjøxte. Ngetjo nu tjuru k'u ra mamu ja nzi merio ra unu nzi na yo tee k'u poji yo jmuru k'o kjaji pjøxte, mbe texe nu merio dya ra kjobu nzi na kjee, nzi na yo jmuru tee, nu dyech'a kja ne siento nu texe nu merio k'u ra unuji nza kja k'o ngins'i nu b'epja ts'ib'epji k'o tsjaji nu mu dyemeji nu Tab'ezo Arkate a B'ondo; xo a kjanu ra xipji ja ra tsjaji mba ra mbøru ñe ra ndaka ja bi dyenje texe nu merio k'u ra nzhotuji ñe ra mamu ja ra s'od'ji ñe ja ra guench'iji nu mu dya ra dyaraji nu k'o mamu yo tjuru k'o kuat'uba.

Xo a kjanu, ne tjuru ra mamu ja ra tsapuji mba ra nguaru in b'epji nu na yo jmuru tee ñe k'o kjaa nu mu ra b'ezhi k'a jñusp'uji in chjuu ñe texe k'o mamu mi pes'i k'o mi ngeje in tsjaji k'o mbonkju ra mbezhi na tsjapu in metsjaja a B'ondo.

III. Yo jmuru tee k'o kjaji pjoxte a meb'ondo soo ra tsjaji nu k'o ja ra nzhoji pama pama nu jña mba ra unu nguenda texe yo tee pjek'o kjaji.

Xonu A. Kja ne ngumu k'a at'aji ja ra dyemeji yo arkate ra nge ra ndaxoñiji mba ra mamu ja nzindame ra mezhe ne Ts'ib'ondo k'a ra ñaji kja ne b'izhi ñe k'a pedye jmicha na jee k'u ra soo ra ñaji mba ra mamu texek'o neji yo jmuru k'o kjaji pjoxte a meb'ondo, nza kja k'o mamu andub'u ñe k'o ra mamu yo tjuru :

a) Nu mu ra mburu ra juajnuji mba ra dyemeji yo arkate asta nu mu ra zat'a nu paa mu ra nguaru ngek'ua ra ngejme kja ne ngumu k'a at'aji ja ra dyemeji yo arkate nu mu ra zunu nzite jñincho ts'indana pama pama, k'u ra tsjapu ra chanuji yeje ñe asta jñii ts'indame nzi na ra kjobu na ndame k'u soo ra ñaji k'a b'izhi ñe k'a pedye jmicha na jee, nu k'u ra xits'iji na ts'iyaxu d) nu ts'ijñana ;

- b) Nu mu ra mbururu ra jyod'uji ja ra dyemeji yo arkate, texe yo jmuru tee k'u kjaji pjozte ra mb'es'iji naja ts'indame nzi na ndame k'u ra soo ra ñaji kja ne b'izhi ñe kja pedye jmicha na jee ; nu k'o xi ra mbonkju ra tsjaji nza kja k'o mamu ne tjuru;
- c) Ndeze numu ra mburu ma ra dyemeji yo arkate soo ra nzhotuji nzi na yo jmuru tee k'o kjaji pjozte zo ri ngetjo jñinte ts'ich'a kja ne siento na ndame nza kja k'o mamu nu ts'iyaxu a) nu ts'ijña na ;
- d) Nu mu ra ñaji nzi naja k'a ne b'izhi ñe k'a pedye jmicha na jee soo ra xonuji nzi na yo nza kja k'o mamu andub'u ne jñite kja ne nu mu ra mboru ndeze nu mu ra zunu ñanto ts'inxoru asta ke ra zat'a nde xomu ;
- e) Nu ndame k'u soo ra ñaji nzi na yo jmuru tee k'o kjaji pjozte soo ra xonji jñite kja ne siento k'u ra chejui nzi na yo ñe yente kja ne siento k'u ra mbonkju ra xonuji nza kja k'o ndonji nu mu dyemeji yo tee k'o ra pepji k'a ngumu tjuru nu k'u kja kjobu ;
- f) Nzi na yo jmuru tee k'u kjaji pjozte a meb'ondo k'u dya b'e b'ub'u kjo nge k'u ra ñana kja ne Tangumu k'a at'aji tjuru ra soo ra unuji setsi mba ra ñaji kja ne b'izhi ñe k'a pedye jmicha na jee zo ri ngetjo k'u nza kja k'o mamu na ts'iyaxu k'u kja kjobu, ñe.
- g) Ko nu k'u ra xonkujji nzi na yo jña k'o mamu yo ts'iyaxu A ñe B nu k'o mamuba ñe na mu ya ra nguaru ra dyat'aji nu b'epji nu mu ra mburu ra jyod'uji yo tee mba ra dyemeji arkate kja ne ts'ijñi ñe a B'ondo, ne ngumu k'a at'aji ja ra dyemeji yo arkate soo ra nzhotuji asta dyech'a yeje kja ne siento na ndame k'u soo ra jyezi nu Ts'ib'ondo k'u ra unu setsi mba ra ñaji kja ne b'izhi ñe k'a pedye jmicha na jee nza kja k'o mamu yo tjuru ne k'o dya xi ra pøtují ; texe k'o ra unuji setsi, ne ngumu k'a at'aji ja ra dyemeji yo arkate ra xonu nzi na yo jmuru tee k'o kjaji pjozte a meb'ondo k'u ra chejui na ts'ite kja ne siento ; nu ndame k'u xi ra mbonkju ra soo ra tsaputs'e in tsjaa angeze o nu k'o dyaja arkate k'a emeji tee, nza kja a meb'ondo o nzi na yo ts'ib'ondo. Nzi na yo jmuru tee k'o kjaji pjozte a meb'ondo so ra ñaji na ndame kjo ne b'izhi ñe k'a pedye jmicha k'u ra ngeje in tsjaa zo ri ngeje ts'icha ts'indame kja na zana ñe k'o xi ra mbonkju zo ri ngeje dyote ts'indame nzi naja yo. K'a texe yo, nu mu ra ñaji nza kja k'o mamu nu ts'ijña na ra soo ra ñaji nu mu ra zunu nu k'o xipji nu ngumu k'a emeji yo arkate ñe nza kja k'o mamu nu ts'iyaxu d) na ts'ixonu na nu mu ngeje n'año b'epji ne ngumu k'a at'aji mba ra dyemeji arkate soo ra mamu jangua ra tsapu mba ra ñaji kja ne b'izhi nzi na jmuru yo tee k'o kjaji pjozte, nu mu neji a kjanu.

Yo jmuru tee k'u kjaji pjozte dya soo ra mbendo o ra ndomu, zo ri ngeje angezeji o yo dya te, k'u ra ñaji kja ne b'izhi ñe kja pedye jmicha na jee.

Dya kjo soo ra tsjaa nzi na tee zo ni ra jonte, ra tsjats'e o ra mbosu yo dya tee, ra ndomu na ndame mba ra ñaa kja ne b'izhi o kja pedye jmicha na jee k'u ra dyompu yo dya tee mba ra ndeñeji, k'u ra ngeje in tsjaa o dya ra ñaa na joo yo n'año jmuru tee k'o kjaji pjozte o na tee k'u ra mbezhi arkate. Dya ra soo ra pjonguji in jñaa kja ne b'izhi a B'ondo ñe kja n'año jñiñi.

Texe yo yeje nu k'o kua'tu a xoñi soo ra tsjapu ra ngiuns'i k'a b'ub'u texe yo ts'ib'ondo ne a B'ondo nza kja k'o mamu yo tjuru.

Xonu B. Nu mu ngeje mu ra dyemeji arkate kja ne ts'ib'ondo, ne ngumu k'a at'aji mba ra dyemeji arkate ngeje k'u mamu ja nzi ndame ra unu nu Ts'ib'ondo mba ra ñaa k'a b'izhi ñe k'a pedye jmicha na jee ñe texe k'o dyaja k'o kja ne ts'ib'ondo, nza kja k'o mamu ñe kua'tu andub'u ñe k'o mamu ne tjuru :

a) Nu mu ngeje ra mburu mbara juajn uji yo tee k'o ra dyemeji arkate ñe ra chjeju ko yo dya ts'ib'ondo, na ndame k'u ra unuji setsi ngeje k'u ra tsjaji nza kja k'o mamu na ts'iyaxu a),b) ñe c) nu xonu A nu k'o mamu nu ;

b) Mba nu k'o dyaja b'epji k'o ra tsjaji dyeme, nu ndame k'u ra unuji nge nza kja k'o mamu kja ne tjuru, ñe nza kja k'o jñus'uji nu Taxiskuama na, ñe

c) Nu mu ra xonuji yo ndame nzi na yo jmuru tee k'o kjaji pjozte, xo ñe ra unuji yo jmuru k'o kua'tu in chjuu kja ne ts'ijñiñi, ra soo ra tsjaji nza kja k'o mamu na ts'ijña na yaxu A nu taxiskuama ñe nu k'o ra mamu ne tjuru.

Nu mu ra nee a kjanu ne ngumu k'a at'aji mba ra dyemeji texe nu ndame k'u soo ra unuji mba ra ñaji k'a b'izhi ñe k'a pedye jmicha na jee nu k'o mamu a xoñi ñe k'u xi ot'u dya ra zuru na ndame k'u ra unuji o yo dya arkate k'o pepji k'a emeji, ra jyod'u ja ra tsjapu mba ra ngis'i na ndame k'u xi b'extjo, nza kja k'o mamu ne tjuru.

Xonu C. Ndeze nu mu ra mburu ra jyod'uji ja ra ndonji nu mu ra dyemeji yo arkate k'u ra unu nguenda yo jmuru tee k'o kjaji pjozte dya ra soo ra guench'iji yo ngumu ñe yo dya jumru tee o ra jyasp'aji yo tee.

Nu mu ra mburu nu paa mba ra juajnuji yo tee k'o ra dyemeji texe a B'ondo ñe yo ts'ijñiñi asta nu mu ra maa botaji, soo ra s'umpuji texe k'o mi jod'uji mba ra mbos'u ra ndonji yo tee, texe a B'ondo, yo Ts'ib'ondo, yo jñiñi, texe k'o ngumu k'a pepji a B'ondo, nu yo ts'ijñiñi nu ñe k'o dyaja. Nu k'u

ngetjo k'u xi soo ra tsjaa in b'epji ngeje nu ngumu k'a at'aji k'u ra tsjaji pjoxte k'u soo ra nzhøø na jñaa kjo nge k'u ndonjo, nu ja ba paa yo sjuru ñe kjo dya sedyaji o nu mu ra jyod'uji ja ra mbos'uji mba ra mimiji na joo.

Xonu D. Nu mu ra tsjapu ra ngont'uji nu mu dya joo k'o tsjaji ngeje nu ngumu k'a at'aji k'o dyemeji k'u soo ra tsjaa ñe ra xipji ja ra ngont'uji, k'u xo soo ra tsjapu dya xi ra unuji setsi mba ra ñaji kja ne b'izhi ne kja pedye jmicha na jee, k'u ra unuji setsi, nu mu dya ra pepjiji na joo nza kja k'o mamu ne tjuru.

IV. Ne tjuru ngeje k'u ra mamu jangua ra ngins'i nu paa mba ra jyod'uji ñe ra juajnuji na tee k'u ra dyemeji, nza kja nu k'o mamu mba ra mbøru ra jyod'uji k'u ra mbos'uji k'u ra dyemeji.

Yo paa k'o ra mezhe mba ra jyod'uji k'u ra mbos'uji nu kjøe mu ra kjaa dyeme mba ra Arkate kja ne Tab'ondo, k'o at'a tjuru ñe k'o pjoru in jñaa kja yo jñiñi ra ngeje nzinte paa ; kja ne kjøe nu mu ngetjo k'u ra dyemeji yo tee k'o pjoru in jñaa kja yi jñiñi, nu yo paa k'o ra mezhe mba ra jyod'u k'u ra mbos'uji ngeje ñante paa. Nzi na yo ts'ibepji k'o ra tsjaji dya ra kjobu yo jñii ndee nu yo paa mba ra jyod'uji k'u ra mbos'uji.

Nu mu dya ra tsjaji a kjanu nzi na yo jmuru tee k'u kjaji pjoxte o zo ri ngeje na b'ezo soo ra zad'uji nza kja k'o mamu ne tjuru.

V. Mba ra dyat'aji nu mu ra dyemeji yo tee k'o pjoru in jñaa kja yo jñiñi ngeje yo arkate a ts'ib'ondo k'u ra tsats'e ñe dya kjo ra manda k'u na Chjuu Ngumu k'a at'aji k'o dyemeji, k'o soo ra mamuts'e texe pje k'o ra tsjaa ñe ra mbes'i merio k'u ra ngeje in tsats'e, xo soo ra mbos'u ra tsjaa nu b'epji nu Ngumu k'a at'aji tjuru a B'ondo, nzi na yo jmuru tee.

K'o jyèzi k'u naja. Ne tjuru nge k'u ra mamu ja ra jyokuji mba ra potuji ñe ra dyemeji k'u xi na b'ezo.

Ne konsejo Arkate yo ts'ikonsejo k'o pepjiji k'a emeji dya ra soo ra jyod'uji xi na b'upji, kargo o xi ra b'upji, xo soo ra tjaa a kjanu nu mu o xipji nutakonsejo ñe k'o pupji mu ngeje xoputu, k'u jod'u n'año ñiji, nu jichi texe pje k'o kjaji yo tee, o yo tee k'o pjos'u yo dya tee, mbe dya ra ngont'uji. Nu k'o ra ngont'uji o k'o ra ndøji yo tee yo ngeje k'o ra mamu nu Tab'ezo k'u At'a chuu a B'ondo.

Ne Tab'ezo k'u pepji kja ne kontraloria k'a Ngumu k'a At'a mba ra dyemeji ra em3 nu Ngumu jango jmuru k'o in jñaa yo tee k'u soo ra mbos'u zo ri ngeje yo yeje ndee k'a texe yo b'ezo k'o pepjinu ñe k'u xo ra soo ra mamu k'o dyaja ngumu k'a jichiji sjoru, texe yo ra soo ra tsjaji nza kja k'o mamu ne tjuru. Ra mezhe ñanto kjee kja in kargo ñe xo soo ra yepe ra dyemeji zo ri ngetjo natjo. Nu k'a ra pepji k'a b'ub'u nu arkate consejo ñe ra soo ra mbos'u mba ra tsaji na joo nu b'epji k'u jod'u na joo nu ñiji a B'ondo.

Nu B'ezo k'u ra tsjaa Pjoxte ra dyeme nu mu ra botaji nza yeje to jñiñi ndee kja ne consejo k'u pjós'u ñe k'u mamu a kjanu nu Arkate.

Ne tjuru ngeje k'u ra mamu ña ra xitsi kja ra mbejñe texe yo xiskuama k'o ra nesta na k'u ra tsjaa consejero arkate kja ne consejo, nu yo tee k'o ra mbos'u k'o ra dyemeji, nu tee k'u na chjuu kontralor ñe nu tee k'u ra mbos'u k'u ra dyopju texe yo xiskuama kja ne Ngumu k'a At'a k'a Dyemeji ; nu yo tee k'o ya pepji ñe o mbezhi consejero Arkate, ñe yo dya tee k'o tsjaji pjoxte k'a at'aji mba radyemeji yo ndanxoñiji ñe nu tee k'o tsjaa pjoxte k'u opju xiskuama dya xi ra soo ra pepji asta ke ra kjobu yeje kjee nu mu jyezi nu b'epji k'u ot'u o pepjiji.

Nu yo consejero kja ne ngumu k'a At'aji yo Fjuru soo ra dyes'e yo jmuru tee k'u kjaji pjoxte ñe k'u ngeje in tsjaa nzi na yo jmuru tee k'u kjaji pjoxte kja ne Tangumu k'a at'aji tjuru. Xo soo ra b'ub'u na consejero nzi na yo jmuru tee k'u kjaji pjoxte zo ri ngeje a kjanu k'u ya ri para nzi na yo Ngumu k'a jango jmuru k'o in jñaa yo tee.

Ne Ngumu k'a at'aji yo Dyeme ngeje k'u soo ra dyat'a texe pjec k'o ra tsjaji, xo ñe nge k'u ra mamu yo tjuru, nu yo ts'ib'epji nza kja k'u ra jichiji ñe nu sjoru na joo, yo jñiñi k'a karaji ma ra ts'aa dyemeji, texe k'o soo ra tsjaa kja yo jmuru ñe yo jmuru tee k'u kjaji pjoxte, nu k'a kuat'uji kja ne xiskuama texe yo chjuu yo tee, ma ra pjonguji yo ts'ixiskuama nu mu ra ts'aa dyemeji, nu mu ra jyokuji nu mu ra ts'aa dyeme, ra mbezheji nza kja k'o mamu ne tjuru, ra mamuji k'o na kjuanu ñe ra nzhotuji yo jeb'i nu mu dyemeji yo k'o in jñaa yo tee ñe k'o in jñaa yo jñiñi, ra mbezheji nu mu ra dyemeji nu Arkate a B'ondo nzi na yo jñiñi, xo a kjanu ra ndakaji nu mu ra tsjaji Dyeme ñe nu mu ra tsjaji t'õnu pje me k'o kindiji nu mu ra ts'aa dyeme. Nu mu ra jmuruji mba ra zonuji texe yo tee k'o na chjuu kolegiado soo ra nzhoji texe k'o kjaji nza kja k'o mamu ne tjuru.

Nu mu ra mboru ñe ra kuantuji yo merio nzi na yo jmuru tee k'u kjaji pjoxta nu k'u ra mboru ngeje k'u na chjuu consejo kja ne Ngumu k'a at'aji yo Dyeme, k'u ra soo ra tsats'e texe k'o nee, nu b'ezo k'u ra pepjину ngeje k'u ra dyeme zo ri ngeje yeje ndee kja ne jñii k'u karā kja ne consejo ñe k'u ra mamu nu Arkate. Ne tjuru ra jyoku ja ra jmuru ñe ja ra tsaji nu b'epji, xo kjanu ra jyoku ja ra guenchiji nu k'u ngeje consejo. Kja nev ra tsjapu ra ngins'u texe yo b'epji k'o soo ra tsjaa ñe ra mbara texe ja ba pepjiji k'a ngumu k'a kuantuji merio, ñe ja ra mboruji yo.

Nu k'o soo ra mboru ñe ra mbara ja ra tsjaa ngeje yo arkate k'o ndambaru k'u jod'u ñe k'u pjoru yo merio nzi na yo ts'ib'ondo nza kja k'o mamu nu k'u kua't'u a xoñijba.

Ne Ngumu k'a at'aji ra Dyemeji yo arkate k'o ndambaru k'a nzi na yo ts'ib'ondo nu k'o ra dyoruji a kjanu, ja ra jyokuji nu mu ra dyemeji yo arkate k'a in ts'jñiñi, nza kja k'o mamu yo tjuru k'o na joo ra tsjaji.

VI. Mba ra soo ra ngins'iji texe k'o kua't'u kja taxiskuama ñe k'o na joo ñe k'o ra dyokuji na joo nu mu ra dyemeji yo arkate, ra soo ra dyat'aji na ts'ixiskuama k'u ra mamu dya mi nee a kjanu nza kja k'o ra xits'i nu Taxiskuama na ñe nu tjuru. Nu ts'ib'epji nu ngeje k'u ra tsjapu ra nguaru texe k'o dyaja nu mu ra dyemeji yo arkate ñe ra soo ra mbos'u ñe ra mboru texe k'o soo nee ra tsjaa yo tee k'u ra botaji, soo ra dyemeji ñe ra jmuruji, nza k'o mamu nu ts'ijña nzinte nzincho nu Taxiskuama.

Nu mu ngeje ra ts'aqa dyeme ñe nu mu ra mamu dya joo k'o tsjaji, nza kja k'o mamu nu taxiskuama ñe k'o na joo, dya ra soo ra jyepiji nu k'o ot'u ya jobu k'o ro tsjaji.

B'EPJI II

Kja yo jmuru ts'ib'ondo ñe texe yo jñiñi a B'ondo.

Ts'jña nzinte yeje (Art. 42).- Ngeje yo jñiñi a B'ondo:

- I. Texe yo jñiñi k'o b'ub'u a B'ondo;
- II. Kja ne yo ts'izapju, xo nge k'a kjaa dyaa ñe texe k'a ñunu ndazapju; III. Kja yo ts'ijua jma k'a xinch'i zapju k'u na chjuu Gualpe ñe Rebiya gigedo k'u b'ub'u a ma ndub'u k'a ndazapju Posifiko;
- IV. Texe yo juajma k'o b'ub'u a mboo ndozapju ne kja yo ts'izapju ñe yo dyaa;

V. Yo ndeje kja yo ndazapju k'a ra zat'a nza kja k'o mamu yo Taxiskuama a Xoñijomu ñe yo ts'izapju k'o b'ub'u qa mboo kja ne jñuiñia B'ondo;

VI. Texe k'a sat'a nu xoñojomu a B'ondo, ko ne ñunu nza kja k'omamu nu Taxiskuama a Xoñijomu.

Ts'ijña nzinte jñii (Art. 43). Texe yo jñiñi a Ts'ib'ondo k'o nge in metsjaja a B'ondo k'u na chjuu Aguascaliente, Baja kalifornia, Baja kalifornia Andubu, Campeche, Coahuila, Chiapas, chihuahua, Durango, Guanajuato, Guerrero, Idalgo, Jalisco,, Ts'ib'ondo, Michoakan, Morelosm Nayarit, Nuevo Leon, Oaxaka, Pueblo, keretaro, kintana Roo, San Luis Potosi, Sinaloa, Sonora, Tabasco, Tamaulipas, Yucatan, Sakatecas ñe nu B'ondo.

Tsi'jña nzinte (Art. 44). Ne B'ondo k'u na chjuu Distrito Federal nge a ndee ne B'ondo. Ngeje kja ne xoñijomu k'a pes'i nudya ñe nu mu ra maa k'a n'añojñiñi k'a b'ub'u nu Tab'ezo a B'ondo, k'o At'a tjuru, ra soo ra yab'aji kja ne ñunu a B'ondo k'u ra xipji nu Tamgumu texe B'ondo.

Ts'ijña nzinte ts'ich'a (Art. 45). Yo Ts'ib'ondo a B'ondo ngek'u sat'a k'a ñunu nza kja k'o pes'iji in ts'ixoñijomu asta nudya, ñe k'u dya ra chuji ko yo dya jñiñi.

Ts'ijña nzinte ñanto (Art. 46). Yo ts'ib'ondo a B'ondo soo ra jyokuji nza yejui o jñii k'usoo ra ñaji na joo, k'a sat'a nzi na ñunu k'o pes'iji; mbe dya ra tsjaji a kjanu mu dya mamu na kjuanu nu Ngumu jango Jmuru k'o in jñaa yo jñiñi.

Mu dya ra zonuji na joo. nzi na yo ts'ib'ondo ra moji k'a Ngumu jango Jmuru k'o in jñaa yo Jñiñi, k'u ngeje k'u ra xipji ñe ra ñaa nza kja k'o mamu nu ts'ijña yente ñanto, ts'ijña XI, kja ne Taxiskuama na.

Nu k'o ra mamu nu in Jñaa yo Jñiñi nge k'o na Kjuanu ñe k'o ra tsjaji a kjanu. Nu Tangumu k'a at'aji chjuu a B'ondo soo ra mbara ñe ra xipjiji, nu k'u nee ra jyokuji na joo nu chuu, k'u ja ra tsjapuji mba ra nguaru nu chjuu ñe k'u ra mamu Ngumu jango Jmuru k'o in jñaa yo Jñiñi.

Ts'ijña yente yencho (Art. 47). Ne Ts'ib'ondo k'u na chjuu Nayarit ngeje K'u pes'i nudya k'u ngeje in juajma ñe yo ñunu k'u na chjuu Tepik.

Ts'ijña yente jñincho (Art. 48). Yo ts'ixoñijomu k'a xinch'i ts'izapju, yo dyaa k'o b'ub'u k'a ñunu ndazapju k'u ngeje in metsjaja a B'ondo, nu jumu k'a pasa nu xoñijomu a B'ondo, texe k'o kjaa a mboo k'a ts'ixoñijomu k'a xinch'i nu ts'izapju, kja yo dyaa, yo ndazapju, yo ndeje zapju k'o b'ub'u a mboo a B'ondo ñe nu k'o xinch'i texe nu xoñijomu a B'ondo, ra ngeje in tsjaa n nu Ndaxoñiji a B'ondo, mbe dya ra ngeje in tsjaa yo ts'ixoñijomu k'a xinch'i ts'izapju k'u in tjaa yo mats'b'ondo.

TS'BEPI JÑII

B'EPJI I

Ja ra xonu k'a ñaji yo jñiñi.

Ts'ijña nzinte nzincho (Art. 49). Nu arkate a B'ondo mba ra pepji na joo xonuji a kjaba nu k'a At'aji tjuru, nu Tab'ezo Arkate ñe k'u at'a chuu.

Dya ra soo ra jmuruji yeje o jñii k'a ra b'ub'uts'e na arkate k'u ra manda o k'u ra tsjapu ra jmuruji, ñe dya ra soo ra b'ub'uts'e na b'ezo kja At'aji yo Tjuru, xo nge nu mu ra dyeme nu Tab'ezo a B'ondo, nza kja k'o mamu nu ts'ijña dyote nzincho (29). Mu nge k'u n'año dya ra soo ra tsjaa a kjanu, xo ra soo nu mu ra ngeje k'u mamu nu yeje ts'ijña 131, soo ra unu setsi mba ra soo ra dyat'aji yo tjuru.

B'EPJI YEJE II.

Yo b'epji k'u ra tsjaji k'a Tjuru

Ts'ijña ts'ite (Art. 50). Nu k'a At'aji yo tjuru a B'ondo ngeje k'a nu Tangumu k'u ra xonuji yeje ts'igumu, k'u naja na chjuu Ngumu jango jmuru k'o in jñaa yo tee ñe k' u xi naja na chjuu Ngumu jango jmuru k'o in jñaa yo jñiñi.

Ot'u Ts'ib'epji.

Ja ra Dyemeji ñe ra ngara ne Tangumu.

Ts'ijña ts'ite naja (Art. 51). Ne Ngumu jango jmuru k'o in jñāa yo tee ngeje yo tee k'u ra mbøruji a B'ondo, ra soo ra dyemeji nzi na jñii kjee. Nzi na yo b'ezo yo k'u ra pɛpi, ra dyemeji xi naja k'u ra mbos'u.

Ts'ijña ts'ite yeje (Art. 52). Ne Ngumu jango Jmuru k'o in jñāa yo tee ra dyemeji jñii dyete (300), b'ezo k'u ra soo ra bota yo tee k'u tonjo na pjunku, kja yo ts'ijñiñi k'a emeji yo tee k'u ra ndonjots'e ne yeje dyete (200) k'o in jñāa yo tee k'u ra dyemeji k'o ra mbonkju, nza kja k'o nu xiskuama k'a kuat'u in chjuu texe yo tee, k'u ra botaji texe yo tee k'o kara nu.

Ts'ijña ts'ite jñii (Art. 53).- Nu jñiñi k'a ra zat'a k'a ra b'ub'u yo 300 ndajñiñi k'u ra b'ub'u na xiskuama k'a kuat'u in chjuu yo tee ngeje k'u ra ngejme a kjanu nu mu ra xonuji texe yo ts'ijñiñi k'o b'ub'u a B'ondo k'o ya mamaji. Nu ma ra xonuji yo ndajñiñi k'a ra dyemeji yo arkate k'a kuat'u in chjuu yo tee nzi na yo ts'ib'ondo k'o b'ub'u a B'ondo soo ra dyat'aji nza kja k'o mamu nu ku b'epja kja tsjaji b'ezhi yo tee, k'u dya ra jyezi ra dyens'ejji nzi na yo ts'ib'ondo k'u dya ra kjobu yeje arkate k'o in jñāa yo tee.

Nu mu ra dyemeji yo soo tee k'u ñaa in jñāa yo tee nza kja k'o mamu ja ra xonuji ñe k'o mamu nu Ts'ib'epji k'a kuat'u in chjuu texe yo tee, ra dyat'aji ts'ich'a ndajñiñi k'a soo ra dyens'ejji yo tee kja ne B'ondo. Ne tjuru ngeje k'u ra mamu ja ngek'ua ra zat'a yo jñiñi k'u ra xonuji.

Ts'ijña ts'ite nziyo (Art. 54)- Mbara dyemeji yo soo tee k'u ñaa in jñāa yo tee nza kja k'o mamu nu xiskuama k'a kuat'u in chjuu yo tee ra soo ra tsjapuji nza kja k'o xits'i andub'u ñe k'o ra mamu ne tjuru:

I. Na jmuru tee k'u kjaji pjoxte, mba ra unuji nu xiskuama k'a kuat'u in chjuu yo tee nzi na yo jñiñi, soo ra mamu k'u ens'ejji na tee k'u ra mbezhi arkate k'u ñaa in jñāa yo tee k'u ra ndonji texe zo ri ngeje yeje dyete ts'ijñiñi k'u ra mbos'uji.

II. Texe yo jmuru tee k'u kjaji pjoxte k'u ra ngis'i zo ri ngeje yeje kja ne sientu k'u ra ngis'i texe yo tee k'o ra botaji mba yo xiskuama k'a kuat'u ji in chjuu yo tee, soo ra unuji o ra nzhøtují na tee k'u ñaa in jñāa yo tee nza kja k'o mamu nu xiskuama k'u ot'u ra dyens'ejji.

III. Nu jmuru tee k'u kjaji pjoxte k'u ra tsjapu ra ngins'i k'o yeje jñāa k'o kuat'u a xo'ñi, ra nats'e ñe xi ra dyus'u k'u ra nzhøtují na xiskuama k'u ra nzhøtují nu k'u o ndonji yo in arkate k'o dyens'ejji, ra

soo ra unuji k'u ot'u o dyens'ejí, nza kja k'o ndonji nu mu botaji yo tee a B'ondo, nu mu ra pezheji ja nzi o ngins'iji yo arkate k'u naa in jñaa yo tee k'a mi kuat'u in chjuu texe yo tee. K'u xi b'epja k'u ra xipjiji ngeje k'u ja nzi o ndonjo yo arkate k'o dyemeji nza kja k'o kuat'u kja ne xiskuama.

IV. Nzi na yo jmurú tee k'o kjaji pjoxté ra soo ra dyeme k'u ra kjobu 300 arkate k'o dyens'ejí.

V. Dya kjo ra soo, nzi na yo jmurú tee k'o kjaji pjoxté k'u ra kjobu yo tee k'o ra dyemeji nzi na yo k'o soo ra dyens'ejí k'u ra pepji k'a ngumu k'a at'aji yo tjuru k'u ra kjobu jñincho kja nu sientó k'u o ndonji yo tee k'o botaji texe a B'ondo. Nu k'o xits'iji nudya dya ra tsjaa a kjanu nu jmurú yo tee k'o kjaji pjoxté k'u, o ndonji naja k'a kua t'u k'a xiskuama, k'a ts'ijñiñi, ra ndonji nu mu ra dyemeji mba ra pepji kja ne Ngumu k'a at'aji yo tjuru, k'u xi ra ngins'i k'u na punkju k'o botaji a B'ondo k'u ra kjobu jñincho kja ne sientó; ñe.

VI. Nza kja k'o ya mamu nu ts'ixiskuama III, IV ñe V k'o kuat'u a xo'ñi, yo arkate k'o dyemeji mba ra pepji k'o in jñaa yo tee k'u xi ra mbonkju ñe k'u xi ra nzhotuji nzi na yo jmurú tee k'u kjaji pjoxté nza kja k'o mamu nu ts'ijñi IV o V, ra ndembi yo dya jmurú tee k'o kjaji pjoxté k'u ra neji nzi na yo ts'ijñiñi k'o o ndonji, k'u ra chjejuí nu k'o o ndonji nu mu botaji a B'ondo k'o kja kjobu. Ne tjuru ra dyat'a ja ra tsja puji a kjanu.

Ts'ijñi ts'ite ts'ich'a (Art. 55).- Mba ra mbezhi arkate k'o in jñaa yo tee nesta k'o kuat'u andub'u:

I. O mus'uji a B'ondo, ra ngeje meb'ondo, k'o soo ra tsjaa.

II. Ra ngins'i dyote naja kjee nu mu ra zat'a nu paa k'u ra dyens'ejí.

III. Ra ngeje mejniñi k'a Ts'ib'ondo nu k'a ra dyens'ejí o ra ngeje mejniñi k'a b'extjo ra b'u b'u ñe ra ngins'i k'u ya kjobu nanto zana nu mu ra ts'aa nu dyemeji.

Mba ra jñandu k'u kuat'u in chjuu k'a ra dyens'ejí k'u ra mbezhi arkate k'u in jñaa yo tee, nesta k'u ra mus'uji k'a nzi naja yo jñiñi a Ts'ib'ondo k'o b'ub'u k'a ra dyoru nu mu ra tsjaji ra dyens'ejí, o nge na tee k'u b'ub'u b'extjo nu k'a ya ngins'i ñanto zana k'u mi b'ub'u nu mu ra tsjaji k'o ra dyens'ejí.

Nu k'u ra ngeje mejniñi dya ra b'ezhi nu mu ra dyens'ejí arkate nu mu ra dyemeji.

IV. Mu nge akjanu dya ra pepji kja ne Xundaro a B'ondo ñe dya ra ngeje pjoru tee o ra pjoru tee kja yo ts'ijñiñi k'a ra dyemeji yo arkate, zo ri ngeje k'u dya b'e ra kjobu nzinte paa ante ke ra dyemeji.

V. Dya ra ngeje nu arkate k'a ri pepji nzakja k'o mamu nu Taxiskuama k'o kuat'uba, ñe dya ra pepji k'u ra tsjaa pjozte nu Tab'ezo a B'ondo, ñe k'o dyaja ngumu k'u kja xoñuji k'a at'aji yo b'epji a B'ondo, xo soo ra mbezhi na tee k'u ra dyens'aji nu mu ra jyezi in b'epji k'u ra kjobu nzinte paa ante ke ra ts'aa dyeme.

Dya ra soo ra pepji Tambotjuru k'a at'aji yo chuu a B'ondo, ñe dya soo ra pepji Mbotjuru, xo dya soo ra tsjaa pjozte k'u opju xiskuama k'a nu Ngumu k'u ra tsjapu ra dyat'a ne tjuru ñe yo chuu ma ra dyens'aji yo arkate a B'ondo, ñe dya soo ra ngeje consejero Arkate o consejero kja ne Ngumu a B'ondo k'a ra dyens'aji yo arkate, k'a ts'ijñiñi o k'a Ngumu a B'ondo k'a ra dyens'aji yo arkate, ñe dya ra mbezhi pjozte ñe nu tee k'u edyi o na mbepji k'u ri pepji nu, xo soo ra tsjaa akjanu nu mu ya jyezi in b'epji, k'u dya xi ra nzobu, nu mu ya ngins'i jñii kje k'u ya kjobu.

Yo Tab'ezo arkate kja yo Ts'ib'ondo ñe nu arkate k'u pepji a B'ondo dya ra soo ra yepe ra dyens'aji k'a ngeje in menzumu angezeji nu mu ya ri pepji nu, 20 ya o jyeziji nu b'epji k'a mi pepjiji.

Yo tee k'o kjaji pjozte kja yo arkate ñe a B'ondo, yo Mbotjuru ñe yo Ts'imbotjunu a B'ondo o yo Ts'ib'ondo o a B'ondo ñe a kjanu nza kja yo Arkate k'a jñiñi ñe yo n'año tee k'o kjaji edyi nu mu ngeje a B'ondo, dya ra soo ra dyens'aji kja yo Ts'ib'ondo nu k'a mi pepjiji, nu mu dya ra jyezi na joo in b'epji nu mu ra kjobu nzinte paa ante ke ra ts'aa nu dyeme;

VI. Dya ra ngeje Mbokjimi k'o kich'i k'a niño ndantsjimi, ñe

VII. Dya ra mbezhi nza kja k'o mamu ne tjuru k'u kuat'u nu ts'ijña ts'ite nzincho (59)

Ts'ijña ts'ite ñanto (Art. 56).- Nu k'a Ngumu jango jmuru k'o in jñaa yo jñiñi ra pepjiji dyete dyote jñincho tee k'o ra dyens'aji, k'u ra ngejme a kjaba, nzi na Ts'ib'ondo ñe kja ne B'ondo, ra dyens'aji yeje tee k'u ra soo ra ndonji nu mu ra botaji texe yo tee ñe na tee k'u ra dyens'aji nu k'o dya ndonjo. Mba ra nu yo, yo jmuru tee k'u kjaji pjozte ra soo ra jñusp'uji in chjuu k'a na xiskuama ko yeje tee k'u ra dyens'aji. K'a ra pepji nu k'u ot'u o ndonjo ra nzhotuji nu k'u dyens'aji nu jmuru tee k'u kjaji pjozte k'u o t'u paa k'u, nge akjanu, nu k'u kja b'epja o ndonjo nu mu ra pezheji nu k'o botaji kja ne ts'ib'ondo k'o tsjaji dyeme.

Yo jñite yeje tee k'o in jñaa yo jñiñi k'u ra mbonkju ra dyens'ejí nu mu ra jñanduji kjo ngeje k'u xi ndonjo, nu mu ra pezheji yo xiskuama k'o botaji ñe ra jñanduji ja nzi ondonji. Ne tjuru ra mamu ja ra tsjaji nu b'epji mba ra dyens'ejí.

Nu ngumu jango jmurují k'o in jñaa yo jñiñi ra potuji texe nu mu ra ngins'i ñanto kjee.

Ts'ijña ts'ite yencho (Art. 57).- Nzi na tee k'o in jñaa yo jñiñi k'u ra mbezhi arkate ra dyens'ejí na pjozte.

Ts'ijña ts'ite jñincho (Art. 58).- Mba ra mbezhi tee k'o in jñaa yo jñiñi nesta ke ra dyorpuji in xiskuama nza kja k'o in jñaa yo tee, mbe dya ra chjejuí yo in kjee, nesta ke ra ngins'i dyote ts'ich'a kjee nu mu ra zat'a nu paa ma ra dyenseji.

Ts'ijña ts'ite nzincho (Art. 59).- Yo tee k'oin jñaa yo jñiñi ne yo tee k'u ra dyens'ejí k'a Ngumu k'a at'aji yo Tjuru dya ra soo ra yepeji ra dyens'ejí.

Yo tee k'o in jñaa yo jñiñi ñe yo tee k'u ra tsjaji pjozte ra soo ra dyens'ejí k'u xi ra yepe mba ra mbezhiji arkate, mbe mu dya mi pepjiji k'u mi kjaji pjozte; mbe yo tee k'o in jñaa yo jñiñi ñe yo tee dya ra soo ra yepeji ra dyens'ejí k'u xi na jñii kjee k'u ra tsjaji pjozte.

Ts'ijña ñante (Art. 60).- Nu k'u o tsjaa yo dyeme nza kja k'o mamu nu tjuru ts'ijña nzite naja (41) nu Taxiskuama, nza kja k'o mamu ne tjuru, ra mamu k'u na joo nu mu o dyens'ejí yo tee k'o ra mbezhi arkate k'o in jñaa yo jñiñi ñe yo tee nzi na yo ts'ijmuru jñiñi k'u natjo k'a juns'uji in chjuu ñe nzi na yo ts'ib'ondo a B'ondo; ra nzhotuji nu xiskuama nu tee k'u ra xipji k'u ya ndonji na punkju k'o botaji ñe ra mamuji kjo nge yo tee k'o in jñaa yo jñiñi k'u o t'u dya nda ndonjo nza kja k'o mamu nu tjuru nu ts'ijña ts'ite ñanto nu Taxiskuama na ñe kja ne tjuru. Akjanu, ra tsjaji ñe ra mamuji k'u na kjuana ñe ra xipjiji ja nzi arkate yo k'o in jñaa yo tee ra dyens'ejí ku ra unu nguenda ja nzi o ndonji nza kja k'o mamu nu ts'ijña ts'ite nziyo nutaxiskuama na ñe ne tjuru.

Nu k'o ra mamu na kjuanu, nu mu ra nzhotuji yo xiskuama ñe k'u ra xipjiji ja ngek'ua ra tsjaa tee k'o in jñaa yo tee ñe yo jñiñi nu k'u soo ra mamu k'u dya kjuana nge nu Ngumu k'u ra tsjapu ra dyat'a ne tjuru ñe yo chuu ma ra dyens'ejí yo arkate, nza kja k'o ra xits'i yo tjuru.

Nu mu ya mamuji na kjuana nu k'o kuat'u a xo'ni, ra soo ra yepe ra nuji na joo nu Ngumu k'o tsjaa yo dyeme, nu mu dya krebo yo jmuru tee k'u kjaji pjoxte ñe ra soo ra xos'uji na xiskuama k'u ra mamu dya nge akjanu k'u tsjaji ñe ra tsjapu ra pøruji nu k'o mbedye nu mu o ts'aa dyeme. Nu k'u ra mamu nu Ts'ingumu nu nge k'o na joo ñe dya kjo ra chunbi. Ne tjuru ngeje k'u ra mamu ja nzi ra s'od'uji, pje ma xiskuama ra nesta ñe ja bi dyenje ñe ja ra tsjapu mba ra mamu ra dyat'aji na joo nu b'epji nu mu dyens'eji.

Ts'ijña ñante naja (Art. 61).- Nu k'o in jñaa yo tee ñe yo jñiñi dya kjo soo ra s'ombu nu mu ra pepji k'a in b'epji, ñe dya kjo soo ra zad'uji angezeji.

Nu Arkate nzi na yo Ngumu k'a at'ayi yo Tjuru ra nuji na joo ko t'ekjañomu texe yo tee k'u ra pepjiji nu ñe dya kjo ra tsjapu na s'oo k'a nu ngumu nu k'a ra jmuruji mba ra zo nuji.

Ts'ijña ñante yeje (Art. 62).- Nu k'o in jñaa yo tee ñe yo jñiñi k'o dyens'eji k'u ra mezhe jñii kjee, dya soo ra tsjaa n'año b'epji o na ts'ib'epji k'u xipji kja yo Ts'ib'ondo nu ku xi ra ngont'uji, nu mu dya øru setsi k'a ne Ngumu k'a at'aji Tjuru k'a pepjiji: mbe mu nge akjanu ra jyezi in b'epji nzi naji, nu mu ra mezhe nu n'año b'epji. Xo ra soo ra tsjapuji a kjanu k'o in jñaa yo tee ñe yo jñiñi k'u ra tsjaji pjoxte, nu mu ra pepjiji nu. Nu k'u ra ngont'uji mu dya ra tsjaji a kjanu ra jyezi nu b'epji k'o mi kjaji nza kja k'o in jñaa yo tee ñe yo jñiñi.

Ts'ijña ñante jñii (Art. 63).- Nu k'a ngumu k'u dya ra xokuji mba ra tsjaji in b'epji mba ra zønuji mu dya karaji texe yo tee, nzi na yo, nu mu dya sat'a yo ndee tee k'a texe k'o kara nu; mbe nu k'o zat'a k'a in b'epji nzi na yo ra soo ra jmuruji nu paa k'o mamuji kja ne tjuru ñe ra guench'i yo tee k'o dya ra maa pepjiji nu mu ra kjobu jñite paa, k'o nu k'u ra xipjiji nu mu dya ra moji k'a in b'epji ra mamuji kedya neji nu b'epji k'o ch'unuji, a kjanu ra zopjuji yo tee k'u o mbezhi pjoxte, k'u ngeje k'u ra xipjiji ra pepjiji, ñe mbe mu dya xi neji ra pepjiji, ra xipjiji ke dya kjo ra pepji nu. Nu mu dya ra pepjiji k'o in jñaa yo tee ñe yo jñiñi kja ne Ngumu k'a At'aji Tjuru k'u dya ra mburuji nu mu ra ot'u ra jmuruji nu, nza kja k'o dya paa k'o ra tsjaji, ra u nuji yo dya tee: nu k'a in tsjaa k'o in jñaa yo tee ñe yo jñiñi dya kjora pepji nu k'a Ngumu k'a At'aji yo Tjuru nu k'u o ndonji na joo, ne ngumu k'a at'aji yo tjuru ra yepe ra pjonguji na xiskuama k'u ra yepe ra tsjaji dyeme nza kja k'o mamu nu tjunu k'a nu ts'ijña IV kja ts'ijña yente yencho (77) kja nu Taxiskuama na; nu b'epji k'u ra jyezi k'a ngumu yo jñaa yo jñiñi k'u ot'u o ndonjo nu mu o tsjaji dyeme, ra soo ra xipji yo dyaja k'u ra chjejui nu jmuru tee k'u kjaji pjoxte k'u o ndonjo k'u xi b'epja o ndonjo k'a juns'uji in chjuu k'a jmuruji yo ts'ijñiñi nzi na

yo, nu mu ya nzhotuji k'o in jnaa yo tee nu k'o nge k'u ra tsjapu in tsjaa; nu b'epji k'u xi ra jyezi k'a ngumu yo jñaa yo jñiñi ra nzhotuji nu k'u ot'u o ndonjo nu mu ts'aa dyeme, nu yo jmuru tee k'u kjaji pjozte nu k'u b'epja o ndonjo nza kja k'o ra mamu nu k'a juns'u k'a in chjuu k'o nu xiskuama a B'ondo nu mu ya nzhotuji yo in jñaa yo jñiñi k'u ra pepjiji k'a ngumu k'a at'aji yo yjuru nu k'u mi ngeje in tsjaa; ñe k'u ra ngejme dya ra pepjiji ra soo ra nzhotuji yo tee k'o dyens'aji nu k'a in jñaa yo jñiñi k'o dyemeji k'u pjuru k'o dya nda na punkju, ra soo ra nzhotuji yo jmuru tee k'u kjaji pjozte k'u ngeje in tsjats'e kja yo Ts'ib'ondo nu k'a o tsjaji dyeme ñe k'u o ndonji k'a o jnusp'uji in chjuu kja ne xiskuama k'u o dyat'aji ma dyenk'ua.

Xo ra soo ra mbara k'o in jñaa yo tee ñe yo in jñaa yo jñiñi k'u mu ra b'ezhiji dyech'a paa k'u dya ra maa pepjiji ñe dya ra mamuji ja mi nzhod'uji ne dya unuji setsi nu arkate nzi na yo ngumu k'a pepjiji k'a at'aji tjuru, nu k'a ra mbaraji, ra jyeziji in b'epji, kja ra zojnuji yo tee k'u ra tsjaji pjozte mba ra maa pepjiji nu.

Nu mu dya ra moji texe yo tee k'o dyemeji nu mu ra jmuruji nzi na yo ngumu k'a at'aji yo tjuru ngek'ua ra pepjiji nu mu ya mburu ra jmuruji, ndame ra zojnuji yo tee k'o mbezhi pjozte mba ra pepjiji nu, nu mu dya b'e ri kjobu jñite paa ndeze nu mu mburu pepjiji.

Ra soo ra tsjaji na joo nu b'epji, ñe ra soo ra guench'iji nza kja k'o mamu ne tjuru, nu mu ya dyemeji yo arkate k'o in jñaa yo tee o yo in jñaa yo jñiñi, nu mu dya ra maa pepjiji, ñe dya ra mamuji ja i nzhod'uji nza kja k'o mamu nu Ngumu k'a at'aji tjoru nza yejui, ra maa pepji k'a o dyens'aji ndeze mu mburu nu paa nza kja k'o k'o mamu nu ot'u ts'ijña na. Xo ra soo ra tsjaa, nu k'u ra guench'i ne tjuru, yo Jmuru tee k'o kjaji pjozte a B'ondo nu k'o dyens'aji na tee nu mu dyemeji mba k'o jñaa yo tee ñe yo jñiñi, ra zonuji k'o texe o tee k'o dyens'aji dya ra kuat'uji ra maa pepji.

Ts'ijña ñante nziyo (Art. 64).- K'o in jñaa yo tee ñe yo jñiñi k'u dya ra maa nu mu ra jmuruji, ñe dya ra mamuji ja i nzhod'uji o dya dyoruji setsi nu arkate nzi na yo ngumu k'a at'aji yo tjuru, dya ra soo ra nzhotuji jñonu nu paa mu dya ra pepjiji.

Ts'ijña ñante ts'ich'a (Art. 65).- Nu Ngumu k'a at'aji tjuru ra mburu ra jmuruji nu paa naja nu zana nzincho tsjema tsjema, mba ra tsjaji na ot'u jmuru k'u ra chjunsp'uji pama pama ñe nu mu ra mburu nu paa naja nu zana yeje nzi na kjee mba ra yepe ra jmuruji texe yo tee k'o pepjiji nu.

Nu mu ra jmuruji nza yeje k'a Ngumu k'a at'aji tjuru nu k'o ra tsjaji ngeje k'u ra nuji, ra zonuji ñe ra botaji yo tjuru k'o kja dyat'aji o kja nzhotuji ñe ra tsjaji k'o dya b'epji k'o ra xipjiji nu Taxiskuama na. Nzi na b'epji k'u ra tsjaji nu mu ra jmuruji k'u xipjiji pama pama kja ne Ngumu k'a at'aji yo tjuru ra soo ra zonuji texe yo b'epji k'o mamu ne Tjuru.

Ts'ijña ñante ñanto (Art. 66). Nzi na yo jmuru k'o ra tsjaji k'o na chjuu pama pama ra mezhe yo paa asta ke ra nguaru nu b'epji nza kja k'o mamu nu ts'ijña a xo'ni. Nu k'u o t'u ra jmuruji dya ra soo ra mezhe ñe ra kjobu nu paa dyech'a ts'ich'a (15) nu dyech'a yeje zana nu kjee nu, xo ra soo ra pepjiji nu mu ra mburu ra pepji nu tab'ezo Arkate a B'ondo k'u ra xipji nu ts'ijña jñinte jñii (83), mu jiyo nu mu ra jmuruji soo ra mezhe ñe ra nguaruji asta nu paa jñite naja nu dyech'a yeje zana nu kjee nu. Nu k'u xi ra yepe ra jmuruji dya ra soo ra mezhe k'u ra kjobu nu paa jñite (30) nu nziyo zana nu kjee nu.

Nu mu dya ra ñaji na joo nza yeje yo Ngumu k'a at'aji tjuru mba ra nguaru yo b'epji nu mu ra jmuruji ante ke ra zat'a nu paa k'u ra xipjiji, ra soo ra mamu jangua ra nguaru nu Tab'ezo arkate.

Ts'ijña ñante yencho (Art. 67).- K'a Tangumu k'a at'aji yo tjuru o k'u naja yo. Ts'ingumu, nu mu ngeje in b'epji angezeji nu, ra soo ra jmuruji numu ra zojnuji nu mu ra mat'uji k'unge nu b'epji k'u ra tsjaa nu komision pama pama; mbe nza yeje xo ngetjo yo ts'ib'epji o yo b'epji k'u nge in tsjaa nu komision k'u ra jyokuji ñe k'u ra mbara, ne texe yo ra ñaji ñe ra pjonguji na xiskuama k'a ra mamu ja ra tsjapuji.

Ts'ijña ñante jñincho (Art. 68).- Nza yeje yo Ngumu k'a at'aji yo tjuru ra b'ub'ubi k'a nu ngumu nu ñe dya soo ra moji k'a n'año ngumu k'u ra maa pepjiji nu mu mamaji na joo ñe k'u ra mezhe ñe ja ra tsjapuji, k'u ra soo ra mamaji ja ngek'ua ra jmuruji nza yejui. Mbe nu mu ra mamaji nza yejui k'u ra potuji nu k'u ra jmuruji, dya ra soo ra mamuji jangua, ñe ja ngek'ua, ne Taab'ezo a B'ondo ra mbos'u, k'u ra xippjiji ja ngek'ua ra jmuruji. Dya ra soo ra jyezi nu b'epji yo tee k'o in jñaa yo tee o yo jñiñi k'a Ngumu k'a at'aji yo tjuru k'u dya ra kjobu jñii paa, nu mu dya ra unu setsi k'u naja yo.

Ts'ijña ñante nzincho (Art. 69).- Nu mu ra mboru bu b'epji ma ra jmuruji nu ot'u b'epji nza na kjee nu k'a ngumu k'a at'aji tjuru, nu Tab'ezo a B'ondo ra nzhotuji na xiskuama k'u ra mamu texe yo b'epji k'o tsjaji na kjee, kja ne ra unu nguenda texe ja ba karaji yo tee a B'ondo. Nu mu ra mburu yo

b'epji k'u dya mi para yo tee k'o dyens'epji k'a Ngumu k'a at'aji tjuru, o nzi naja yo Ngumu k'a at'aji tjuru, ne Tab'ezo arkate kja ne Komision pama pama ra unu nguenda pje kja o tsjaji a kjanu.

Nzi na yo Ngumu k'a at'aji yo tjuru ra nuji nu xiskuama ñe soo ra dyotuji nu Tab'ezo a B'ondo k'u xi ra unu nguenda k'u ra dyopjuji ñe ra zojnu yo b'ezo a Ts'ib'ondo k'u kjaji pjozte ñe pjos'u nu Tab'ezo a B'ondo, nu Tab'ezo k'u at'a chuu a B'ondo ñe yo tee k'o edyi kja yo ts'ib'ondo, k'u ngeje ra maa nzhoji ñe ra mamuji k'u na kjuana k'o mi kjaji. Ne tjuru kja ne Tangumu ñe yo xiskuama k'o dyat'aji nge k'o ra mamu ja ra tsjaji.

Ts'ijña yente (Art. 70). Texe yo b'epji k'o kjaji k'a Tangumu ra mbezhi tjuru o na xiskuama. Yo tjuru o yo xiskuama k'u ra dyat'aji ra unuji nguenda nu Tab'ezo a B'ondo k'u ra yaxu ko in chjuu nza yeje yo arkate k'a Ngumu k'a at'aji yo tjuru ñe xo ra yaxu ko in chjuu yo tee k'o kjaa pjozte k'u opju k'a xiskuama nzi na yo, ñe ra mamuji a kjaba : « Ne Tangumu k'a at'aji yo tjuru a B'ondo mamu a kjaba : (ñe ra dyopjuji texe k'o dyat'aji) ».

Ne Tangumu ra pjongu yo tjuru k'u ra mamu ja ra mimiji yo tee. Ne tjuru nge k'u ra mamu, ja ra jyokuji ñe ja ra tsjaji mba ra jmuruji yo k'o in jñaa yo tee, nzi na yo jmuru yo tee k'o kjaji pjozte, ngek'ua ra jyeziji ra ñaji na joo ñek'o mbeñe nzi na yo tee k'o pepji kja ne ngumu jango, jmuru k'o in jñaa yo tee.

Ne tjuru nu dya ra soo kuantuji ñe dya ra nesta ra pjongu nu Tab'ezo a B'ondo mba ra mamu ke na kjuana.

B'epji yeje

Nu k'u ja ra mburu ñe ra dyat'aji yo Tjuru.

Ts'ijña yente naja (Art. 71). Nu k'u soo ra mburu ra tsjaji yo tjuru ngeje yo :

- I. Nu Tab'ezo a B'ondo ;
- II. Yo k'o in jñaa yo tee ñe yo jñiñi k'o b'ub'u k'a Tangumu a B'ondo ; ñe
- III. Kja yo Ngumu k'a at'aji yp tjuru k'a yo Ts'ib'ondo.

Nu xiskuama k'u ra dyat'a nu Tab'ezo a B'ondo, nu k'u ra tsjaa yo Ngumu k'a at'aji yo tjuru a Ts'ib'ondo o nu k'o o jñaá yo tee o yo jñiñi k'u ngetjoji, ra soo ra nuu nu xiskuama na ts'ijmuru tee.

Nu k'u ra nzhøø k'o in jñaá yo tee ñe yo jñiñi, ra xipjiji ja ra tsjapuji nu xiskuama k'u ot'u o dyat'aji mba ra zønuji.

Ts'ijña yente yeje (Art. 72). Texe yo xiskuama k'u ra dyat'aji o yo tjuru, nu mu ra zøjnuji dya ra mbezhi in tsjaa nzi na yo ngumu k'a at'aji yo tjuru, ra soo ra zøjnuji nza yejui, mbe dya ra jyombeñe nu xiskuama k'o ot'u o dyat'aji ja ra tsjapuji, jangua ra zøjnuji ñe ja ra botaji.

A. Nu mu ra mamuji na joo na ts'ib'epji k'o dyat'aji kja ne Ngumu k'a at'aji yo tjuru, ra kjobu mba ra zøjnuji k'o dyaja tee.

Nu mu ra mamu na kjuana, ra nzhøt'uji nu Tab'ezo a B'ondo, k'u, mu dya b'ub'u na jñaá k'u ra soo ra potu, ra pjongu mba ra unu nguenda texe yo tee.

B. Ra mamu k'u na kjuana nu Tab'ezo a B'ondo texe yo ts'ib'epji k'o ra dyat'aji, texe yo xiskuama k'u dya ra nzhokuji ko nu k'u ra xipji k'u ra yepe ra dyat'a, k'a o mbedye, dya ra kjobu dyech'a paa k'o pepjiji ; ma jiyu, mu ra kjobu nu paa ñe ya ngot'uji kja ne Tangumu o dya xi pjepjiji, nu mu ra nzhokuji nu xiskuama ra ngeje nu paa nu mu ra xokuji ñe ra jmuruji yo tee kja ne Tangumu.

C. Nu ts'ib'epji kja tjuru o nu xiskuama k'o dyat'aji k'u dya joo o dyanda joo k'u ra mamu nu Tab'ezo a B'ondo, ra nzhøbutjo, ko nu k'u ra xipjiji ja ngek'ua dya joo mba ra yepe ra jyokuji, kja ne Tangumu k'a mbedye. Ra yepe ya zøjnuji nu, ñe nu mu ya ngejme na joo ñe ra mamu yo yeje ndee yo tee k'o jmuruji nu mu ra botaji, ra yepe ra nzhøt'uji mba ra nuji kja ne Tangumu. Nu ma ra mamuji texe yo tee k'u na joo nu xiskuama ra mbezhi tjuru o xiskuama ñe ra yepe ra pejñeji kja ne Tab'ezo a B'ondo mba ra soo ra pjonguji mba ra unuji nguenda.

Nu mu ra botaji nu tjuru o nu xiskuama, ngeje k'o kua't'u in chjuu.

D. Nu mu ngeje na tjuru o xiskuama, ra mamuji k'u dya joo yo tee k'o pepji kja ne Tangumu k'o nuu nu xiskuama, ra yepe ra nzhøt'uji nu xiskuama k'a o mbedye ñe ra xipji ja ra tsjapuji. Nu mu ra yepe ra nuji ñe ra mamuji texe yo tee k'o jmuruji k'u ya na joo nu xiskuama, ra yepe ra nzhøt'uji kja

ne Tangumu k'o mamu dya ma joo, ngek'ua ra yepe ra nuji, ñe nu mu ra mamuji k'u na kjuana texe yo tee k'o jmuruji nu, ra nzhotuji kja ne Tab'ezo a B'ondo mba ra tsjapu k'o mamu nu ts'ijña A ; mbe nu ra yepe ra mamu k'u dya joo nu xiskuama, dya xi ra yepe ya nzhotuji nu mu ra jmuruji.

E. Mu ri ngeje na b'epji tjuru o na xiskuama k'u dya jobu na joo, o pøtuji, o xi jñusp'uji k'o mi b'ezhi nu Ngumu k'a mi xoru yo xiskuama, nu mu ra yepe ra zønuji kja ne Ngumu nu xo ngetjo k'o kja mamuji dya joo k'o ra jyokuji o k'o ra pøtuji, ñe dya ra soo ra pøtu yo dyaja ts'ijña k'o ya na joo.

Texe nu k'o kja dyus'uji o k'o kja pøtuji nu Tangumu k'a at'aji yo tjuru ñe ra mamuji zo ri ngeje k'o kjobu ndee yo tee k'o b'ub'u nu, ra pejñeji texe yo xiskuama kja nu Tab'ezo a B'ondo, mba ra tsjapu nza kja k'o mamu nu ts'ijña A. Mbe mu texe k'o kja dyus'uji o k'o kja pøt'uji nu k'o tsjaa nu Tangumu nu k'o xoru nu xiskuama ñe texe yo tee k'o pepjnu ra mamuji ke dya joo, ra yepe ra nzhotuji nu xiskuama mba ra yepe ra jyokuji na joo, ñe mu ra mamuji texe yo tee k'u dya joo k'u kja yepe o tsjaji k'o kja dyus'uji o jyokuji, nu xiskuama, nu k'o ya mamuji na joo nu ts'ib'epji k'o tsjaji nza yeje yo Tangumu k'a at'aji yo tjuru, ra nzhotuji kja Tab'ezo a B'ondo mba ra tsjaa nza kja k'o mamu.

Nu ts'ijña A. Mbe mu ne Tangumu k'a at'aji tjuru k'o xoru nu xiskuama xi ra mamu k'u ra jyokuji nu, ko texe yo tee k'o pepji nu, k'u ra pøtu o xi ra dyus'u k'o b'ezhi, texe nu xiskuama dya xi ra yepe ra nzhoji asta ke ra zat'a nu paa k'u ra yepe ra jmuruji, mbe mu ra ngejme ñe ra mamubi nza yeje yo Tangumu k'a at'aji tjuru k'u ra zønuji, ko yo texe yo tee k'o pepjnu, k'u ra pjong uji ne tjuru o nu xiskuama zo ri ngejto yo ts'ijña k'o ya mamuji na joo, ñe ra jyezi yo ts'ijña k'o kja dyus'uji o kja jokuji mba ra xoruji ñe ra soo ra botaji nu mu ra yepe ra jmuruji.

F. Nu mu ra mbaraji, k'o jyokuji o k'o pøt'uji kja yo tjuru o yo xiskuama ra xipiji k'u ja ra tsjaji mba ra jyokuji na joo.

G. Texe yo xiskuama kja tjuru k'u dya na joo ndeze nu mu dyat'aji k'a nu Tangumu, dya xi ra soo ra yepe ra nzhoji nu mu ra jmuruji nu kjee nu.

H. Ma ra jyokuji yo tjuru o yo xiskuama ra soo ra mburu nzi na yo Tangumu k'a at'aji yo tjuru, mbe dya ra soo dyat'aji nu xiskuama k'u ra ñaa nza kja k'u ra pes'i merio, o texe k'o ra ngont'uji, o nu

mu ra jyod'uji yo xundaro, texe yo ra soo ra ot'u ra zonuji kja ne Ngumu jango jmuru k'o in jñaa yo tee.

I. Nu mu ra dyat'aji yo tjuru o yo xiskuama nu k'a soo ra zonuji na joo ngeje kja ne Tangumu nu k'a ra jyokuji, nu mu ya ra kjobu naja zana ñe k'u na chjuu komisio dya kjaru nguenda ra xoru ñe dya mamu jangua ra nguaru, mu nge a kjanu nu tjuru o nu xiskuama ra nzhoji ñe ra zonuji k'a n'año Tangumu.

J. Nu Tab'ezo a B'ondo dya ra soo ra jyoku o ra dyat'a nu yo b'epji k'o tsjaa nu Tangumu a B'ondo o nzi na yo ngumu jango jmuru in jñaa yo tee, nu mu ra tsjaji nu b'epji ma ra dyens'epji o nu mu ra tsjaji k'o na joo, xo ngetjo a kjanu nu mu nu Ngumu jango jmuru in jñaa yo tee ra mamu k'u ra ngos'u na yo mb'epji a B'ondo k'u dya joo k'o tsjaa.

Dya xo soo ra pot'uji yo xiskuama k'u ra xipjiji ra jmuruji nu k'u ra pjongu nu Komisio pama pama.

B'epji jñii

Nu k'o soo ra tsjaa nu Tangumu

Ts'ijña yente jñii (Art. 73). Ne Tangumu k'a at'aji tjuru soo ra tsjaa :

I. Ngeje k'u soo ra tjapu ra ngich'i yo d'adyo Ts'ib'ondo a B'ondo ;

II. (O potuji)

III. Mba ra mbezhi d'adyo Ts'ib'ondo nza kja k'o ya b'ub'u, ra nesta :

1o. Ke nu ts'ijña o yo ts'ijña k'u ra dyoruji mba ra mbezhi Ts'ib'ondo ra mbes'i yo tee k'u ra ngara nu k'u ra zat'a dyete dyote mil, zo ri ngetjo k'o.

2o. Ke ra soo ra nuji kja ne Tangumu k'a at'aji yo tjuru, k'u pes'i texe k'o nesta mba ra mbezhi na ts'ib'ondo.

3o. Ke ra dyara ra dyara yo Tjuru kja yo Ts'ib'ondo k'u ra b'ub'u nu, nu mu na joo o dya joo nu paa k'u jango ra jñusp'uji in chjuu nu, d'adyo Ts'ib'ondo, ñe ra nzhoji nu b'epji k'o tsjaji ko na xiskuama k'u dya ra kjobu ñanto zana, ndeze nu paa k'u o nzøji nu xiskuama.

4o. Ke ra soo ra dyara nu T'ab'ezo a B'ondo, K'u xo ra mbejñe nu xiskuama k'u dya ra kjobu yencho paa ndeze nu mu dyoruji.

5o. Ke ra soo ra botaji nu mu ra nangu nu dadyo Ts'ib'ondo ko na yeje ndee kja jñii k'o in jñaa yo tee ñe yo jñiñi k'u ra b'ub'u nu nza yeje yo ngumu k'a at'aji yo tjuru.

6o. Ke nu k'o ra mamu ne Tangumu k'a at'aji tjuru ra soo ra yepe ra mamu texe yo ngumu k'a at'aji tjuru kja yo Ts'ib'ondo, k'u xo ra nzhotu na xuku nu xiskuama, nu mu o onu setsi yo Ngumu k'a at'aji tjuru kja yo Ts'ib'ondo k'a b'ub'u nu.

7o. Nu mu texe yo Ngumu k'a at'aji tjuru kja yo ts'ib'ondo k'u ra b'ub'u nu, dya ra onuji setsi, nu k'u xi ra yepe ra mamu nza kja k'u kua't'u a xo'ñi, ra soo ra tsjaji nu mu ra jmuruji yeje ndee kja texe yo Ngumu k'a at'aji yo tjuru kja yo dyaja Ts'ib'ondo.

IV. (O pøtu)

V. Mba ra pøtu yo ngumu k'a b'ub'u yo Arkate a B'ondo ;

VI. (O p øtu)

VII. Mba ra ngont'u nu Kontribusio mba ra tsjapu ra ngins'i nu merio ;

VIII. Mba ra unu ja ra tsjapu nu tab'ezo a B'ondo ngek'ua ra soo ra pes'e nu merio a B'ondo, mba ra mamu k'o na joo k'u ri pes'e ñe mba ra mbara ñe ra maa ngont'u nu tjømu k'u tuu. Texe yo merio k'o ra pes'aji ngeje k'u ra tsjaji yo b'epji k'u ra tsjapu ra noku mba ra texe yo tee, nu k'o dyaja ngeje k'o ra tsjapu ra nzhod'u na joo nu merio, nu mu ra pønuji ñeje k'o ra mamu k'o ra nesta nu T'ab'ezo a B'ondo nza kja k'o mamu nu ts'ijña dyote nzincho. Xo a kjanu, ra soo ra nduru tsema tsema ja nzi merio tuu k'u xi ra tsjapu nguenda k'u ra nuji kja yo merio k'o kich'i, k'u xi ra nesta nu arkate a B'ondo ñe texe yo ts'ib'ondo, nza kja k'o mamu ne tjuru. Nu tab'ezo a B'ondo ra unu nguenda tsema tsema nu Tangumu k'a at'aji tjuru ja ra tsjapuji nu k'o tuji ñe mu nge a kjanu nu Tab'ezo a B'ondo Ts'ib'ondo na xiskuama k'a ra unu nguenda texe pje k'oo s'od'u. Nu Ts'ib'ezo a B'ondo xo ra unu nguenda yo tee k'o jmuruji a Ts'ib'ondo nu mu ra nzhoji ja ja s'od'uji yo merio ;

IX. Mba dya ra mamu ke yo mbochøjmu kja Ts'ib'ondo a Ts'ib'ondo dya ra jyeziji ;

X. Mba ra dyat'aji yo tjuru texe a B'ondo texe nu k'o kjaa a mboo jomu, k'o juens'i, k'o na xii, nu k'o pjajna, k'o pjant'aji, nu k'o ra pepjiji k'a pedye jmicha na jee, mbochøjmu, k'a t'eñe k'a kjaji chonjo, k'a pes'aji merio, sibi ñe mba ra dyat'aji yo tjuru mba ra pepjiji na joo nu ts'ijña dyete dyote jñii (123) ;

XI. Mba ra dyat'aji ñe ra s'ump'uji yo b'epji a B'ondo ñe ra mamu, ra tsjapu ra noku o ra tsajpu na ts'ike nu k'o ra unuji ;

XII. Mba ra jyombu chuu, ra jñandu nu k'o ra xipji ne Tab'ezo a B'ondo ;

XIII. Mba ra dyat'a yo tjuru k'u xi ra mamu kjo na joo o iyo yo zapju ñe jomu, ñe mba ra dyat'a yo tjuru k'u ra ñanu k'o soo ra tsjaa k'a ndazapju k'u ra mimiji na joo ñe nu mu ra ts'aa chuu ;

XIV. Mba ra xos'u ñe ra mbos'u yo ngumu nu xundaro a B'ondo, k'u ri paraji : xundaro, xundaro k'u chuu k'a ndazapju ñe k'o chjins'apju a B'ondo, ñe ra dyat'aji ja ra jmuruji ñe ra tsjaji pjoxta ;

XV. Mba ra unuji nu xiskuama k'u ra xipji ja ra jmuruji, ra jyokuji nu yo pjoru tee a B'ondo, ñe ngetjo yo tee k'u ra tsjanu, k'u ra unuji nu xiskuama nu b'epji k'u ra tsjaa yo jmuu ñe yo Ts'ib'ondo ngeje k'o ra mamu nza kja k'o dya xi ra mamu yo dyaja xiskuama ;

XVI. Mba ra dyat'aji tjuru k'u ra mamu ja i menzumu, ja ba ngich'i yo n'año tee a B'ondo, ja i metsjaja, k'o kja mbezhi metsja a B'ondo, yo tee k'o pedye ñe k'o kich'i ñe k'o ra mimiji na joo a B'ondo.

1a. Ne Consejo k'u ra tsjapu ra mimiji na joo ra dyat'a nu Tab'ezo a B'ondo, dya kjo soo ra mbos'u nzi na Ts'ingumu a Ts'ib'ondo, ñe nu k'o ra mamu angeze ngeje k'o ra tsjaa texe yo dya tee a B'ondo.

2a. Nu mu ra kjaa zodye k'u dya ra nee ra ndis'i yo tee o ra mutu texe yo tee a B'ondo ko yo ngisejme, ne Ts'ingumu k'a at'aji yo tee ngeje k'u ra jyod'u ja ra tsjapu mba dya ra zodye texe yo tee, ma jiyo ra guench'i nu Tab'ezo a B'ondo.

3a. Nu arkate k'u k'ak'u ri mimi na joo nge k'u ra mamu ja ri tsjapu ñe nu k'o ra xits'i nge k'o ra tsjaa texe yo arkate a B'ondo.

4a. Nu k'o ra mamu nu Consejo nu mu ya mburu ra pjot'uji jña k'u dya ra ziji pare yo tee ñe k'u ra mbøji yo pjiño k'u ra tsjapu ra xinch'i in ñii yo tee, a kjanu nu mu ra jyod'uji ja ra tsjapuji mba dya ra s'od'uji k'a xoñijomu k'a ra karajme, nunu ra yepe ra jñandu nu Tangumu k'a at'aji yo tjuru nu k'o soo ra tsjaa ;

XVII. Mba ra dyat'aji tjuru k'u ra mamu k'u ra unu setsi yo mbunt'ezi, ñe k'a ts'ingumu k'a sat'a mu ra mbejñeji jeb'i, mba ra pjongu yo tjuruk'u ra mamu ja ri s'od'u yo ndeje k'u in metsjaa a B'ondo ;

XVIII. Mba ra jyab'aji ngumu k'a ra jyokuji merio, ra mamu ke ngeje na k'u ra xipji ja ra tsjapu, ra pjongu tjuru mba ra mamu ja nzi ra mbezhi nza kja yo n'año merio ñe ra dyat'aji ja ra tsjapuji ;

XIX. Mba ra mamu ja ra tsjapuji soo ra tsjapu nguenda k'a b'ub'u yo juajma ñe k'o dya pepjiji ñe ja nzi na yo ;

XX. Mba ra pjongu yo tjuru k'u ra jmuruji k'u ja ra pepji yo ;

XXI. Mba ra mamu k'o dya joo k'o tsjaa a B'ondo ñe xo ra mamu ja ra nguench'iji ñe ja nzi ra ngont'uji k'o dya joo ra tsjaa, xo a kjanu k'u ja ra dyat'aji yo tjuru mba ra nguench'i yo tee k'o jmuruji ñe k'o dya joo k'o kjaji.

Yo arkate a B'ondo soo ra mbaraji texe k'o dya joo ra tsjaa yo tee, nu mu ngeje k'u ra chjamba ko yo dyaja k'o na s'oo.

Kja ne texe k'o kuat'u k'a xiskuama, yo tjuru a B'ondo ngeje k'o ra mamu k'o ra tsjaa yo arkate ñe ra mbara ñe ra jyokuji texe k'o chuu k'o kjaji a B'ondo ;

XXII. Mba ra unu setsi ko nu k'o dya joo k'o tsjaa k'u mi nge in tsjaa k'o at'a chjuu a B'ondo ;

XXIII. Mba ra pjongu tjuru k'u ra mamu ja ra pepjiji na joo ko nu yo arkate a B'ondo, yo Ts'ib'ondo ñe yo jñiñi, a kjanu mba ra jyoku ñe ra jmuru kja yo ts'ingumu k'a pjos'u yo tee k'o kjaa chuu a B'ondo, ko nu k'o mamu nu ts'ijña dyote naja (21) nu Taxiskauma na.

XXIV. Mba ra pjongu nu tjuru k'u ra mamu ja ra soo ra jmuru kja ne ts'ib'ondo k'u ra nuji na joo a B'ondo ñe k'o dyaja k'u ra xipji ja ra dyat'aji k'u ra mbøru ñe ra nuu na joo kja yo Ngumu a B'ondo k'u soo ra tsjaji ñe k'o dya tee k'o kjaji pjoxte a B'ondo.

XXV. Mba ra jyoku, ja ra jmuru ñe ra mbos'u texe yo ts'ingunxoru a B'ondo, k'a paa texe yo ts'it'i, k'o tangunxoru, k'o yechp'e ngunxoru, ñe k'o ya ra ngins'iji in sjoru ; k'o jod'u na joo dyinji, k'a yo mi na zoo ñe k'a jichiji ja ra pepjiji, ngunxoru k'a jichiji ja ra pepji k'a juajma, ñe k'o pepji a mboo jomu, k'o b'epji mi na zoo, k'a kuatuji mba ra jñanduji texe k'o at'aji k'o ya kjobu, k'a ngumu yo xiskuama, k'a ra soo ra jñanduji ajens'e ñe texe k'o dya ngunxoru k'a jichiji texe pje k'o kjaa yo tee a B'ondo ñe ra soo ra dyat'aji yo tjuru mba ra soo ra nuji na joo yo ngunxoru ; mba ra dyat'aji yo tjuru texe k'o töt'uji k'o ngara ma dyenk'ua, nza kja yo ndodye ñe yo ngumu k'o jyab'aji ma dyenk'ua, yo b'izhi ma dyenk'ua, k'u ra soo ra kuatuji ñe ra mbøruji mba ra nuji texe yo tee a meb'ondo ; a kjanu nza kja k'u ra dyat'aji yo tjuru k'u ra tsjpu ra xonu na joo nzi na yo B'ondo, yo Ts'ib'ondo ñe yo jñiñi nu mu ra pepjiji k'u ra mb øs'u yo sjoru ñe yo merio k'o unuji mba ra mbos'u yo dya tee, ra jyod'u ja ra jmuru ñe ra tsjaji pjoxte k'u ra unuji na joo sjoru texe yo tee a B'ondo. Yo jeb'i k'u ra nzhötuji yo ngunxoru nu mu ra nguaruji in sjoru ra mbezhi na joo mba texe yo ts'ib'ondo a B'ondo.

XXVI. Mba ra unuji sets'i nu Tab'ezo a B'ondo ñe mba ra soo ra jmuruji na Ngumu k'a Ens'eji yo Arkate ñe ra mamu kjo nge nu b'ezo k'u ra pøtu nu tab'ezo a B'ondo, zo ri ngeje k'u ra pjoru na ndame, k'u dya ra mezhe ra mbezhi yo arkate, nza kja k'o mamu yo ts'ijña jñinte nziyo ñe jñinte ts'ich'a (84 y 85) kja ne Taxiskuama na ;

XXVII. Mba ra nduntu nu mu ra jyezi nu b'epji nu Tab'ezo a B'ondo.

XXVIII. Mba ra pjongu yo tjuru k'u ra soo ra mbezheji ñe ja ra kuatuji nu merio a B'ondo ñe ra soo ra unuji nguenda ja ra s'od'uji yo merio, ja nzi kich'iji ñe ja nzi s'od'uji, a kjanu texe k'o pes'iji, mba

ra nu B'ondo yo Ts'ib'ondo ñe yo jñiñi, ñe yo ngumu k'a pepjiji- yo xiskuama k'a ja sat'a yo jñiñi, ngek'ua ra soo ra ngaraji na joo texe yo tee a B'ondo ;

XXIX. Mba ra jyod'uji ja ra ngont'uji ;

1o. Nu k'o ra mbøji a tjii a B'ondo ;

2a. Nu k'o ja ra ndonji ñe ja ra pepjiji ko texe k'o pes'i nu xoñijomu a B'ondo nza kja k'o mamu nu ts'ijña nziyo (4o) ñe ts'ich'a (5o) kja nu ts'ijña dyote yencho (27) ;

3o. Nu yo ngumu k'o pes'i merio ñe yo jmuru tee k'u kjaa pjoxte ;

4o. Nu yo b'epji k'u ra tsjaa ra mbos'u k'o nzhøtaji k'a yo n'año tee o nu k'o pepji yo tee a B'ondo ; ñe

5o. Nu k'o dyaja k'o :

- a) Unuji s'ibi ;
- b) Nu k'o kjaji ñe k'o sut'uji tjuns'u ;
- c) K'o tjut'u na xii ñe k'o pedye a mboo jømu ;
- d) Yo serio ;
- e) Yo ont'apju ñe k'o kjarpu ra pjumpa ;
- f) Nu k'o pøø zaa, ñe
- g) K'o joku ñe sii kjoreje.

Texe yo Ts'ib'ondo a B'ondo soo ra mbøs'uji ngek'ua ra tsjapu ra noku nu k'o n'año ra ngont'uji, kja ne ra soo ra ngont'u nu k'o ra mamu ne tjuru. Yo ts'ingumu k'a at'aji yo tjuru a Ts'ib'ondo ngeje k'o ra mamu ja nzi ra ngont'uji nzi na yo jñiñi, nu k'o kich'i mba ra ngont'uji nu k'o s'od'uji yo sibi ;

XXIX-B. Mba ra dyat'aji yo tjuru k'u ra xits'i ja ra kjarpuji nu job'itu, nu x'ajna ñe nu tjonjo a meb'ondo.

XXIX-C. Mba ra pjongu yo tjuru k'u ra mamu ja ra jmuruji nu Arkate a B'ondo, yo Ts'ib'ondo ñe yo jñiñi, k'u nza na b'epji nzi na yo, nu k'u ja jyab'aji in ngumu yo tee, ngek'ua ra tsjapu ra ngins'i na ts'ijña jñii nu jña dyote yencho (27) kja ne xiskuama ;

XXIX-D. Mba ra pjongu yo tjuru k'u ra tsjapu ra dyat'aji na ts'ib'epji k'u ra mamu ja ra noku k'u ra ndonji merio ñe ra mimiji na joo, xo a kjanu k'u ja ra unu nguenda ja nzi tee kara yo tee a B'ondo ;

XXIX-E. Mba ra pjongu yo tjuru mba ra tsjaji nu ts'ib'epji, k'u ra unu nguenda ra ñaji ñe ra tsjaji b'epji k'u ra ndonji merio, k'u ra ngeje k'o texe k'o tujmuji ñe k'o dyaja k'o soo ra zii yo tee ñe ra mbos'uji, mbara mimiji na joo texe yo tee ñe ra jyod'u k'o nestaji texe yo meb'ondo ;

XXIX-F. Mba pjonguji yo tjuru k'u ra mamu ja ra tsjapu mba ra noku in merio a B'ondo, ñe ra mamu ja nzi ra dyus'u in merio yo n'año tee k'u menzumu a n'año jñiñi, ra pøt'uji texe k'o kjaji yo tee ñe ra dyat'aji, ra pjot'u jña ñe ra jyokuji na joo k'o nesta nu B'ondo mba ra tsjapu ra noku ;

XXIX-H. Mba ra pjongu yo tjuru k'u ra dyat'aji yo ts'ingumu k'a at'aji chuu-jeb'i, k'u ra soo ra pepjits'e mba ra mamu k'o na joo, ñe k'u ra jyoku yo chuu k'u ra tsjaa yo ngumu k'a at'aji yo jeb'i a B'ondo ñe k'o dyaja, xo a kjanu mba ra tsjapu ra ngont'uji yo mbepji mu dya joo k'o kjaji nu k'a pepjiji nza kja k'o ra mamu ne tjuru, ñe ra mamu ja ra jyokuji ra jmuruji, k'u ra pepjiji na joo, k'u ja ra tsjapuji ñe pje k'o pes'i mba ra dyat'a yo chuu;

XXIX-I. Mba ra pjongu yo tjuru k'u ra mamu ja ra tsjapu a B'ondo, yo ts'ib'ondo ñe yo jñiñi, mba ra pepjiji na joo k'u ra mbos'u texe yo tee, ñe

XXIX-J. Mba ra mamu ja ra tsjaji nu yo t'eñe, k'u ra xipji ja ra ñaji na joo k'u soo ra tsjaa yo tee a B'ondo, nu Ts'ib'ondo a B'ondo, yo ts'ib'ondo ñe yo jñiñi, xo a kjanu yo n'año tee ñe k'o pepjits'e;

XXIX-K. Mba ra pjongu yo tjuru k'u ra mamu ja ra tsjaji kjiñi texe yo n'año tee, k'u ra xipji k'u ra ñaji na joo k'o ra tsjaji yo tee k'o pepji a B'ondo, yo Ts'ib'ondo, yo jñiñi ñe nu Ts'ib'ondo a B'ondo, xo ra tsjapu a kjanu texe yo tee ñe k'u pepjits'e.

XXIX-L. Mba ra pjongu yo tjuru k'u ra mamu ja ra ñaji na joo texe yo tee k'o pepji a B'ondo, yo arkate a Ts'ib'ondo ñe yo jñiñi, nu k'o soo ra tsjaji, k'u ja iji yo jmoo ñe ra mboru yo ndeje, k'u ra soo ra mbos'u texe yo tee ñe k'o pepjits'e, ñe

XXIX-M. Mba ra pjongu yo tjuru k'u ja ra mboru ra mimi na joo texe yo tee a B'ondo, ñe ra mamu pje me k'o nesta ñe ja ra zat'a k'u ra jyod'u ñ'iji k'o ra tsjaji.

XXIX-N. Mba ra pjongu yo tjuru k'u ja ra tsjaa, ra jmuruji, ja ra pepjiji ñe ra tjoru nu k'o jmuru tee. Nu yo tjuru yo ngeje k'u ra mamu ja ra tsjapuji mba ra dyat'aji yo b'epji k'u ra pepjits'e ñe ra tsjaji jmuru k'u ra mbos'uji a B'ondo, yo Ts'ib'ondo, yo jñiñi, ñe nu ts'ib'ondo a B'ondo, nu k'o soo ra tsjaji nzi na yo.

XXX. Mba ra pjongu texe yo tjuru k'u ra nestaji, k'u soo ra tsjaji texe k'o kua't'u a xoñi, ñe texe k'o dyaja k'o mamu nu Taxiskuama na kja Ngumu yo tjuru a B'ondo.

Ts'ijña yente nziyo (Art. 74). Nge yo b'epji k'o soo ra tsjaa k'a Ngumu jango jmuru in jña ñe yo tee :

I. Ra pjongu na Xiskuama k'u na joo k'u ra unu nguenda texe yo tee a B'ondo nu k'o ra mamu nu Tab'ezo a B'ondo k'o dyens'ejí k'o tsjaa nu Ngumu k'u ra tsjapu ra dyat'a ne tjuru ñe yo chuu ma ra dyens'ejí yo arkate.

II. Ra ñaji ñe ra mamu ja ba tsjaji, k'u dya ra s'ombu nu b'epji k'u mi kjats'e ñe ja jyod'u pjoxte, nu b'epji k'o kjaa nzi na yo kjapu ra kuantu texe yo merio a B'ondo, nza kja k'o mamu ne tjuru ;

III. (O pøtu)

IV. Ra nduntu tse'ma texe k'o ra s'od'u a B'ondo, k'u ot'u ra nuu, ra ñaji ñe, mu nee a kjanu, ra potu nu jeb'i k'o nzho nu Tab'ezo a B'ondo, nu mu ya mamuji ja nzi ra ngont'uji k'u mu nee a kjanu, ra mamu ja nzi ra ngont'uji. Xo a kjanu, ra soo ra mamu ja nzi ra s'od'u mba ra dyat'aji yo b'epji k'u ra tsjapu ra ndonji merio nza kja k'o mamu ne tjuru ; yo merio k'o ra s'od'uji ra soo xi ra dyus'uji nu k'o kja ra ngich'i.

Ne Tab'ezo a B'ondo ra nzho tu k'a Ngumu na jeb'i kja tjuru k'u ja ra tsjapu ra ngich'i yo merio ñe na Xiskuama k'u ra mamu ja ra s'od'uji yo merio a B'ondo k'u dya ra kjobu nu paa jñincho (8) nu zana nzincho, ñe ra soo ra maa nu arkate k'u kjaa pjoxte k'u at'a xiskuama mba ra unu nguenda texe k'o kjaji. Ne Ngumu jango jmuru in jñaa yoo tee ra soo ra mamu na joo texe nu merio k'u ra s'od'uji a B'ondo mu dya ra kjobu nu paa dyech'a ts'ich'a nu zana dyech'a naja.

Nu mu ra mburu nu b'epji ma ra zat'a nu paa nza kja k'o mamu nu ts'ijña jñinte jñii (83), ne Tab'ezo a B'ondo ra nzho tu kja ne Ngumu jango jmuru in jñaa yo tee na Xiskuama ñe Tjuru k'u ra mamu ja nzi merio ra s'od'uji ñe nu Xiskuama k'u ra mamu ja nzi ra mbedye a B'ondo k'u dya ra kjobu nu paa dyech'a ts'ich'a nu zana dyech'a yeje.

Dya ra soo ra b'ub'u n'año xiskuama k'u ra s'od'uji ñe dya ra mamuji, k'u xi ra nesta k'u ra s'od'uji, k'u ngeje a kjanu, kja ne chjejuí k'o s'od'uji ; nu k'o ra s'od'uji, nu k'u ra tsjaji yo tee pjoxte ñe k'o mamu nu Tab'ezo a B'ondo.

Xo soo ra pøtu nu paa mba ra nzhoji nu xiskuama k'u nu Tjuru k'u tsjapu ra ngich'i nu merio ñe ja ra s'od'uji yo merio, nu mu ra dyoru nu Tab'ezo a B'ondo k'u xi ra mamu na joo nu jeb'i nza kja k'o ra nuu nu Ngumu jango jmuru in jñaa k'o in jñaa yo tee o nu k'u pepji pama pama, ñe ra soo ra maa nu b'ezo k'u kjaa pjoxte k'u ra maa unu nguenda na joo pje kja o pøtují nu paa ;

V. Ra mamu kjo na joo o iyo k'o kjaa yo tee k'o kjaji pjoxta k'o dya joo k'o tsjaji nza kja k'o mamu nu ts'ijña dyete dyech'a naja (111) kja ne Taxiskuama na.

Ra soo ra mbaraji texe pje k'o kəs'uji yo tee k'o pepiji k'u kjaji pjoxta nza kja k'o mamu nu tjuru dyete dyech'a (110) nu Taxiskuama na ñe ra tsjaa nu tee k'u ra mbezhi koxte mu ra zob'uji yo dya tee k'o dya joo k'o tsjaji ;

VI.(O pøtu)

VII.(O pøtu)

VIII.Texe k'o dyaja nu k'o mamu nu Taxiskuama na.

Ts'ijña yente ts'ich'a (Art. 75). Ne Ngumu jango jmuru in jñaa yo tee nu mu ra mamu na joo nu jeb'i k'u ja ra s'od'uji yo merio, dya soo ra jyezi ra xipji k'u ra ngont'uji k'a mi pepji nza kja k'o mamu ne tjuru ; ñe nu mu ra jyombeñeji ñe dya ra unuji nu k'o o xipji ro ndonjo, ra mamuji k'u ya mi paraji k'u mi kua'tu nu ot'u jeb'i o kja ne tjuru k'o mamu nu b'epji.

Ts'ijña yente ñanto (Art. 76). Ngeje k'o soo ra tsjaa nu Ngumu jango jmuru in jñaa yo jñiñi :

I. Ra nuu na joo texe pje k'o kjaa nu Tab'ezo a B'ondo ko nu yo n'año jñiñi nu mu ra unu nguenda texe yo b'epji k'o tsjaa k'a Ngumu yo tjuru.

Xo a kjanu, ra nduru k'o na joo texe yo xiskuama k'o dyat'aji yo n'año jñiñi ñe k'o mamu nu Tab'ezo a B'ondo, xo a kjanu nu k'o nee ra nguaru, ra tsjaa koxte, ra jyezi, ra jyoku, ra ngus'u k'o ya mbonkju ñe ra mamu kjo na joo k'o kjaji ;

II. Ra yepe ra unu nu b'epji k'u ya mi pepji nu b'ezo k'u at'a chu a B'ondo, yo Tambotjuru, yo tee k'o pe pji k'a n'año jñiñi, yo tee k'o pepji k'a pjoru yo merio, yo xundaro ñe k'o dyaja jmu k'a xundaro, k'u pes'i zapju ñe yo xundaro k'o pjub'u a B'ondo, nza kja k'o mamu ne tjuru ;

III. Xo ra soo ra mamu ñe ra unu setsi k'u ra mbedye yo xundaro a B'ondo k'a sat'a a ñunu in jñiñi, ra kjobu yo xundaro yo n'año jñiñi k'u ra ngich'i a B'ondo ñe yo dya xundaro yo n'año jñiñi, k'u ra kjobu na i zana, k'a kjaa ndazapju a meb'ondo ;

IV. Ra unu setsi mbara soo ra xipji pje ra tsjaa nu Tab'ezo a B'ondo yo xundaro a B'ondo, k'u ra mbedye k'a in ts'ib'ondo k'a b'ub'uji, ñe ra mamu pje k'o ra tsjaji ;

V. Ra mamu, nu mu ya tjoru texe yo ngumu k'a b'ub'u yo arkate kja ne ts'ib'ondo, k'u mi ngeje k'u ra dyens'ejí na ts'ib'ezo a Ts'ib'ondo k'u dya ra ngins'i nu b'epji, k'u ngeje k'u ra tsjaa ra mamu ja ra tsjapuji mbara dyemeji yo arkate nza kja k'o mamu yo tjuru kja yo ts'ib'ondo.

Nu xiskuama k'u ra nzhotuji mba ra mbezhi Ts'ib'ezo a Ts'ib'ondo ra tsjaa nu Ngumu jango jmurú in jñaá yo jñiñi k'u ra mamu nu Tab'ezo a B'ondo k'u ra jñus'uji in chjuu jñii b'ezo ko na k'o xo ra mamu nu yeje ndee yo tee k'o kará nu, ñe nu mu ra soyaji, nu komisio pama pama.nza k'o mamu yo tjuru. Nu ts'ib'ezo k'o dyens'ejí a kjanu, dya ra soo ra dyens'ejí nu Ts'ib'ezo a Ts'ib'ondo k'a ra ñaa xiskuama k'u o pjongu angeze. Nu k'o mamu nu ra mbezhi a kjanu texe yo xiskuama kja yo ts'ib'ondo mu dya ra nuji a kjanu ;

VI. Ra jyoku texe k'o kjaa yo jmu mba ra mbos'u yo tee nu mu ra ts'aa chuu kja ne Ts'ib'ondo nu mu nzi na yo ra kjobu k'o dya joo k'a Ngumu jango jmuruji in jñaá yo jñiñi, o nu mu, nu mu dya joo k'o tsjaji o jyezi k'o ro tsjaji, k'u ra tsjaa dya ra chunji ko yo zapju. Munge a kjanu nu Ngumu jango jmurú in jñaá yo jñiñi ra mamu k'o na joo, nza kja k'o mamu nu Taxiskuama a B'ondo ñe kja ne Ts'ib'ondo ;

Ne tjuru ra dyat'a ja ra tsjapu nu yo ñe k'u xi na ot'u.

VII. Ra mbezhi Arkate k'u ra mamu mu ra guench'iji ñe ra mbara mu dya joo k'o tsjaa na mbepji o nu mu ra maru yo tee k'o kjaa pjoxte ñe mu ra tsjapu ra s'od'u k'o in tsjaa texe yo tee nu k'o nesta, nza kja k'o mamu nu ts'ijña dyete dyech'a (110) nu Taxiskuama na ;

VIII. Ra dyeme nu Tambotjuru k'a Ngumu k'u at'a yo chuu a B'ondo, k'u ra jyod'uji jñii b'ezo ñe k'u ra mamu nu Tab'ezo a B'ondo, xo a kjanu ra nzhotu o ra kad'a mba ra nduntu k'o dyat'a nu jeb'i mba ra dyoru setsi o ra mbedye k'a mi pepji, k'u ra xipji nu Tambotjuru ;

IX. Ra dyeme o ra pøtu nu Ts'ib'ezo a Ts'ib'ondo a B'ondo nza kja k'o mamu nu Taxiskuama na ;

X. Ra nzhotu ko na jeb'i k'u ra mamu k'u ra nduntu ko nu k'u ra botaji yo yeje ndee kja jñii yo nu k'o kará nu, yo jeb'i k'o yaxuji k'u ra zat'a k'a ñunu nzi na yo ts'ib'ondo ;

XI. Ra jyoku na joo texe yo chuu k'u ra ngeje k'a ñunu k'a sat'a nzi na yo ts'ib'ondo k'u ra dyoruji a kjanu, k'u ra mamu yo jeb'i k'o dyat'aji yo yeje ndee kja jñii yo tee k'o b'ub'u nu ;

XII. Nu k'o dyaja k'u ra xipji nu Taxiskuama na ;

Ts'ijña yente yecho (Art. 77).- Nzi na yo Ngumu k'a jango jmuru in jñaa yo tee soo, k'u dya ra mbos'u k'u naja :

- I. Ra mamu ja ba s'od'uji yo merio nu k'u ya kjobu nu b'epji ;
- II. Ra xipji kja ne Ngumu k'a at'aji tjuru ñe ko nu Tab'ezo a B'ondo, nu k'o soo ra tsjaa ;
- III. Ra nad'a yo chjuu mbepji k'o ra pepji nu ñe ra dyat'aji nu jeb'i k'u ja ra pepjiji nu ; ñe
- IV. Ra pjonguji na jeb'i k'u ra pjot'u jñaa, k'u ya ra kjobu jñite paa ndeze mu jyezi nu b'epji, mba ra dyens'epji na b'ezo k'u ra tsjaji mu dya ra kjobu nzinte paa, ko nu k'o ra jyod'uji yo mbepji k'o ra pepji nu k'u ra jmuruji nza kja k'o mamu nu ts'ijña ñante jñii (63) kja ne Taxiskuama na, nu mu ngeje yo b'ezo k'o in jñaa yo tee o yo jñiñi kja ne Ngumu k'a At'aji yo tjuru nu k'u b'extjo ñe k'u ot'u ra ndonjo k'o na punkju, mbe mu dya ri ngeje yo tee k'u ya ri b'extjo na i kjee mu ra nguaru nu b'epji mu ra kjobu.

B'epji nziyo

Kja ne komisio k'u b'ub'u Pama Pama

Ts'ijña yente jñincho (Art. 78).- Nu mu ra saya yo tee k'o pepji k'a Ngumu k'a at'aji yo tjuru ra b'ub'u na Komisio Pama Pama k'a ra jmuruji jñite yecho b'ezo k'o in jñaa yo tee ñe dyech'a jñincho k'u in jñaa yo jñiñi, k'u ra dyemeji nzi na yo Ngumu k'a at'aji yo tjuru nu bispera ante ke ra nguaru nu jmuru k'o kjaji. Nzi na yo Ngumu k'a at'aji yo tjuru ra dyens'epji, nu yo tee k'o pepjinu, ne b'ezo k'u ra tsjaji ra pøtu.

Ne komisio Pama Pama, nu k'o soo ra tsjaa k'o mamu nu Taxiskuama na, xo soo ra tsjaa k'o dyaja :

- I. Ra unu setsi mba ra soo ra mbos'u yo xundaro k'u pjoru tee a B'ondo nza kja k'o mamu nu ts'ijña yente ñanto (76) k'u ts'ijmuru IV ;
- II. Ra nzhotu, mu nge a kjanu, k'u ra pepji na joo nu Tab'ezo a B'ondo ;
- III. Ra jyoku yo chu u k'u in tsjaa angeze ; ra nzhotuji, nu mu ra sayaji kja ne Ngumu k'a At'aji tjuru yo xiskuama k'a kuat'u yo tjuru k'u kja ra pjonguji ñe k'o dyaja k'o ra maa nzi na yo Ngumu k'a at'aji yo tjuru ngek'ua ra mamu na joo nu Komisio kja ne Ngumu k'a at'aji yo tjuru nu k'o paa nu, ngek'ua ra soo ra pjonguji nu mu xi ra yepe ra jmuruji ;

IV. Ra mamu kjo na joo o ra xipji nu Tab'ezo a B'ondo, ra pjongu na jeb'i nu Ngumu k'a at'aji yo tjuru o kja ne na Ngumu ma ra jmuruji mu dya nge pama pama, ñe mu nee ra mamu nu yeje ndee kja jñii nu yo tee k'o b'ub'u nu. Nu jeb'i k'u ra pjonguji ngeje k'u ra mamu nu k'o ja ra jmuruji yo n'año paa ;

V. Ra yepe ra onu o dya xi ra onu nu b'epji k'u o nzhotu nu Tab'ezo k'a at'a chuu a B'ondo, k'u xo ra mamu nu Tab'ezo a B'ondo ;

VI. Ra unu setsi asta nu jñite paa kja ne Tab'ezo a B'ondo ñe ra dyemeji naja k'u ra pepji mbe dya ra mezhe ;

VII. Ra yepe ra unu nu Tab'ezo a B'ondo k'u ra mbezhi Tambotjuru, yotee k'u ra pepji k'a n'año jñiñi, yo Taxundaro, nu k'o pepji k'a pjuruji yo merio, ñe texe k'o dya tee k'o pepjiji k'a xundaro, k'o pepji k'a chjins'apju a B'ondo, nza kja k'o mamu ne tjuru, ñe

VIII. Ra mbara ñe ra jyoku texe yo xiskuama k'u ra dyoruji setsi mba ra sayaji k'u ra onu yo tee k'o in jñaa yo jñiñi.

B'epji ts'ich'a

K'a jod'u ja ra ngaraji a B'ondo.

Ts'ijña yente nzincho (Art. 79).- Nu k'a jod'u ja ra ngaraji a B'ondo, kja ne Ngumu jango jmuru in jñaa yo tee, ra soo ra ñats'èji ñe ra pepjits'èji texe k'o soo ra tsjaa ñe ra soo ra mamu ja ra jmuruts'èji, ja ra pepji ñe ja ra jyokuji, nza kja k'o mamu ne tjuru.

Nu b'epji k'u ra tsjaa k'a jod'u ja ra ngaraji a B'ondo soo ra tsjaa, k'o kja ra kjobu, nzi na kjeë, k'o na joo, k'u ra kjuatu, dya kjo ra ñana ñe na kjuana k'u ra mamu.

Nu b'epji nu k'u ra tsjaji a B'ondo ngeje :

I. Ra jyod'u k'o kja ra kjobu ja nzi merio ra ngich'i ñe ja nzi ra mbedye ; ja ra tsjapu ra pepji nu merio, ñe ra mboru texe yo merio k'o kuantu nu Tangumu a B'ondo ñe yo dyaja ngumu k'a pepji yo tee, xo a kjanu mba ra nuji ñe ra ndakaji kjo pepjiji na joo ñe kjo kjapu ra ngins'i na joo texe yo b'epji k'o dyat'aji a B'ondo, k'u ra mamuji ko nu xiskuama k'u ra nzhoji nza kja k'o mamu ne tjuru.

Xo ra jyod'u texe yo merio k'o sat'a a b'ondo ñe ra tsjapu ra mboruji na joo a nu k'o ra s'od'u yo ts'ib'ondo, yo jñiñi ñe nu Ts'ib'ondo a B'ondo ñe yo jmuru-pjoxte nu k'a ra zat'a nu jñiñiji, dya ra

tsjaa k'o dya nge angeze ; xo a kjanu, ra jyod'u yo merio k'o kich'i a B'ondo ñe k'u soo ra nzhøtuji ñe ra tsjapu ra pɛpji s'ib'ondo, nzi na yo tee o yo ngumu k'a kjaji pjoxtē o nu k'o pɛpjits'e, ñe ra pøtuji yo merio, nu k'o ra manda, yo tee o nzi na yo n'año jmuru pɛpjits'e, k'u ra mamuji ja ba dyenje yo merio nu k'u mamu yo tjuru ñe k'u dya ra tsjapu ra s'od'u yo dya tee o yo dya arkate ñe k'o ndechjo k'o pes'i yo dya tee k'u ra ndonji merio.

Yo ts'ib'ondo k'u jod'u ja ra pɛpjiji na joo nu k'u kua't'u a xo'ñi ra soo ra dyopjuji texe k'o janduji, nu k'o pes'iji ñe k'u ja nzi merio pes'iji a B'ondo k'u ra nzhøtuji o ra unuji, nza kja k'o mamu ne tjuru.

Dya nda ra ngont'u nzi na kjee, yo ts'ib'ondo k'u jod'u ja ra ngaraji a B'ondo ra soo ra dyoru ñe ra nuu na joo, k'u ra zob'uji ñe ra jñandu na joo, k'o ra dyoru yo b'epji k'o ot'u o tsjaji nu mu ra nuji ja nzi o s'od'uji, mbe dya ra soo ra mamuji k'u mi ngeje, mba ra texe k'o na kjuana, ra yepe ra xoku nu k'a kua'tuji texe yo merio nu ts'ib'epji k'a ngeje in tsjaa texe yo jña'a k'o ra dyoru k'u mi ngetjo nu mu o tsjaji nu ts'ib'epji, k'o dyat'aji o ra potuji, nu k'o kua't'u kja ne xiskuama k'u ra yepe ra nuji mba ra soo ra s'od'uji ñe ra ngont'uji texe k'o dyaja k'o ra jyod'uji o nu mu ra yepe ra nuji mba ra ngins'i texe yo ts'ib'epji k'o dyat'aji a B'ondo. Nu k'o ra jñanduji ñe ra xipji pje k'o ra tsjaji k'u, nzi a kjanu, ne ts'ib'ondo k'u ra jyod'u nu merio a B'ondo ra mamu, xo ngetjo k'o ra mamu ne ts'ib'epji nu k'u soo ra s'od'uji k'o ra mbos'u texe yo tee k'u ra nuji.

Xo a kjanu, dya ra tsjapu ra guench'i k'o dya b'e kjobu, nza kja k'o ra mamu na joo ne Tjuru, k'u ra tsjaji koxte, soo ra dyoru yo ts'ib'ondo k'u jod'u ñiji k'u ra xipji ra nuji, ma ra zat'a nu paa k'u ra jñandu kjo na joo k'o kjaji, nu yo jña'a k'o tsjaji koxte ñe ra xipji na joo ja ra tsjaji. Mu dya ra ngetjo yo xiskuama k'u ra dyoruji k'u ra nzhøtuji ma ra zat'a nu paa ñe nza kja k'o mamu ne tjuru, rasoo ra xipjiji ja nzi ra ngont'uji mu dya ra tsjaji nu b'epji. Ne ts'ib'ondo k'u ra jyod'u ñ'iji a B'ondo ra dyopju na xiskuama k'u ra unu nguenda kja ne Ngumu yo Tjuru ñe, mu nge a kjanu, na joo k'o pɛpji a kjanu yo tee o ra dyat'a k'o dya b'epji k'o ra tsjaji yo xinda arkate ;

II. Ra nzhøtuji na xiskuama k'o dyat'a k'a ra nguat'u texe k'o tsjaji ñe ra nuji k'u na joo k'o s'od'uji yo merio kja ne Ngumu k'a at'aji yo tjuru k'u dya ra kjobu dyote paa nu zana yeje nu kjee k'u kja ra kjobu nu mu ra nzhøtu nu xiskuama, ne kja ra zønuji ko texe yo tee k'o pɛjiji k'a Ngumu ne tjuru ñe ra soo ra dyaraji texe yo dya tee kja ne xiskuama ra dyus'uji texe yo b'epji k'o tsjaji k'o jñanduji k'o na joo, k'o mamuji na joo nu mu o nuji, texe nu k'o s'od'uji yo merio k'o mi pes'iji a B'ondo ñe yo ts'ib'ondo k'o jyod'uji ja ro s'od'uji na joo yo merio, k'u mamu a xo'ñi ñe ra nuji ja ba pɛpjiji mba ra

ngins'i na joo yo ts'ib'epji yo ndab'epji a B'ondo, xo a kjanu nu k'a xonuji nu jeb'i k'o xipji ja ro tsjaji nu b'epji nu k'o jyod'u ja ra kuat'uji texe k'o in tsjaa k'u ra mamu na joo ñe k'o dya ma joo, mu dya nge a kjanu, texe yo ts'ib'epji nu xiskuama k'o dyat'aji k'u ot'u o nzhøji.

Mba ra jobu a kjanu, ante ke ra nzhøtuji nu jeb'i k'o jun's'u texe yo b'epji k'o tsjaji ra unuji nguenda k'a texe yo ts'ib'ondo jod'u ja ra mboru texe yo k'o pes'iji a B'ondo mba ra nuji texe k'o ya jñanduji, ñe xo ra nzhøji yo dyaja jeb'i k'a ra jnun's'uji k'o mi b'ezhi ñe k'o yepe o dyat'aji ñe k'o tsjaji, k'u ya o nuji nu ts'ib'ondo k'u jod'u ja ra mbøru texe k'o pes'iji a B'ondo mba ra jyokuji nu jeb'i k'a kuat'u texe yo b'epji k'o tsjaji nu mu yepe o nuji yo merio.

Ne b'ezo k'u ngeje jmuu kja ne ts'ib'ondo k'u jod'u ja ra mbøru k'o pes'iji a B'ondo ñe ra mbejñe k'a b'ub'u k'o dyaja, k'u dya ra kjobu dyech'a (10) paa nu mu ra nzhøji kja ne ngumu k'a at'aji yo tjuru nu jeb'i nu b'epji k'o tsjaji, texe k'o xipji k'o ro tsjaji na joo, ñe k'o dya b'epji k'o tsjaji angezeji mbara k'u, kja ne dya ra kjobu jñite paa (30) k'u pepjiji, ra nzhøji yo jeb'i k'o dyoruji ñe ra tsjaji k'u xi ra dyus'uji k'o xi b'extjo k'u neji a kjanu, mu dya ra neji ra tsjaji a kjanu ra soo ra guench'iji o ra zad'uji nza kja k'o mamu ne tjuru. Nu k'u ot'u kuat'u, dya ra mbezhi k'o dya jeb'i k'u ot'u o jyokuji ñe k'o xipji k'u ja ro pepjiji na joo, nu yo ngeje k'u n'año b'epji k'o ra tsjaji ñe k'o nza kja k'o mamu ne tjuru.

Nu ts'ib'ondo k'u jod'u ja ra mbøru texe k'o pes'iji a B'ondo soo ra mamu mbe dya ra kjobu dyete dyote paa (120) k'u pepjiji ndeze nu mu nzhøtuji yo jeb'i k'o dyaja ts'ib'ondo, mu dya ra tsjaji a kjanu, ya ra mamuji ke na joo nu b'epji k'o tsjaji ñe k'o kja yepe o dyat'aji.

Nu ts'ib'ondo k'u jod'u ja ra mbøru texe k'o pes'iji a B'ondo ra soo ra nzhøtu kja ne Ngumu k'a at'aji tjuru, nu yo paa **naja** (1) kja yo zana **ts'ich'a** ñe zana **dyech'a naja** tsema tsema, na jeb'i k'u ra mamuji texe yo b'epji k'o mi kjaji, nu k'o nuji, k'o xipjiji ja ro tsjaji ñe k'o dya b'epji k'o kja dyat'aji.

Ne ts'ib'ondo k'u jod'u ja ra mbøru texe k'o pes'iji a B'ondo ra soo ra kuatuji nu xiskuama k'o kja ra tsjaa nu Ngumu k'a at'aji yo tjuru nu k'u mamu nu ts'ijña na ; ne Tjuru ngeje k'u ra mamu ja ra soo ra guench'iji nu yo tee k'o dya joo o tsjaa nu b'epji ;

III. Ra jyod'u texe yo ts'ib'epji k'u dya joo o nu k'u dya dyus'uji kja ne xiskuama o mu dya nge a kjanu k'o jyokuji nu mu tsjapu ro ngich'i, ra pjongu, ra s'od'u, ra mbøru ñe ja ra s'od'u yo merio k'o

pes'iji a B'ondo, ñe ra maa ngiñiji k'a in zumuji, xo ngetjo mbara dyoru ra jichi yo xiskuama k'a dyus'uji texe yo, jeb'i o k'a kuantuji texe yo jeb'i k'u nesta mba ra jyod'uji nu ñ'iji, dya ra mbedye k'a mamu yo tjuru ñe ya kuat'u k'a jeb'i mba ra jyod'uji k'o b'ezhi, ñe

IV. Ra mamu texe k'o dya joo k'o tsjaji ñe dya joo k'o kjapu nu Ngumu k'a kuantuji Merio a B'ondo o texe yo k'o pes'i yo tee k'o pepji k'a n'año ngumu ñe kjaji pjoxte a B'ondo o ra jyod'u kjo nge k'u dya joo k'o tsjaa ñe ra xipji ra nzhoku ja nzi merio o ra guench'iji, a kjanu xo ra mbos'u yo nda arkate mba ra mamu kjo nge k'u dya pepji na joo ; ra jyod'u ja ra tsjapuji k'o soo ra tsjaji nu k'o mamu nu B'epji Nziyo kja ne Taxiskuama na, ñe ra soo ra maa ngos'u ñe ra zonuji k'a ngumu k'a at'aji chuu, nza yejui yo ra soo ra ñana na joo nza kja k'o mamu ne tjuru.

Nu k'o ra tsjapu ra ngot'uji nu k'o ra mamu nu k'u jod'u ñ'iji k'a pjoru nu merio a B'ondo soo ra mamu dya nge a kjanu nu k'o dyaja ts'ib'ondo ñe mu nge a kjanu, ko yo mbepji k'o dya joo k'o tsjapuji k'a mi pepjiji nu ra soo ra dyoru k'a ra ngont'uji, kja nu ts'ib'ondo k'u jod'u ja ra ngaraji nza kja k'o mamu nu ts'ijña yente jñii (73), nu yaxu XXIX-H kja ne Taxiskuama na ñe nza kja k'o mamu ne Tjuru.

Nu Ngumu k'a at'aji yo Tjuru ngeje k'u ra mamu kjo nge k'u ra dyens'e k'u ra jyod'u nu ñ'iji ja ra ngaraji nu mu ra botaji zo ri ngeje yeje ndee kja yo jñii nu k'o kara nu. Ne Tjuru ngeje k'u ra mamu ja ra tsjapuji mba ra dyens'ej*i*. Nu b'ezo k'u ra dyens'ej*i* ra mezhe k'a ra pepji jñincho kjee ñe ra soo ra yepe ra dyens'ej*i* k'u ra pepji nu. Ra soo ra potu, nu mu ngeje k'u dya joo k'o tsjaa nza kja k'o mamu ne tjuru, ko nu b'epji k'u mi kjaa ma dyenk'ua o nza kja k'o mamu k'u ja ra tsjapuji nza kja k'o mamu nu b'epji nziyo nu Taxiskuama na.

Mba ra mbezhi na b'epji k'u ra pepji k'a jod'u ñ'iji ja ra kuatu yo merio a B'ondo nesta ra ngins'i, xo nu k'o mamu nu ts'ijña I, II, IV, V ñe VI nu ts'ijña nzinte ts'ich'a (95) kja ne Taxiskuama na, nu k'o ra mamu ne tjuru. Ndeze nu mu ra mburu ra pepji dya ra ngeje in metsjaja nzi na yo jmuru k'u kjaji pjoxte, ñe dya ra mbes'i n'año b'epji, o naja kargo, xo soo ra tsjaa mu dya ra ngot'uji yo jmuru ko jod'ujo n'año ñ'iji, ngeje xopute, k'u tonjo o kjaji pjoxte.

K'a Ngumu yo Arkate a B'ondo, yo ts'ib'ondo ñe yo dyaja ts'ib'ondo k'u jod'u ja ra mboru k'o pes'i yo ra soo ra mbos'u kja ne ts'ib'ondo k'u jod'u ra pjoru nu k'o pes'iji mba ra pepjiji na joo ñe, mu dya ra tsjaa a kjanu, ra guench'iji nza kja k'o mamu ne Tjuru. Xo a kjanu, texe yo tee k'o pepji a B'ondo ñe yo ts'ijñiñi, a kjanu nzi na yo ts'ib'ondo, na tee o na yo ngumu, k'u pepji mba ra mbos'u

k'o dyaja o pepjits'e, k'o jezi merio mba ra nzhotu k'o dya tee, nu k'u manda, o k'o dya tee k'u ra tsjaa pjozte, k'u ra nzhotuji merio, o yo n'año ngumu k'u unu o k'jaa pjozte k'ja yo tee a B'ondo, ra soo ra nzhoji na jñaá ñe yo jeb'i k'u ra dyoru nu ts'ib'ondo k'u jod'u ja ra mimiji yo tee a B'ondo, nza k'ja k'o mamu yo tjuru ñe dya ra tsjapu k'o dya joo yo n'año arkate ñe k'o soo ra tsjaa texe yo tee k'o pes'i merio. Nu mu dya ra nzhoji nu jñaá k'o nestaji ra soo ra guench'iji nza k'ja k'o mamu ne Tjuru.

Nu ngumu nu Arkate a B'ondo ra soo ra tsjaa k'u ra dyat'a na jeb'i mba ra tsjapu ra ngont'u texe k'o mi tumpuji ñe k'o dya joo k'o tsjaji nza k'ja k'o mamu nu IV nu tjuru na.

B'EPJI III

K'o soo ra tsjaa nu Tab'ezo a B'ondo

Ts'ijña jñinte (Art. 80).- Ra jñusp'uji nu Tab'ezo a B'ondo k'u ra ngeje nats'e tee, k'u na chjuu « Tab'ezo texe yo tee a B'ondo ».

Ts'ijña jñinte naja (Art. 81).- Nu mu ra dyemeji nu Tab'ezo a B'ondo ra ngeje nats'e k'u ra tsjaji yo tee ñe nza k'ja k'o mamu ne tjuru ma ra dyemeji.

Ts'ijña jñinte yeje (Art. 82).- Mba ra mbezhi Arkate nesta :

I. Na tee k'o o mus'uji a B'ondo, k'u soo ra tsjaa, ra ngeje in t'ii k'u nu jyoo o ñuu k'u mejñiñi a B'ondo ñe ra mimi a B'ondo zo ri ngeje dyote kjee.

II. Ra mbes'i jñite ts'ich'a (35) nu mu ra kjaji yo dyemeji ;

III. Ra mimi a B'ondo texe nu kjee k'u k'ja kjobu nu mu ra ts'aa nu dyemeji.

Nu mu ra mbedye a B'ondo k'u dya ra kjobu jñite paa, dya ra b'ezhi k'u mi ngeje mejñiñi a B'ondo.

IV. Dya ra ngeje mbokjimi ñe ri kich'i k'a n'año ndantsjimi ;

V. Dya ri pepji, nu ri ngeje xundaro, ñanto zana ante ke ra zat'a nu paa mu ra dyemeji.

VI. Dya ra ngeje b'ezo k'u ri k'jaa pjozte a B'ondo, Tab'ezo k'u at'a chuú a B'ondo, tab'ezo k'ja yo ts'ib'ondo ñe ri ngeje ts'ib'ezo a B'ondo, ra mbezhi a kjanu nu mu ra jyezi in kargo ñanto zana ante ke ra zat'a nu paa ma ra dyemeji ; ñe

VII. Dya ra ngeje na tee k'u dya soo ra pepji nza k'ja k'o mamu nu ts'ijña jñinte jñii (83).

Ts'ijña jñinte jñii (Art. 83). Ne Tab'ezo a B'ondo ra mburu in b'epji nu paa naja nu zana dyech'a yeje ñe ra mezhe k'a in b'epji ñanto kjee. Nu tee k'u o mbezhi Tab'ezo a B'ondo, k'o dyemeji texe yo tee, o nu k'o pepji ja nzi paa, nu k'o pøtují, dya ra soo ra yepe ra dyemeji mba ra mbezhi tab'ezo a B'ondo.

Ts'ijña jñinte nziyo (Art. 84). Nu mu dya ra b'ub'u nu Tab'ezo a B'ondo, nu mu kja kjobu yeje kjee nu k'a ro pepji, ñe nu mu k'a Ngumu k'a at'aji yo tjuru ri jmurúji, ra soo ra ndame ra dyat'aji nu Dyeme, ñe nu mu ri kara yo yeje ndee kja jñii yo tee k'u ri jmurúji, ra jñusp'ují k'u ra soo ra mbezheji ñe dya ra mamuji ñe k'u ra ndonjo na kjuana, na Tab'ezo k'u dya ra mezhe ra pepji ; nu Ngumu k'a at'aji yo tjuru ra pjongu, k'u dya ra kjobu dyech'a paa nu mu dyens'ejí nu tab'ezo, nu xiskuama mba ra dyemeji tab'ezo k'u ra kjuatu nu b'epji k'u ot'u dyemeji ; k'u soo ra mamu pje ma paa o mbedye nu xiskuama ñe nu mu rs ts'aa nu dyemeji, k'u dya ra kjobu dyech'a nziyo zana ñe dya ra zas'a dyech'a jñincho zana.

Nu mu k'a Ngumu k'a at'aji tjuru dya ri jmurúji, nu komisio k'u pepji pama pama ra dyens'e nu tab'ezo k'u ra tsjaa nu b'epji ñe ra zopjúji k'o dyaja mba ra jmurúji k'a Ngumu k'a at'aji tjuru mba ra, a kjanu ra dyens'ejí na tab'ezo k'u ra pepji ñe ra pjongu nu xiskuama mba ra dyemeji nu tab'ezo nza kja k'o mamu a xo'ñi.

Nu mu dya ri b'ub'u nu Tab'ezo a B'ondo mu ya ri b'extjo nziyo kjee mba ra nguaru in b'epji, nu mu ri jmurúji k'a Ngumu k'a at'aji yo tjuru, ra dyens'ejí na tab'ezo k'u ra pøtu k'u ra tsjapu ra nguaru nu b'epji ; nu mu dya ri jmurúji k'a Ngumu k'a at'aji tjuru, nu komisio k'u pepji pama pama ra dyens'ejí na b'ezo k'u ra tsjaa nu b'epji ñe ra zopju yo pepji k'a Ngumu k'a at'aji yo tjuru k'u ra jmurúji mba ra dyemeji ñe ra soo ra dyemeji nu arkate k'u ra pøtují.

Ts'ijña jñinte ts'ich'a (Art. 85).- Nu mu ra mbøru nu k'u ra tsjaa nu b'epji nu Tab'ezo dya ra maa nu tab'ezo k'o dyemeji, o nu dyeme dya b'e ri mamuji k'u na kjuana o na joo ndeze nu naja paa nu dyech'a zana, ra nguaru, mbe, nu Tab'ezo k'u ya nguaru in b'epji ñe ra dyat'a nu Tab'ezo a B'ondo, mu ra ngeje na Tab'ezo k'u ra pepji na ndame, ñe na k'u ra mamu Ngumu k'a at'aji yo tjuru, o nu mu ra b'ezhi k'u ra pepji na ndame, nu k'u ra dyens'e nu komisio k'u pepji pama pama, ra tsjaji nza kja k'o mamu ne tjuru a xo'ñi.

Nu mu dya nda ra mezhe ra pɛpji nu tab'ezo, ne Ngumu k'a at'aji yo tjuru, nu mu ra jmuruji, o nu mu ngeje nu komisio k'u pɛpji pama pama ra dyens'e na tab'ezo k'u ra pɛpji na ndame mba ra tsjaa nu b'ɛpji nu mu dya ra b'ub'u nu.

Nu mu dya ra b'ub'u nu tab'ezo a B'ondo k'u ra kjobu jñite paa ñe nu Ngumu k'a at'aji yo tjuru dya ri jmuruji, nu komisio k'u pɛpji pama pama ra zojnuji mba ra jmuruji kja ne Nugumu mba ra dyat'aji ja ra tsjapuji nu k'u o unuji setsi ñe ra dyens'eji na tee k'u ra pɛpji tab'ezo a Bondo na ndame. Nu mu ra b'ezhi, mbe dya ra maa a pɛpji, ra soo ra tsjaji nza kja k'o mamu ne tjuru a xo'ñi.

Ts'ijña jñinte ñanto (Art. 86).- Nu b'ɛpji k'u ra tsjaa nu tab'ezo a B'ondo soo dya ra pɛpji nu mu dya joo k'o tsjaa, k'u ra mamu nu Ngumu k'a at'aji yo tjuru, k'a ra nzhotu na jeb'i k'u dya ra tsjaa nu b'ɛpji.

Ts'ijña jñinte yencho (Art. 87).- Nu Tab'ezo a B'ondo, nu mu ra nzhotuji in kargo k'a dyens'eji, ra mamu kja ne Ngumu k'a at'aji yo tjuru a kjaba :

« Ri mango ra kuantu ñe ra kjapu ra nguatuji nu Taxiskuama a B'ondo ñe texe yo tjuru k'o kuantu nu, ñe ra pɛpji na joo nu b'ɛ pji k'a i dyens'egoji nu k'u ngeje Tab'ezo a B'ondo k'u yo jñiñi o nzhekujji, ñe ra nuu k'u ra nokujji texe yo tee a B'ondo ; ñe mu dya ra kjaa a kjanu ra nguench'k'i yo jñiñi a B'ondo ».

Ts'ijña jñinte jñincho (Art. 88). Ne Tab'ezo a B'ondo soo ra mbedye nu jñiñi a B'ondo k'u dya ra kjobu yencho paa, ñe ra soo ra mamu pjeka ra mbedye k'a ne Ngumu jango jmuru k'o in jñaa yo jñiñi, o nu k'a komisio k'a pɛpji pama pama mu nge a kjanu, ñe xo ra mamu texe yo b'ɛpji k'o tsjaa. Nu mu xi ra kjobu yencho paa, k'u dya paa k'a Ngumu k'a at'aji yo tjuru ra soo ra dyoru setsi k'a Ngumu jango jmuruji k'o in jñaa yo jñiñi o k'a ne komisio k'a pɛpji pama pama.

Ts'ijña jñinte nzincho (Art. 89). Texe k'o soo ra tsjaa ne Tab'ezo a B'ondo ngeje :

I. Ra dyat'a ñe ra tsjaa yo tjuru k'u ra tsongu nu k'a ñaji yo tee, ñe ra nzhoø texe yo xiskuama k'o dyat'aji ;

II. Ra dyens'e ñe ra soo ra pøtu yo b'ezo k'o kjaa pjozte nu arkate, ra pøtu yo tee k'u pedye ra pepji k'a n'año jñiñi ne yo mbepji k'a kuantuji merio, ñe ra dyens'e ñe ra soo ra pøtu yo dyaja mbepji kja ne Ngumu k'a

At'aji yo Tjuru, k'u ra dyens'e ñe ra pøtu dya kjo pje mamu kja ne Taxiskuama o kja yo tjuru ;

III. Ra dyeme yo Tambotjuru, yo tee k'o ra maa pepji k'a n'año jñiñi, ko nu k'o ra nduru nu Ngumu jango jmuru in jñaa yo jñiñi ;

IV. Ra dyeme k'o nu k'o ra mamu nu Ngumu jango jmuru in jñaa yo jñiñi, yo taxundaro ñe k'o dya tee kjane xundaro, k'o juu zapju k'u pjoru a B'ondo ñe yo dya tee k'a Ngumu k'u pjoru merio ;

V. Ra dyeme yo dya tee k'u pepji k'a xundaro, k'o juu zapju k'u pjoru a B'ondo ñe k'o chjins'apju, nza kja k'o mamu yo tjuru ;

VI. Ra mboru ja ra mimi yo tee a B'ondo, nza kja k'o mamu yo tjuru, ñe ra soo ra mbos'u texe k'o juu zapju pama pama o nu yo xundaro, k'o juu zapju k'u pjoru a B'ondo ñe k'o chjins'apju mba ra mboru yo tee a B'ondo ñe ra ñana a tjii a B'ondo ;

VII. Ra soo ra xipji k'u ra mbos'u yo pjoru yo tee a B'ondo, nza kja k'o mamu nu jñaa IV nu ts'ijña yente ñanto (76) ;

VIII. Ra soo ra jyombu chuu k'o in chjuu a B'ondo, nza kja k'o mamu ne tjuru k'a Ngumu k'a at'aji yo tjuru ;

IX. Ra dyeme, ko nu k'u ra nduru nu Ngumu jango jmuru in jñaa yo jñiñi, ñe nu Tab'ezo k'u at'a chuu ;

X. Ra dyat'a na joo nu ja ra zonuji k'o yo n'año jñiñi ñe ra yaxu yo xiskuama k'u ra tsjaji pjozte, ra koxte, ra jyezi, ra pøtu, ra yepe ra dyat'a, ra ngus'u yo ts'ixundaro ñe ra mamu ko na xiskuama nu k'o na joo, ñe ra mbos'u nu Ngumu jango jmuru in jñaa yo jñiñi. Kja ne ra tsjaa na joo mba ra mimiji na joo yo tee, ne Tab'ezo a B'ondo ra nuu k'o ra tsjaji nza kja : k'u ra mimits'eji na joo yo jñiñi ; dya ra jyod'u chuu ; ra jyod'u ja ra mimiji na joo ; nu mu nguaru o guench'iji o mu tsjapu na zezhi yo n'año jñiñi mba ra nokuji ; ñe ra jyod'u k'u ra mimiji na joo ko yo n'año jñiñi ;

XI. Ra tsjapu ra jmuruji kja ne Ngumu k'a at'aji yo tjuru k'u ra pepji, nu mu ra mamu nu komisio k'u pepji pama pama ;

XII. Ra jyod'u ja ra mbos'u nu k'u joku chuu k'u nesta mba ra pepji na joo ;

XIII. Ra jyoku mba ra zat'a na joo yo buu, ra dyat'a k'a ra kjobuji ñe ra ngont'uji ñe k'a pjuru yo yo jñiñi, ne ra mamu ja ngek'ua ra b'ub'u ;

XIV. Ra unu setsi, nza kja k'o mamu ne tjuru, texe k'o ngot'uji k'a pjoru k'u nge nu b'epji k'o at'a chuu a B'ondo ñe k'o ngot'uji ja nzi kjee k'o dya joo k'o tsjaji a B'ondo ;

XV. Ra soo ra unu setsi k'u dya ra xipji ja nzi paa, nza kja k'o mamu ne tjuru, nu yo tee k'o jod'u ñ'iji k'a ra pepji na punkju tee ;

XVI. Nu mu ne ngumu jango jmuru k'o in jñaa yo jñiñi dya ra jmuruji, ne Tab'ezo a B'ondo ra soo ra dyeme nu k'o mamu nu jñaa III, IV ñe IX, ko nu k'o ra mamu nu komisio k'u pepji pama pama ;

XVII. (O pøtují)

XVIII. Ra nzhøtu k'a Ngumu jango jmuru yo tjuru mba ra mamu, yo jñii tee k'u ra ngejme, Tambotjuru k'a at'aji yo chuu a B'ondo ñe ra unuji setsi ñe mu dya xi nee ra pepjiji ko nu k'o ra mamu nu Ngumu jango jmuru k'o in jñaa yo jñiñi ;

XIX. (O pøtují)

XX. Texe k'o dyaja k'o mamu nu Taxiskuama a B'ondo.

Ts'ijña nzinte (Art. 90).- K'a ra dyat'aji texe yo B'epji a B'ondo ra mbezhi k'u ra b'ub'u a mboo ñe ra pepjiji k'a yo ts'ib'ondo nza kja k'o mamu ne tjuru k'u ra unu nu Ngumu k'a at'aji yo tjuru, k'u ngeje k'u ra xonu texe k'o pjenda pøji a B'ondo k'u ra nuu na joo nzi na yo Ngumu a Ts'ib'ondo mba ra pepjiji ñe ra xipjiji ja ra tsjapuji nu mu ra mboji k'a yo ts'ib'ondo ñe ra mbøs'u nu Tab'ezo a B'ondo mba ra dyat'aji na joo.

Yo tjuru ngeje k'o ra mamu ja ra zonuji nzi na yo ts'ib'ondo ñe k'o Tab'ezo a B'ondo, o nuyo ñe yo Ngumu a Ts'ib'ondo.

Ts'ijña nzinte naja (Art. 91).- Mba ra mbezhi na tee k'u ra pepji k'a na Ngumu nesta : ra ngeje na b'ezo meb'ondo k'o musuji nu, ra soo ra pepji ñe ya ngins'i jñite (30) kjee.

Ts'ijña nzinte yeje (Art. 92).- Texe yo xiskuama, k'o pjonguji, k'o zonuji ñe k'o mamu ne Tab'ezo a B'ondo ra yaxuji nzi na yo mbepji k'u pes'i a Ts'ib'ondo nu k'u soo ra tsjaa, ñe mu dya nge a kjanu dya ra mimiji na joo ñe dya ra dyat'aji.

Ts'ijña nzinte jñii (Art. 93).- Nu yo b'ezo k'u ra tsjaji pjoxte, nu mu ya xokuji k'a jmuruji, ra unu nguenda k'a Ngumu k'a at'aji yo tjuru nzi na Ts'ib'ondo k'u ra kuatuji texe k'o pes'iji.

Nzi na yo Ngumu k'a at'aji yo tjuru ra soo ra zojnu nzi na yo b'ezo k'u kjaji pjoxte kja yo ts'ib'ondo, xo nu arkate, k'u pepji k'a at'aji yo chuu a B'ondo, yo tee k'o edyiji ñe k'o pjuruji ñe at'aji yo xiskuama nzi na yo ts'ib'ondo, ñe yo dya ngumu k'u pepjits'eji, mba ra mamuji k'u na kjuana, nu mu

ra zonuji na tjuru o ngeje nu mu ra dyat'aji na mbøchøjmu o na yo b'epji k'o kjaji ñe ra nduruji na joo.

Nzi na yo Ngumu k'a at'aji yo tjuru, nu mu ra dyoru ja nzi yo tee k'o jmuruji, nu mu ngeje yo in jñaá yo tee o in jñaá yo jñiñi, soo ra jmuruji mba ra jyod'uji yo ñ'iji ja ra pepjiji nzi na yo ts'ingumu k'o ra xonuji ñe k'o kja dyat'aji mba ra mbøji o ra pepjiji k'a pjos'u yo ts'ib'ondo. Nu mu ya ra nguaruji ra unuji nguenda nu Tab'ezo a B'ondo.

Nzi na yo Ngumu k'a at'aji yo tjuru soo ra dyøruji na jñaá o yo xiskuama nu yo arkate kja yo ts'ib'ondo, k'u ra tsjaji t'onu k'u ra dyopuji ñe ra nduruji nu mu dya ra kjobu dyech'a ts'ich'a paa nu mu ra nzhøtují.

Nu mu ra tsjaji nu b'epji ra tsjaji nza kja k'o mamu ne tjuru ñe yo dya xiskuama.

B'EPJI IV

K'o ra tsjaa k'o ata chuu

Ts'ijña nzinte nziyo (Art. 94).- Nu Ngumu k'u ra tsjapu ra dyat'a ne tjuru ñe yo chuu ngeje k'u ra dyat'a nu k'o ra jyoku yo chuu, yo ngumu k'a ra dyemeji yo arkate, nu k'o ra jmuruji ñe k'o nats'e k'a ra dyat'aji yo chuu kja yo ts'ijñiñi.

Texe k'o ra dyopju, ra ndaka ñe ra tsjapu ra mimiji na joo Nge nu Ngumu k'u ra tsjapu ra dyat'a ne tjuru ñe yo chuu, dya ra ngeje nu k'a Ngumu k'a at'a yo chuu a B'ondo, xo soo ra tsjaa nu consejo k'u at'a chuu a B'ondo, nza kja k'o mamu nu Taxiskuama, ñe k'o yo tjuru.

Nu Ngumu k'a at'aji yo chuu a B'ondo ra dyens'eji dyech'a naja Tambotjuru ñe ra pepji k'a yo ngumu o a mboo.

Nza kja k'o mamu yo tjuru ma ra jmuruji mba ra pepjiji a mboo ngumu soo ra dyara texe yo tee, ñe mu dya neji a kjanu o ra tsjapu ra b'ezhi in tsjeje ra ngønt'uji nu mu ra zonuji.

Nu k'o soo ra tsjaa nu Ngumu k'a at'a yo chuu a B'ondo, ra pepji a mboo k'o soo ra tsjaa, kja yo jusgabo kja ts'ijñiñi ñe kja Ngumu k'u ra tsjapu ra dyat'a ne tjuru, xo a kjanu ra soo ra tsjaa texe yo

mbepji k'o pepji k'a Ngumu k'u ra tsjapu dyat'a ra dyat'a ne tjuru ne nu chuu, ra tsjaji nza kja k'o mamu yo tjuru, ñe k'o juns'u nu Taxiskuama.

Nu konsejo k'a at'a chuu, a B'ondo ra mamu ja nzi, k'u ra jmuruji, k'a ja sat'a in juajmaji ñe, mu nge a kjanu, nu k'o para, k'a at'aji yo chuu k'o jmuruji ñe k'u nzhonts'ëji ñe yo jusgabo kja ts'ijñiñi.

Nu mu ra jmuruji nu Tangumu k'a at'aji chuu a B'ondo ngeje k'u ra mamu texe pje k'o ra tsjaji, ngek'ua ra soo ra xonuji mba ra pepjiji na joo nzi na yo ts'ingumu k'a ra dyat'aji yo chuu texe k'o ra mbara kja ne Tangumu, xo a kjanu mba ra nzhøtu k'a yo dyaja ngumu k'o jmuruji, mba ndame ra dyat'aji yo chuu, xo texe nu k'o ra mamu na kjuana ñe dya kua'tu k'a xiskuama o nu k'o nza kja k'o ya mamu, xo ngetjo nu Tangumu k'u ra mamu mba ra jyokuji na joo nu chuu. Texe nu k'o ra mamuji ra soo ra jobu nu mu ya ra pjonguji nu mu ra jyas'u.

Ne tjuru ngeje k'u ra mamu k'u ra tsjapuji na kjuana texe nu k'o ra mamu ñe dya kua'tu k'a xiskuama k'u ra b'ub'u nu k'a Ngumu k'a at'aji yo chuu a B'ondo k'u ra mbaraji nu Taxiskuama a B'ondo, yo tjuru ñe yo dya xiskuama a B'ondo o yo ts'ijñiñi ñe yo jeb'i k'o xos'uji kja ne xoñijomu nu arkate a B'ondo, xo a kjanu texe k'o nesta mba ra jyeziji nu b'epji ñe ra pøtuji. Nu k'o ra ngont'uji nu b'epji k'u ra tsjaa yo Tambotjuru yo mbepji k'a Tangumu k'a at'aji chuu, yo Mbotjuru k'u dyemeji yo arkate, dya ra soo ra tsjapuji k'u ra ndonjoji ts'ike nu mu ra pepjiji k'a Tangumu k'a at'aji chuu ra mezheji k'a in b'epji dyech'a ts'ich'a kjee, xo soo ra pøtuji nza kja k'o mamu nu Ts'ib'epji Nziyo, nu k'o kua'tu kja nu Taxiskuama a B'ondo na ñe, nu mu ra zas'a nu paa nu b'epji, soo ra jyeziji nu b'epji ñe ra ngont'uji.

Dya kjo soo ra yepe ra dyens'ëji na Tambotjuru mba ra pepji, xo soo ra dyens'ëji a kjanu nu mu mi ngetjo mb'epji k'u ts'indame mi pepjito.

Ts'ijña nzinte ts'ich'a (95).- Mba ra soo ra dyens'ëji Tambotjuru nu Tangumu k'a at'aji chuu a B'ondo, nestaji :

- I. Ra ngeje na b'ezo meb'ondo k'u o mus'uji, k'u soo ra tsjaa ñe ra ngins'i in kjee ;
- II. Dya b'e ri pes'i jñite ts'ich'a kjee nu mu ra zat'a nu paa ma ra dyens'ëji ;

III. Ra mbes'i na paa ma ra dyemeji, k'u ya kjobu dyech'a kjee, ra tjee na xiskuama k'o nzhotuji k'a ngunxoru k'o o xoru at'a chuu, k'u o onu na arkate o na ngunxoru k'u soo ra nzhøø yo xiskuama yo ;

IV. Ra ngeje na jonte ñe dya o ngot'uji a pjoru k'u ya kjobu na kjee ; mbe mu ngeje o mbonu, o dyompu, o pøtu yo jeb'i, o b'ezhi in tsjeje ñe k'o dyaja k'o dya joo nuu yo tee, dya ra jyezi ra dyens'oji ñe nu mu o guench'iji, ñe

V. O maa mimi k'a n'año xoñijomu k'u o kjobu yeje kjee nu paa nu mu o dyens'oji ; ñe

VI. Dya mi pepji k'u mi kjaa pjoxte a Ts'ib'ondo, Ndab'ezo k'u mi pepji k'a Ngumu k'a at'aji chuu a B'ondo o a B'ondo, k'u mi pepji k'o in jñaa yo jñiñi, k'o in jñaa yo tee ñe dya mi ngeje Tab'ezo a Ts'ib'ondo o Tab'ezo a Ts'ib'ondo B'ondo, nu kjee nu mu ra nzotuji nu jeb'i k'u ra mbezhi arkate.

Nu mu ra nzhotuji in jeb'i yo Tambotjuru ra ngeje yo tee k'u o pepjiji na joo, k'u mi paraji ñe mi kjaa na joo nu b'epji nu k'a mi at'aji chuu ñe dya kjo mi pjoru o mi ñana, ñe mi pjechi k'o yo xiskuama k'u o nzhotuji.

Ts'ijña nzinte ñanto (Art. 96).- Mba ra dyemeji yo arkate k'u ra mbezhi Tambotjuru k'a Ngumu k'a at'aji chuu a B'ondo, ñe Tab'ezo a B'ondo ra jyod'u jñii tee k'u ra juajnu mba ra nuu kjo nge k'u ra nzhotu nu jeb'i ko nu yo tee k'u pepjiji k'a in Ngumu yo jñiñi, k'u ngeje, k'u ra jñandu kjo nge yo tee k'u ra dyemeji, mba ra mbezhi nu Tambotjuru k'u ra pepjijinu. Mba ra dyemeji na ngeje yo yeje ndee k'a jñii k'o kara k'a Ngumu in jñaa yo jñiñi, ñe dya ra kjobu jñite paa. Mbe nu Ngumu k'a in jñaa yo jñiñi, ñe dya ra kjobu jñite paa. Mbe nu Ngumu k'a in jñaa yo jñiñi dya ra soo ra tsjaa nu mu ra ngins'i yo paa, ra dyeme nu Tab'ezo a B'ondo k'u na yo tee k'u xi mbonkjutjo mba ra mbezhi Tambotjuru, k'u yo jñii tee k'u o jyod'uji.

Nu mu dya ra nee nu tee k'u ra dyens'oji nu Ngumu jango jmuru k'o in jñaa yo jñiñi yo jñii tee k'o jyod'uji, ne Tab'ezo a B'ondo ra yepe ra jyod'u jñii tee, nza kja k'o mamu nu jñaa a xoñi. Nu mu ra yepe dya ra neji nu, ra dyens'oji na tee k'u jyod'uji, nu k'u ra mamu nu Tab'ezo a B'ondo.

Ts'ijña nzinte yencho (Art. 97).- Nu yo Tambotjuru ñe yo tee k'u ra pepji k'a yo ts'ijñiñi ra dyens'oji ñe ra xipji ja ra pepji nu konsejo k'a at'aji yo chuu a B'ondo, nza kja k'o mamu nu ts'ib'epji k'o dyat'aji ñe yo jeb'i k'u ra mbejñeji nza kja k'o mamu ne tjuru. Ra mezheji ñanto kjee k'a ra pepjiji, nu mu ra nguaruji, soo xi ra dyens'oji k'u xi dyaja b'epji k'u xi ra ngins'i, xo soo ra jyeziji nu b'epji nza kja k'o mamu ne tjuru.

Nu Ngumu k'a at'aji yo chuu a B'ondo ra soo ra dyeme na tee o k'o mi pepji nu o mi ngeje na Ts'imbotjuru k'u mi pepji k'a yo ts'ijñiñi, o soo ra dyemeji ja nzi k'o ra xipjiji ra tsjaa nu b'epji, nu mu neji a kjanu o ra dyoru nu Tab'ezo a B'ondo o nzi yo Ngumu jango jmururu in jñaa yo tee, o nu Tab'ezo kja yo Ts'ib'ondo, mbe ngetjo mba ra jyoku ma chuu k'u dya joo k'o tsjaji ñe o guench'iji na tee, xo soo ra dyoruji kja ne consejo k'a at'aji chuu a B'ondo, k'u ra ndaka ja ba mimi na ts'imbotjuru a B'ondo.

(O pøtuji)

Nu Ngumu k'a at'aji chuu a B'ondo ra dyeme ñe ra pøtu na tee k'u mi ngeje pjozte ñe yo dya mbepji ñe k'o kjaji pjozte. Yo Mbotjuru ñe yo Ts'imbotjuru ra dyeme ñe ra pøtu nu yo mbepji k'u kjaji pjozte k'a nzi na yo ts'ijñiñi k'a at'aji chuu nza kja k'o mamu ne tjuru k'u ra pepji at'a chuu.

Nzi na nziyo kjee, ra jmuruji ñe ra dyemeji na tee nu Arkate k'u ra pepji k'a Ngumu k'a at'aji chuu a B'ondo, k'u angeze dya soo ra yepeji ra dyens'ejji mba xi ra pepji xi nziyo kjee.

Nzi na yo Tambotjuru k'u ra pepji k'a Ngumu k'a at'aji yo chuu nu mu ra ngich'i ra pepji nu, ra nzhoø in jñaa k'u ra pepji na joo, nza kja a kjaba :

Arkate : « ¿Soo ri pepji na joo nu b'epji Tambotjuru k'a Ngumu k'a at'aji yo chuu a B'ondo nu k'o o nzhoø'ujji nu dya ri kuaðu ñe ri tsjapu ra kuaðuji nu Taxiskuama a B'ondo ñe yo tjuru k'o kuaðu nu, ñe ri jñandu k'u ra mimiji na joo mba ra tsjapu ra noku nu B'ondo ?

Tambo tjuru : « Jaa ra pepji na joo »

Arkate : « Nu mu dya ri tsjaa a kjanu. Ra nguench'ik'i yo tee a B'ondo. » Yo Tambotjuru ñe yo Ts'imbotjuru k'a yo ts'ijñiñi xo ra soo ra nzhoøji in jñaa k'a nu Ngumu k'a at'aji yo chuu ñe k'a nu consejo a B'ondo.

Ts'ijña nzinte jñincho (Art. 98).- Nu mu ra b'ezhi na i zana nu Tambotjuru, nu Tab'ezo a B'ondo ra dyeme ne Tambotjuru k'u ra pepji na ndame ñe ra mamu nu Ngumu jango jmururu in jñaa yo jñiñi, nza kja k'o mamu nu ts'ijña nzinte ñanto nu Taxiskuama a B'ondo na.

Nu mu ra b'ezhi na Tambotjuru k'u ya nduu o b'ub'u dyaja k'u dya xi pepji, nu Tab'ezo a B'ondo ra dyens'e na tee ñe ra mamu nu Ngumu k'a jango jmururu in jñaa yo jñiñi nza kja k'o mamu nu ts'ijña nzinte ñanto (96) kja ne Taxiskuama a B'ondo na.

Nu mu ra jyezi in b'epji yo Tambotjuru k'o pepji k'a Ngumu k'a at'aji chuu a B'ondo nu mu dya pepji na joo ; ra mamu nu Tab'ezo a B'ondo ñe nu Ngumu jango jmururu in jñaa yo jñiñi ñe, nu mu na kjuana ra nzhøtu kja ne Tab'ezo a B'ondo.

Nu mu ra dyoru setsi yo Tambotjuru, soo ra unuji na i zana k'u dya ra kjobu nu, nu Ngumu k'a at'aji chuu a B'ondo ; nu mu ra kjobu na i zana nu k'u ra unu setsi nge nu Tab'ezo a B'ondo ñe nu Ngumu jango jmururu yo in jñaa yo jñiñi. Nu mu ra unuji setsi dya ra kjobu yeje kjee.

Ts'ijña nzinte nzincho (Art. 99).- Nu Ngumu k'a ens'eji yo tee arkate, mbe dya nge k'o mamu nu ts'ijña II nu ts'ijña dyete ts'ich'a (105) kja ne Taxiskuama na, nge nu arkate ñe k'u para k'a at'aji chuu a B'ondo.

Mba ra tsjaa nu b'epji, nu Ngumu k'a at'aji chuu ra pepjiji pama pama ko naja ta arkate ñe k'o b'ub'u kja yo ts'ijñiñi ; nu mu ra jmururu ra dyara texe yo tee nza kja k'o ra mamu ne tjuru. Ra mbos'u yo tee k'u ngeje pjoxte k'u at'a chuu ñe k'o ra dyopju mba ra pepjiji na joo.

K'a mboo Ngumu k'a at'aji chuu ra b'ub'u yencho Tambotjuru k'o ra dyens'e tee. Nu arkate k'u ra b'ub'u nu ra dyens'e k'u a mboo ngumu k'a at'aji chuu, nu k'o ri kara nu, mba ra pepji nziyo kjee.

Nu Ngumu k'a ra tsjapu ra dyens'eji nu arkate ngeje k'u ra dyat'a ñe dya kjo ra xipji, nza kja k'o mamu nu Taxiskuama ñe nza kja k'o ra mamu ne tjuru, nu k'o :

- I. Ra dyoru ra yepe ra nuu nu mu ra dyens'eji yo arkate k'o in jñaa yo tee ñe yo jñiñi ;
- II. Yo ts'ib'epji k'u dya joo k'o tsjaji nu mu dyens'eji nu Tab'ezo a B'ondo nu k'u ra dyat'a ngeje nu Ngumu k'a at'aji chuu a B'ondo ; yo Ngumu k'a at'aji chuu ñe yo ts'ijñiñi ngetjo k'u soo ra mamu k'u dya joo nu mu dyens'eji nu arkate nza kja k'o mamu yo tjuru.

Nu Ngumu k'a at'aji yo chuu ngeje k'u ra mbezhe texe yo ts'ixiskuama k'u o dyens'ejí nu Tab'ezo a B'ondo, nu mu ya nguaruji o mamuji k'u dya mi nge a kjanu, ñe a kjanu, ra tsjaji, ra mamu k'u na kjuanu nu mu dyens'ejí nu Tab'ezo a B'ondo nu k'u o ndonjo.

III. Texe k'o mamuji k'o dya na joo ñe mu ya dyat'aji nu k'o dyens'ejí yo arkate, yo n'año nza kja k'o ot'u juns'u a xo'ñi, nu mu dya ra tsjaji na joo yo tjuru ;

IV. Texe k'o mamuji k'o dya na joo ñe nu mu ya mamuji k'o na kjuanu yo arkate kja nzi na yo ts'ib'ondo mba ra jyoku ñe ra mbezhe o ra dyat'a nu mu tsjaa chuu nu mu tsjaji nu b'epji, k'u ra mamu na joo mba ra dyat'aji o ra jyokuji nu mu o dyoruji yo jeb'i ñe dya ra kjobu yo paa nu mu ra dyens'ejí o nza kja k'o mamu yo tjuru ñe nu mu ya ngich'iji ra tsjaji nu b'epji nu mu ya dyens'ejí mba ra mbezhi arkate ;

V. Nu mu ra tsjaji kjozte ñe k'o dya joo k'o tsjaji nu k'o soo ra tsjaji nu mu ya ngins'i kjee k'u ya soo ra juajnu mba ra dyeme na tee, xo soo ra jñusp'u in chjuu mba ra juajnuji mba ra mbos'u k'o soo ra tsjaa mba ra noku a B'ondo, nza kja k'o mamu nu Taxiskuama na ñe yo tjuru. Mba ke na tee ra maa tsjaa koxte nu k'a Nugumu k'a emeji yo arkate mu dya joo k'o tsjapuji nu mu ya ngins'i kjee kja ne jmuru k'a kjaji pjozte, ra soo ra jyod'u texe yo ñ'iji mba ra jyokuji chuu ñe ra ndepi yo ts'ijña k'o kuat'u k'a xiskuama, ne tjuru ngeje k'u ra mamu ñe jangua ra zat'a nu paa mba ra dyat'aji.

VI. Yo chuu o nu mu dya joo ra zõnubi k'a pepjiji k'a Ngumu k'a emeji yo arkate ñe yo mbepji ;

VII. Yo chuu o nu mu dya joo ra zõnubi kja ne b'epji ko nu Ngumu k'a Emeji ñe yo mbepji ;

VIII. Nu k'o ra mamu ja nzi ra ngont'uji k'u ra xipji nu Ngumu k'a Emeji kja yo jmuru tee k'o kjaji pjozte o yo tee k'o na jonte, yo tee a meb'ondo o nu k'o ngeje k'a n'año jñiñi, k'u dya joo ja ra tsjapuji nu Taxiskuama na, ñe yo tjuru, ñe

IX. Texe k'o dyaja k'o ra mamu ne tjuru.

Texe yo Ngumu k'a Emeji yo arkate ra soo ra jyod'u texe k'o nesta mba ra tsjapu ra ngins'i na joo nu yo ts'ib'epji k'o dyat'aji, nza kja k'o ra mamu ne tjuru.

Dya ra tsjapu ra s'od'u nu ts'ijña dyete ts'ich'a (105) kja ne Ngumu k'a Emeji ra soo ra dyat'aji nu mu dya kjaji na joo yo tjuru nu mu ra tsjaji nu ts'ib'epji ma ra dyens'ejí k'u ra tsjapu ra pøtu nu Taxiskuama na. Nu jña k'u ra jobu na joo k'o ra mamuji nu mu ra tsjaji nu b'epji ngetjo nu k'o ra tsjaji koxte. Mu nge a kjanu nu Ngumu k'a Emeji ra nzhøø kja ne Ngumu k'a at'aji chuu a B'ondo.

Nu mu nge na Ngumu k'a Emeji mamu k'u dya joo k'o tsjaji na ts'ib'epji o nu mu jyokuji nu chuu nza kja k'o kuat'u nu Taxiskuama a B'ondo, ñe nu k'o mamuji dya joo k'u mamu nzi naja yo

ts'ingumu k'a kjaji Eme k'u o pøtu nu jñaa k'u mamu nu yo ts'ingumu o nu k'a at'aji yo chuu a B'ondo nzi na yo Tambotjuru, yo Ts'ingumu o nza yejui, soo ra maa tsjaji kjozte nza kja k'o mamu ne tjuru, mba ra ke nu Ngumu k'a at'aji yo chuu a B'ondo ngeje k'u ra mamu kjo nge nu ts'ib'epji k'u ra ngejme. Nu k'o ra dyat'aji nu chuu na, dya ra tsjapu k'u dya joo nu k'o ya jobu.

Nu k'u ja ra tsjaa k'a Ngumu k'a Emeji, nu yo b'epji k'u ra tsjaa yo ts'ingumu, k'u ja ra tsjaa mba ra jyoku yo ts'ib'epji k'u soo ra tsjaji, a kjanu nu mu ja ra mamu mba ra dyat'a nu k'o ngeje k'o ra tsjaa, ngeje k'o ra mamu nu Taxiskuama na ñe yo tjuru.

Nu Ngumu k'a Emeji soo ra tsjaa, nu ts'ib'epji, nu mu ra dyoru yo nzi na ts'ingumu, k'u ja ra dyat'aji yo chuu k'u ra mbaraji nuyo ;

Xo a kjanu, ra soo ra mbejñe yo b'epji k'o kjaji nu nu mba ra mbaraji ñe ra jyokujji nu chuu. Ne tjuru ngeje k'u ra mamu ñe ja ra tsjapuji mba ra soo ra tsjaji nu ts'ib'epji nzi na yo.

Nu k'u ra dyopu yo xiskuama, ra ndaka ñe ra tsjaji na joo nu b'epji kja ne Ngumu k'a tsjaji nu Dyeme, nza kja k'o mamu ne tjuru, ñe ra dyat'aji na jmuru k'u na chjuu consejo k'a at'aji chuu a B'ondo, k'u ra ngejme nu Tab'ezo k'a Ngumu k'u ra tsjaji ra dyat'aji ne Tjuru ñe yo chuu, k'u ra mbezhi arkate ; na mbotjuru k'a ra tsjaa dyeme k'u ra dyens'epji ñe dya ra tsjaji t'onu ñe jñii b'ezo kja ne consejo a B'ondo.

Ne Ngumu k'a Emeji nge k'u ra mamu ja nzi ra s'od'u nu arkate kja ne Ngumu k'a at'a chuu a B'ondo. Xo a kjanu, nu Ngumu nu ra pjongu na ts'ixiskuama k'u ja ra pepjiji ne texe k'o ya zonujji na joo mba ra pepji na joo.

Yo Mbotjuru k'a Ens'epji nu k'o pepji kja ne Ngumu k'a at'aji chuu ñe k'o pepjiji kja ne ts'ingumu ra joo ra dyens'epji ma ra mbas'ujji in dyee k'u ra ndonjo yo yeje ndee kja ne jñii k'o kara kja ne Ngumu jango jmuru k'o in jñaa yo jñiñi ñe k'o ra mamu Tangumu k'a at'aji chuu a B'ondo. Nu mu ra dyens'epji nu yo ra ot'u k'o dyaja ñe kja ra b'epja k'o dyaja nza kja k'o mamu ne tjuru.

Yo Mbotjuru k'a Ens'epji nu k'o pepji kja ne ngumu k'a at'aji chuu ra nesta ra mbejñe yo jeb'i nza kja k'o mamu ne tjuru, k'u dya ra ngeje ts'ike k'o øru mba ra mbezhi Mbotjuru kja ne Nugumu k'a at'aji chuu a B'ondo, ñe ra mezheji k'a nu b'epji nziyo kjee k'u dya soo ra pøtuji. Nu mu ra jyezi nu b'epji,

ra mbedye ñe ra dyoru setsi yo Mbotjuru k'a ens'eji kja ne Ngumu k'a at'aji chuu nu Ngumu mu ngeje k'u ra tsjaa texe yo jeb'i, ñe ra nzotuji k'a ne Ngumu nu, nu k'o ngeje, nza kja k'o mamu ne tjuru nzinte jñincho (98) nu Taxiskuama na.

Yo Mbotjuru k' a Ens'eji nu k'o pepji kja ne ts'ingumu k'a at'aji chuu soo ra mbejñeji yo jeb'i nza kja k'o mamu ne tjuru k'u dya soo ra ngeje ts'ike k'o oru mba ra mbezhi Mbotjuru kja ne Ngumu k'a kjaji Ts'ijmuru k'a ts'ijñiñi. Ra mezheji k'a in b'epji nzincho kjee k'u dya soo ra pøtuji, xo soo ra tsjaji a kjanu nu mu xi ra dyens'eji in b'epji k'u na joo.

Nu mu dya kjo ra b'ub'u k'u ra pepji nu, ra dyens'eji na Mbotjuru k'u soo ra pepji na ndame kja ra dyens'eji k'u naja k'u ra ngejme nu.

Texe yo mbepji k'o pepji kja ne Ngumu k'a Ens'eji soo ra pepjiji na joo nza kja k'o mamu k'a at'aji chuu kja ne B'ondo ñe k'o dyaja xiskuama k'o dyat'aji ñe k'o dya mamu ne tjuru.

Ts'ijña dyete (Art. 100).- Nu consejo k'a at'a chuu a B'ondo ngeje k'u soo ra pepjits'e k'a at'a ne tjuru ñe yo chuu ma ra dyens'eji yo arkate, ñe ra jyod'u ñ'iji mba ra jyoku k'o in b'epji.

Kja ne consejo ra pepjiji yencho b'ezo k'u ra mbezhiji a kjaba, na b'ezo ra ngeje Tab'ezo k'a Ngumu k'a at'aji chuu, k'u xo ra ngeje nu Tab'ezo k'a consejo ; jñii b'ezo k'u ra mbezhiji pjoxte k'u ra dyens'eji kja ne Ngumu nu, k'u soo ra dyens'eji ñe ra mbos'u in dyee zo ri ngeje jñincho, kja yo Mbotjuru k'a ts'ijñiñi ñe yo ts'imbotjuru kja yo jñiñi ; yeje b'ezo k'u ra tsjaji mboxte k'u ra dyens'e nu in jñaa yo jñiñi, ñe naja k'u ra dyens'e nu Tab'ezo a B'ondo.

Texe yo b'ezo k'o ra tsjaji pjoxte soo ra mbejñeji yo jeb'i k'o mamu nu ts'ijña nzinte ts'ich'a kja ne Taxiskuama ñe ra ngeje b'ezo k'u ya pepji na joo ñe k'u joku na joo ma ra dyopju, ra ngeje jonte k'a texe in b'epji k'o ra tsjaa, nu mu ngeje k'o o dyens'e nu Tangumu k'a at'aji chuu, ngeje k'u, ra mbara texe k'u ja ra dyat'a yo chuu.

Ne consejo ra pepji na joo texeji o ra ngeje k'o ts'ijmuru. Nu k'u ra pepji na joo texe ra jyoku kjo nge k'u ra dyens'e, ja ngek'ua ra pepji, kjo ra yepe ra dyens'eji o ra pøtu yo mbotjuru ñe yo ts'imbotjuru, xo a kjanu yo dya b'epji k'u ra xipji ne tjuru.

Dya soo ra tsjaa nu Tab'ezo kja consejo, texe yo dyaja b'ezo k'u kjaji pjozte ra mezheji k'a in b'epji ts'ich'a kjee, soo ra pøtu k'u ot'u naja kja ra b'epja k'o dyaja, ñe dya soo ra yepèji ra dyens'èji nu. Yo b'ezo k'o ra tsjaji pjozte dye nge me tsjaja yo tee nu k'o dyeme, a kjanu ra soo ra pepjits'e na joo ne dya kjo ra mbos'u. Nu k'a ra pepji, xo soo ra pøtují nza kja k'o mamu nu b'epji nziyo kja ne Taxiskuama na.

Ne tjuru ngeje k'u ra mamu ja ra tsjapu mba ra dyat'aji ñe ra jyod'u k'o dyaja mbepji, xo a kjanu mba ra nokuji in b'epji k'a at'aji chuu, k'u ra tsjapu ra pepjiji na joo, ra jñanduji, dya kjo ra mbos'uji ñe ra pepji na joo ñe ra nats'èji.

Nza kja k'o mamu ne tjuru, nu consejo ngeje k'u soo ra pjongu texe yo jeb'i mba ra soo ra pepjiji na joo num u zi na yo tee, Nu Tangumu k'a at'aji chuu soo ra dyoru kja consejo ra dyat'a ñe ra pjongu yo xiskuama k'u nee ñe ra nesta mba ra tsjaji na joo nu b'epji a B'ondo. Nu ma ra jmuruji k'a at'aji chuu xo soo ra yepe ra nuu ñe, mu nge a kjanu, ra soo ra pøtu nu k'o ya ngejme a kjanu nu consejo, ra soo ra mbos'uji in dyee zo ri ngeje jñincho yo tee k'o pepjinu. Ne tjuru ngeje k'u ra mamu ja ra tsjapu ñe ja ra jyoku mba ra pepji na joo nuyo.

Nu k'o ra mamu nu consejo ngeje k'o na kjuana ñe dya kjo ra chunbi ne, a kjanu, dya soo ra zojnuji ñe ra jyod'uji, k'u ra tsjaa dya joo, xo ngetjo nu k'o mamu ma ra dyens'èji, ja ngek'ua ra pepji o ra pøtu yo mbotjuru ñe yo ts'imbotjuru, nu k'o ra yepe ra nuji nu Tangumu k'a chuu, xo ngetjo mba ra nuji na joo nza kja k'o mamu yo jeb'i k'o xipji nu tjuru.

Ne Tangumu k'a at'aji chuu ra jyoku ko in meriots'e ñe nu consejo ra jyoku mba ra texe k'a dyat'a nu tjuru ñe yo chuu ma ra dyens'èji yo arkate a B'ondo, k'u dyara tsjapu ra s'od'u nu jñaa k'u mamu nu yencho kja nu ts'ijña nzinte nzincho (99) kja ne Taxiskuama na. Texe yo merio k'o ja ra s'od'uji a kjanu ra dyat'aji ñe ra mbejñeji kja ne Tab'ezo nu Tangumu k'a at'aji yo tjuru ñe yo chuu mba ra mbezhi kja nu b'epji k'a pjonguji yo merio a B'ondo. Nu k'u ra jyod'u ja ra tsjaa na joo nu b'epji kja ne Tangumu k'a at'aji tjuru ñe chuu ngeje nu Tab'ezo nu.

Ts'ijña dyete naja (Art. 101).- Yo Tambotjuru kja ne Tangumu k'a at'aji tjuru ñe chuu, yo Mbotjuru k'o pepjiji k'a jñiñi, yo Ts'imbotjuru k'o pepjiji k'a jñiñi, yo b'ezo k'o kjaji pjozte, ñe yo consejo k'a at'aji chuu a B'ondo, nza yo Mbotjuru k'o pepji k'a Ngumu k'a Ens'èji yo Arkate, dya ra soo, k'u dya

joo, k'u ra nduntu na b'epji o k'o ra manda nu yo tee a B'ondo, kja yo Ts'ib'ondo, a B'ondo o kja yo tee k'o pepjits'e, xo ngetjo nu yo b'epji nu k'o dya ra soo ra ngont'uji kja yo jmuru k'o jod'uji n'iji, yo xoput, k'o opju jña mi na zoo o nu k'o kjaji pjoxt.

Yo b'ezo k'o ya pepji nza kja Tambotjuru kja ne Tangumu k'a at'aji chuu, Mbotjuru kja jñiñi, Ts'imbotjuru kja yo ts'ijñiñi o mu ngeje consejero k'a at'aji chuu, ñe a kjanu k'o pepji Mbotjuru k'a ne Ngumu k'a Ens'epji yo Arkate, dya ra soo, k'u kja ra kjobu yeje kjee nu mu o jyezi in b'epji , ra mbezhi tee k'u ra ngont'u k'o dyaja, ra mbezhi at'a chuu o na tee k'u ra kja mboxte k'u ra ñanu nzi na yo b'epji k'a at'aji ne tjuru ñe yo chuu ma ra dyens'epji yo arkate.

Nu mu dya b'e kjins'i nu paa, yo b'ezo k'o pepjiji nza kja yo Tambotjuru, mbe dya nge k'o pepji na ts'indame o k'o pepji ja nzi kjee, dya soo ra mbezhi mbepji nza kja k'o mamu nu jña ñanto (VI) kja ne ts'ijña nzinte ts'ich'a (95) kja ne Taxiskuama na.

Nu k'o dya soo ra tsjaa nu ts'ijña na ngeje k'u ra xipji yo mbepji k'o at'aji chuu k'u o dyoruji setsi mba ra pepji.

Nu k'o ra tsjapu ra ngont'uji nu k'o kua't'u a xo'ni, ngeje k'u ra tsjapuji ra jyezi in b'epji k'a mboo k'a at'aji tjuru ñe yo chuu a B'ondo, xo a kjanu texe k'o mi unuji ñe k'o mi nzhotuji k'u mi ngetjo a kjanu, nu yo ra n'año k'o dyaja nu mu ra nguench'iji k'o ra mamu yo tjuru.

Ts'ijña dyete yeje (Art. 102).-

A. Ne tjuru ngeje k'u ra dyat'a k'a Ngumu k'a at'a chuu a B'ondo, yo mbepji k'u ra pepji nu ra dyens'e ñe ra pøtu nu Tab'ezo a B'ondo, nza kja k'o mamu ne tjuru.

K'a Ngumu k'a at'a chuu a B'ondo k'u ra manda ngeje na b'ezo k'u na chjuu Prokurado a B'ondo k'u ra dyens'e nu Tab'ezo a B'ondo ñe xo ra mamu nu Ngumu k'a in jña a B'ondo o, nu mu ra sayaji, nu k'u pepji pama pama. Mba ra mbezhi Prokurado nesta : ra ngeje meb'ondo k'a o mus'ujiba ; ra mbes'i zo ri ngeje jñite ts'ich'a kjee k'u ya ngins'i nu mu ra ts'aa dyeme ; ra mbes'i, k'u ya kjobu dyech'a kjee, k'u o nzhotuji in jeb'i kja ne tangunxoru k'u ra ngeje at'a chuu; ra ngeje na jonte, ñe dya o ngot'uji a pjoru k'o o tsjaa dya na joo. Ne prokurado ra soo ra dyens'e nu Tab'ezo a Ts'ib'ondo.

Nge nu b'epji k'u soo ra tsjaa nu Ngumu k'a at'aji chuu a B'ondo, ra ndambad'iji, nu k'a at'aji chuu, ñe texe k'o dya joo k'o kjaji a B'ondo ; ñe, a kjanu, angeze ngeje k'u ra soo ra dyoru k'u ra dyat'aji na jeb'i mba ra ngont'uji texe yo tee k'a pjoru k'o dya joo k'o tsjaji ; ra jyod'u ñe ra mbas'a ko yo jeb'i k'o dya jook'o tsjaji nu nu ; ra tsjaa k'u texe nu mu ra zojnuji ra jyokuji na joo ngek'ua nu mu ra dyat'aji yo chuu ndame ra nguaru ñe na joo ; ra dyoru k'u ra ngis'i ja nzii kjee ra ngot'uji o ra ngont'uji ñe ra ndembi texe yo b'epji k'o mi pes'iji nza kja k'o ra mamu ne tjuru.

Ne prokurado k'u at'a chuu a B'ondo ngeje k'u ra nu'uts'e texe ja ra jyokuji nu chuu ñe ja ra tsjapuji nza kja k'o mamu nu tjuru dyete ts'ich'a kja ne Taxiskuama na.

Kja texe yo ts'ibepji k'a at'aji chuu a B'ondo ra nuu, nza kja yo b'ezo k'o pepji k'a n'año jñiñi ñe k'o dyaja tee ñe k'o soo ra mbos'u k'a Ngumu k'a at'aji chuu a B'ondo, nu Prokurado k'a at'aji chuu a B'ondo ra soo ra tsjats'e o ra mbos'u yo pjoru tee.

Nu Prokurado k'a at'aji chuu a B'ondo ñe yo pjoru tee, ngeje k'o ra soo ra dyat'aji na joo k'o dya joo k'o tsjaji, mu ra ngad'a o mu ra tsjapu na s'oo kja ne tjuru kja ra guench'iji nu mu dya joo ra tsjaji nu b'epji.

Nu b'epji k'u ra tsjaa nu jmuru k'a at'a chuu nu arkate, ngeje k'u ra mamu nu Tab'ezo a B'ondo, mba a kjanu, k'o mamu ne tjuru.

B. Ne Tangumu k'a at'aji tjuru a B'ondo ñe yo ts'ingumu k'a at'aji tjuru kja yo ts'ib'ondo, texe yo b'epji k'o soo ra tsjaji angezeji, ngeje k'o ra mamu yo jmuru k'a pjos'uji yo tee k'u pjoru ñe ñana k'u ja ra mimi na joo yo meb'ondo, nu k'o ra mbara nu k'o ma tsjaji koxte k'o dya joo k'o tsjaji, mbe dya soo ra tsjaji nu Ngumu k'a at'aji ne tjuru ñe yo chuu a B'ondo, k'u dya joo ra tsjapuji nu k'o na joo ra tsjaji.

Texe yo jmuru k'o kua't'u a xo'ñi, ngeje k'o ra dyopjuji ja ra jyokuji, dya ra pjot'u jña ñe yo kjozte kja nzi na yo arkate.

Texe nu yo jmuru dya ra soo ra jyokuji yo chuu nu mu ngeje mu ra tsjaji dyeme arkate, yo b'epji ñe k'o ja sat'a nu jñiñi k'a ra pepjiji.

Nu Ngumu k'a ra jmuraji k'u ra dyat'a nu Tangumu k'a at'aji yo tjuru a B'ondo ra jñusp'uji in chjuu komisio a B'ondo k'a ra mbos'u k'o soo ri tsjaa ; ra soo ra pepjits'e texe k'o ra dyat'a ñe ra mbes'its'e merio, ñe ra mbes'i k'a ja ra pepjiji k'u in tsjaa angezeji.

Ne komisio a B'ondo k'a ra mbos'u k'o soo ra tsjaa ra b'ub'u na consejo k'u ra Mbos'uji k'u ja ra tsjaji nu b'epji ñe ra b'ub'u dyech'a b'ezo k'u ra dyens'ejji zo ri ngeje yeje kja jñii ndee k'o pepjiji kja ne Ngumu jango jmuru k'o in jña a yo jñiñi o, nu mu ra sayaji, kja ne komisio k'u pepji pama pama kja ne Tangumu k'a at'aji yo tjuru a B'ondo, ko nu k'o ra chjeju nza kja k'o dyens'ejji. Tsjema ra potuji yo yeje mbepji k'o ra pes'i na punkju kjee k'u mi pepji nu, mbe xo soo ra ngejme ra yepe ra pepjinu nu mu ra yepe ra dyens'ejji.

Nu Arkate kja ne Komisio a B'ondo k'a ra mbos'u k'o soo ri tsjaa, k'u xo ra ngeje kja nu komisio k'u ra mbos'u k'u ja ra tsjaji nu b'epji, ra dyens'ejji nza kja k'o mamu nu jña a xo'ñi. Ra mezhe k'a in b'epji ts'ich'a kjee, soo ra yepe ra dyens'ejji zo ri ngetjo naja ñe xo soo ra potuji k'a in b'epji nza kja k'o mamu nu B'epji Nziyo kja nu Taxiskuama na.

Nu Arkate kja ne komisio a B'ondo k'a ra mbos'u k'o soo ri tsjaa ra nzhøø tsjema tsjema kja yo Tangumu k'a at'aji yo tjuru na xiskuama k'u texe yo b'epji k'o tsjaji. A kjanu ra maa nzhøø kja ne Ngumu jango jmuru in jña a yo jñiñi nza kja k'o mamu ne tjuru.

Ne komisio a B'ondo k'a ra mbos'u k'o soo ri tsjaa ra mbara_ texe k'o dya mi neji a kjanu k'u o xipji ra dyat'aji na joo, k'o ya ñaji o k'o jyombeñeji kja yo ts'ijmuru k'u ya mbezhi nza kja yo ts'ib'ondo a B'ondo.

Ts'ijña dyete jñii (Art. 103).- Yo Ngumu k'a at'aji chuu a B'ondo ngeje k'o ra dyat'a texe yo chuu nu k'o ra ts'aa :

- I. Kja yo tjuru o yo b'epji k'u nu arkate dya joo k'o tsjaa k'u ra mbos'u texe yo tee ;
- II. Kja yo tjuru o yo b'epji k'u nu arkate a B'ondo k'u dya joo ra tsjaa o ra tsjapu ra ts'ike k'a mimi na joo yo Ts'ib'ondo o mu ngeje nu ts'ib'ondo a B'ondo, ñe

III. Kja yo tjuru o yo b'epji k'u nu arkate kja yo Ts'ib'ondo o a B'ondo k'u ra tsjaa nu b'epji k'u dya ngeje angeze k'u ra tsjaa nu b'epji, o mu ngeje k'o soo ra tsjaa nu arkate a B'ondo.

Ts'ijña dyete nziyo (Art. 104).- Nge nu Ngumu k'a at'aji chuu a B'ondo k'u ra mbara :

I. Texe k'o ra tsjaa chuu nu yo tee o nu mu ra mbot'uji nu mu kjaji in b'epji ñe nu mu dyat'aji yo chuu ko yo tjuru a B'ondo o nu yo jeb'i k'o yaxu yo arkate ko yo n'año jñiñi k'o tsjaji ko nu Tab'ezo a B'ondo. Nu mu ra tsjaji yo chuu mbe ngetjo yo tee k'o ra chuu, soo ra mbara texe yo, ñe nu mu ra mamu nu k'o dya joo k'o tsjaa, yo ts'imbotjuru ñe k'o at'aji chuu k'o b'ub'u kja yo ts'ib'ondo ñe a B'ondo. Nu mu ya ra unuji k'u ra tsjaa ra ngont'u k'o dya joo k'o tsjaji soo ra yepe ra maa koxteji k'a xi dyaja ts'imbotjuru k'u xi b'ub'u a xo'ñi k'u xi ri para ja ba tsjaa nu chuu ;

I-B. Texe k'o ra yepe ra mbejñe k'u ra nuji nu mu dya jobu k'u ot'u o tsjaji k'a at'aji yo chuu nu k'a xos'u-xiskuama nu k'o mamu yo ts'ijña XXIX-H kja nu ts'ijña yente jñii ñe nu IV, ts'iyaxu e) kja nu ts'ijña dyete dyote yeje kja ne Taxiskuama na, xo ngetjo k'o ra mamu yo tjuru. Nu mu ra yepe ra nuji, ngek'ua ra mbara k'a Ngumu k'a at'aji chuu kja yo jñiñi, ra tsjaji nu mu ra jyokuji yo chuu nza kja k'o mamu k'u nu tjuru kja yo ts'ijña dyete jñii ñe dyete yencho kja ne Taxiskuama na ngeje k'u ra mamu nu mu ra nuji k'u n'año ra ñana, ne k'o dya joo k'o tsjaji kja yo ts'ingumu k'a at'aji chuu k'a jmuruji yo ts'ijñiñi mu dya nge a kjanu k'o tsjaji dya ra soo ra jyokuji nu chuu ;

II. Texe yo chuu k'o tsjaji k'u ngeje ma ra nzhod'uji k'a ndazapju ;

III. Texe yo chuu k'o tsjaa a B'ondo ;

IV. Nu mu ra zonuji texe k'o ra tsjaji nu k'o mamu nu ts'ijña dyete ts'ich'a, ngeje k'o ra mbarats'etjo kja yo Ngumu k'a at'aji yo chuu a B'ondo ;

V. Kja texe k'o ra mbedye kja yo Ts'ib'ondo ñe naja o xi dyaja yo tee kja ne mejñiñi, ñe

VI. Kja texe yo b'epji k'o ra tsjaa yo tee k'o pepji k'a n'año jñiñi.

Ts'ijña dyete ts'ich'a (Art. 105).- Ne Tangumu k'a at'aji yo chuu a B'ondo ra mbara, nza kja k'o mamu ne tjuru k'o dyus'uji, texe yo ts'ib'epji k'o kuat'u a ndub'u :

I. Nu mu ra zonuji k'a at'aji yo tjuru k'u, dya ra ngeje nu k'o mamu texe nu mu ra ts'aa k'o ra dyens'eji ñe nza kja k'o mamu kja ne ts'ijña nzite ñanto (46) kja ne Taxiskuama na, nza kja :

a) A B'ondo ñe na Ts'ib'ondo o nu B'ondo ;

b) A B'ondo ñe nu jñiñi ;

- c) Nu k'a b'ub'u nu Tab'ezo a B'ondo ñe nu Ngumu k'a at'aji yo tjuru a B'ondo ; nunu ñe nzi na yo ts'ingumu k'a jmuruji in jña a yo tee ñe yo jñiñi o, mu nge a kjanu, nu Ngumu k'a pepjiji pama pama, ra mbezhiji k'u ra jyokuji yo chuu a B'ondo ñe a Ts'ib'ondo ;
- d) Na Ts'ib'ondo ñe k'u xi naja ;
- e) Na Ts'ib'ondo ñe a B'ondo ;
- f) Ne a B'ondo ñe na jñiñi ;
- g) Yeje ts'ijñiñi kja yo n'año ts'ib'ondo ;
- h) Kja yeje ts'ingumu k'a natjo Ts'ib'ondo, nu ja ba pepjiji nu Taxiskuama o texe k'o soo ra tsjaji ;
- i) Na Ts'ib'ondo ñe naja yo ts'ijñiñi k'u ra zonuji na joo texe yo ts'ib'epji k'o soo ra tsjaji ;
- j) Na Ts'ib'ondo ñe na jñiñi k'a n'año Ts'ib'ondo, k'u ra zonuji na joo texe yo ts'ib'epji k'o soo ra tsjaji ;
- k) Yeje ts'ijmuru k'o b'ub'u kja yo arkate a B'ondo, k'u ra zonuji na joo texe yo ts'ib'epji k'o soo ra tsjaji.

Texe nu mu ra zonuji mu ri ngeje k'a soo ra tsjaji yo ndaxoñiji kja nzi na yo Ts'ib'ondo o kja yo jñiñi k'u dya nee a kjanu nu mu tsjaji ñe k'o tsjaji koxte a B'ondo, kja yo jñiñi k'o tsjaji koxte kja Ts'ib'ondo, o nu mu ngeje kja yo ts'ijña k'o nu yaxu c), h) ñe k) k'o ot'u o maa ndomu, ñe k'o ra dyat'aji k'a Ngumu k'a at'aji yo tjuru a B'ondo nu mu ra mamuji k'u dya joo , texe yo jña a yo ra jobu nu mu ra mamuji zo ri ngeje jñincho tee k'u ra mbas'u in dyee.

Nu k'o dyaja ts'ib'epji, nu k'o ra jyoku nu Ngumu k'a at'aji chuu ra soo ra ngejme na joo texe nu k'o soo ra zonuji.

II. Texe yo ts'ib'epji k'o dya joo ra tsjaji nu k'a ra mamuji k'u nge a kjanu k'u ra ngejme nu k'o ya kua'tu kja ne jeb'i ñe k'u ri kua'tu kja ne Taxiskuama na.

Texe yo ts'ib'epji k'o dya joo ra tsjaji soo ra jyokuji, nu mu dya ra kjobu jñite paa ndeze nu mu ra pjonguji nu jeb'i k'o dyopjuji, a kjanu :

- a) Nu k'o ra chjejui kja jñite jñii kja ne sientu yo tee k'o kara kja ne Ngumu k'a at'aji yo tjuru a B'ondo, k'u dya soo ra tsjaa nza kja k'o mamu yo tjuru a B'ondo o kja Ts'ib'ondo k'u pjongu nu Ngumu k'a at'aji yo tjuru a B'ondo ;

b) Nu k'u ra chjejui kja jñite jñii kja ne sientu kja yo kara k'a jango jmuru k'o in jñaa yo jñiñi, nu k'u dya soo ra tsjaa nza kja k'o mamu yo tjuru a B'ondo o kja Ts'ib'ondo k'o pjongu nu Ngumu k'a at'aji yo Tjuru a B'ondo o yo jeb'i k'o yaxu in chjuu yo arkate a B'ondo ;

c) Nu arkate k'a at'aji yo chuu a B'ondo, k'u dya soo ra tsjaa nza kja k'o mamu yo tjuru a B'ondo, ñe kja ts'ib'ondo, xo a kjanu yo jeb'i k'o yaxu ko in chjuu yo arkate a B'ondo ;

d) Nu k'u ra chjejui kja jñite jñii kja ne sientu kja yo kara k'a jmuruji yo tee k'o pes'i in jñaa yo jñiñi kja yo ts'ib'ondo, k'u dya soo ra tsjaa nza kja k'o mamu yo tjuru k'o pjongu nu k'a in jmuruji angezeji, ñe

e) Nu k'u ra chjejui kja jñite jñii kja ne sientu texe yo tee k'o kara k'a jmuruji yo arkate a ts'ib'ondo, k'u dya soo ra tsjaa nza kja k'o mamu yo tjuru k'o pjonguts'e kja ne jmuru, ñe

f) Yo jmuru tee k'o kjaji pjoxte k'u kua't'uji in chjuu kja ne Ngumu a B'ondo k'a ra dyens'ejí yo arkate, k'o ra mamu texe yo ndaxoñiji k'o b'ub'u a B'ondo, k'o dya soo ra tsjaa nza kja k'o mamu yo tjuru a B'ondo o yo ts'ijñiñi ; ñe yo jmuru tee k'o kjaji pjoxte k'o kua't'u in chjuu k'a yo ts'ib'ondo, ko nu k'o ra mamu nzi na yo ndaxoñiji, k'u xo ngetjo k'o dya soo ra tsjaa nza kja k'o mamu yo tjuru ma ra dyens'ejí yo arkate k'o pjongu yo jeb'i k'o dyat'a yo Ngumu jango jmuru in jñaa yo jñiñi nzi na yo ts'ib'ondo k'o nzhotuji nu jeb'i k'a kua't'u in chjuu.

Nu k'o soo ra tsjaa mba ra koxte mu dya joo a kjanu kja yo tjuru ma ra dyens'ejí yo arkate kja ne Taxiskuama ngeje nu k'o mamu nu ts'ijñi na.

Yo tjuru ma ra dyens'ejí yo arkate a B'ondo ñe yo ts'ijñiñi ra soo ra dyat'aji ñe ra pjongu zo ri ngeje nzinte paa ante ke ra mburu nu yo ts'ib'epji mba ra dyens'ejí yo arkate, ñe nu mu ra mezhe nu dya ra soo ra pøtuji nu k'o ya dyat'aji.

Nu k'o dyat'a nu Ngumu k'a at'aji yo chuu a B'ondo ngeje k'o soo ra mamu k'u dya joo nu k'o dyopuji nu mu tsjaji koxte, ra mamuji k'u na kjuana nu mu ra mamuji texe zo ri ngeje jñincho b'ezo k'o mbas'u in dyee.

II. Soo ra tsjaa o nu mu ra dyoru k'a b'ub'u nats'e k'a at'aji yo chuu.

Kja nu Prokurado k'a at'a chuu a B'ondo, mba ra mbara texe yo jeb'i k'o dyat'aji mba ra ñana nu mu ya mamuji k'o dya mi nge a kjanu nu Ts'imbotjuru kja yo jñiñi nu k'o mi joku yo chuu k'a nu B'ondo mu ngeje k'u ra ñanaji ñe nu mu ra nee k'u ra jobu na joo yo chuu.

Nu mu ra mamuji k'u dya joo jyokuji nu k'u mamu a xo'ni I ñe II nu ts'ijñi na dya ra soo ra yepe ra nzhotuji, xo ngetjo nu mu ra ngot'uji a pjoru, nu k'u xipjiji ja ra tsjapuji k'o ra jobu na joo.

Nu mu dya soo ra tsjaji a kjanu texe yo ts'ib'epji nu k'u xipjiji a xo'ni nu jnaa I ñe II nu ts'ijña na ra soo ra tsjaji, nu mu neji a kjanu, nu k'o ya jyokuji nu yo yeje jnaa k'o kua'tu kja ne ts'ijña dyete yencho kja nu Taxiskuama na.

Ts'ijña dyete ñanto (Art. 106).- Ngeje nu b'epji k'u ra tsjaa nu k'a Ngumu k'a at'aji chuu a B'ondo, nza kja k'o mamu ne tjuru, ra zonuji mba ra nguaru na joo nu chuu k'u mu nge k'u ra tsjaa, nu mu ra b'ub'u k'u dya ra jyoku na joo nu k'a at'aji chuu ko a B'ondo, o nuyo ts'ib'ondo a B'ondo.

Ts'ijña dyete yencho (Art. 107).- Texe yo chuu k'o mamu nu Ts'ijña dyete jñii (103) ra jyokuji ñe ra dyat'a nza kja k'o mamu ne tjuru, ñe nza kja k'o mamu ne tjuru, nza kja k'o mamu andubu :

I. Nu mu ra jyod'u na jeb'i k'u ra mbos'u ra ñana ngeje k'u o nguench'iji ;

II. Nu mu ra nguench'iji ra ngeje, yo b'ezo k'u dya joo k'o tsjats'e, ñe ra soo ra ñanaji ñe ra mbos'u nu mungos'uji, ñe dya ra ñaa k'u ra mamu nza kja k'o mamu ne tjuru o nu k'o dya joo k'o tsjaa ;
Kja ne jeb'i k'o xos'uji mba ra ñana dya ra dyus'u texe nu k'o tsjaa koxte nza kja nu k'o mamu nu tjuru kja yo ts'ijña dyete jñii (103) ñe dyete yencho (107) kja ne Taxiskuama na.

Nu mu ra zojnuji k'u ra maa nzhøji o nu mu xipjiji k'u ra ndembiji texe nu k'o pes'i o in tsjaa angeze ñe k'a tujmu in juajma, k'u in tsjaa yo ndeje, yo t'eb'i ñe yo t'eje o k'a juajma k'u dya soo ra mbøø o nu yo ts'ijñiñi k'u texe k'u pes'ji nge in tsjaa texe yo tee, o k'o ngeje yo tee k'o mejuajma o nu yo tee k'o dya pes'i juajma, soo ra xos'uji na jeb'i k'u ra ub'u nguenda texe ja ba kjobu k'u ra soo ra mbos'u kja yo ts'ib'ondo o yo tee k'o ya kua'tu a xo'ni ñe ra mbeñeji ja ba tsjapuji texe nu k'o nesta mba mbos'u ra jyod'u na joo k'o soo ra mbes'i k'a yo juajma, xo texe k'o kjaa nza kja k'a karaji texe yo tee ñe k'u ja ra s'od'u nu k'o mi oruji. Kja yo jnaa k'u mamu a xo'ni dya ra soo ra tsjaji, k'u ra jyombuji chuu yo tee k'o pes'iji juajma o yo tee k'o dya pes'iji juajma, o yo jñiñi k'o pes'iji juajma, k'u ra jyeziji nu mu dya pepjiji mba ra jyokuji nu chuu ñe dya neji ra jyokuji yo chuu nu yo tee k'o at'a chuu, mbe nu naja o nu k'o xi naja ra soo ra mamuji kjo nge k'u ra nzhøtuji mba ra pepji. Nu mu ra dyoruji k'u ra mbos'uji mbe k'u ra tsjapu ra s'od'u texe k'o soo ra tsjaji a kjanu nu k'u ot'u ra mamuji a kjanu nu mu ra tsjaa na jmuru k'a texe yo tee o nu k'u yeje ra mbedye k'a in mub'uts'e angezeji.

III. Nu mu ra maa dyoruji k'u ra mbos'uji k'a at'aji chuu, k'u ra dyopjuji na jeb'i o na b'epji, nu jeb'i k'u ra xos'uji mba ra mbos'u ngetjo a kjabá :

a) Nu mu ra ngos'uji ñe mu ya mamuji ja nzi kjee ra ngot'uji k'a pjoru ñe nu chuu ya nguaru na joo, mu nge a kjanu dya xi soo ra yepe ra nuji mba ra pøtuji yo jeb'i k'o ya dyopjuji o ra yepe ra tsjaji, nu mu dya joo k'o tsjapuji angezeji o k'u, dya ra mbos'uji na joo nu mu mi jokuji nu chuu, k'u dya joo ra tsjapuji nu tee k'o ñanaji, k'u a kjanu ra tsjapu ra b'ezhi nu k'u o ngos'uji ; nu mu o tsjaji koxte ñe o yepe o tsjaa nu koxte nu mu dya nguaru na joo ñe dya jobu na joo nu mu dyat'aji nu chuu nza kja k'o mamu ne tjuru ñe mu ra yepe ra mat'uji nu mu o tsjaji k'o ot'u jokuji chuu. Nu yo jeb'i k'o xos'uji dyanda ra soo ra dyoruji nu jeb'i k'o ñana nu mu ya mamuji ja nzi ra ngot'u nu mu tsjaji chuu kja ne b'epji o nu mu ra s'od'u ja ra mimi ne ra xubu yo b'edyi.

b) Nu mu ra ngos'uji ñe nu b'epjiu k'o tsjaji dya soo ra jyokuji, zo dya mi ngeje k'o ro tsjaji a kjanu o nu mu ya bi nguaru k'o mi at'aji, nu mu ya nguaru texe ro jmuru yo jeb'i k'u ro soo ra ñana, ñe

c) Nu mu ra ngos'uji ñe ra tsjapu dya joo k'o dya tee.

IV. Nu mu ra dyat'aji yo jeb'i k'u ra soo ra ñanaji ñe ra mamu na kjuana, nu k'o dya chuu k'o dya ngejme na joo ñe k'u dya xi ra tsjapu ra mimi na joo, nu mu ra ñana ñe mu ra mbos'u. Dya nda ra soo ra kjuatu nu mu ra mamu nu tjuru k'u ra nzhoø yo jeb'i k'o xos'uji, mba ra nzhotu ñe ra jyezi nu k'o mi oruji, k'u na punkju jeb'i mi oruji ke nu k'o ne Tjuru kja ra ñana neji mba ra xipji ra jyezi dya xi ra tsjaji k'u ra jyokuji nu chuu ;

V. Nu jeb'i k'o xos'uji nu mu ya ra nguaru nu chuu ñe k'u jyokuji ya ra nguaru, zo ri ngeje k'o dya k'o tsjaji nu mu dyat'aji nu chuu o nu mu ya mamuji ja nzi ra ngont'u, ra jyod'u ja ra tsjapuji k'a ne ngumu k'a at'aji chuu k'a mi metsjaja, nza kja nu mu ra xonkuji texe k'o paraji nza kja k'o mamu ne Tjuru k'a at'aji yo chuu a B'ondo, nza kja k'o kua't'u a ndub'u :

a) Nu mu ra ngot'uji, nu texe k'o ya mamuji k'u ya nguaru ñe k'o mamu k'a at'aji chuu, zo ri ngeje yo tee pjoru a B'ondo, k'o dya tee o yo xundaro.

b) Nu mu ra dyat'aji yo jeb'i, nu mu ra soo ra dyoruji yo dya tee ñe ra mamu ke ya nguaru nu chuu k'u ya mamu yo arkate ñe yo tee k'o dyopju o yo tee k'u ngeje pjoxta, k'u dya o nesta k'u ra nzhoø na jeb'i, nu k'u ra yepe ro zonuji k'a ra mbos'uji na joo.

c) Nu mu ra zojnuji, nu mu ra xipji kjo nge k'u ya nguaru nu chuu k'u mi ngeje na chuu k'o tsjaa a B'ondo o mu ngeje k'o ra chøjmu, zo ri ngeje a B'ondo o yo arkate kja yo jñiñi k'u ra mamu kjo ngeje k'o ndonjo, o nu mu ngeje k'u dya nda mi na sezhi nu chuu.

Nu mu ra zojnuiji yo Ts'imbotjuru nu mu ngeje na chuu k'o ra dyat'a k'o at'a chuu a B'ondo soo ri xipjiji k'u ra xos'u na jeb'i k'u ra ñana nzi nayo, zo ri nge a B'ondo, k'u ra ñana k'u ngeje in tsjaa, ñe **d)** Nu mu ngeje na b'epji, nu mu ra dyoruji nu k'o mamu yo jmuru k'a ts'ijñiñi o nu Ngumu k'a at'aji ne ra mboxk'u ra ñana in b'epji o nu Ngumu k'o kjaji pjoxte mba ra texe yo mbepji k'o pepji k'a ne Ts'ib'ondo.

Ne Tangumu k'a at'aji chuu a B'ondo, nge nu b'epji k'u ra mamu ñe nu mu ra dyoruji nu yo Ts'ingumu k'a jmuruts'epji, o nu Prokurado k'a at'a chuu a B'ondo ra mbara_u texe yo jeb'i k'o xos'uji mba ra ñana yo tee k'u neji ñe mu ñana a kjanu.

VI. Nu yo jña a nu k'o mamu a ts'ixo'ñi, ne tjuru k'o mamu nu yo ts'ijña dyete jñii (103) ñe dyete yencho (107) kja ne xiskuama na ngeje k'u ra mamu ja ra tsjapuji ñe pje k'o ra tsjaji yo ngumu k'a at'aji chuu kja yo ja nzi jñiñi ñe, mu nge a kjanu, nu Tangumu k'a at'aji chuu a B'ondo, mba ra mamu ja ba jyokuji na joo yo chuu ;

VII. Nu jeb'i k'o xos'uji mba ra ñana nu mu ra zonuji, nu mu ra jyokuji o nu mu ya nguaruji, o nu mu ra zojnuiji yo n'año tee mba ra zonuji, k'o ra chubi ko yo tjuru o nu yo arkate k'u opjuji yo jeb'i, ra soo ra ngos'uji nu Ts'imbotjuru k'a Ndajñiñi k'a ngeje in mejñiñi k'a tsjaju nu chuu ñe nu mu ra jyokuji yo chuu o nu mu ra nee a kjanu, ñe nu mu ra jyokuji ngetjo nu k'o ra mamu nu arkate, nu mu ra tsjaji ra zonuji mba ra zojnuiji k'u ra chjejuí kja ne dyoru nu jeb'i k'o dyat'aji ñe ra nzhotuji texe nu yo jeb'i k'u ra unu nza yejuí ñe ra dyaraji nu ndaxoñiji ja ra zonuji k'u ra mamuji nu mu ra ts'aa nu zonu ñe ra dyara ra guench'iji ;

VIII. Nu mu ra guench'iji k'o ra mamu nu yo jeb'i k'o ñanaji yo Ts'imbotjuru o yo ts'ingumu k'a at'aji yo chuu k'a ts'ijñiñi mba ra yepe ra nuji. Nu yo ra mbara_u yo Ngumu k'a at'aji yo chuu :

a) Nu mu dya ra ngejme na joo nu jeb'i k'o xos'uji k'u ra ñanaji mu yepe o tsjaji koxte mu neji a kjanu, ñe dya joo k'o ra tsjapuji nu Taxiskuama na, yo tjuru a B'ondo, ñe yo ts'ijñiñi, nu yo jeb'i k'o yaxu nu Tab'ezo a B'ondo, yo jeb'i k'o pjongu nu Tab'ezo a B'ondo nza kja k'o mamu kja ne jña I kja ts'ijña jñinte nzincho (89) nu Taxiskuama na ñe yo dyaja xiskuama k'o pjonguji yo tjuru yo ts'ijñiñi kja yo Tab'ezo kja yo Ts'ib'ondo o nu Tab'ezo a Ts'ib'ondo a B'ondo, k'u ri b'ub'u nu k'o soo ra mbos'u yo chuu k'u ra dyat'aji na joo ;

b) Nu mu ngeje yo chuu k'u ra dyat'aji kja yo jña II ñe III kja ts'ijña dyete jñii (103) kja nu Taxiskuama na.

Nu Ngumu k'a at'aji yo chuu a B'ondo, nu mu nge a Kjanu o nu mu ra dyoru kja ne Ngumu k'a jmuruji yo Ts'ijñiñi o nu Prokurado k'a at'a chuu a B'ondo, ra soo ra mbara yo jeb'i mba ra ñanaji nu k'o ra yepe ra nuji, k'u mu neji a kjanu mba ra jyokuji na joo yo chuu.

Nu yo ts'ib'epji k'o dya b'e nuji nza k'o kua't'u a xo'ñi, ra mbara mba ra yepe ra nuji k'a yo ts'ingumu k'a at'aji chuu kja yo ts'ijñiñi ñe nu k'o ra mamuji dya xi dyoruji na xiskuama.

IX. Nu k'o ra jyoku nu mu ra ñana k'o ra mamu nu Ts'ingumu k'a at'aji kja yo ts'ijñiñi dya xi ra dyoruji nzi na jeb'i, xo ra ngeje mu dya na joo k'o ra tsjaji kja ne tjuru o nu k'o ra mamu nu Taxiskuama na, ñe nza kja k'o ra mamu nu Ngumu k'a at'aji chuu ñe nza kja k'o ya jobu a kjanu, ñe k'o nza kja yo mamuji k'u na kjuana a kjanu ñe k'o na joo. Xo ngetjo mu nge a kjanu ra yepe ra nuji kja ne Ngumu k'a at'aji chuu a B'ondo, k'u ra ngeje k'u ra jod'u yo jeb'i k'u ra ngetjo k'u ra mamu k'u nge a kjanu k'u ra tsja na joo nza kja k'o kua't'u kja yo xiskuama.

X. Texe nu k'o ra dyoruji ra soo dya ra nzhotuji mu nge a kjanu ñe nza kja k'o ra mamu ñe ra ñank'a yo tjuru, mba ra kjanu ra nuji na joo ñe ra tsjapu nguenda ja ba tsjaji k'o dya joo nu k'o mi zonuji, mu dya nda joo ra jyokuji k'o dya joo k'o tsjaji ñe dya soo ra ngont'uji k'o s'od'uji ñe dya nee a kjanu nu mu ya ra jobu nu chuu, texe nu mu ra jyeziji nu k'o dya joo k'o tsjapuji k'o dya tee ñe k'u ra s'ombu yo dya tee.

Nu mu ra jyeziji a kjanu ra soo ra yepe ra nzhotuji nu mu ya ra nguaru na joo nu chuu nu mu ra xipjiji k'u ra mbas'a nu jeb'i k'u ra soo ra ñana, ñe nu mu ra tsjaa chuu, k'u ra soo ra ngont'u mba ra mbedye a tjii ñe dya ra ngot'uji k'a pjoru nu tee k'o ngos'uji ñe mba ra ngont'u k'o dya joo k'o tsjaa ñe dya ra jyezi k'u ra ngont'u, mbe mu ya ra ngejmetjo a kjanu nu k'u tsjaa koxte ra ngont'u mba ra jobu na joo nu chuu nza kja k'o mamu nu Ts'ib'ondo nu mu ra nzhotuji nu jeb'i k'u ra ñanaji, ñe ra ngont'u k'o dya joo k'o tsjaa ñe k'o dyaja ;

XI. Nu mu ra jyezi ra ngont'u ra soo ra dyoru nu arkate k'o dyat'a nu chuu nu mu ngeje nu jeb'i k'o xos'uji mba ra ñanaji k'u o dyat'a nu Tribuna k'a jokuji yo chuu a ts'ib'ondo ñe nu arkate k'u ra mamu pje ra tsjaji. Mu nge a kjanu, nu k'u tsjapuji s'od'u ra soo ra xos'u na xiskuama k'u ra ñanaji ko nu arkate k'u ra dyat'a nu chuu, ra mebi ko yo jeb'i k'u ra xukubi nu mu zonuji kja ne chuu, xo soo ra tsjaa a kjanu nu Ngumu k'a at'aji chuu ñe ra nzhotuji naja mba ra ngejme ñe ra kua'tuji nu. Nu k'o dyaja, ra mbara ñe ra jyoku nu mu ra jyeziji ra pepji yo jusjabo kja yo ts'ijñiñi.

XII. Nu k'o dya joo k'o tsjapuji yo tee nza kja k'o mamu nu ts'ijña dyech'a ñanto (16), nu mu ra dyat'a nu chuu, dyech'a nzincho ñe dyote (19 y 20) ra maa dyoru kja ne ngumu k'a at'aji chuu, o nu ts'imbotjuru kja yo ts'ijiñiñi k'u ngeje in metsjaja, k'u soo ra maa, ñe naja ñe k'o dyaja, texe yo chuu k'o ra jyokuji na joo ñe ra mamuji, nza kja k'o mamu nu jña kja VIII.

Nu mu dya ri b'ub'u kja nu jñiñi nu Ts'imbotjuru o nu k'u pepji kja ne Tribuna k'a at'aji chuu nu arkate, ne tjuru ngeje k'u ra mamu kjo ra ngeje nu ts'imbotjuru o nu tribuna k'u ra maa mba ra ndes'i nu jeb'i k'o dyopju mba ra ñana, k'u xo soo ra jyezi na ndame nu k'o tsjaa kjozte, nu mu ts'aa chuu ñe nza kja k'o mamu ne tjuru ;

XIII. Nu mu yo tribuna k'a jmururu mba ra jyoku yo chuu ra mamu k'u dya kjuana nu jeb'i k'o nzhoji mba ra ñana yo mbotjuru k'o b'ub'u k'a Ngumu k'a at'aji chuu, nu k'u na chjuu Prokurado k'u at'aji chuu a B'ondo, nu yo tribuna o texe nu k'o mbos'uji mba ra jyokuji na joo nu chuu nu k'o ra nuji ñe ra mamuji kjo na joo k'o kua't'u k'a jeb'i, soo ra koxte mu dya joo k'o kua't'u nu k'a nu Tangumu k'a at'aji chuu a B'ondo, kja ra xipji k'a jmururu pama pama, k'a at'aji yo chuu, ñe ra mburu ra mamuji kjo na joo a kjanu.

Nu mu yo Ngumu k'a pepjiji jyanzpu k'a at'aji chuu ra mamu k'u dya kjuana nu jeb'i nu yo ja nzi na yo k'a ngumu k'a pepjiji pama pama, k'u na chuu prokurado k'e at'aji chuu a B'ondo o nu k'o dyaja tee k'o mbos'uji mba yo jyokuji na joo nu chuu nu k'o mamuji na kjuana, ra soo ra tsjaji koxte mu dya kjuana kja ne Tangumu k'a at'aji chuu a B'ondo, k'u nu mu ra zonuji nge nu mu ra mamuji kjo nge k'o unu na joo k'u unu nguenda.

Nu k'o na joo k'u ra mamu nu k'a Ngumu k'a jmuruji k'a at'aji chuu ñe k'o nza kja k'o yo yeje ts'ijmururu jña k'o kua'tu a xo'ñi, xo ngetjo k'o ra mamu na kjuana ñe dya ra tsjapu ra s'od'u k'a jod'u chuu nu k'o ya nguaru ya jobu ñe dya yepe ra zojnuji nu mu dya joo ko tsjaji ;

XIV. Xo ngetjo k'o kua't'u k'a nu ts'ijña nu k'u ya b'extjo ra nguaru II nu ts'ijña na, ra mamu nu k'u xi ra yepe ra jyokuji nu jeb'i k'o xos'uji mba ra ñanaji o nu mu ya nguaru ñe ya jobu nu chuu o nu mu ra yepe ra maa tsjaa koxte, a kjanu, nu mu ngeje nu chuu k'o tsjaji dya ngeje k'o tsjaa pot'u o ngeje ma ra xos'u na jeb'i nu k'o tsjaji ñe nza kja k'o mamu ne tjuru. Nu mu ya nguaru ñe ya kjobu nu paa nu mu tsjaji nu chuu ya ra jyezi ra ngejme a kjanu ;

XV. Nu Prokurado k'a at'aji chuu a B'ondo o nu b'ezo k'u pepji k'a ngumu k'a at'aji chuu a B'ondo nu k'u ra dyens'epji, ngek'u ra mbara_u texe ja ba tsjaji nu mu xos'uji nu jeb'i mba ra ñanaji ; mbe dya ra soo ra ñana nu mu ra ts'aa chuu, nu mu ngeje k'u jokuji dya xi joo, k'u ra mbara_u yo dya tee ;

XVI. Nu mu ra nzhotuji nu jeb'i k'u ra ñanaji nu arkate ra yepe ra maa tsjaa koxte o nu mu dya nee ra ngont'u nu k'o xipji nu arkate a B'ondo, ñe nu Ngumu k'a at'aji chuu nu mu mamu k'u dya ra b'ub'u ko tee kja ñomu nu k'o dya joo k'o tsjaa, ne arkate ra xipji k'u ra jyezi in b'epji k'a mi pepji ñe ra ngos'uji kja nu Ts'imbotjuru kja ne ts'ijñiñi k'a in metsjaja. Nu mu ra soo ra mimiji ko t'ekjañomu, nu mu ot'u ra xipji nu mu dya ngins'i o ra yepe ra tsjaa, nu Ngumu k'a at'aji chuu ra nesta k'u ra yepe ra zojnuji ñe ra unuji ja nzi paa mba ra ngins'i k'u ra ngont'u. Mu ya ra kjobu yo paa ñe nu arkate dya kjaru nguenda mba ra ngont'u nu Ngumu k'a at'aji chuu ra mamu k'u ndame ra ngins'i k'u ra ngont'u :

Nu mu nee a kjanu, nu Ngumu k'a at'a chuu, nu mu ra yepe ra nuu ñe dya nee ra ngont'u o ra yepe ya zojnuji, ra soo ra yepe ra pench'i nu ts'ib'epji nu k'a dyaja jeb'i k'o xos'uji mba ra ñana, nu mu ra tsjaru ra ngins'iji ñe ra s'od'u na punkju ja ba karaji texe yo dya tee o yo dyaja k'u ra tsjaru ra zob'u ke nu mu ri ndonjo merio k'u ro unuji nu k'u o maa tsjaa koxte. Xo a kjanu, nu k'u o maa tsjaa koxte ra soo ra dyoru k'a nu k'a ra mbos'uji, k'u ra ngins'i nu k'o mamu nu jeb'i k'o xos'uji mba ra ñanaji, nu mu xi neji a kjanu.

Nu mu dya na joo k'o o tsjaji o mu b'extjo k'u xi ra dyoru k'o maa tsjaa koxte, nu mu ja ba dyat'aji mba ra ngins'i nu mu guench'iji nu mu xos'uji nu jeb'i k'o ra ñanaji, a kjanu dya xi ra jobu k'o tsjaji nza kja k'o mamu ne tjuru.

XVII. Ne arkate k'o jyoku nu chuu ra soo ra ngos'uji k'a yo dyaja arkate k'a in metsjaja, nu mu dya ra b'ob'u nu mu ra zojnuji nu mu soo ra tsjaa a kjanu, ne nu mu ra nzhot'u k'u ra ngont'u k'o dya joo k'o tsjaa k'u mi ngeje ts'iketjo o nu k'o ra nzhoø dya ra chjeui, nu mu nge a kjanu nza kja k'o mamu kja b'epja, k'u ra mutu k'o dya tee k'u dya pepji na joo kja yo arkate k'u nu k'u nzhotu yo merio ñe nu k'o ro mbes'e.

XVIII. (O pøtu)

B' EPJI NZIYO

Nu k'o soo ra tsjaa yo mbepji k'o kjaa pjoxta ñe ja ba mboru k'o in metsjaja yo Ts'ib'ondo.

Ts'ijña dyete jñincho (Art. 108).- Mba ra texe nu yo b'epji k'o soo ra tsjaji yo pjozte nza kja k'o mamu nu k'u kua't'uba ra mbezhi yo mbepji k'u ra tsjaa pjozte yo dya tee nu k'u ra dyens'ejji, ra mbos'u nu k'o pepji k'a pjoru yo tee a B'ondo ñe k'o pepji k'a kjaji pjozte a Ts'ib'ondo a B'ondo, yo arkate ñe yo mbepji ñe, texeji, nu yo b'ezo k'u ra mbes'i na b'epji , k'u kjaa nzi na manda kja ne Ngumu k'a at'aji yo tjuru, nu k'a jmuruji k'a at'aji chuu a Ts'ib'ondo o nu k'a xos'uji yo jeb'i k'u kjaji pjozte a Ts'ib'ondo o a B'ondo, xo a kjanu yo mbepji k'u pjos'u yo dyaja k'a n'año ngumu nu k'u mamu nu Taxiskuamana k'u ra xits'i ra pepjits'e, xo nge k'o soo ra pepji na joo o k'o dya joo nu mu ya ri pepjiji.

Nu Tab'ezo a B'ondo, ndeze nu mu ra mburu ñe kja ra jyezi in b'epji, ra soo ra ngos'uji k'u o dyompju a B'ondo ñe k'o dya joo k'o tsjaa.

Yo Tab'ezo kja yo Ts'ib'ondo, nu yo tee k'o pes'i k'o in jñaa yo tee nu k'u at'aji yo tjuru k'a yo ts'ijñiñi, nu yo Mbotjuru k'o pepjiji k'u na chjuu Tribuna k'a at'aji yo chuu kja yo ts'ijñiñi ñe, nu mu nge a kjanu, texe k'o pepji kja yo consejo k'a at'aji chuu kja yo ts'ijñiñi, ngeje k'u ra tsjapu k'u ra ngont'u nu mu dya joo ra tsjapuji nu Taxiskuama ñe kja yo tjuru a B'ondo, xo a kjanu nu mu dya joo ra s'od'uji yo merio k'o in metsaja a B'ondo.

Yo Taxiskuama nzi na yo Ts'ib'ondo ra mamuji, nza kja ko kua't'u k'anu ot'u jñaa nu ts'ijñana ñe mba ra k'o soo ra tsjaa, texe nu k'o ngeje mbepji nu k'u pepji nu k'u kjaa jmanda kja yo Ts'ib'ondo ñe kja yo jñiñi.

Ts'ijña dyete nzincho (Art. 109).- Ne Ngumu k'a at'aji yo tjuru ñe yo ts'ingumu k'a at'aji tjuru kja yo Ts'ib'ondo, ñe texe k'o soo ra tsjaji angeze, ra pjongu yo tjuru k'u ra soo ra pepji na joo texe yo mbepji k'u kjaji pjozte ñe k'o dyaja jeb'i k'u ra soo ra guench'iji k'o dyaja ; nu mu nge a kjanu, nu mu dya soo ra tsjaa na joo nu b'epji, nza kjaa k'o kua't'u andub'u :

I. Soo ra xipjiji k'u ra guench'iji, k'u ra s'ombuji in tseje, nu k'o ra tsjapu ra ngins'i kja nu ts'ijña dyete dyech'a (110) k'u ja ra tsjapuji yo mbepji nu k'o kua't'u nu, nu mu dya pepji na joo k'o in b'epji o nu mu dya ra unu nguenda na joo ñe ra tsjapu dya joo k'o dya tee o k'a in pepji.

Dya ra soo ra b'expiji tseje nu mu ngetjo yo jñaa k'o mbeñe.

II. Ne komisio k'u joku yo chuu k'u ra guench'i nzi na yo mbepji k'u kjaa pjoxte ra ndambad'iji ñe ra tsjapu ra ngont'u nza kja k'o mamu ne tjuru ; ñe

III. Ra soo ra xosp'uji na jeb'i k'u ra guench'iji yo mbepji nu mu o tsjaa na b'epji k'u dya joo o dya unu nguenda na joo ñe ra s'ombu k'o dyaja nu k'o na joo, nu mu ngetjo jonte, k'u kjaa pjoxte, k'u dya kjo pjos'u ñe pepji na joo k'o jandu a kjanu yo dya tee k'a in b'epji, nu k'o tsjaa jmanda. Nu k'o ja ra tsjapu mba ra nguench'iji yo mbepji nza kja k'o kua't'u a xo'ñi soo ra ndame ra jyokuji. Dya ra soo ra yepe ra nguench'iji na tee k'u o tsjaa na b'epji k'u dya joo.

Yo tjuru ngeje k'u ra mamu ñe ja ra tsjaji nu mu ra nguench'iji yo tee mu dya pepji na joo ñe ra nguench'iji nu mu o jmuru na punkju merio k'u dya joo nu yo mbepji ndeze nu mu o mburu o pepjiji, o nu mu ngetjo a kjanu, mu nge angeze o nu mu s'oku yo dya tee, ne ra tsjapu ra noku na punkju texe nu k'o pes'i, nu mu ra ndømu juajma o ngumu o ra nuji k'u nge in tsjaa angeze, k'u dya ra soo ra jichi k'u nge in tsjaa angeze. Yo tjuru ra tsjapu ra guench'iji ñe ra ndembiji texe k'o ndømu ñe dya ra s'od'u o ra pepji nu, ñe k'o dyaja k'o ra guench'iji angeze.

Nzi na yo tee, ngeje angeze k'u soo ra tsjats'e ñe ra jyod'u yo jeb'i k'u soo ra mbos'u, mba ra maa tsjaa koxte k'a nu Ngumu jango jmuru k'o in jñaa yo tee nu k'a Ngumu k'a at'aji yo tjuru a B'ondo nu k'u ja mi b'ub'u nza kja k'o kua't'u kja nu ts'ijña na.

Ts'ijña dyete dyech'a (110).- Soo ra tsjapu k'u ra b'expiji in tseje yo b'ezo k'u pes'i in jñaa yo jñiñi ñe yo tee k'o in jñaa yo tee k'o b'ub'u kja ne Ngumu k'a at'aji yo tjuru a B'ondo, yo Tambotjuru k'a at'aji yo chuu a B'ondo, yo tee k'o ne chjuu consejero k'a at'aji chuu, yo tee k'o kjaji pjoxte, nu k'o pes'i in jñaa yo tee kja ne Ngumu k'a at'aji tjuru nu k'a Ts'ib'ondo a B'ondo, nu Tab'ezo a Ts'ib'ondo a B'ondo, nu b'ezo k'u nge Prokurado k'a at'aji chuu a B'ondo, nu Prokurado k'a at'aji chuu kja Ts'ib'ondo a B'ondo, yo Mbotjuru k'a jokuji chuu, ñe yo Ts'imbotjuru kja yo ts'ijñiñi, yo Mbotjuru ñe yo ts'imbotjuru k'a at'aji chuu a Ts'ib'ondo a B'ondo, nu yo consejero k'o b'ub'u k'a Ngumu k'a at'aji chuu a ts'ib'ondo a B'ondo, ne k'u na chjuu consejero arkate, yo consejero k'o ens'eji yo arkate, ñe nu k'u kja pjoxte k'a nu Ngumu k'a emeji yo arkate, yo Mbotjuru k'a emeji yo arkate, ñe yo tee k'o kjaji edyi ñe k'o chjejuí angezeji k'o pepji k'a dyaja ngumu, ñe k'o dya ngumu k'a pepji yo tee k'o pjos'u ra noku a B'ondo, nu k'o jmuru ñe k'o dyaja k'o chjejuí ñe k'o pes'e merio k'u pjos'u yo tee.

Yo Tab'ezo kja yo Ts'ib'ondo, yo b'ezo k'o pepji k'o in jñaa yo tee k'a ts'ijñiñi, yo Mbotjuru k'u pepji k'a Ngumu k'a at'aji chuu kja ts'ijñiñi ñe, mu nge a kjanu, texe yo b'ezo k'o pepji k'a yo consejo k'a at'aji chuu, xo ngetjo yo nu k'u soo ra zob'uji in tseje k'a texe yo tee nza kja k'o mamu nu b'epji nziyo na nu k'o dya joo k'o tsjaji ko nu Taxiskuama na ñe yo tjuru a B'ondo nu k'o kua't'u, xo a kjanu nu mu dya joo k'o tsjaa nu mu s'od'u texe yo merio k'u mi pes'iji a B'ondo, mbe mu nge a kjanu nu k'u ra nguench'iji ngeje k'u ra maa unu nguenda k'a ngumu k'a jmuruji yo tjuru k'a ts'ijñiñi mba ra, nu b'epji k'u kjaji, ra jyokuji na joo.

Nu k'o ra tsjapu ra ngont'uji ra ngeje k'o ndeze k'u ra jyezi in b'epji k'a mi kjaa pjoxte ñe dya xi ra jyezi k'u xi ra yepe ra pepji, k'o dya b'epji, k'o xi ra tsjaa manda k'u ra mbos'u yo dya tee.

Mba ra tsjapu ra ngins'i nu k'o nguench'iji nza kja k'o kua't'u nuba, nu Ngumu k'a jango jmuru in jñaa yo tee ra tsjapu ra ngos'u k'a ne Ngumu k'a jango jmuru in jñaa yo jñiñi, mbe ot'u ra mamu texe yo tee k'o pepji k'a nzi na yo Ngumu, ndeze nu mu ya tsjaji texe k'o mi ørpuji ñe k'u ra dyaraji texe yo dya tee nu k'u o ngos'uji.

Mu ya para nu k'o ngos'uji k'a Ngumu jango jmuru in jñaa yo jñiñi, k'u ngeje k'u ra mamu ja nzi k'o ra ngont'u, ra xipji pje me k'o ra tsjaa mba ra ngont'u nu tjømu zo ri ngeje yo yeje ndee kja jñii k'o jmuruji ñe o tsjaji in b'epji, nu mu ya nguaru o tsjaji t'onu ñe k'u ra zojnuij nu k'o ngos'uji.

Nu jñaa k'o ra nzhøø ñe k'o jyoku k'o na joo yo Ngumu jango jmuru in jñaa yo tee ñe yo jñiñi ñe dya kjo ra xipji k'u iyo.

Ts'ijña dyete dyech'a naja (Art. 111).- Mba ra soo ra ngos'uji yo b'ezo k'o pepji k'a ñaa in jñaa yo tee ñe yo jñiñi kja nu Ngumu k'a at'aji yo tjuru, yo Mbotjuru kja ne Ngumu k'a at'aji chuu a B'ondo, yo Mbotjuru k'a at'aji chuu k'a Ngumu k'a emeji yo arkate, yo tee k'o na chuu consejero k'a at'a chuu a B'ondo, yo b'ezo k'o kjaji pjoxte, yo b'ezo k'o in jñaa yo tee a Ts'ib'ondo, nu Tab'ezo k'u b'ub'u a Ts'ib'ondo a B'ondo, nu k'u nge Prokurado k'u at'a chuu a B'ondo ñe nu Prokurado k'u at'a chuu a Ts'ib'ondo a B'ondo, xo a kjanu nu consejero arkate ñe yo consejero k'o b'ub'u kja ens'eji yo arkate kja ne Ngumu k'a emeji yo arkate a B'ondo,ko nu k'o dya joo k'o tsjaa ndeze nu mu o mburu a pepjinu, nu ngumu k'u jango jmuru in jñaa yo tee ra mamuji texe k'o b'ub'u nu k'a jmuruji, kjo ra tsjapu ra ngont'u o iyo nu b'ezo k'u o ngos'uji.

Nu mu ra mamuji kja ne Ngumu k'a jango jmuru in jñaá yo tee k'u dya ra nee ra jyeziji texe yo b'epji k'o mi kjaji, mbe nu yo dya ra ngeje k'u ra tsjapu ra jyezi ñe dya ra ngont'u k'o dya joo k'o tsjaa nu b'ezo k'o ngos'u zo ya ri nguaru nu b'epji k'a dyens'eji, ra jyezi k'u xi ra tsjaji t'onu, k'u angeze dya ra zob'u nu k'o tsjaa koxte.

Nu mu ne Ngumu k'a jango jmuru in jñaá yo tee ra mamu k'u ra tsjapu ra ngont'u k'o dya joo k'o tsjaa, nu b'ezo ra soo ra mboru ji kja yo arkate k'u at'a chuu ngek'ua ra tsjapu ra ngont'uji nza kja k'o mamu ne jturu.

Nu k'u soo ra tsjaa nu Tab'ezo a B'ondo, xo soo ra ngos'uji kja ne Ngumu k'a jmuru in jñaá yo jñiñi nza kja k'o mamu nu ts'ijña 110. Mu nge a kjanu, ne Ngumu k'a jango jmuru in jñaá yo jñiñi ra jyokuji nza kja k'o mamu ne tjuru.

Mba ra soo ra ngot'u k'a pjoru ko yo b'epji k'o dya joo k'o tsjaa a B'ondo nu yo Tab'ezo kja yo Ts'ib'ondo, yo b'ezo k'o pes'i in jñaá yo tee, yo Mbotjuru kja ypo Tribuna k'a at'aji chuu kja yo Ts'ib'ondo ñe, nu mu nge a kjanu yo mbepji k'o pepji kja yo consejo k'a at'aji chuu yo ts'ijñiñi, ra soo ra jyokuji a kjanu nza kja k'o yo mamu nu ts'ijña na, mbe nunu, nu jñaá nu k'o ra nzhøø k'u ja mi kja ngeje k'o ra xipjiji kja yo b'ezo k'o pes'i in jñaá yo jñiñi kja yo ts'ijñiñi, mba ra ke nu b'epji k'o mi kja ra soo ra guench'iji nza kja k'o mamu yo tjuru.

Texe nu k'o ra mamuji ñe nu mu ja ra jyokuji yo chuu kja ne Ngumu k'a jango jmuru k'o in jñaá yo tee o yo jñiñi dya kjo soo ra mamu ke iyo.

Texe nu k'o ra mamu nu b'ezo k'o tsjapuji koxte k'u ot'u ra tsjaji ngeje k'u ra xipjiji k'u ra jyezi in b'epji nu mu kjaji yo t'onu mba ra guench'iji.

Nu mu nge a kjanu k'u dya ra guench'iji ñe ra jyezi ra mbedye nu k'u o tsjapuji koxte mba ra yepe ra nzhobu k'a mi pepji. Mbe nu mu ngeje k'u o nuji k'u dya joo k'o tsjaa ñe mi ngeje nu mu pepji nu mu tsjaa k'o dya joo, dya ra soo ra jyeziji k'u ra maa k'a in ngumu.

Nu mu ra ngos'uji yo mbepji k'o dya pepji na joo dya soo ra dyonuji ja bi dyenji.

Texe nu k'o ra guench'iji yo mbepji ra tsjapuji nza kja k'o mamu yo tjuru ñe mu ngeje k'o dya joo k'o tsjaa ñe ro nzhotuji merio angeze o k'u ro tsjapu dya joo k'o dya tee, soo ra jmach'a ra tsjapu ra ngont'u nu k'u nzhotuji ñe k'u soo ra tsjaa k'u ra nuji ñe ra jyokuji k'o dya joo k'o tsjaa k'u dya mi mbeñe na joo.

Nu mu ra tsjapuji ra ngont'u merio dya soo ra kjobu jñii k'o ndonjo o nu k'o tsjapu dya joo k'o dya tee.

Ts'ijña dyete dyech'a yeje (Art. 112).- Dya ra soo ra dyonuji k'u ja bi dyenje nu Ngumu k'u jango at'aji yo tjuru nu mu ngeje nzi na yo mbepji k'u nad'aji kja ne ts'ijña dyete dyech'a naja (111) nu mu ra tsjaa k'o dya joo nu mu dya xi pepji.

Nu mu k'u mi ngeje mbepji ra yepe ra pepji k'a mi pepji o nu mu ra dyens'iji o nu mu dyemeji mba ra tsjaa n'año b'epji, mbe nu k'o kuat'u k'a ne ts'ijña dyete dyech'a naja (111), ra soo ra tsjaji nza kja k'o mamu nu.

Ts'ijña dyete dyech'a jñii (Art. 113).- Yo tjuru k'a mamu k'o ra tsjaa yo jeb'i kja yo mbepji, ngeje k'o ra xipjiji ja ra tsjaji nu b'epji ngek'ua ra mboruji na joo k'o kjaji, nu k'o na joo, nu mu ngeje jonte, k'u kjaa pjoxte, k'u dya kjo pjos'u ñe pepji na joo nu b'epji k'o kjaa angezeji, yo b'epji, k'o ra tsjaa ñe k'o ra mandaji ; nu k'o ra guench'iji nu mu dya joo k'o tsjaa o dya ra nzhøø nguenda na joo, xo a kjanu ja ra tsjapu ñe b'ub'u yo arkate k'u soo ra ngins'i na joo yo b'epji. Texe nu k'o ra guench'iji, xo a kjanu k'o mamu yo tjuru, ngeje k'o ra jyezi in b'epji, ra ndambad'iji ñe dya ra pepji, xo a kjanu ra tsjapuji ra ngont'u na merio ñe soo ra mamuji ja nzi merio o nzhotuji nu b'ezo k'u dya joo k'o tsjaa ñe k'o tsjapu tjomu k'o in metsjaja yo dya tee nu k'o dya joo k'o tsjaa nza kja k'o mamu nu ts'ijña III kja ne ts'ijña dyete dyech'a nzincho (109), mbe dya soo ra kjobu yo jñii nu k'o nzhotuji o yo tjomu ñe k'o dya joo k'o tsjaa.

Nu k'o soo ra tsjaa ne Ts'ib'ondo k'o yo tjomu k'o tsjaji k'u, ko nu b'epji k'a xos'uji yo jeb'i k'u dya joo k'u kjapuji nu k'o jeji k'u nge in tsjaja o nu k'o pes'i yo metsjaja, ra soo ra jñanduji ñe ra nuji na joo. Yo dya tee ra soo ra unuji merio nza kja k'o mamu yo jeb'i, k'u ja ra zat'a ñe ja ra tsjaji nza kja k'o mamu yo tjuru.

Ts'ijña dyete dyech'a nziyo (Art. 114).- Nu k'u ja ra tsjaji mba ra zojnuji nu b'ezo k'o dya joo k'o pepji xo soo ra mburu ndeze nu mi pepji ñe nu mu ra kjobu naja kjee. Nu k'o ra tsjapu ra ngont'uji ra ngeje k'u dya ra kjobu na kjee ndeze nu mu mburu o jyokuji nu chuu

Nu k'o soo ra tsjaa k'o dya joo ndeze nu mu pepji nzi na yo mbepji k'o kjaa pjoxte, soo ra tuxpuji mba dya ra tjoru nza kja k'o mamu nu tjuru, k'u dyara kjobu jñii kjee. Nu paa k'u ra zas'a ra tjoru nu mu k'u mi ngeje mbepji ra yepe ra pepji o ra tsjaa n'año b'epji nza kja k'o mamu nu ts'ijña dyete dyech'a naja (111).

Ne tjuru ra xits'i nu mu ra nguaru nu mu o guench'iji k'a xos'uji jeb'i k'u ra soo ra unu nguenda ñe ja ba tsjaa k'o dya joo ñe k'o dya nzhøø nguenda nu k'o mamu nu ts'ijña III kja nu ts'ijña dyete nzincho. Nu mu k'o dya joo k'o tsjaa o nu k'o dya nzhøø na joo yo k'u ra zat'a nu paa mba ra jyeziji dya ra kjobu yo jñii kjee.

B'EPJI TS'ICH'A

Kja yo Ts'ib'ondo a B'ondo ñe nu Ts'ib'ondo.

Ts'ijña dyete dyech'a ts'ich'a (Art. 115).- Yo ts'ib'ondo soo ra tsjaji, mba ra pepji na joo, nu ja ra dyemeji na joo yo arkate, k'u ra ñaji, k'u para texe yo tee, ñe ra mbara ja ngek'ua sat'a nu ts'ijñiñi k'a in metsjaja ñe ja ba jmuruji ma ra tsjaji pjoxte ñe k'a at'aji xiskuama, nu jñiñi k'u nzhonts'e, nza kja k'o kuat'u andub'u :

I. Nzi na yo Ts'ijñiñi soo ra dyens'ejí na arkate k'u ri paraji texe yo tee, k'u ra b'ub'u na Ts'ib'ezo a jñiñi ñe ja nzi tee k'u ra mbos'u k'u na chjuu rejido ñe sindiko nza kja k'o mamu ne tjuru. Nu k'o ra chonji k'u unu setsi nu Taxiskuama ñe nzhotu nu arkate k'a jñiñi ngeje k'a ra tsjaa k'o dyens'ejí k'u xo ngetjo yo dya ra b'ub'u nzi na arkate k'u ra ñabi ko nu yo ñe nu arkate a Ts'ib'ondo.

Yo arkate kja yo jñiñi, k'o na chjuu rejido ñe yo sindiko kja yo jñiñi, k'o dyemeji k'u mi paraji, dya xi soo ra yepe ra dyemeji nu mu ra dyens'ejí. Yo tee k'o dyens'ejí, o nu k'u nzhotuji in jeb'i o po dyeme na arkate k'u ra tsjaa yo b'epji k'a o dyemeji, zo dya ri para pje ma chjuu ra nambaji, dya ra soo ra yepe ra dyens'ejí. Texe yo mbepji k'o kuat'u a xo'ñi, nu mu ngeje k'o jñusp'uji lamu, dya ra

soo ra yepe ra dyemeji zo ri ngeje k'u ra mbezhi pjozte, mbe nu yo tee k'u mi ngeje pjozte soo ra yepe ra dyemeji mba ra mbezhi lamu mbe mu ya mi pepjiji dya ra soo a kjanu.

K'a Ngumu k'a at'aji tjuru yo ts'ijñiñi, k'o ra mamu k'a yo yeje nde jñii k'o ka nu, soo ra jyezi yo b'epji k'o mi kjaa yo ts'ijñiñi, ra mamuji ke ya tjoru k'u dya xi b'ub'u ñe ra jyezi o ra pøtu k'o mi kjaa nzi na yo tee, k'u mu o tsjaa dya joo nza kja k'o mamu ne tjuru, zo ri mbeñe texe yo jeb'i yo tee k'o pepji nu ñe ra nzhotu yo jeb'i ñe ra soo ra ñanats'e k'u nee a kjanu.

Nu mu ngeje na tee k'u ra jyezi in b'epji, soo ra dyens'eji nu b'ezo k'u mi ngeje pjozte, o ra tsjaji nza kja k'o mamu ne tjuru.

Nu mu ra mamuji k'u ya tjoru nu arkate kja ne jñiñi o nu mu mbedye ja nzi yo tee k'o mi pepjinu, ñe mu dya mamu ne tjuru k'u ra ngich'i ra pepji yo tee k'u kjaa pjozte ñe dya ra yepe ra ts'aa k'o ra dyens'eji, yo ts'ingumu k'a at'aji yo tjuru kja yo Ts'ib'ondo ra dyeme ko yo tee k'o ka nu k'u na chjuu konsejo ra b'ub'u ja nzi nu k'o ra mamu nu tjuru, k'u soo ra ngins'i ñe ra mbeñe texe yo jeb'i k'o ra dyorpuji mba ra dyens'eji ñe nza kja k'o mamu nu jeb'i mba ra dyens'eji yo rejido ;

II. Nu k'o ra pepji kja ne jñiñi nge yo tee k'o na joo ra pepji ne pa yo tjuru ñe ra mboruji na joo texe k'o pes'i nu jñiñi nza kja k'o mamu ne tjuru.

Yo arkate k'o pepji k'a jñiñi soo ra mamu k'o na joo, nza kja k'o mamu yo tjuru k'a in jñiñiji k'u na joo ra pjonguji yo tjuru kja yo Ts'ib'ondo, yo jeb'i k'u ja ra pepji yo pjuu tee ñe k'u ra pepji na joo yo ndanxoñiji, yo jeb'i k'u kua't'u ja ra pepji ñe k'o ra jyokuji k'o ra dyopju mba ra mba texe yo tee k'o pepjinu, k'u ra jyokuji ja ra jyokuji texe nu b'epji nu jñiñi, ra tsjaa na joo k'u ja ra tsjapu, nu b'epji ñe yo b'epji k'u kjaji pjozte k'o soo ra tsjaji ñe ra tsjapu ra pepjiji texe yo tee k'o ka nu.

Nu k'o mamu yo tjuru k'o kua't'u a xo'ñi ra soo ra tsjaji a kjaba :

a) Texe yo xiskuama k'u mamu ja ra xos'uji yo jeb'i mba ra mbos'u yo tee k'a in jñiñi ñe ja ra tsjaji nu b'epji, xo ra kua't'u nu ka ja ra zojnuji ñe k'u ja ra ñaji mba ra jyokuji na joo yo chu k'o nu yo b'epji k'o pepji k'a ngumunu mba ra mbos'u yo dya tee, k'u ra mbeñeji texe yo tee chjeuitjo, soo ra pøt'uji in jñaa, ra dyoru k'u ra dyaraji ñe k'u ra tsjaji na joo.

b) Yo ts'ib'epji k'u ra tsjaji ñe k'u nesta k'u ra b'ub'u nza yeje ndee kja yo jñii yo tee k'o pepjinu mba ra mamu k'u dya ra s'ombu texe nu k'o pes'i k'a ngumu k'o pepji k'a in jñiñi o mba ra xos'uji na jeb'i k'u ra xipjiji nu arkate k'a in jñiñi k'u xi ra unu ja nzi paa k'u ra pepjiji k'a in jñiñi.

c) Texe yo jeb'i k'o dyat'aji ñe k'a kuat'u k'u ja ra xos'uji k'o dya jeb'i nu k'o mamu nu jña III ne IV kja ne ts'ijña na, ñe nza kja nu yeje jña VII kja nu ts'ijña dyete dyech'a ñanto (116) kja nu Taxiskuama na.

d) Ne ja ra tsjapu ñe ja ba b'ub'u mba ra k'u nu arkate a ts'ib'ondo soo ra tsjaa na b'epji o ra tsjaa pjoxte ko yo dya tee k'a in jñiñi nu mu, dya ri b'ub'u nu jeb'i k'o xos'uji, kja ne ngumu k'a at'aji yo tjuru a ts'ib'ondo k'u ra mamu kja ne jñiñi k'u dya soo ra tsjaji o dya nee ra mbes'ejí ; nu mu nge a kjanu, soo ra nesta k'u ot'u ra dyoru kja ne jñiñi mba ra tsjaji o ra mbes'ejí, nu k'o ra mamu zo ri ngeje yeje ndee tee kja jñii k'o pepji nu ; ne

e) Texe nu k'o ra mamu k'o soo ra tsjaji k'a in jñiñi k'u dya pes'iji ko yo jeb'i k'u ra pjonguji.

Yo ngumu yo tjuru kja yo ts'ib'ondo ra pjonguji na jeb'i nu k'a kuat'u texe k'o soo na joo ra tsjaa k'u ra jyokuji texe yo chuu k'u ra tsjaji kja yo jñiñi ñe nu arkate k'a yo Ts'ib'ondo, o ko nu yo, k'u ra tsjaa nza kja k'o mamu nu ts'iyaxu c) ñe d) k'o ot'u kuat'u ba.

III. Yo jñiñi soo ra tsjaji ñe k'u ra mbos'uji yo dya tee nza kja :

a) Ra unu ndeje, ra jyoku k'a paa k'o na poxu, ra soo ra mbos'u ñe ra mboru texe yo ndeje ;

b) Ra unuji sibi kja yo jñiñi ;

c) Ra mbejñe kañab'u, mbejñe, ra nduns'u ra jyod'u ja ra jyab'a yo kañab'u ;

d) Yo chøjmu ñe k'o ngumu k'o pjenda pøji ;

e) Yo kaposanto.

f) K'a pot'uji yo dyoxu.

g) Ra jyokuji yo ñ'inji, ndañi, k'a kjaa ndajna ñe k'u ra mboruji ;

h) Ra mboru yo tee, nza kja k'o mamu nu tjuru dyote naja (21) kja ne Taxiskuama na, yo pporu tee kja yo jñiñi ; ñe

i) Texe k'o dyaja k'o ra mamu yo ts'ingumu k'a at'aji yo tjuru k'u ra mamu ja nda kjaa ñe ja sat'a nu jñiñi ñe pje ma b'epji kjaji yo tee k'o kara nu, xo a kjanu k'u ja ra xos'uji yo jeb'i ñe ja ra pporuji yo merio.

Dya kjo ra tsjapu ra s'od'u k'a in b'epji, ñe texe pje k'o kjaji ok'o pjons'u yo dya tee, texe yo jñiñi ra nuji na joo texe k'o mamu yo tjuru a B'ondo ñe yo Ts'ib'ondo.

Yo jñiñi, k'o soo ra zojnuji na joo texe yo mbepji k'o pepjину, soo ra jmuruji ñe ra tsjaji nu b'epji mba ra soo ra mbos'uji texe yo dya tee o ra tsjaji na joo nu b'epji nu k'o kjaji angezeji. Nu mu nge a kjanu ñe nu mu ra jmuruji yo jñiñi nza yeje o xi naja yo Ts'ib'ondo, na joo k'u ra mbos'uji k'o ra mamu yo ngumu k'a at'aji yo tjuru nzi na yo Ts'ib'ondo. Xo a kjanu nu mu ra mamu yo arkate kja yo jñiñi, ra soo ra dyat'aji yo jeb'i ko ne Ts'ib'ondo mba ra ke nu, k'o soo ra xipjiji o na ngumu, soo ra mbos'u nzi na yo jñiñi na ndame, o ma jiyu ra soo ra pota pjos'uji nzi naja k'u mbos'u nu Ts'ib'ondo ñe nzi na yo jñiñi ;

Yo jñiñi k'a ñaji n'año jña, k'o b'ub'u a mboo nu ndajñiñi ra soo ra mbos'uji ne ra jmuruji nza kja k'o mamu yo tjuru.

IV. Texe yo jñiñi ngeje k'o soo ra jyokujj ja ra mboru texe yo merio k'o pes'i, ra ngeje texe nu k'o pedye k'u ngeje in tsjaa, xo a kjanu texe yo merio k'o kjont'u yo tee k'o karanu ñe k'o dyaja merio k'o kich'i nu k'o kjapu yo tjuru k'u ra mbos'uji, ñe mu nge a kjanu :

a) Texe nu k'o ra ngont'u yo tee, ñe k'o ra tsjapu ra pepji yo merio, nu k'o ra mamu nzi na yo Ts'ib'ondo nu yo ngumu o yo juajma k'o pes'i, nu yo ts'ijuajma k'o chod'uji, k'o xonu, k'o jyoku, k'o potu ñe k'o jyoku k'o tsjapu ro potu k'o ja nzi ro ngont'u texe k'o pes'i.

Texe yo jñiñi ra soo ra dyat'aji na jeb'i k'u ra yaxuji ko yo Ts'ib'ondo mba ra jyod'u ja ra mbos'u yo b'epji k'o kjaji mba ra kuantu texe k'o kjont'uji :

b) Texe yo merio k'o ra nzhotuji a B'ondo, k'u ra unu yo arkate a B'ondo o yo jñiñi ko nu k'o ya mamuji, ja nzi ñe jangua ra unuji tsjema tsjema ngeje k'o ra mamu yo Ngumu k'a at'aji yo tjuru kja yo Ts'ibondo.

c) Texe yo merio k'o ra ngich'i ngek'ua ra soo ra mbos'u yo dya tee.

Yo tjuru a B'ondo dya ra s'omb'u nu b'epji k'u ra tsjaa yo Ts'ib'ondo mba ra mamu ja nzi merio ra ngont'uji texe yo tee nu k'o mamu yo ts'iyaxu a) ñe c) ñe dya ra soo ra mbos'uji yo nzi na tee. Yo tjuru k'o dyat'aji kja yo ts'ib'ondo dya ra soo ra mbos'uji o ra nzhotuji merio o ra mbos'u yo dya tee o yo ngumu k'u kjaji pjoxta ko nu yo merio k'u ra ngont'u yo tee. Xo ngetjo k'u dya ra ngont'uji yo ngumu o yo juajma k'u ngeje in tsjaa yo Ngumu a B'ondo, yo Ts'ib'ondo o yo jñiñi, xo soo ra

ngont'uji nu mu o mbes'eji yo n'año tee, k'u ra jñusp'uji in chjuu, k'u ra xos'uji na jeb'i o nu mu ngeje n'año k'u ra tsjaji pjoxte.

Yo jñiñi, texe nu b'epji k'u soo ra tsjaji, ra xipji kja yo ngumu k'a at'aji yo tjuru kja yo ts'ib'ondo ja nzi soo ra ngont'uji, nu k'o soo ra tsjaji, k'o ra ngont'uji nzi na yo tee mba ra tsjapu ra noku yo jñiñi ñe k'a ri juns'u ja nzi ra ngont'uji yo juajma ñe yo ngumu mba ra mbaraji ja nzi ra ngont'uji nu k'u ngeje in metsjaja yo tee.

Yo Ngumu k'a at'aji yo tjuru kja yo Ts'ib'ondo ngeje k'o ra nuji ko yo tjuru ja nzi merio ra ngich'i kja yo jñiñi, ra jñanduji ñe ra unuji na joo nguenda texe yo merio k'o kjaa. Nu yo merio k'o ra s'od'uji ngeje yo arkate k'o b'ub'u kja yo jñiñi k'o ra mamuji ñe k'o ja nzi pes'iji.

Yo merio k'o ngeje in tsjaa yo jñiñi ngeje angezeji k'o ra mamu ja ra s'od'uji, ma jiyo, angezeji ngeje k'o ra mamu kjo nge k'u ra s'od'u, nza kja k'o mamu ne tjuru ;

V. Yo jñiñi, nza kja k'o mamu kja yo tjuru a B'ondo ñe yo Ts'ib'ondo, ngeje k'o soo ra mamu mbara :

- a) Ra jyoku, ra ndunru ñe ra mboru na joo texe k'a karā ñe ra tsjapu ra noku na joo nu jñiñi ;
- b) Ra mbos'u mba ra dyat'aji ñe ja ra mboruji texe k'o kjaa kja ne xoñijomu ;
- c) Ra mbos'u kja ra dyat'aji yo jeb'i k'u ra tsjapu ra noku yo jñiñi, texe k'o ra dyat'aji ra chjeui ko yo b'epji k'u ot'u o tsjaji. Nu mu nge a B'ondo o yo Ts'ib'ondo ra jyokuji yo jeb'i k'o ra tsjapu ra noku yo jñiñi ra soo ra nuji k'u xi ra mbos'u yo arkate kja yo jñiñi ;
- d) Ra unu setsi, ra nuu ñe ra ndaka k'u ja ra pepjiji yo jomu, kja nu b'epji k'u soo ra tsjaji, kja nu k'a karaji in jñiñi ;
- e) Ra nuu ñe ra mbos'u ja ra edyiji yo juajma kja in jñiñi ;
- f) Ra unu setsi mba ra jyab'aji yo ngumu ;
- g) Ra mbos'u mba ra dyat'aji ñe ra mboruji texe yo juajma k'a karā yo dyoxu ñe ra jyokuji mba ra jobu na joo yo ts'ib'epji mba ra ngaraji na joo ;
- h) Ra nuu nu mu ra jyokuji ñe ra tsjaji na joo yo b'epji mba ra pepji yo mbunt'ezi k'o tuns'u tee nu mu angeze ra tsjapu ra s'od'u k'a karaji ; ñe
- i) Ra pota mbos'uji mba ra mboru texe k'o kjaa a B'ondo.

Nu k'o dyaja ñe nza kja k'o kua't'u kja ne ts'ijña jñii kja ts'ijña dyote yencho (27) kja nu Taxiskuamana, ra pjongu yo jeb'i k'o dyat'aji k'u mamu ja ra pepji ñe k'o dyaja jeb'i k'o soo ra xos'uji k'u xi ra soo ra nestaji ;

VI. Nu mu yeje o k'o xi dyaja ts'ijñiñi b'extjo ri b'ub'u kja yeje o xi dyaja kja yo ts'ib'ondo a B'ondo k'u ra chjeui k'u ra mbezhi natjo ts'ijñiñi, a B'ondo, yo ts'ib'ondo ñe yo jñiñi k'o b'ub'u nu, nu k'a soo ra nuji texe ñe ri pjos'uji, ra jyokuji ñe ra nuji ja ra tsjapu nza yejui ñe ra pepjiji na joo mba ra tsjapu ra nõku yo jñiñi nza kja k'o mamu yo tjuru a B'ondo.

VII. Nu pjoru tee ngeje nu arkate k'u ra manda nza kja k'o mamu ne tjuru k'u pjoru texe yo tee a Ts'ib'ondo. Nu nu ra soo ra tsjaa nu k'o ra xipji nu Tab'ezo a Ts'ib'ondo texe k'u ta xipji angeze k'u ra soo ra ñana o nu mu ra ts'aa chuu kja yo jñiñi.

Nu Tab'ezo a Bondo ngeje k'u soo ra manda nu yo pjoru tee kja yo jñiñi k'a ri nzhod'u ;

VIII. Yo tjuru kja yo Ts'ib'ondo ngeje k'u ra mamu nu k'o xi ra dyemeji yo arkate k'o pepji kja texe yo jñiñi.

Mba ra ñaji ñe ra pepjiji na joo texe yo mbepji k'o pepji kja yo jñiñi, ra soo ra tsjaji a kjanu nza kja k'o mamu yo tjuru k'u ra pjonguji kja yo ngumu k'a at'aji yo tjuru kja yo ts'ib'ondo nza kja k'o mamu nu ts'ijña dyete dyote jñii (123) kja nu Taxiskuama na, ñe k'o dyaja xiskuama k'o jyokuji.

IX. (O pøtu)

X. (O pøtu)

Ts'ijña dyete dyote ñanto (Art. 116).- Nu k'u soo ja ra manda ñe ra pepjiji na joo nzi na kja yo Ts'ib'ondo, ra xonuji, nu Tab'ezo, k'a at'aji yo tjuru ñe k'a pjoruji tee, ñe dya ra soo ra jmuruji yeje o k'o xi dyaja nzi na yo k'u ra manda nats'e b'ezo o nu k'o jmuru, ñe dya ra soo ra b'unts'e na b'ezo nu k'a ngumu k'a at'aji yo tjuru.

Texe yo arkate kja yo Ts'ib'ondo soo ra jmuruji nza kja k'o mamu nu Taxiskuama nzi na yo, ko nu k'o kua't'u k'a dyaja jeb'i :

I. Yo Tab'ezo kja yo Ts'ib'ondo dya ra soo ra mezheji k'u ra kjobu ñanto kjee.

Nu mu ra dyens'eji yo Tab'ezo kja yo Ts'ib'ondo ñe yo tee k'o pes'i in jña'a yo jñiñi kja yo Ts'ijñiñi ra tsjaji nza kja k'o mamu yo tjuru ma ra dyens'eji yo arkate nzi na yo.

Yo Tab'ezo kja yo Ts'ib'ondo, nu mu ngeje k'u ra dyens'eji texe yo tee kja yo ts'ijñiñi, nu k'u ya sat'a nu paa o nu ma ra porpuji nu paa, dya xi ra soo ra yepe ra dyens'eji, zo ri ngeje k'u ra pepjitjo na ts'indame, ra dyens'eji ja nzi paa, ra pøtu o ra mboru k'a ra tsjaa nu b'epji.

Dya kjo soo ra yepe xi ra dyens'eji :

a) Nu Tab'ezo kja ne Ts'ib'ondo k'u ra pøtu, o nu k'u ra dyens'eji mba ra nguaru nu b'epji k'u ot'u ngeje Tab'ezo, zo ri ngeje k'u ra jñusp'uji ko n'año chjuu ;

b) Ne Tab'ezo k'o dyens'eji na ts'indame, k'u ra dyens'eji ja nzi paa, o na tee k'u, zo ri nge k'u o jñusp'uji n'año chjuu, ra pepji yo paa nu mu dya b'ub'u nu Tab'ezo, nu mu ngeje k'u ra dyens'eji mu ya ri b'extjo yeje kjee nu mu ra nguaruji in b'epji.

Xo ngetjo k'u soo ra mbezhi Tab'ezo kja yo Ts'ib'ondo na b'ezo k'o mus'uji a B'ondo ñe b'ub'u nu, o nu mu ya mezhe ts'ich'a kjee k'u ya kjobu k'u mi b'ub'u nu ante ke ra zat'a nu paa nu mu ra dyens'eji, ñe ra mbes'i jñinte kjee (30) nu mu ra ts'aa nu mu ra dyemeji, o xi b'extjo, nu mu mamu a kjanu nu Taxiskuama nzi na yo Ts'ib'ondo.

II. Nu yo tee k'o ra dyemeji kja yo ngumu k'a at'aji yo tjuru kja yo Ts'ib'ondo ra nge k'u ja nzi tee kara kja yo jñiñi ; mbe, mu nge a kjanu, dya ra soo ra dyemeji k'u ra ngetjo k'u dya ra zas'a yencho yo tee k'u in jña'a yo tee kja yo Ts'ib'ondo nu mu dya ngins'iji kja nziyo dyete mil tee k'o kara nu ; kja nzincho, nu mu ra kjobu yo tee k'o kara nu mbe dya ra zas'a jñincho dyete mil tee, ñe ra dyemeji dyech'a naja tee k'o pes'i in jña'a yo tee nu mu kjobu yo tee k'o kara nu o mu ngeje nangaru.

Nu k'o pes'i in jña'a yo tee kja ne ngumu k'a at'aji yo tjuru kja yo Ts'ib'ondo dya ra soo ra yepe ra dyemeji nu k'u ra yepe ra mbezhi arkate. Yo tee k'o ngeje pjozte nu k'o pes'i in jña'a yo tee soo ra dyens'eji k'u ra mbezhi lamu, mbe dya mi ngeje tee k'u mi pes'i in jña'a yo tee kja ne Ts'ib'ondo, mbe nu k'o mi ngeje lamu dya ra yepe ra dyemeji k'u ra mbezhi pjozte kja yo tee k'o pes'i in jña'a yo tee.

Yo ngumu k'a at'aji yo tjuru kja yo Ts'ib'ondo nu k'o ra pepji nu ngeje k'o ra dyens'ejji nu k'o pes'i in jñāa yo tee nu k'o ot'u ra ndonji ñe k'o xi ra mbonkju, nza kja k'o mamu yo tjuru ;

Yo ngumu k'a at'aji yo tjuru kja yo Ts'ib'ondo ra mbes'iji nzi na yo Ts'ib'ondo nu k'u ja ra kuantu ñe ra s'od'ujji yo merio, nu yo soo ra pepjits'ejji ñe ra jyod'u ja ra tsjaji nu ts'ib'epji ñe k'u ra mamuji ja ra soo ra jmuruji k'a in b'epji, ja ra pepjiji ñe ja ra jyokujji nu b'epji, nza kja k'o mamu yo tjuru.

Nu b'epji k'u ra tsjaa yo tee k'o pjoru merio ra tsjaji nza kja k'o mamu k'o ot'u o dyopjuji, ñe tsjema, k'o na joo, k'o dya kjo mbos'u ñe k'o na kjuana.

Nu ndaxoñiji kja yo ts'ib'ondo k'o pjoru yo merio soo ra dyens'ejji ko yo yeje ndee kja yo jñii tee k'o pepjiji kja yo ngumu k'a at'aji yo tjuru kja yo ts'ijñiñi k'u dya ra kjobu yench'o kjee ñe ra mbes'i k'o ya panra ts'ich'a kjee k'o ya para texe pje k'o ra tsjaa, ja ra tsjaa t'onu mba ra nuu ja ba s'od'ujji yo merio ñe k'o ra mbara texe pje k'o ra tsjaji.

III. Nu ngumu k'a ra dyat'a chuu kja yo Ts'ib'ondo nu k'o ra tsjaa yo b'epji ngeje k'o xipjiji tribuna nza kja k'o mamu yo Taxiskuama kja nzi na yo Ts'ib'ondo.

Nu k'u soo ra pepjits'e yo mbotjuru ñe yo ts'imbotjuru nu b'epji k'u soo ra tsjaji ngeje nu k'o mamu nu yo Taxiskuama ñe yo tjuru k'o dyat'aji nzi na yo Ts'ib'ondo, k'a ngeje k'u ra mamu ja ra ngich'i, ja ra pepji ñe ja ra tsjaa nu b'epji k'u soo ra mbos'u yo Ngumu k'a at'aji yo chuu nzi na yo Ts'ib'ondo.

Yo Mbotjuru k'o ra pepji k'a Ngumu k'a at'aji chuu kja yo ts'ijñiñi, soo ra mbejñe texe yo jeb'i k'o kuantu k'a I ñe V kja ne ts'ijña nzinte ts'ich'a (95) kja ne Taxiskuama na. Dya ra soo ra mbezhi Mbotjuru nu yo b'ezo k'u mi pepjiji k'u mi ngeje pjoxt'e yo dya tee o na b'epji k'u mi chjejuj, nza kja Prokurado k'a at'a chuu o mi ngeje k'u pes'i in jñāa yo tee, k'a nzi na in Ts'ib'ondo, nu mu ra zat'a nu kjee k'u ra dyemeji yo arkate.

Nu mu ra dyemeji ñe ra nzhotuji na jeb'i k'a kuantu in chjuu yo Mbotjuru ñe yo ts'imbotjuru k'u ra pepji yo Ngumu k'a at'aji chuu kja yo ts'ijñiñi soo ra dyemeji yo b'ezo k'o ya mi pepji na joo ñe mi at'a na joo yo chuu o k'u mi nge na jonte, pepji na joo ñe ya para k'a mi pepji ma dyenk'ua k'a at'aji chuu.

Yo mbotjuru ra mezheji k'a in b'epji nu k'o ra mamu na Taxiskuama kja nzi na yo ts'ib'ondo, ra soo ra yepe ra dyens'ejji, ñe mu nge a kjanu, xo soo ra jyezi in b'epji nu k'o ra xipji yo Taxiskuama ñe yo Tjuru k'u mamu ja ra pepji texe yo tee kja yo Ts'ib'ondo.

Yo mbotjuru ñe yo ts'imbotjuru na joo ra ngont'uji ñe dya ra jyeziji, nunu dya soo ra jñuku nu k'o kjont'uji nu mu ri pepjiji.

IV. Yo Taxiskuama ñe yo tjuru kja yo Ts'ib'ondo nu mu ra ts'aa k'o dyens'ejji yo tee ra soo ra mbos'u k'u :

a) Nu mu ra dyemeji yo Tab'ezo kja yo Ts'ib'ondo, nu k'o pepji k'a yo ngumu k'a at'aji yo tjuru kja yo ts'ijñiñi ñe kja yo tee k'o pepji kja yo jñiñi ra soo ra juajnuji mba ra nuji kjo nge k'u ra ngejme, ra nzhonts'ejji ñe dya kjo ra xipji ; ñe nu mu ra mburu ra dyemeji ngeje nu ot'u paa nu ndonguo nu zana yencho nu kjæ k'u ra dyens'ejji. Yo Ts'ib'ondo k'o ra ts'aa dyens'ejji nu kjæ mba ra dyemeji yo b'ezo k'o pes'i in jña a yo jñiñi ñe dya ra chjejuí k'o ra dyens'ejji k'o dyaja, dya ra soo ra tsjaji nu k'o b'epja kja mamu nu ts'ijña :

b) Nu mu ra ts'aa nu b'epji k'u ra dyens'ejji, nu k'o ra tsjaa yo arkate k'a at'aji k'o ra dyeme ngeje k'o ra tsjaa na joo, dya kjo ra mbos'u, ra tsjats'e na joo ñe k'u soo ra nuji k'u dya tee ;

c) Yo arkate k'o soo ra tsjaa ñe ra jyoku texe nu mu ra ts'aa k'o ra dyens'ejji ñe k'a texe yo jñiñi k'a karaji ñe ra dyat'a nu mu ra chunji, ra soo ra b'ub'uji na joo nu mu ra pepjiji ñe k'u soo ra tsjats'ejji k'o ra mamuji ;

d) Yo arkate k'o pepji mba ra dyens'ejji ra soo ra tsjaji in b'epji k'u ra xos'uji yo jeb'i ko nu Ngumu a B'ondo k'a ra dyens'ejji yo arkate k'u ra jyokuji mba ra dyeme yo arkate kja yo ts'ijñiñi ;

e) Yo jmuru k'o pjos'u yo tee ra ngeje yo tee ñe dya soo ra mbos'u yo jmuru tee o nu k'o dya jmuru k'o n'año ñe k'u dya kuat'uji in chjuu k'u pjos'u yo dya tee. Xo a kjanu ri pes'i in chjuu k'u ri paraji ñe k'u soo ra tsjaa mba ra dyoru k'u ra dyoru ra jñusp'uji in chjuu mba ra juajnu mba ra dyens'ejji k'u ra mbezhi arkate, xo dya soo ra tsjaji nza kja k'o mamu kja ne ts'ijña yeje(2o.) k'u xonu A, yo jña III ñe VII, kja ne Taxiskuama na ;

f) Yo arkate k'u soo ra tsjaji ra dyemeji yo arkate ngeje k'o soo ra ñaa ko yo jmuru tee k'u kjaji pjoxta nza kja k'o mamu ja ra tsjaji ;

g) Yo jmuru tee k'u kjaji pjoxta, ra nzhotuji, k'u ra chjejuí nzi na yo, merio k'u tsjaji in b'epji pama pama mba ra jyod'u k'u ra mbos'uji mba ra dyens'ejji nu arkate. Xo a kjanu soo ra mamuji ja ra

tsjapuji mba ra chjintsiji in chjuu yo jmuru k'o kjaji pjoxte nu mu ra b'ezhiji ñe ra jyod'uji ja ra nduns'u k'o ngeje in tsjaa ñe k'o ra mbonkju ;

h) Nu yo ngeje k'o ra mamu ja nzi ra zas'a nu merio k'u ra s'od'uji nzi na yo jmuru k'o kjaji pjoxte nu mu ra jyod'u k'u ra mbos'uji mba ra ndonji nu mu ra chonji mba ra ngejme arkate, xo akjanu ra mamuji ja nzi soo ra unuji nu yo dya tee k'o ra mbos'u, nu k'o ra unu dya ra kjobu nu dyech'a kja ne sientu k'a texe k'o ra s'od'uji nu mu ra zat'a nu paa k'u jyod'u k'u ra mbos'uji mba ra dyemeji nu Tab'ezo kja yo Ts'ib'ondo ; nu k'o ja ra tsjapu mba ra nuji ja bi dyenje nu merio k'on ra nzhoji ñe ja ra s'od'uji yo merio texe k'o pes'iji nzi na yo jmuru k'o kjaji pjoxte ; ñe xo ra mamuji ja nzi ra ngont'uji nu mu ra guench'iji nu mu dya joo k'o tsjaji ;

i) Yo jmuru k'o kjaji pjoxte soo ra ñaji kja ne b'izhi ñe k'a pedye jmicha na jee, nza kja k'o mamu nu ts'ixiskuama kja ne yaxu B ka nu k'o mamu nu III kja ne Ts'ijña nzite naja nu Taxiskuama na ;

j) Ngeje k'u ra mamu ja ra tsjapuji ante ke ra mburu nu mu ra jyod'u ñe nu mu ya mburu ra jyod'u k'u ra mbos'uji yo jmuru k'o kjaji pjoxte, xo a kjanu ja nzi ra ngont'uji nu yo tee k'o dya ra jyoku na joo in b'epji.

Nu mu nge a kjanu, nu k'u ra mezhe nu mu ra mburu k'u ra jyod'u ra mbos'uji dya ra kjobu yo nzinte(90) paa mba ra dyemeji Tab'ezo nzi na yo Ts'ib'ondo, ñe dya ra kjobu ñante paa nu mu ngeje k'u ra dyemeji yo tee k'o pes'iji in jñaa yo tee o yo arkate kja yo jñiñi ; nu mu dya b'e pjuru dya ra kjobu k'u yeje kja jñii ndee nu k'o ra jyod'u k'u ra mbos'uji mba ra ndonji.

k) Ra dyat'aji na jeb'i k'u ra tsjapu na kjuana k'u ra ñabi ko ne Ngumu a B'ondo k'a ra dyemeji yo arkate ñe yo mbepji k'o b'ub'u kja yo ts'ijñiñi mba ra nzhoji na joo nguenda nu yo merio k'o ra s'od'uji nu yo jmuru k'o kjaji pjoxte, nza kja k'o kuat'u kja yo jeb'i k'o kja b'epja kja nu ts'ich'a (V) kja ne nzite naja kja ne Taxiskuama na ;

l) Soo ra mamuji k'u ja ra jyoku nu mu dya ngejme na joo texe nu b'epji k'o ra tsjaji ñe k'o ya mamuji k'o na kjuana ñe ra pepji na joo. Xo a kjanu, ra mamuji k'o na joo ñe k'o ja ra tsjapuji mba ra jyokuji, nu mu ra dyopju, texe k'o ra jyokuji nu mu ra ts'aa chu, nu mu ra mbezheji texe o k'o xi b'extjo nu k'o dyens'iji ;

m) Ra soo ra nuji ñe ra mamuji k'u dya ra jobu nu mu o dyens'iji nu Tab'ezo kja yo ts'ib'ondo, yo tee k'o pes'i in jñaa yo tee ñe yo arkate kja ne jñiñi, xo a kjanu ra mamuji jangua ra zat'a nu paa mba ra zojnuji ñe ra ñaji texe k'o dya joo k'o tsjaji, xo ra unu nguenda nu paa k'o nguaru o tsjaji yo dyeme ; ñe

n) Ra nuji texe k'o dya joo k'o tsjaji ñe ra mamuji ja nzi k'o dya joo k'o tsjaji nu mu dyemeji, xo a kjanu ja nzi ra ngont'u yo tee k'o dya joo k'o tsjaji.

V. Yo Taxiskuama ñe yo tjuru kja yo Ts'ib'ondo soo ra dyat'aji k'o na chjuu Tribuna k'a ra xos'uji yo xiskuama k'o soo ra jyokuts'e mba ra mamu k'o na kjuana, k'u soo ra dyat'a yo chuu nu k'o ra ts'aa k'a nu ngumu k'a at'aji ñe ra xos'uji na joo yo jeb'i kja yo Ts'ib'ondo ñe yo dya tee k'o pepjits'e, k'u ot'u ra mamuji ja ra dyat'a mba ra jmuruji, ja ra tsjaji nu b'epji, ja ra jyokuji ñe texe k'o ra mbejñe nu k'o ra jyokuji yo chuu.

VI. Nu k'u ra pepjiji na joo yo mbepji ko nu yo Ts'ib'ondo, ngeje k'o ra ndeñeji nu k'o mamu yo tjuru k'u pjonguji k'a ngumu yo tjuru kja yo Ts'ib'ondo nza kja k'o mamu nu Ts'ijña dyete dyote jñii (123) kja nu Taxiskuama a B'ondo ñe k'o dya jeb'i k'o ra mbos'uji.

VII. A B'ondo ñe yo Ts'ib'ondo, nza kja k'o mamu ne tjuru, ra soo ñabi mba ra jyokuji in b'epji, ra dyat'aji ñe ra mburu yo b'epji k'u ra jyab'aji yo ngumu ñe ra mbos'u texe yo dya tee, nu mu ra tsjapu ra noku k'u ra ndonjo merio texe k'o nesta.

Yo Ts'ib'ondo ngeje k'o soo ra jyoku yo jeb'i ñe ra yaxuji ko yo ts'ijñiñi ngek'ua a kjanu ra soo ra mbos'u texe yo dya tee o ra mbos'u mba ra nuu na joo texe k'o ra tsjaji yo tee nza kja k'o kua'tu a xo'ñi.

Ts'ijña dyete dyech'a yencho (Art. 117).- Yo Ts'ib'ondo dya soo ra tsjaa, nu yo :

I. Ra dyat'aji jeb'i k'u ra jmuruji, ko yo dya Ts'ib'ondo ñe ko yo n'año jñiñi k'o na zezhi.

II. (O pøtu)

III. Ra jyoku merio, ra pjongu xiskuama merio, nu yo ts'ixiskuama k'u kua'tu ts'ijmicha.

IV. Ra tsjapu ra ngont'u yo tee k'o kjobu k'a in jñiñi.

V. Dya ra jyezi o ra tsjapu ra ngont'u texe yo tee k'u ra nginch'i k'a in jñiñi, ñe xo ra tsjapu a kjanu texe yo tee k'o pedye k'a in jñiñi, ñe k'o pøø a B'ondo o yo n'año jñiñi.

VI. Ra tsjapu ra ngont'u texe k'o pedye k'a in jñiñi a B'ondo o yo n'año jñiñi, ko nu k'o ra ngont'u o ra dyoru setsi o ra ngont'u nu mu ra kjobu k'a ñunu Ts'ib'ondo, k'u ra nesta k'u ra nuji pje mek'o o ra jñusp'uji in chjuu yo pojo k'u nesta ra jyokuji nu jeb'i k'u ra namba in chjuu ko pøø.

VII. Ra pjongu ñe ri pepji a kjanu yo tjuru o ra dyat'a jeb'i k'u ra ngont'u k'o pøø, o ra jyoku jeb'i k'u ra mamu ja ba dyenje k'o pøø a B'ondo o yo n'año jñiñi, zo ri ngeje k'u dya ri chjejui ra mamuji nu yo b'epji k'o kjaji nza kja k'o pjongu k'a in jñiñi, o nu k'o n'año pedye k'o chjejui k'a n'año jñiñi.

VIII. Dya ra soo jyoku na jeb'i k'u ra mbos'u o ra mbes'e merio ko yo dya arkate yo n'año jñiñi, yo tee k'o jmuruji o ko pepjits'e k'o b'ub'u k'a n'año jñiñi, o nu mu ra ngont'uji k'o yo n'año merio o mu ngeje a tjii kja yo jñiñi a B'ondo.

Yo Ts'ib'ondo ñe yo jñiñi dya ra soo ra mbos'u o ra mbes'e merio xo soo ra tsjaa a kjanu nu mu mbos'uji yo tee a meb'ondo k'u ra pepjiji na joo, xo a kjanu ra tsjaa nu mu ngeje k'o jmuru n'año jñiñi k'u soo kjaa pjoxte yo n'año tee, nza kja k'o ra mamu yo ngumu k'a at'aji yo tjuru ñe k'o dya jeb'i ñe k'u ra mamu ja nzi ra ngont'u tsjema tsjema nu mu ra kjaa merio. Yo tee k'o pepjinu ra unu nguenda nu mu ra nguaru in b'epji texe k'o tsjaji.

IX. Ra ngont'u texe nu k'o ra mbedye, k'o ra m'aru o ra mbøø yo tjuns'u, nu mu n'año ra tsjaa k'o ra ngont'u nza kja k'o ra xipji nu Ngumu k'a at'aji yo Tjuru.

Ne Ngumu k'a at'aji yo tjuru ñe yo Ts'ingumu kja yo Ts'ib'ondo ra mamuji, a kjanu, yo tjuru k'u ra mamu dya nda ri siji pare.

Ts'ijña dyete dyech'a jñincho (Art. 118).- Xo dya ra soo ra tsjaji, nu mu dya ra unu setsi nu Ngumu k'a at'aji yo Tjuru a B'ondo :

I. K'u ra mamu nu k'o ja nzi na jyuu, nzi naja k'a sat'a yo tabuu, ñe dya ra tsjapu ra ngont'uji k'u soo ra mbøji k'o jokuji o k'o tømujji.

II. Ra dyenje, pama pama yo xundaro k'u ra mbos'u ma ra ts'aa chuu.

III. Ra tsjaa na chuu nu mu nee a kjanu na n'año jñiñi mbe dya ra ngeje nu mu ra pjonguts'u yo n'año jñiñi ñe mu dya ri b'ub'u na joo, k'u dya ra ndeb'e. Nu mu nge a kjanu ndame ra maa ngos'u nu Tab'ezo a B'ondo.

Ts'ijña dyete dyech'a nzincho (Art. 119).- K'a ngumu k'a at'aji yo Tjuru a B'ondo ngeje k'u soo ra mboru texe yo Ts'ib'ondo k'u dya kjo soo ra ndab'adiji o ra zad'uji. Nzi naja k'u ra xos'uji k'u ra tsjaa na s'oo o nu mu ra tsjaa k'o na s'oo k'a karaji, soo ra mboruji na joo, nu mu ngeje k'u ra mamu nu Ngumu k'a at'aji yo tjuru o nu mu ra mamu nu Tab'ezo a B'ondo, nu mu angeze dya ri jmuruji.

Nzi na Ts'ib'ondo ñe nu Ts'ib'ondo a B'ondo soo ra nzhotuji k'u dya ra tsjapu ra mezhe kja yo tee k'o ya mi kot'uji k'a pjoru, k'o kja ra ngot'uji, xo a kjanu mba ra mboru k'o ngeje in tsjaa angeze, nu k'o pes'i o texe nu k'o mbonu, nge k'u ra unu nguenda a kjanu kja yo ts'ib'ondo k'u ra nee ra zis'i yo tee k'o dya joo k'o tsjaa. Nu mu ra tsjapuji ra zonuji, ko nu k'o ra mbos'u yo ngumu k'a at'aji yo tjuru, nza kja k'o mamu yo jeb'i k'o jyokuji ko nu k'o mbos'uji k'u, mu nge a kjanu, jokuji texe nzi na yo ts'ib'ondo. Mba ra tsjaji a kjanu, yo Ts'ib'ondo ñe nu Ts'ib'ondo a B'ondo soo ra jyokuji yo jeb'i k'u ra tsjaji pjoxte k'o nu Tab'ezo a B'ondo, k'u ngeje k'u soo ra mbos'u kja ne Ngumu k'a at'aji yo chuu a B'ondo.

Nu mu nee ra pjonguji na tee k'u dya joo k'o tsjaa k'a ra zis'iji k'a n'año jñiñi, soo ra jyokuji yo jeb'i nu Tab'ezo a B'ondo ko nu k'u ra xipji ra mbos'u Tab'ezo a B'ondo, ñe ra mbos'u nu b'ezo k'u na chuu yo pjorate nza kja k'o mamu nu Taxiskuama na, yo jeb'i k'o at'aji yo n'año jñiñi, k'u ra yaxuji ñe yo tjuru k'o dyat'aji. Nu mu nge a kjanu, nu k'u ra mamu nu Ts'imbotjuru soo ra ngins'i o ra tsjapu ra zuruji nu tee k'u dya joo k'o tsjaa mu dya b'e ri kjobu nante paa.

Ts'ijña dyete dyote (Art. 120).- Yo Tab'ezo kja yo Ts'ib'ondo a B'ondo soo ra dyat'a ñe ra pjongu na jeb'i k'u ra tsjapu ra ngins'i yo tjuru a B'ondo.

Ts'ijña dyete dyote naja (Art. 121).- Nzi na yo Ts'ib'ondo a B'ondo soo ra unu nguenda ñe ra mamu na kjuana texe k'o ra tsjaji, k'u o jñusp'uji in chjuu ñe ja ba tsjapuji texe k'o dyaja. Ne ngumu k'a at'aji yo Tjuru, ko nu yo tjuru k'o dyat'aji, dya xi ra soo ra nuji kjo na kjuana k'o tsjaji, k'o jñusp'uji in chjuu ñe ja ba tsjapuji, ñe k'u ja nguaru k'o tsjaji, ñe ra jyokuji nza kja k'o kuat'u andub'u :

I. Yo tjuru kja na Ts'ib'ondo ngeje k'o soo ra mamu pje ra tsjaji k'a in jñiñi ñe ja ra tsjaji, ñe a kjanu, dya ra soo ra tsjaa k'o ra xipjiji yo n'año tee.

II. Texe nu k'o ri pes'i k'a in ngumu o k'o dyaja ra tsjapu nza kja k'o mamu ne tjuru ñe ra nuu ja i b'ub'u.

III. Nu mu ya mamu ja nzi ra ngont'u yo tee k'o dya joo k'o tsjaa nu k'o ya mamu k'u na chjuu tribuna kja ne Ts'ib'ondo nu k'o pes'i ra soo ra tsjaa na joo o nu k'o pes'i nza kja juajma o ngumu k'a ri b'ub'u nzi na yo Ts'ib'ondo, xo soo ra tsjapuji na kjuana a kjanu, nu mu ra mamu a kjanu yo tjuru.

Nu k'o ya xipjiji ra ngont'u k'o dya joo k'o tsjaa xo ngetjo ra soo ra ngins'i k'a n'año Ts'ib'ondo, nu mu na tee ya mamu a kjanu o nu mu ngeje menzumu a kjanu, nu k'o mamu mu zojnuji k'a at'aji chuu, ñe nu mu xipjiji a kjanu nu mu nguaru nu chuu.

IV. Nu mu o mamu k'u ya chuntu k'a ne Ts'ib'ondo, xo ra jobutjo a kjanu k'a yo dyaja.

V. Yo jeb'i k'u ra nzhotuji yo xopute k'a ngunxoru k'a xoruji kja arkate kja na Ts'ib'ondo, k'u ra xipji kja yo tjuru, ra jobutjo kja yo dyaja Ts'ib'ondo.

Ts'ijña dyete dyote yeje (Art. 122).- Nu k'o mamu nu ts'ijña nzite nziyo (44) nu k'o soo ra jyokuji ko yo tjuru kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo, nu ndanxoñiji nge k'u ra mamu nu k'o pes'i yo tjuru a B'ondo ñe nza kja k'o ra mamu nu Tab'ezo a B'ondo, k'a at'aji yo Tjuru ñe k'a jokuji yo chuu kja ne ts'ijña, nza kja k'o mamu nu ts'ijña na.

Ngeje arkate kja yo jñiñi a Ts'ib'ondo B'ondo, nu mu ra jmuruji k'a at'aji yo tjuru, nu Tab'ezo a Ts'ib'ondo B'ondo ñe k'u na chjuu Tribuna k'a at'aji yo chuu a B'ondo.

Ne jmuruji k'a at'aji yo tjuru kja Ts'ib'ondo a B'ondo ra soo ra dyens'eji yo b'ezo k'u pes'i in jñaa yo tee nza kja k'u mamu nu k'o ya ndonji ñe k'o dyaja, k'u xo soo ra nuji k'a juns'uji in chjuu nu mu ra dyens'eji, nza kja k'o mamu nu Taxiskuama ñe yo jeb'i k'o dyat'a yo arkate kja yo Ts'ib'ondo.

Nu Tab'ezo a Ts'ib'ondo a B'ondo ngeje k'u ra mbezhi ndanxoñiji k'u ra manda ñe ra mamu k'u soo ra tsjaji na joo yo jeb'i k'u ra mbos'u yo dya tee kja ne Ts'ib'ondo ñe ngetjo na tee, k'u soo ra juajnuji k'u ra dyens'eji k'u ra nzhonts'e, dya kjo ra jñandu ñe dya kjo ra mbara.

Nu Tribuna k'a at'aji chuu ñe nu consejo k'a at'aji chuu, ko yo dyaja k'o ra mamu nu ndoxoñiji, soo ra jyokuji yo chuu kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo.

Nu k'o ra xonuji k'o soo ra tsjaji k'a b'ub'u nu ndaxoñiji ñe arkate kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo ngeje k'o soo ra tsjaji a kjanu.

A. Nge k'u soo ra tsjaa nu Ngumu k'a at'aji yo Tjuru a B'ondo :

- I. Ra dyat'aji yo tjuru mba bu Ts'ib'ondo a B'ondo, mbe dya ra soo ra tsjaji nu k'a jmuruji k'a at'aji yo tjuru ;
- II. Ra pjongu na xiskuama k'u ja ra pepji nu arkate a Ts'ib'ondo a B'ondo.
- III. Ra dyat'a yo tjuru k'u ra mamu ja ra tsjaji nu mu tuu tjomu nu Ts'ib'ondo a B'ondo ;
- IV. Ngeje k'u ra mamu texe k'u soo ra tsjaji, ndame ra nguaru ñe ra pepjiji na joo k'a Tangumu ; ñe
- V. Texe k'o dyaja k'o soo ra tsjaji ñe k'o mamu nu Taxiskuama na.

B.Ngeje nu b'epji k'u soo ra tsjaa nu Tab'ezo a B'ondo :

- I. Ra mburu ra dyat'a yo tjuru k'a nu Ngumu k'a at'aji yo Tjuru nu k'o soo ra tsjaa nu Ts'ib'ondo a B'ondo ;
- II. Ra pejñe na jeb'i k'a Ngumu jango jmuru in jñaa yo jñiñi mba ra nuu kjo nge k'u ra ngejme nu mu ra pøtu, nu Tab'ezo a Ts'ib'ondo nu B'ondo ;
- III. Ra pejñe tsjema tsjema k'a Ngumu k'a at'aji yo Tjuru, na jeb'i k'a kua't'u ja nzi tuji mba xi ra nzhotuji k'u xi ra mbos'uji ko yo merio k'u ra ngich'i k'a Ts'ib'ondo a B'ondo. Mu nge a kjanu, nu Tab'ezo a Ts'ib'ondo a B'ondo ra dyonu nu Tab'ezo a B'ondo nu jeb'i nu, nza kja k'o mamu ne Tjuru :
- IV. Ra nzhotu nu k'a jokuji yo jeb'i na joo ñe nza kja k'o mamu ne tjuru k'u ra pjongu nu Ngumu k'a at'aji yo tjuru ko nu k'o ra tsjaa nu Ts'ib'ondo a B'ondo ; ñe
- V. Texe k'o dyaja k'o soo ra tsjaa nu k'o mamu nu Taxiskuama na, nu jeb'i k'o dyat'a nu yo arkate a ts'ib'ondo a B'ondo ñe yo Tjuru.

C. Nu jeb'i k'o dyat'a nu Tab'ezo a Ts'ib'ondo a B'ondo ngetjo k'o soo ra tsjaa nza kja k'o mamu andub'u ;

B'EPJI NAJA.- Nu k'o ra tsjaa nu jmuru k'a at'aji Tjuru :

- I. Yo b'ezo k'o pes'i in jñaa yo tee kja ne jmuru k'a at'aji Tjuru ra dyens'aji nzi na jñii kjee k'u soo ra juajnuts'e, dya kjo ra xipji nza kja k'o mamu nu Tjuru, na nu ra tsjapu nguenda, mba ra jmuruji nu mu ra ts'aa yo dyejme, k'u ra jyoku ñe ra pjongu yo jeb'i k'u ra nzhot'u k'o ndonjo ñe yo jeb'i k'o dya joo k'o tsjaa nu mu dyens'aji, nza kja k'o mamu yo ts'ijña nzite naja (41), ñante (60) ñe nzinte nzincho (99) nu k'o mamu nu Taxiskuama na.

II. Nu yo jeb'i k'u ra pejñe nzi na yo tee k'u ra ngeje b'ezo k'u pes'i in jñaa yo tee kja yo jmuru dya ra ngeje nu k'o xi seb'i mba ra dyemeji yo be'zo k'u pes'i in jñaa yo jñiñi.

Xo soo ra tsjapuji a kjanu kja ne jmuru k'a at'aji tjuru ñe k'o in dyojui nu k'o soo ra chjejui, nu k'o mamu yo ts'ijña ts'ite naja (51), ts'ite nzincho (59), ñante naja (61), ñante nziyo(64) ñe yente yencho (77), nu ts'ib'epji nziyo (IV) kja ne Taxiskuama na ;

III. Nu k'u jmuru k'u kjaji pjozte nu k'u xi ra tsjaa ra ndonjo ñe ra unuji na kjuaru yo jeb'i k'o ndonji ñe zo ri ngeje jñite kja ne siento nu k'o tsjaa dyeme kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo, angezeji ra nzhotuji ja nzi b'ezo k'u ra mbezhi k'u pes'i in jñaa yo tee mba ra ngins'i nu k'o xi manda k'a ne Ngumu yo jmuru ;

IV. Ra mamu jangua ra nge nu paa mba ra yepe ra jmuruji k'u kjaji tsjema tsjema ñe k'o texe k'o ra tsjaji k'a mboo k'e pepiji ñe k'o ra tsjaji nu mu ra sayaji. Nu jeb'i k'u ra tsjapu ra zojnuji mba ra mburu ra jmuruji ngeje k'u ra mamu angezeji ñe nu mu ra dyoru texe k'o pepji nu o nu Tab'ezo a Ts'ib'ondo a B'ondo ;

V. Ne jmuru ka at'aji Tjuru, nza kja k'o mamu nu jeb'i k'o dyat'aji nu arkate, soo ra tsjaji k'o kuat'uji andubu :

a) Ra pjongu na tjuru k'u ja ra tsjaji, k'u xo ra pejñeji kja nu Tab'ezo a Ts'ib'ondo a B'ondo mba ra unu setsi k'u ra pjongu yo jeb'i ;

b) Ra nuu, ra zonu ñe ra mamu na kjuanu tsjema tsjema ja nzi merio ra ngich'i ñe nu tjuru k'u ra mamu ja nzi merio ra s'od'uji k'a Ts'ib'ondo a B'ondo, k'u ot'u ra mamu ja nzi ra ngont'u yo tee ñe k'o nesta mba dya xi ra ndunji tjomu.

Nu k'u mamu nu tjuru k'u ja nzi merio ra ngich'i, dya soo ra pench'iji yo merio k'u xi ri tunji nu k'u o unu setsi nu Ngumu k'a at'aji yo Tjuru mba ra mbos'u ra nzhotuji yo merio k'u ra ngich'i a Ts'ib'ondo a B'ondo.

Nu k'o soo ra dyat'a na jeb'i k'a kuat'u ne tjuru k'u ra mamu ja nzi merio ñe ja nzi merio ra mbedye nu k'u ra nzhotuji nu Tab'ezo a Ts'ib'ondo a B'ondo. Nu paa k'u ra ngins'i mba ra nzhotuji ra nguaru nu paa jñite (30) nu zana dyech'a naja, mbe dya ra tsjaa a kjanu nu mu ngeje na kjee k'u ra ts'aa dyens'e nu Tab'ezo a Ts'ib'ondo a B'ondo, nu paa nu ngeje nu dyote (20) nu dyech'a yeje zana.

Nu jmuru k'a at'aji tjuru ra jyoku tsjema tsjema nu jeb'i k'a ri kua't'u ja nzi ra s'od'u ñe ndame ra mbejñe kja nu Tab'ezo a Ts'ib'ondo a B'ondo ngek'ua ra jñus'u k'a in jeb'i angeze.

Soo ra tsjapuji a kjanu nu ngumu k'a pjoru yo merio a Ts'ib'ondo, ko nu k'o dya ra chjeju k'a ja bi kjaa ñe k'u ja mi pepji nu arkate, texe k'o kua't'u k'a na yeje jñaa nu ts'iyaxu c) kja ne jñaa nziyo (IV) kja ts'ijña dyete dyech'a ts'ich'a k'o kua't'u nu Taxiskuama na :

c) Ra yepe ra nuu texe nu k'o s'od'u na tsjema k'o ya kjobu, ñe k'u ra soo ra tsjaa ngeje nu ngumu k'a pjoru ja ra s'od'uji yo merio kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo kja ne jmuru k'a at'aji tjuru, nza kja k'o mamu nu jñaa k'o kua't'u kja ne ñanto (VI) nu Ts'ijña yente nziyo, k'u soo ra tsjaji na joo.

Texe nu merio k'o s'od'uji nu kjee k'u ya kjobu ra mbejñeji kja jmuru k'a at'aji tjuru nu mu dya b'e kjobu dyech'a paa nu ñanto zana. Nu paa nu, xo akjanu k'o ya mi kua't'u mba ra nzhotuji yo je b'i k'a ra pjonguji kja ne tjuru k'a kua't'u ja nzi merio ra ngich'i ñe nu jeb'i k'a kua't'u ja nzi merio ra s'od'uji , xo ngetjo k'u soo xi ra dyus'uji nu mu ra dyoruji ko na jeb'i nu Tab'ezo a Ts'ib'ondo a B'ondo ñe ra jñusp'uji nu k'o na kjuana ja ra s'od'u ñe ra mamu a kjanu nu jmuru k'a at'aji yo tjuru.

Nu b'ezo k'u pepji k'a ngumu k'a pjuruji nu merio kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo soo ra dyens'eji nza yeje jñii ndee k'o pepjinu kja ne jmuru k'a at'aji yo tjuru. K'u dya ra kjobu yencho kjee nzi naja ñe ra soo ra pjechi nu b'epji k'o ya kjobu ts'ich'a kjee k'u ra tsjaa na joo nu b'epji, k'u ja ra unu nguenda ma ra s'od'uji yo merio ñe kjo pjoruji na joo nu merio.

d) Ra dyeme kjo nge k'u ra ngejme nu mu dya xi ra ma pepji, nu Tab'ezo a Ts'ib'ondo a B'ondo ;

e) Ra pjongu nu jeb'i texe k'o na joo mba ra jyoku ra jmuru k'a ja ra s'od'uji na joo nu merio, ja nzi merio kjaa, k'u ra mbezhe ñe ja nzi merio ra s'od'u nu Ts'ib'ondo a B'ondo, ñe ja nzi ra s'od'u nu mu ra mboruji na joo nu merio ñe ra tsjapu ra b'ub'uts'e ñe k'u ra jyod'u ja ra tsjaa nu b'epji angezeji, ñe ra jyoku ja ra pepji nu k'a b'ub'uji, ñe k'o soo ra unu na joo nguenda k'o tsjaa. Nu k'u soo ra tsjaa k'u pjoru merio nge k'o na joo kja ra kjobu, ra tsjema, k'o pepji na joo, k'o dya kjo mbos'u ñe o tsjaa na joo nu b'epji.

f) Ra pjongu texe yo jeb'i k'o soo ra tsjaa kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo k'u ra dyemeji yo arkate k'u ra nzhots'e ñe na kjuana, k'u soo ra juajnuji yo tee, ra nzhots'e, dya kjo ra jñandu ñe dya kjo ra xipji, k'u ra tsjaa nza kja k'o mamu nu xiskuama k'o dyat'aji yo arkate a B'ondo, k'u soo ra tsjapu ra

ngins'iji nza kja k'o ya kua't'u k'a jeb'i kja nu ts'iyaxu ndeze nu b) kja ra zat'a nu ts'iyaxu h) kja ne jñaa nziyo (IV) kja nu ts'ijña dyete dyech'a ñanto nu Taxiskuama na, mba ra mbara k'u yo ts'iyaxu j) ñe m) ra dyens'ejj Tab'ezo a Ts'ib'ondo, yo b'ezo k'o pes'i in jñaa yo tee ñe yo arkate kja yo ts'ijñiñi nu mu ya ndonji ñe ra pepjiji, nzi na yo b'epji, mba ra mbezhi Tab'ezo a Ts'ib'ondo, yo b'ezo k'o pes'i in jñaa yo tee k'o jmuru k'a at'aji yo tjuru ñe yo lamu kja yo ts'ijñiñi ;

g) Ra dyat'a yo tjuru k'u ja ra pepjiji mba ra mbos'u yo dya tee, ñe ja ra tsjapuji yo jeb'i ;

h) Ra dyat'a yo tjuru k'u ra mbos'u ñe ra ngot'uji ; ra jyokuji ja ra pepjiji nu k'a ngumu nu mba ra mbos'u texe yo tee, k'u ra tsjapu ra pepji yo dya tee, k'u ra ñana k'o dyaja , ja ra jñusp'uji in chjuu ñe ra dyopju in chjuu yo juajma k'o pes'i ñe k'o pøji.

i) Ra jyod'u ja ra mboru yo tee ; ra ñanaji nu mu ra zad'uji yo pjoru tee ñe ra b'ub'uji na joo ; yo b'epji k'o ra tsjaji mba ra mboruji k'o yo n'año tee ; nu k'u ra mboruji ñe ra ndis'iji na joo ; k'u dya ra zodyeji ñe ra mbos'u mba ra mimiji na joo ; ñe k'u ra ngaraji na joo ;

j) Ra dyat'aji yo tjuru k'u ra jyokuji mba ra nokuji yo jñiñi ; ra noku yo ndajñiñi, k'u ra ñana yo ts'ijuajma ; ra mboruji nu xoñijomu mba ra b'ub'u na joo ; k'u ra mbes'iji in ngumu ; ra jyab'aji yo ngumu ; yo ndañi, ja ra nzhod'uji ñe ra b'ob'uji yo mbunt'ezi ; k'u ra ndømuji yo b'epji ; ñe k'u ra pjons'uji texe k'o kjaa amboo jomu ñe texe k'o pes'iji a ts'ib'ondo a B'ondo ;

k) Ra jyod'uji ja ra mbos'u ñe ra nzhotuji na ts'ib'epji ; ra dyat'aji yo tjuru k'u ra mbos'u mba ra b'ub'u mbunt'ezi k'a ndajñiñi ; k'u ra mbejñeji yo kañab'u, k'u ra jizhi k'o mi na zoo ñe ja ra sayaji, k'a ra kjaa chøjmu, k'a pøt'uji yo dyoxu, ñe k'a øbuji yo añima ;

l) Ra pjonguji yo jeb'i k'u ra nuji ja ra mbøs'uji ko merio ñe ra mboruji in b'epji ; k'u ja ra iji yo dyoxu ; k'u ra jyab'aji ndenda ; ra mboru yo dyoxu k'o ra tsjapuji ra tjeñe ; k'u ra jichiji k'u ra mimiji ko t'ekjañomu ñe ra eñeji ; ñe k'u soo ra jizhiji mba ra ngaraji na joo nza kja k'o mamu nu jñaa jñincho (VIII), kja nu ts'ijña jñii (3o) kja ne Taxiskuama na ;

m) Ra pjongu yo tjuru k'u ja ra pepji na joo yo tribuna k'u ngeje k'u at'a yo chuu k'o dya nda kjaa na s'oo kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo, ñe k'u ri kua't'u texe k'o na joo ra tsjaji yo mbepji k'o pepji nu ;

n) Ra pjongu yo tjuru k'u ja ra pepji na joo yo tribuna k'a xos'uji yo jeb'i kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo ;

ñ) Ra nhøø yo xiskuama k'a kua't'u yo tjuru o yo jeb'i k'u soo ra tsjaa na joo kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo, k'u ra nzhøtu kja ne Ngumu k'a at'aji yo tjuru a B'ondo ; ñe

o) Texe k'o dyaja k'o mamu nu Taxiskuama na.

B'EPJI YEJE.- K'o soo ra tsjaa nu Tab'ezo a Ts'ib'ondo a B'ondo :

I. Soo ra tsjaa nu b'epji, k'u ra mezhe ñanto kjee, ra mburu nu paa ts'ich'a (5) nu zana dyech'a yeje nu kjee, ma ra ts'aa dyeme, xo ra tsjaji nza kja k'o mamu nu tjuru k'a ra dyemeji.

Mba ra mbezhi Tab'ezo a Ts'ib'ondo a B'ondo soo ra pejñe yo jeb'i k'u ra mamu nu tjuru kja yo arkate, k'u ra ngeje : ra ngeje mejñiñi k'o mus'uji a B'ondo k'u soo ra tsjaa texe k'o nee ñe ri b'ub'u in ngumu nu k'u ya kjobu jñii kjee ante ke ra zat'a nu paa ma ra dyens'eji nu mu ngeje menzumu a Ts'ib'ondo a B'ondo o nu mu ya kjobu ts'ich'a(5) kjee mba nu k'o mu s'uji n'año jñiñi ; ya ra ngins'i jñite kjee nu mu ra zat'a nu paa ma ra dyens'eji, ñe dya o mbezhi mbepji k'u mi pepji k'u ra ngeje arkate a Ts'ib'ondo k'u o mbezhi mbepji. Nu k'a mi b'ub'u dya ra b'ezhi nu mu o maa tsjaa na b'epji k'a n'año jñiñi nu mu o xipjiji akjanu.

Nu mu ngeje k'u ra pøtují nu Tab'ezo a Ts'ib'ondo a B'ondo, nu k'a Ngumu k'a pes'iji in jña a yo jñiñi ra dyens'e na Tab'ezo, nu k'u ra mamu nu Tab'ezo a B'ondo, ra ngeje na b'ezo k'u ra kjuatu in kargo.

Nu mu ra b'ezhi ja nzi paa, nu ku ra ngejme ra pepjinu nu mbepji k'u ra mamu nu jeb'i k'a yo arkate. Nu mu dya xi ra nzhobu, mu ya jyezi nu b'epji o k'o dyaja, nu jmuru k'a at'aji yo tjuru a Ts'ib'ondo a B'ondo ngeje k'u ra dyens'e na b'ezo k'u ra kjuatu nu kargo. Nu mu ra jyezi na b'epji nu Tab'ezo a Ts'ib'ondo a B'ondo xo ra unuji setsi nu mu dya joo k'o tsjaa. Texe nu ko ra unuji setsi mba ra jyezi nu b'epji ngeje k'u ra mamu nu jeb'i ko dyat'aji.

II. Ne Tab'ezo a Ts'ib'ondo a B'ondo soo ra tsjaa k'o dyaja b'epji :

a) Ra tsjapu ra ngis'i ñe ra pepji na joo ko yo tjuru k'o dyat'aji kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo k'u ra pjongu nu Ngumu k'a at'aji yo tjuru a B'ondo, k'u ra mamu texe k'o soo ra tsjaa nunu ñeje k'o dyaja ;

b) Ra dyat'a, ra pjongu ñe ra pepji na joo yo tjuru k'u ra pjongu nu Jmuru k'a at'aji tjuru kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo, k'u ra xos'uji yo jeb'i k'u ra nuu na joo, k'u ra pjonguji yo jeb'i k'a kuat'u nu k'o ra tsjaji, ñe yo jeb'i k'o jyokuji. A kjanu, soo ra nuji na joo yo tjuru k'o pejñe nu jmuru k'a at'aji yo tjuru a Ts'ib'ondo a B'ondo mba ra pjonguji, k'u dya ra kjobu dyech'a paa k'u ra pepjiji. Nu mu ra mamuji k'u na joo nu ts'ib'epji k'o jyok'uji texe yo tee k'o kara nu zo ri ngeje yeje ndee kja jñii yo tee k'o pes'i in jña a yo tee, ra soo ra pjonguji nu Tab'ezo a Ts'ib'ondo a B'ondo :

c) Ra nzhoji yo tjuru k'o dyat'aji o jeb'i k'o tsjaji kja ne Jmuru k'a at'aji yo tjuru ;

- d) Ra dyeme ñe ra pøtu yo mbepji k'o pepji nu, nu k'u o dyens'oji o nu mu ra pøtupi dya juns'u kja ne Taxiskuama na o ra mamu a kjanu yo tjuru ;
- e) Ra soo ra pepji na joo kja yo ts'ingumu k'u ra mbos'u ra mimi na joo yo tee nza kja k'o mamu nu jeb'i k'o dyat'a yo arkate ; ñe
- f) Texe k'o dyaja k'o kua'tu kja ne Taxiskuama na, nu jeb'i k'o dyat'a nu arkate ñeyo tjuru :

B'EPJI JÑII.- K'o ra tsjaa ja ra jmuruji k'a xos'uji yo jeb'i k'a kjaji pjozte kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo :

- I. Ngeje k'u ra mamu texe k'u ja ra xonuji ñe k'o soo ra tsjaa k'a xos'uji yo jeb'i, k'o dyaja ñe k'o pepji k'a n'año ngumu ;
- II. Ngeje k'u ra jyoku k'u ja ra ñaa-ñe ra xos'u yo jeb'i na joo nzi na yo ts'ijñiñi ñe ja sat'a nzi na yo kja Ts'ib'ondo a B'ondo.

Xo a kjanu ngeje k'u ra mamu mba ra jyokupi ja ra xonu yo ts'ijñiñi a Ts'ib'ondo, nu k'o soo ra jyoku k'o ra ñaa-ñe ra xos'u yo jeb'i k'o nge in b'epji angeze, ja ra tsjapu mba ra jmuruji, ja ra pepjiji, a kjanu ja ra pøtu ra ñaji na joo yo b'epji k'o kjaji ko nu Tab'ezo a Ts'ib'ondo a B'ondo.

Yo tee k'o edyiji nu k'a ñaa-ñe ra xos'uji yo jeb'i k'a sat'a nzi naja in ts'ijñiñi soo ra dyens'oji a kjanu, k'u ra nzhonts'e, dya kjo ra mbara, nza kja k'o mamu ne tjuru.

B'EPJI NZIYO.- Nu b'epji k'u ra tsjaa nu Tsribuna k'a at'aji yo chuu ñe k'o dyaja k'o soo ra mbos'u yo tee :

I. Mba ra mbezhi Mbotjuru kja Tribuna k'a at'aji chuu soo ra mbejñe yo jeb'i k'u kua'tu kja ne Taxiskuama na, xo ñe a kjanu k'u ra mbezhi Tambotjuru k'o pepji k'a Ngumu k'a at'aji chuu a B'ondo ; xo nesta, k'o dyaja, xo ro pepji na joo k'a mi pepji k'a pjuu tee, kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo. Ne Tribuna k'a at'aji chuu a B'ondo nu k'o ra pepjinu ngeje k'u ra mamu ja nzi nu mbotjuru nu Taxiskuama na.

Mba ra pepji nu mu dya kjo pepji kja mbotjuru k'a Tribuna k'a at'aji yo chuu, nu Tab'ezo a Ts'ib'ondo a B'ondo ngeje k'u ra nzhøø yo tjuu ñe kja ra mamu nu Jmuru k'a at'aji yo tjuru. Yo Mbotjuru soo ra mezheji k'a in kargo ñanto kjøø ñe soo ra yepe ra dyens'oji nu Jmuru k'a at'aji yo

tjuru ; ñe nu mu nee a kjanu, xo soo ra tsjapu k'u ra jyezi in b'epji k'a mi pepji nza kja k'o mamu nu Tab'epji Nziyo kja ne Taxiskuama na.

II. Nu k'a ra xos'uji yo jeb'i, ra ndaka ñe ra jñandu k'u ra pepji na joo kja nu Tribuna k'a at'aji chuu, kja yo jusgabo ñe k'o dyaja k'a pjurui yo tee, k'u ra soo nuu ngeje consejo k'a at'aji yo chuu kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo. Ne consejo k'a ra dyat'aji yo chuu nu k'o ra pepjinu ngeje yenko b'ezo, k'u naja yo ngeje k'u ra mbezhi arkate kja ne Tribuna k'a at'aji chuu, k'u xo nge k'u mbezhi nu arkate kja ne consejo. Nu k'o dyaja mbepji na ngeje : na Mbotjuru, na Ts'imbotjuru k'u ra zøjnuji ko yo tee k'o tsjaa chuu ñe ra Ts'imbotjuru k'u ra mamu ja ra mimiji, k'u soo ra dyens'ej; k'u naja ngeje k'u ra dyens'e nu Tab'ezo a Ts'ib'ondo a B'ondo ñe k'o xi yeje ngeje k'o ra dyeme nu jmuru k'a at'aji yo tjuru.

Texe yo consejero soo ra mbejñeji yo jeb'i k'o ra nestaji mba ra mbezhi mbotjuru ñe ra mezhe k'a in B'epji ts'ich'a kjee ; soo ra jyezi nu b'epji ñe ra pøtu mba ra ngejme k'u naja ñe dya soo ra yepe ra dyens'ej.

Ne consejo ngeje k'u ra mamu kjo ngeje k'u ra pepji Ts'imbotjuru ñe k'o dyaja k'o pøtu in chjuu nu k'o dyat'aji kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo, nza kja k'o mamu nu yo pjoru tee ;

III. Ra mamuji pje ma b'epji ra tsjaji ñe ja ra pepji nu consejo k'a at'aji yo chuu, xo ra tsjapuji nguenda nu k'o mamu nu ts'ijña dyete (100) kja ne Taxiskuama na ;

IV. Ngeje k'o ra mamu ja ra tsjapu nza kja k'o mamu nu tjuru k'o dyopjuji mba ra yepe ra pepji na joo yo mbepji, ñe a kjanu ja ra tsjapu ra nøkuji k'a nu b'epji k'a pjurui yo tee ;

V. Ra soo ra tsjapuji yo tee k'o pepji kja ne consejo k'a at'aji chuu, xo a kjanu yo mbotjuru ñe yo ts'imbotjuru, nu k'o dya ra jyezi ñe ra zad'uji nza kja k'o mamu nu ts'ijña dyete naja kja ne Taxiskuama na ;

VI. Ne consejo kja at'aji chuu ngeje k'u ra tjapu ja nzi merio ra nzhotuji nzi na yo Tribuna nzi na yo ts'ib'ondo ñe ra nzhotuji nu Tab'ezo kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo ngek'ua ra tsjapuji nguenda nu b'epji k'u ra tsjaji k'a juns'u yo merio k'u ra s'od'uji k'u ra nzhotuji kja ne jmuru k'a at'aji yo tjuru.

B'EPJI TS'ICH'A.- Ra b'ub'u na Tribuna k'a at'a chuu k'a ra xos'uji yo jeb'i, k'u soo ra tsjats'e in b'epji mba ra zonuji ngek'ua ra jyokuji na joo in chuu nu yo tee k'o nzhots'e ñe yo arkate kja ne xos'uji yo jeb'i kja ne Ts'ijñiña a Ts'ib'ondo a B'ondo.

Xo ra mamuji ja ra tsjaji mba ra jmuru ñe k'o b'epji k'o soo ra dyat'aji, xo ngetjo k'o soo ra jyokuji ko nu tjuru angezeji.

D. Nu Ngumu k'a at'aji yo chuu kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo soo ra pepji nu k'u na chjuu, Prokurado k'a at'a chuu, k'u ra dyens'ejj nza kja k'o mamu nu jeb'i k'o dyat'a nu arkate a B'ondo ; nu jeb'i nu ñe nu tjuru k'o dyat'aji ngeje k'o ra mamu ja ra jmuruji, ja ra tsjaji ñe ja ra pepjiji.

E. Kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo xo soo ra tsjapuji a kjaniu nu Tab'ezo a B'ondo, nu k'o mamu nu jña yencho (VII) kja ne ts'ijña dyete dyech'a Ts'ich'a kja ne Taxiskuama na. Ne k'u ra dyens'ejj ñe ra pøtují nu mbepji nu k'u ngeje edyi k'a yo pjoru yo tee ra tsjapu nza kja k'o mamu nu jeb'i kja ne Arkate.

F. K'a Ngumu k'a pes'iji in jña yo jñiñi kja Ngumu k'a at'aji Tjuru, o nu mu ra sayaji, ne komisio k'u pepji pama pama, ra soo ra pøtu nu Tab'ezo a Ts'ib'ondo a B'ondo nu mu dya joo ra pepji ñe tsjapu ra s'od'u ja ra zonuji kja ne Ngumu k'a at'aji tjuru o nu k'a kara yo tee a B'ondo. Nu jeb'i k'u ra dyoru ra pøtují soo ra nzhøji ko yo ndee tee k'o pepji nu k'a ngumu k'a pes'i in jña yo jñiñi o nu komisio k'u pepji pama pama, mu nge a kjanu.

G. Mba ra pepjiji na joo k'u ra zonuji kja yo n'año b'epji k'o kjaji nzi na yo ts'ijñiñi ñe yo jñiñi, ñe nu yo ko yo ndajñiñi a B'ondo ñe nu Ts'ib'ondo a B'ondo k'u ra dyopju na b'epji ñe ra jyod'u ja ra tsjapu k'a yo ts'ijñiñi k'o b'ub'u a ñunu Ts'ib'ondo a B'ondo, nza kja k'o mamu nu ts'ijña dyete dyech'a (115), nu jña ñanto(VI) kja ne Taxiskuama, k'a juns'u texe k'o ja ra mimi yo tee ; k'u ja ra mboruji nu xoñijomu ; k'u ra mboruji ñe ra jyoku na joo texe nu k'a karaji ; k'u ra kjaa mbunt'ezi ja ra nduns'uji yo tee, k'u ra kjaa ndeje ñe k'a paa yo ndeje k'o ya na poxu ; ja ra mbejñeji, ja ra jyokuji ñe ja ra jyab'aji yo kañab'u ñe ja ra mboruji yo tee, nzi na yo arkate soo ra dyat'aji na jeb'i mba ra dyat'aji nzi na yo b'epji ñe ra mamu kjo ngeje k'o ra tsjaa yo tee k'a mejñiñi a B'ondo ñe ra tsjaa na joo nza kja k'o mamu yo tjuru.

Yo jmuru tee k'o soo ra tsjaa yo ts'ib'epji soo ra jyokuji k'u ra ñaji texe yo tee k'o jmuruji kja ne ra mamu ja ra jyokuji mba ra dyat'a ra zonuji nu mu ya ra jmuruji, ya b'ub'u ñe yo b'epji k'o ra tsjaji.

Nu mu ya ra b'ub'u yo ts'ijmuru soo ra dyat'aji :

- a) Ra zonují ñe ra jyokují na jeb'i k'a ra yaxují, k'a ya ri b'ub'u yo ts'ijmuru, nza kja k'o mamu k'u ra ñají ja sat'a yo ñunu metsajají ñe ra zonují ja ra tsjapu nu mu ra dyat'a ñe ra jyab'a jí yo ngumu, k'u ra soo ra mbos'u texe yo tee o nu mu ra tsjají yo ts'ib'epjí nu k'u ya ot'u k'uat'u a xo'ñi nu ts'ijña na ;
- b) Ra zonují mba ra jyokují, k'u ra ñají na joo ko texe yo tee k'o b'ub'u kja yo ts'ijmuru, nu k'o soo ra tsjají nzi na yo ts'ib'epjí k'o k'uat'u a xo'ñi, xo nza kja nu ma ra mamu pje ra unu o ra jyod'u k'o nesta, yo tee k'o ra pepjí ñe ja nzi merio nestají mba ra tsjají nu b'epjí ; ñe
- c) Texe yo dya jña k'o ya mamují mba ra jyod'u ja ra tsjapují texe yo tee ñe ra ñají na joo mba ra tsjapu ra nokují yo tee kja yo jñiñi k'o b'ub'u a ñunu Ts'ib'ondo a B'ondo, ra jyod'ují ja ra mbos'ují texe yo tee ñe ja ra tsjapují texe yo ts'ib'epjí k'o ra zonují yo tee nzi na yo ts'ijmuru mba ra tsjají nu ts'ib'epjí.

H. Nu k'o dya soo ra tsjají ñe ja ra zat'a k'o soo ra tsjají texe k'o k'uat'u kja ne Taxiskuama na mba soo ra tsjaa nzi na yo Ts'ib'ondo soo ra tsjají texe yo arkate a Ts'ib'ondo a B'ondo.

B'EPJÍ ÑANTO

Kja ne b'epjí ñe ja ra tsjapu mba ra mbos'ují

Ts'ijña dyete dyote jñii (Art. 123). Texe yo tee soo ra mbes'i na b'epjí k'u na joo ñe ra ngarají na joo yo tee ; a kjanu, ra jyod'ují ja ra tsjapují mba ra dyat'ají yo b'epjí ñe ja ra jmurují mba ra ngarají na joo mba ra mbes'iji nu b'epjí, nza kja k'o mamu ne tjuru.

Nu Ngumu k'a at'ají yo Tjuru, dya ra pøtu yo jña k'o k'uat'u k'a jeb'i k'u ot'u o pjongují xo ra dyat'ají ñe ra pjongují tjuru k'a ja ra pepjiji, nza kja:

A. Kja nu mbepjí, k'o dya nda pes'i b'epjí, yo mbepjí k'o pepjí k'a ngumu, yo tee k'o pjenda at'a ñe texe k'o dyaja k'u ra yaxu na jeb'i yo mbepjí :

I. Nu k'u ra mezhe ma ra pepjiji dya ra kjobu jñincho ts'indame ;

II. Nu mu ngeje ma xomu ra pepjí ra mezhe yencho ts'indame ;

Dya soo ra tsjaji : nu b'epji k'u ra tsjapu ra zodye o dya joo, nu b'epji k'u pepjiji ma xomu ñe k'o dyaja b'epji k'o ra tsjaji nu mu ra kjobu dyech'a ts'indame ma xomu, nu yo tee k'o dya b'e kjins'i dyech'a ñanto kjee ;

III. Dya ra soo ra unuji setsi mba ra pepji yo ts'it'i k'u dya b'e kjins'i dyech'a nziyo kjee. Nu yo tee k'o ya kjobu k'o ngins'i dyecha nziyo mbe dya b'e kjins'i dyech'a ñanto soo ra pepjiji mbe dya ra kjobu ñanto ts'indame.

IV. Nzi na ñanto paa k'u ra pepji na tee soo ra saya na paa, zo ri nge a kjanu.

V. Yo b'ejña nu mu ya ndunte dya ra soo ra tsjaji na b'epji k'u na jyuu o na s'ezhi ñe ra tsjapu ra zodye angeze ñe nu ts'ilele nu ndunte ; xo soo ra unuji mu ya kjobu nu t'oru, xo soo ra ngont'uji texe k'o mi kjont'uji ñe xi ra mbes'i nu b'epji ñe k'o texe k'o soo ra tsjaa ndeze mu mburu nu b'epji. Nu mu ra sichi nu lele soo ra unuji yeje ts'indame k'u ra saya pama pama k'u ra ngeje ndee na zunu nzi naja sichi o ra unu jñonu yo in ch'i'i ;

VI. Yo merio k'o ra ngont'uji nge k'u ra nzhotuji texe yo mbepji o yo k'o dyaja xot'u o k'o pepji n'año b'epji. Nu k'o ot'u mamu nu soo ra ngont'u yo merio k'o tonji k'a ri karaji ; nu k'o dyaja soo ra ngont'uji nza kja nu b'epji k'u ra tsjaji o nu mu ngeje xut'i o k'o pes'i n'año b'epji, o k'o na joo b'epji ri kjaa.

Nu yo merio k'o ra ngont'uji texe yo tee soo ra ngeje k'u ra mbos'u yo tee k'u ra ndomu texe k'o nesta k'a ja ba kara nu mu ngeje na tee k'u dyenje in b'edyi, ra ndomu texe k'o nesta, mba ra mimi na joo ñe mba ra mbara, mba ra unu sjouru yo in ch'i'i. Nu k'u ot'u ra ndonjo nu yo tee k'o pje k'o para soo ra unuji nguenda, k'o xo dyaja k'u pje ma b'epji kjaji ñe yo n'año b'epji k'o kjaji mba ra ndonji merio.

Nu k'o ja ra ndonji ra b'ub'u na komisio a B'ondo k'u ra mamu k'o ra b'ub'u na tee k'u ra ñana yo mbepji, xo ra b'ub'u na tee k'u ra ñanu yo jmu ñe nu arkate, k'u ra soo ra mbos'u nu komisio ra tsjaa na joo nu b'epji k'u ra dyonuji nu mu nee a kjanu ngek'ua ra tsjaji na joo nu b'epji ;

VII. Mba ra tsjaa na pepji soo ra chjejuí a kjanu k'u ra ngont'uji. K'u dya ra nuji kjo ngeje b'ejña o b'ezo ñe dya ra dyonuji ja in menzumu.

VIII. Nu merio k'u ra ngont'uji dya ra soo ra jñunkuji,

IX. Yo mbepji ra soo ra nzhotuji nu k'o ra mbonkju k'o ra ndonji na kjee k'o mi pepjiji, xo ra nuji nza kja kuat'u andub'u :

- a) Na komisio a B'ondo, ra b'ub'u na tee k'u ra mbos'u texe yo mbepji, yo lamu ñe nu arkate, angezeji ngeje k'u ra mamu ja nzi na siento ra nzhotuji yo merio k'u ra mbonkju nzi na yo mbepji ;
- b) Ne komisio a B'ondo ngeje k'u ra jyod'u ñ'iji ñe ra dyat'a yo ts'ib'epji k'u ra nesta ñe k'o na joo mba ra mbara texe ja ra pepjiji ñe ja nzi ra ndonji. Xo ra tsjapuji k'u ra nuji ñe k'o nesta mba ra jyoku ra nokuji texe k'a ngumu k'a pepji na punkju tee a B'ondo, nu k'u ra nuji ja nzi merio ra nzhotuji ñe nu k'o nesta mba ra yepe ra tsjapu ra ndonji yo merio ;
- c) Xo ngetjo nu komisio k'u soo ra nuu ja nzi siento o mamuji ra ngont'uji nu mu ra b'ub'u k'o xi d'adyo ts'ib'epji k'a jod'uji ñ'iji k'u soo ra tsjaji ;
- d) Ne tjuru soo ra mamu k'u dya ra tsjapuji ra ngont'uji k'u ra xonuji merio mba ra texe yo mbepji nu mu kja ngeje d'adyo ñe dya mbe nda kjuaru ñe dya b'e kjobu na pjunku kjee, kja yo b'epji k'u kja ra jyod'uji ñe k'o dyaja ts'ib'epji nu mu neji a kjanu ñe k'o dyaja tee ;
- e) Mba ra mamu ja nzi merio ra nzhotuji k'o ya mbonkju nzi na yo k'a ngumu k'a kjaa b'epji soo ra unuji nguenda k'o ja nzi kjont'u k'a b'ub'u yo ngumu k'a pepjiji ñe k'o ra mamu kja ne tjuru k'u soo ra ngont'uji. Yo mbepji soo ra mamu k'a b'ub'u nu ts'ingumu k'a pjuruji texe yo merio ñe k'u pese merio nu k'o neji angezeji, ñe dya ra mbedye nu k'o mamu ne tjuru ;
- f) Nu k'o soo ra tsjaa yo mbepji k'u ra xonuji yo merio dya ra mamu k'u mbezhi arkate a ngeje k'u ra mamu ja ra pepjiji nu.

X. Ne merio k'u ra ngont'uji ngeje yo merio k'o xi kjaa nudya, ñe dya soo ra ngont'uji ko yo b'itu o k'o nesta yo tee, dya xo soo ra unuji ts'ib'epji, o k'o dyaja k'o soo ra potuji o k'o dyaja k'u ra potu k'u dya ra unuji merio.

XI. Nu mu, ra zat'a nu paa k'u ra nesta k'u xi ra juns'uji na ndame k'u ra pepjiji, soo ra ngont'uji nu ndame k'u ra pepji kja na siento k'u xi ra ndonji ke ra ndonji ma ra pepjiji jyasma jyasma. Nu mu ra pepjiji a kjanu dya soo ra kjobu jñii ts'indame pama pama, ñe dya soo ra yepeji jñii ts'indame. Yo tee k'o dya b'e kjins'i dyech'a ñanto kjee dya soo ra tsjaji yo b'epji yo.

XII. Texe yo b'epji k'a ra iji yo dyoxu, k'o pjenda jokuji, k'o pepji a jomu o k'o dyaja b'epji, nu lamu soo ra unuji, nza kja k'o mamu yo tjuru ra nzhotuji yo mbepji ngumu k'a ra inji k'o na joo ñe na jyaxtjo. Nu yo soo ra tsjaji a kjanu ko yo merio k'u ra nzhotu yo ngumu k'a kjaa b'epji ra nzhoji na merio a B'ondo mba ra jwab'aji ngumu k'u ra ngeje in tsjaa yo mbepji ñe ra jyokuji mba ra tsjapuji ra pepji nu merio k'u xo soo ra zhotuji yo dyaja tee merio o ra mbes'aji k'u dya nda ra kjontuji na mizhi ñe k'u ra tsjaa mba ra ndomuji k'u ra mbezhi in ngumu angezeji.

A kjanu ra mamuji k'u ngeje k'u ra mbos'uji yo mbepji k'u ra pjonguji yo tjuru mba ra dyat'a na ts'ijmuru k'u ra b'ub'u yo tee nu arkate a B'ondo, yo tee k'u ra mbos'u yo mbepji ñe yo lamu, k'u ra dyat'aji na ts'ib'epji mba ra mboruji na joo yo merio mba ra ndomuji yo ngumu. Nu tjuru ra mamu k'o na joo ñe ja ra tsjapuji k'u soo ra mbezhi in tsjaa angezeji.

Nu mu ra zonuji nu jña a k'u ot'u mamu nu ts'ijña na, k'u ra b'ub'u a tjii kja yo jñiñi, soo ra xipjiji k'u ra jyab'aji ngunxoru, k'a ra xoru yo pjos'u ate ñe k'o dyaja k'o nestaji k'u ra mbons'uji kja ne jñiñi.

Xo a kjanu, nu k'a ra kjaa b'epji nu mu ra kjobu yeje dyete yo tee k'o kara nu, soo ra jyod'uji k'a ri b'ub'u nu juajma, k'u dya ra ngeje ts'ike k'u ra zas'a ts'ich'a edyi, mba ra jyab'aji nu na chøjmu k'a ra mbøji texe k'o nestaji, ra jyab'aji na ngumu k'a ra soo ra mbos'uji texe yo tee k'o kara k'a jñiñi ñe ra jyab'aji k'a ra eñeji.

Dya soo ra tsjaji texe k'a ngumu k'a kjaa b'epji, k'u ra mbøji pare mba ra tinji yo mbepji ñe ra jyab'aji ngumu k'a ra ts'aa t'eñe ;

XIII. Yo ngumu k'a kjaa b'epji, zo ri ngeje n'año b'epji k'o kjaji nu, soo ra tsjapuji ra unuji yo mbepji, k'u ra xompuji o ra xipji ja ra tsjaji nu b'epji. Ne tjuru k'o dyopjuji ngeje k'u ra mamu pje k'o ra tsjaji, kjo ra tsjaji ñe ja ra tsjaji nu k'u ra xipjiji yo lamu k'u ra tsjapuji ra ngins'i ;

XIV. Yo in metsjaja yo b'epji ngeje k'o soo ra ngont'u o ra dyat'a yo tee nu mu pje ra kjobu k'a mi pepjiji ñe nu mu ra zodye yo nzi na yo mbepji, nu mu ra ngeje k'a mi pepji o nu mu kjobu a kjanu k'a mi pepjiji ;

Xo a kjanu, yo lamu ngeje k'o ra ngont'u yo mbepji ngek'ua ra dyat'a nzi na yo, nu mu o nduu nu mbepji ñe ra ngont'uji in b'edyi o nu mu o zodyetjo soo ra xipji ra saya ja nzi paa k'u xi ra ngont'utjoo ra saya pama pama k'u dya xi ra soo ra pepji, nza kja k'o mamu yo tjuru. Nu k'o soo ra tsjaa nu lamu zo dya ñabi ko nu mbepji mba ra tsjaa nu b'epji ñe nge k'u na tee o jyombu nu b'epji ;

XV. Nu lamu ngeje k'u soo ra nuu, texe nu b'epji k'a ngeje in tsjaa angeze, ñe ra jyodu ja ra tsjapu mba dya kjo pee ra ts'aa ñe dya kjo pje ra kjobu yo mbepji nu mu ra pepjiji ko yo t'ezi k'o kjaji pjoxte, k'o dyaja k'o pjos'u mba ra tsjaa nu b'epji, xo a kjanu mba ra jyoku na joo, k'u ra soo ra pepji na joo, mba ra b'ub'u na joo in zaku yo mbepji, ne texe k'o ra pjonguji nu, nu mu ngeje yo

b'ejña k'o ya ndunte. Yo tjuru ra mamu nu, a kjanu, ja ra ngont'uji nu mu pje k'o ra kjobu nzi na yo b'epji k'o ri kjaji ;

XVI. Texe yo mbepji nza kja yo tee k'u in metjsaja yo b'epji soo ra potu pjozteji mba ra ñana nu k'o ngeje in tsjaji angezeji, k'u soo ra jyokuji k'u ra jmuruji yo tee k'u na chjuu sindikato, k'a jmuruji yo mbepji k'o paraji, k'o dyaja ;

XVII. Yo tjuru ra mbara texe k'o soo ra tsjaji yo mbepji ñe yo lamu, nu mu ra jyeziji in b'epji ñe mu dya xi ra pepjiji ;

XVIII. Nu mu ra jyeziji in b'epji na jo k'o nu mu ra ngeje k'u ra jyod'uji k'u xi ra ngont'uji k'u ra chjejuu in b'epji k'u kjaa ñe k'u ra ngont'uji texe nu k'o pjonguji, k'u ra b'ub'uji na joo k'o soo ra tsjaji yo mbepji ko nu yo merio. Texe nu k'o ra tsjaji pjozte nu yo mbepji ra unuji nguenda o ra tsjaji kozte, ko dyech'a paa k'u dya b'e ri kjobu, kja ne ts'ingumu k'a ra mbos'uji k'u na chjuu konsiliasio ñe ra ñanaji, k'u jangua ra zat'a nu paa mba ra jyezi nu b'epji. Nu mu ra jyeziji nu b'epji texe yo mbepji dya ra soo ra tsjaji a kjanu ñe dya ra jobu nu mu texe yo mbepji ra jyod'uji chuu o ra tsjapu ra s'ombuji yo ngumu k'a pepjiji o k'o in tsjaa yo metsajaja, o nu mu ra chuji, nu mu ngeje ngumu k'a mi pepjiji ngeje in tsjaa yo arkate ñe yo b'epji k'a mi kjaji pjozte xo nge in tsjaa yo arkate ;

XIX. Nu mu xo ra jyeziji in b'epji xo ra jobu a kjanu nu mu ngetjo k'u ya pjonguji na pjukju k'o mi kjaji nu ñe soo ra sayaji nu b'epji k'o mi kjaji mba dya ra tsjapu na mizhi texe k'o pjonguji nu, k'u xo soo ra zonuji nu k'a Ngumu k'a jmuruji k'u na chjuu konsiliasio ;

XX. Nu k'o dya ra chjejuu o yo chuu k'o ra tsjaji kja yo merio ñe yo b'epji, ra tsjaji nu k'o ra mamu nu Ngumu k'a jmuruji k'u na chjuu konsiliasio, ñe k'a ra b'ub'u nzi na tee k'u ra mbos'u yo mbepji ñe yo lamu ñe na tee k'u ra mbos'u nu arkate ;

XXI. Nu mu dya nee ra tsjaa nu k'o xipji nu ngumu k'u ra chjuu konsiliasio nu lamu o nu k'o ra tsjapu na joo nu ngumu k'u, ra soo ra tsjapu ra tjoru nu jeb'i k'a yaxuji mba ra pepji ñe ra tsjapuji ra ngont'u nu mbepji k'u ra ngeje jñii zana k'u ra ngont'uji k'o mi tonjo ñe ra nzhotuji k'o na joo mi kjaa nu mu ts'aa nu chuu. Nu yo dya soo ra tsjapuji a kjanu nu ts'ib'epji k'u xi kuat'u andub'u. Nu mu dya ri nee yo mbepji, ra nguaru nu b'epji k'u mi kjaji yo mbepji ñe dya xi ra jobu nu jeb'i k'o yaxuji.

XXII. Nu lamu k'u ra enche na mbepji k'u dya kjo pje tsjaa o nu mu tsjaa k'o ra jmuruji yo tee, o nu mu jyezi nu b'epji k'u na kjuana, soo ra tsjaa, nu mu nee a kjanu nu mbepji, ra soo ra ngins'i nu b'epji k'o yaxu o ra nzhotuji merio k'u dya ra kjobu jñii zana k'u mi kjont'uji. Ne tjuru ngeje k'u ra mamu nu mu ngeje nu lamu dya ra soo ra tsjapuji ra ngins'i nu jeb'i k'o yaxuji ko yo mbepji, k'u ra ngont'u nu mu ya nguaru k'o ñabi. Xo a kjanu ra soo ra tsjapu ra ngins'i k'u ra ngont'u nu mbepji jñii zana k'u mi kjont'uji, nu mu ra jyezi nu b'epji nu mu dya kjuana k'o kjaa nu lamu o nu mu ra zad'uji ñe ra guench'iji nu mbepji, o zo ri ngeje nu lamu o nu in suu, jyoo, ch'ii o kjuarma. Nu lamu

dya ra soo ra jyezi k'o soo ra tsjaa, nu mu ra guench'iji o ra zad'uji dya ngeje nu lamu, ngeje in b'edyi k'o kjaji k'o mbe dya kjo pje tsjaa mba dya ra zad'uji.

XXIII. Nu k'o soo ra mbes'eji yo mbepji nu k'o tonji o nu k'o ndonji nu kjee k'u kja kjobu, ñe k'o ra nzhotuji nu mu ya ra jyezi nu b'epji, a kjanu soo ra nzhotuji k'u dya ra tsjapuji ra chonji o nu mu ra tjoru nu b'epji ;

XXIV. Nu yo tjujmu k'o tsjaji yo mbepji ko yo lamu, ko nu yo tee k'u jmuru nu lamu k'u pjos'u, yo b'edyi o k'o dyaja tee, xo ngetjo nu mbepji k'u soo ra tsjajo, ñe dya kjo soo ra tsjaa ñe dya na joo k'u soo ra dyorpuji in b'edyi, ñe dya xo soo ra ngont'u k'u ra kjobu k'o dyami tonjo k'o ra kjobu nzi na i zana ;

XXV. Nu yo ts'ijmuru k'u ra jyombuji in b'epji yo mbepji dya ra ngont'uji, zo ri ngeje k'a b'ub'u k'a ngumu k'a pjos'uji yo tee kja ne jñiñi, nu k'a jombuji in b'epji yo tee o k'o ngeje na ngumu k'a kjaji pjoxte o k'o ngeje naja in metsjaja.

Nu mu ra mbos'uji ra jyod'uji na b'epji soo ra nuji pje ma b'epji kjaa na pjunkju ñe, k'u soo ra tsjaji texe k'o chjejui, soo ra ot'u ra unuji nu b'epji k'u ngeje nats'e ñe k'u tonjo merio k'u ra nzhotu mba ra pjos'u in b'edyi ;

XXVI. Texe yo jeb'i k'u ra yaxu mba ra jyod'u k'o tsjaa na b'ezo meb'ondo ñeje na tee k'u pes'i nu b'epji k'u dya ngeje tee a meb'ondo, soo ra jyokuji na joo nu jeb'i nu arkate k'a na jñiñi k'u soo ra tsjaa nu b'epji ñe xo ra yaxu nu mbepji k'u kjaa pjoxte kja yo n'año jñiñi, k'a soo ra maa pepji nu mbepji k'a ra maa, ñe ra mbara texe k'o kua't'u kja ne jeb'i k'o yaxu, xo ra mamu na joo k'u texe k'o ra ngot'u mba ra nzhokuji k'a in jñiñi ra soo ra ngont'u nu lamu k'o jyod'u yo mbepji :

XXVII. Dya ra soo ra tsjaji a kjanu ñe dya ra tsjapuji yo tee k'o ra chjuntu zo ri mamu kja nu jeb'i k'o yaxuji :

- a) Nu k'o ra tsjapuji k'a mamu nu b'epji k'u dya joo mba ra pepji.
- b) Nu k'o ra mamu ja nzi ra ndonjo mbe dya joo nza kja k'o mbeñe nu jmuru k'a pjos'uji yo mbepji.
- c) Nu k'o ra mamu k'u ra kjobu na ngoo mba ra soo ra ngont'uji
- d) Nu k'o ra jichi ja ngekua ra maa eñeji, k'a ra ñonuji, k'a pøji kapje, k'a pøji pare o k'a b'ub'u na ndenda mba ra ngont'u nu k'o tunji, nu mu ngeje mbepji k'a pepiji nu.
- e) Nu k'o soo ra tsjapu k'o dya joo o iyo mba ra ndomu nu k'o ra nesta kja ndenda o nu k'a ra xipjiji ja ngek'ua.
- f) Nu k'o kjapu dya ra ngont'uji k'o tonjo nu mu tuu tjomu.

g) Nu k'u ra tsjapu ra jyezi in b'epji yo mbepji k'u dya ra ngont'uji nu mu dya xi ra pepji ñe k'u soo ra ndonjo nu mu zodye k'a in b'epji, nu mu zodyets'e angezeji, nu k'o dya joo tsjapuji nu mu dya tsjapu ro ngins'i nu b'epji o tsjapuji k'u ro jyezi nu b'epji.

h) Texe k'o dyaja k'o kua't'u kja nu jeb'i k'u nge ra tsjapu ra jyezi in b'epji nu k'o soo mi kjaa nu mbepji kja yo tjuru k'u mi pjoru ñe mi pjos'u texe yo mbepji.

XXVIII. Yo tjuru ngeje k'o soo ra mamu texe k'o ra mbes'i nu k'o in tsjaa kja ne b'edyi, ñe ra ngeje texe k'o dya soo ra mbøø, dya soo ra tsjapu ra ngont'u ñe dya ra ndembiji, ñe ra soo ra jyezi mba ra nge in tsjaa yo in t'ii nza kja k'u neji a kjanu ;

XXIX. Ngeje k'u soo ra tsjaa a kjanu k'u ra dyat'aji nza kja k'o mamu ne tjuru k'a ra mimiji na joo, ñe nu k'o xo ra soo ra mbøs'u nu mu dya xi ri soo ra pepji, nu mu ra zodyeji, nu mu ra mbos'uji k'a ra mboruji yo ts'ilele ñe nu k'o xi dyaja k'u ra tsjapu ra mimi na joo, nu k'o pepji k'a juajma, nu k'o dya tonjoji ñe k'o dya tee ñe yo mb'edyi ;

XXX. Xo a kjanu soo ra tsjapu k'u ra mbos'u yo tee, nu yo jmuru tee k'u pepjits'ëji mba ra jyab'aji ngumu k'u dya nda mizhi ñe na joo, k'u ra soo ra ndømuji k'u ra mbezhi in tsjaa, ñe ra ngont'u yo mbepji ñe ra mamu jangua ra nguaru ra ngont'u texe ;

XXXI. Nu mu ra tsjapu ra ngins'i yo tjuru kja nu b'epji nge k'o ra tsjaa yo mbepji kja yo Ts'ib'ondo, nu k'a karaji, mbe ngetjo yo mbepji kja yo Ts'ib'ondo a B'ondo nu k'o soo ra tsjaa nza k'o kua't'u andub'u :

a) Ra pepji k'a pjenda kjaji ñe pjoxteji :

1. K'a pepji ko in dyee
2. K'a kjaa sibi ;
3. K'a pjongu jmicha ;
4. K'a b'ub'u xipjad'u ;
5. k'a kjaji asuka ;
6. K'a pepji a mboo jomu ;
7. K'a pjons'uji yo t'ëzi k'o juens'i ñe texe k'o kjaa k'o ra ngib'iji a mboo jomu, nu k'o ja ra ndonji ñe ra jyod'u k'u ra chjunt'uji mba ra mbezhi tezi k'o na zezhi ñe k'o tsjut'u ñe yo t'ëzi k'o na mbat'a k'o xipjiji lamina ;
8. Texe k'o kjaa a mboo jomu nza kja chjejme ;
9. K'o na xii k'o poo a mboo jomu ;

10. K'o kjaji semento ;
11. K'a kjaji ñonu ;
12. K'a kjaji yo mbunt'ezi ñe texe k'o pebi nu o yo sibi ;
13. K'o na xii, ñe k'o ra jyokuji dyenchje ;
14. K'a jokuji xiskuama ;
15. K'a jokuji asete ñe mandia ;
16. K'a jokuji jñonu, ñe texe k'o soo ra kua't'uji k'a ra mboo xi'to ;
17. K'a jokuji texe yo pare k'o ra mboo xi'to ;
18. K'a pepjiji kja yo tsjunu t'ezi ;
19. k'a pepjiji k'a jokuji yo tabla ñe texe k'a okuji yo zaa ñe yo xichje k'o na mbat'a ;
20. K'o pepji ñe k'a jokuji yo bendana ñe texe k'o na mbat'a, o na sanra, o yo xi'to ; ñe
21. K'a jokuji yo tsjuns'u k'u ra mbos'uji o ra mbøji ;
22. Nu k'o ra mbos'uji k'a ra mbes'ejji merio.

b) K'a ngumu k'a ri pepjiji :

1. Texe yo ngumu k'a kjaa b'epjiñe k'u pjoru ndecho o k'o dyaja nu arkate a Ts'ib'ondo a B'ondo ;
2. Texe yo b'epji k'u ra tsjapuji ra yaxu na jeb'i k'u ra nzhotuji a B'ondo ñe k'o dyaja k'o soo ra mbos'u ; ñe
3. Nu yo b'epji k'a kjaji k'a in mestjaja a B'ondo o nu k'o pjoru yo ndaxoñiji a B'ondo nza kja k'a poo ndeje yo zapju o ndazapju k'u ra tsjapu ra ndonji merio k'u nge in tsjaa a B'ondo.

Xo nge in tsjaa k'u ra mboru yo tee arkate a b'ondo, k'u ra soo ra jyoku ñe ra mboru in b'epji texe nu k'o ngeje k'u ra ñana mu ngeje yeje o xi naja kja yo ñunu ts'ib'ondo nu mu ra dyataji na jeb'i k'u ra yaxuji k'u ra xipji ra tsjapuji nzi na yo Ts'ib'ondo ; texe nu k'o soo ra tsjaa yo tee k'o lamu k'o b'ub'u k'a unuji sjoru, nza kja k'o mamu ne tjuru ; ñe k'o soo ra tsjaa yo lamu k'u ra jichiji ñe ra xipji ja ra tsjaji in b'epji texe yo mbepji, xo a kjanu k'u ra jyod'uji ja ra mimiji na joo ñe dya ra zodyeji k'a in b'epji, ngek'ua yo arkate a B'ondo soo ra mbos'uji texe yo ts'ib'ondo, nu mu ngeje k'a ri pepjiji o mi kjaji b'epji kja yo ts'ijñiñi, nza kja k'o mamu kja ne tjuru k'u o dyataji.

B. Kja yo Ngumu k'a ataji yo tjuru ne Tab'ezo a Ts'ib'ondo a B'ondo ñe yo in mbepji :

I. Nu k'u ra mezhe ma ra pɛpji pama pama ma ndempa ñe ma xomu ra ngeje jñincho ndame ñe yencho ndame a kjanu. Nu mu ra kjobu yo ra ngeje n'año b'ɛpi ñe ra ngont'uji ko na siento kja ne siento ñe xi ra dyus'uji nu k'o mi kjont'uji ma ra tsjaa na b'ɛpi k'u xi na paa. Texe yo b'ɛpi k'o ra kjobu dya ra zas'a jñii ndame ñe dya xo ra soo ra yepe ra pɛpi jñii k'u xi ndame.

II. Nu mu ra pɛpi ñanto paa, nu mbɛpi ra soo ra saya na paa, zo ri nge a kjanu, k'u xi ra soo ra ngont'uji texe k'o mi tonjo;

III. Yo mbɛpi soo ra sayaji k'u dya ra kjobu dyote paa nzi na kjɛ ;

IV. Yo merio k'o ra ngont'uji ngeje k'o ra mamu nu mu tsjaji nguenda, ñe dya ra soo ra jñukuji nu mu ra pɛpi.

Dya ra soo ra ngont'uji k'u xi ra b'extjo nu k'u tonjo texe yo mbɛpi k'o pɛpi kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo ñe kja yo dyaja Ts'ib'ondo.

V. Nu b'ɛpi k'o ra tsjaa soo ra ngont'uji a kjanu, dya ra dyonu kjo nge b'ejña o b'ezo ;

VI. Xo ngetjo k'u dya ra soo ra ngont'uji, ra jñuk'uji nu k'u tonjo o nu mu ra ndembiji nu k'o tonjo, nu mu ngeje k'o mamu kja yo tjuru ;

VII. Nu mu ra unuji nu b'ɛpi na tee ngeje nu mu ra nuji texe k'o para ñe kjo nee ra pɛpi nu k'u jod'u b'ɛpi. Ne Ts'ib'ondo ra dyata ngunxoru k'a ra jichiji ja ra pɛpi yo tee ;

VIII. Texe yo mbɛpi soo ra mbɛs'iji k'u ra tsjapuji xi ra dyus'u k'u ra ndonji ngek'ua xo ra porpuji in b'ɛpi nu mu ra nuji k'u pjechi ñe para pje ra tsjaji, k'u na jonte ñe k'u ya mezhe k'u ya pɛpi nu.

A kjanu ra chjeju, ñe ra tsjapuji nguenda kjo nge k'u pɛpi ñe tuns'u merio k'a in b'edyi ;

IX. Yo mbɛpi xo soo ra jyeziji in b'ɛpi o ra ndambad'iji nu mu dya joo k'o tsjaa ; nza kja k'o mamu ne tjuru.

Nu mu ra ndambad'iji k'o dya joo k'o tsjaa soo ra yepe ra pɛpitjo k'a in b'ɛpi nu mu ot'u ra jyoku nu chu k'u ra mbos'u yo tjuru. Nu mu ngeje k'u ya otjo b'ɛpi, yo mbɛpi soo xi ra nzhɔt'uji k'u xi naja k'u xi ra chjeju nu k'o ndembiji o nu mu ngont'uji nza kja k'o mamu ne tjuru ;

X. Yo mbɛpi soo ra jmuruji mba ra ñanaji texe k'o in tsjaa angezeji. Xo soo, a kjanu, k'u soo ra jyeziji in b'ɛpi nu mu ra ngins'i texe yo jɛb'i, k'o ɔrupuji nza kja k'o mamu ne tjuru, k'a naja o na punkju ts'ingumu k'a kjaji pjoxtɛ, nu mu dya joo k'o kjaji texe k'o mamu k'o soo ra tsjaji ko nu ts'ijña na ;

XI. Nu k'o soo ra mbos'u ñe ra mboruji yo tee ra tsjaji nza kja k'o kuat'u andub'u :

- a) Ra soo ra dyataji nu mu ra zodye k'a mi pepji, ñe yo dya ngiseme ñe ru mu ra dyoruji ; ñe nu mu ya ra jyeziji in b'epji, nu mu dya xi soo ra pepji, mu ya ts'ipale ñe nu mu ya nduu.
- b) Nu mu ra ndobu u ra zodye, xi soo ra mbes'i in b'epji nza kja k'u ra mamu ne tjuru.
- c) Yo b'ejña nu mu ya ndunte dya soo ra tsjaji b'epji k'u na trajo k'u ra tsja na zezhi ñe ra tsjapu ra zodye k'u dya ra b'ub'u na joo nu mu ndunte ; soo ra maa sayaji na i zana ante ke ra zat'a nu paa mba ra dyoru ñe k'u xi yeje zana nu mu ya kjobu nu t'oru, soo ra ngont'uji texe ñe xi ra mbes'i in b'epji ñe texe k'o soo na joo ro tsjaa. Kja nu yo paa k'u xichi in lele soo ra saya yeje nzi na nu paa k'u ra ngeje ndee k'u na ndame nzi naja, mba ra sichi in lele. Xo a kjanu, ra soo ra dyataji, ra unuji dyenchje, ra mbos'uji nu mu sii b'aa ñe ra mbos'uji k'a ts'ingunxoru k'a paa yo lele.
- d) Yo b'edyi yo mbepji ra mbes'iji k'o soo ra tsjaa ñe ra mbos'uj k'u ra dyata ñe ra unuji dyenchje, nu mu nee a kjanu ñe nza kja k'o mamu ne tjuru.
- e) Soo ra jyokuji yo ngumu k'a ra maa sayaji ñe ra ndis'iji, xo a kjanu ra b'ub'u yo ndenda k'a dya nda mizhi mba ra mbos'u texe yo mbepji ñe yo in b'edyi.
- f) Ra nzhotuji yo mbepji ngumu k'u dya nda mizhi, k'u soo ra ndomuji, nza kja k'o mamu yo jeb'i k'o dyataji na joo. Xo a kjanu, nu Ts'ib'ondo soo ra nzhotu, ñe ra dyataji nu ts'ijmuru mba ra mbejñeji merio a B'ondo k'u soo ra mbos'uji k'u ra mbes'iji merio ñe k'u dya nda ra mizhi mba ra jjab'aji nu ngumu ñe ra tsjapu ra ndomuji mba ra mimiji k'u na joo ñe na jyaxtjo, o ra nzhotuji merio mba ra jjab'aji, ra jyokuji na joo o ra ngont'u nu mu ya ot'u dyoruji merio.

Texe yo merio k'o ra nzhotuji k'a nu ts'ijmuru k'u ra kuantu nu merio k'u ngeje k'u ra tsjapu ra mbos'u yo mbepji nza kja k'o mamu ne tjuru ñe k'o ra tsjaji a kjanu, ja ba kjaa ñe ja ra jyoku xo nza kja k'o ra kuantu nu merio ñe ra nzhotuji ñe ja ra mbes'iji nu k'o ra dyoruji.

XII. Nu mu ra ts'aa chuu ko na yo tee, o yo jmuruji tee nu k'u ra soo ra jyoku o ra mbos'u nu Tribuna a B'ondo nza kja k'o mamu nu tjuru.

Nu mu ra tsjaa chuu nu k'a ataji yo chuu a B'ondo ñe yo dya mbepji ra dyata nu k'u na chjuu consejo k'a at'aji chuu a B'ondo ; texe k'o dyaja k'o ra tsjaa kja ne Ngumu k'a ataji yo chuu ñe yo mbepji k'o pepji nu ngeje yo b'epja nu k'u ra jyokuji yo chuu.

XIII. Yo xundaro, yo tee k'o pepji k'a ndazapju, nu k'o pepji a tjii a B'ondo, yo tee ko pepji k'a Ngumu k'a at'aji yo chuu, nu k'o para ñe yo dyaja tee k'o pepji k'a pjoru tee, soo ra dyata nza kja k'o mamu yo in tjuru.

Yo p_oru tee k'ó p_epi k'a Ngumu k'a ataji chuu, nu yo tee k'u para ñe yo tee k'ó p_epi k'a ngumu k'a at'aji chuu a B'ondo, kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo, yo Ts'ib'ondo ñe yo jñiñi, soo ra tsjap_uji k'u ra jyezi in b'ep_uji nza kja k'ó mamu yo tjuru nu k'u xi ra paraji mba ra ngejme k'a mi p_epi k'a yo ngumu nu, o ra p_ot_uji nu mu dya p_e p_uji na joo. Nu mu ra mamu nu arkate k'u ra p_ot_uji o ra jyezi in b'ep_uji, dya xi ra p_epi, o ra ndambad'iji mba ra nguaru nu b'ep_uji nu mu dya nge a kjanu, nu Ts'ib'ondo xo ngetjo k'u ra ngont'u ñe k'ó dyaja k'ó soo ra ngont'uji, ñe k'u dya xi ra soo ra yepe ra un_uji nu b'ep_uji, nu k'u soo ra mamuji o ja ba ñanaji nu mbep_uji mba ra p_ot_uji.

Yo arkate k'ó b'ub'u a B'ondo, Ts'ib'ondo, kja ne ts'ib'ondo a B'ondo ñe yo jñiñi, nu k'ó soo ra tsjaji mba ra mbos'u ra p_ep_uji na joo yo mbep_uji k'ó p_epi kja ne Ngumu k'a at'aji yo chuu, nu yo tee k'u p_oru tee ñe k'ó p_oru mba ra jyok_uji na joo nu mu ra tsjaa chuu, kja yo b'edyi ñe k'ó dyaja ra jyok_uji mba ra mimiji na joo.

Ne Ts'ib'ondo ra nzhotu texe yo tee k'ó p_epi xundaro, nu k'ó p_epi k'a chjins'ap_u ñe yo tee k'ó tuu zap_u, texe nu k'ó soo ra mbos'uji yo tee nza kja k'ó mamu nu ts'iyaxu f) kja ne jñaa dyech'a naja (XI) nu jñaa k'ó k_uat'uba, ñe xo soo ra tsjap_uji a kjanu nu yo j_muru k'a p_epi yo tee k'ó p_os'u yo dyaja k'a yo n'año ngumu.

XIII Bis. Nu k'ó Ngumu k'a kjaji p_oxte a B'ondo nu k'a ngeje k'a ri p_epi k'a k_uat'uji yo merio k'u in metsjaja a b'ondo soo ra zon_uji ko yo in mbep_uji k'u xi ra tsjaji nza kja k'ó k_uat'uba.

XIV. Ne tjuru ngeje k'u ra mamu kjo ngeje k'u ra p_epi k'u ra tsjaa nu edyi. Nu yo tee yo k'u ra p_epinu soo ra mbor_uji ñe ja nzi ra ndon_uji ñe xo ra mbos'uji mba ra mimiji na joo.

B'EPJI YENCHO

Nu k'ó ja ra jyok_uji

Ts'ijña dyete dyote nziyo (Art. 124).- Nu k'ó soo ra tsjaji ñe dya k_uat'u nuba kja ne Taxiskuama mba ra yo mbep_uji a B'ondo, soo ra tsjaa texe yo ts'ib'ondo.

Ts'ijña dyete dyote ts'ich'a (Art. 125).- Nzi na yo tee dya soo ra yech'pe mba ra mbes'i yeje in b'ep_uji a b'ondo nu mu ra dyens'ej_i, ñe dya soo ra p_epi a B'ondo ñe kja ne Ts'ib'ondo k'u xi soo ra dyens'ej_i, mbe nu k'ó dyens'ej_i ngeje k'u ra mamu ja ngek'ua ra p_epi.

Ts'ijña dyete dyote ñanto (Art. 126).- Dya kjo ra soo ra ngont'uji nzi na merio nu mu dya kuat'u k'a jeb'i nu merio o nu k'o kja ra b'epja ne tjuru.

Ts'ijña dyete dyote yenko (Art. 127).- Nu Tab'ezo a B'ondo, yo Tambojturu k'o pepji k'a Ngumu k'a at'aji yo chuu a B'ondo, yo tee k'o pes'i in jñaa yo tee ñe yo jñiñi kja ne Ngumu k'a at'aji yo tjuru, yo tee k'o pepji kja ne jmuru a Ts'ib'ondo a B'odo ñe yo dyaja mbepji soo ra nzhotuji na merio k'u na joo ñe dya ra jyezi, nu b'epji, nu in kargo o pje k'o mi kjaa, k'u soo ra mamuji ja nzi ra nzhotuji kja na kjee ñe ra chjeui ko yo merio k'o pedye a B'ondo ñe kja ne Ts'ib'ondo o yo merio k'u ra nzhotuji nzi na yo Ts'ib'ondo a B'ondo.

Ts'ijña dyete dyote jñincho (Art. 128).- Texe yo tee k'o ngeje mbepji k'u pjos'u yo dyaja, ñe kjo dya ra mbonkju, ante ke ra mburu ra pepji k'a in b'epji, ra mamu k'u ra tsjaa na joo kja ne Taxiskuama na ñe yo tjuru nu k'o kuat'u nu.

Ts'ijña dyete dyote nzincho (Art. 129).- Nu mu dya ri kjaa chuu, dya ra soo ra mbes'i xi naja b'epji ke nu k'o ya pes'i k'u ra pepji nza kja jama ra pepji yo xundaro. Xo ngetjo k'u ra b'ub'u kja ngumu k'a pepji yo xundaro nu k'o ya jjab'aji nu pama pama kja yo Tangumu, k'a ngumu ñe k'a pjenda kuat'uji nu k'o in tsjaa yo arkate a B'ondo ; a kja yo ngumu k'a jab'aji yo xundaro, o k'a kuat'uji k'u, a tjii kja yo jñiñi, mba ra ngara yo xundaro.

Ts'ijña dyete jñite (Art. 130).- Nu k'u ot'u o mamuji nu mu xonuji yo Ts'ib'ondo ñe yo ndantsjimi nge k'o xits'i kja nu ts'ijña na. Yo ndantsjimi ñe yo dyaja jmuru kja yo ndantsjimi ra tsjaji nza kja k'o mamu kja ne tjuru na.

Xo ngetjo k'u soo ra tsjaa nu Ngumu k'a at'aji yo tjuru mba ra dyat'aji yo ja ra mimiji ñe ja ra jmuruji yo ndantsjimi. Ne tjuru nu, k'u ra nzhoji texe yo dyaja ra jyokuji ñe ra tsjaa nza kja k'o kuat'u andub'u :

a) Yo ndantsjimi ñe yo jmuru k'o poji k'a n'año ndantsjimi soo ra mbes'iji in chjuu nza kja na jmuru k'o paa k'a ndantsjimi nu mu ya jñusp'uji inc chjuu.

Ne tjuru ngeje k'u ra mamu ja ra b'ub'u yo jmuru ndantsjimi ñe ra xipjiji pje me k'o nesta ra mbejñeji mba ra jñusp'uji in chjuu nu yo.

- b) Yo arkate dya ra soo ra maa zonu kje b'ub'u yo ndantsjimi ;
- c) Yo tee meb'ondo soo ra ngich'iji k'a ndantsjimi k'a neji. Yo tee a meb'ondo xo kjanu yo n'año tee k'o enje kja n'año jñiñi ra tsjaji, mba ra nuyo, ra mbejñeji, yo jeb'i k'o oru nza kja k'o mamu ne tjuru ;
- d) Nza kja k'o mamu ne tjuru, yo mbokjimi dya ra soo ra dyens'eji mba ra mbezhiji arkate k'u ra tsjaji pjozte. Soo ra maa juajnuji yo dya tee mba ra dyens'e arkate, mbe dya soo ra dyens'eji angeze. Nu yo tee k'o jyēzi ñe dya xi ngeje mbokjimi nu mu ya mezhe ñe nza kja k'o mamu ne tjuru, ra soo ra juajnuji mba ra dyens'eji.
- e) Yo mbokjimi dya ra soo ra jmuruji mba ra tsjaji k'o ra ñaa mba ra mbos'uji yo dya tee ñe dya ra jyod'u k'u ra mbos'u na tee k'u ra dyens'eji na kargo, k'o jmuru k'a pjozte yo tee o k'o dyaja.

Xo dya soo ra jmuruji k'a ra jñaduji texe yo dya tee, k'u ra ñaji o ra pjot'u jñankjimi, ñe yo xiskuama k'o pjongu yo ndantsjimi, o ra chunbi ko yo tjuru k'o b'ub'u a B'ondo o nu yo ngumu k'a kjaji pjozte, ñe dya ra ñaa na s'oo, ko yo b'itu mina zoo a B'ondo.

Dya ra soo ra tsjaji k'u ra jmuruji texe k'o n'año jmuru mba ra tsjaji pjozte k'u ra mbes'i na jñaa o ra chjamba ko yo ndantsjimi. Dya ra soo ra jmuruji kja yo ndantsjimi mba ra soo ra zonuji ja ra mbos'uji yo dya tee.

Nu mu ra ñaa mba ra mamu na kjuana ñe ra soo ra tsjaa k'o ya ñaji, ñe ra tsjapuji nguenda nu k'u ñaa, mbe nu mu ra b'ezhi, soo ra ngont'u nza kja k'o mamu ne tjuru.

Yo mbokjimi, nu yo in jyoo, nu yo in kjuarma ñe yo in suu, xo a kjanu yo jmuru k'o poji k'a ndantsjimi k'a n'año, dya ra soo ra zokuji texe nu k'o mi pes'i, nu yo tee k'u xo ngetjo yo mbokjimi k'o mbos'uji o nu mu xipji in jñankjimi k'u ro mbos'u ñe dya ri ngeje in b'edyi k'u xi ri para kjo mi ngeje.

Nu k'u ja ba b'ub'u yo tee kjo ya chjuntu o iyo ngeje k'u soo ra nuu yo arkate k'a jokuji yo jeb'i k'u nza kja k'o mamu yo tjuru ñe ngeje k'o na kjuana nu k'o soo ra tsjaji.

Yo arkate a B'ondo, kja yo ts'ib'ondo ñe yo jñiñi ngeje k'o soo ra tsjaji ñe nza kja k'o mamu ne tjuru.

Ts'ijña dyete jñite naja (Art. 131).- Ngeje nu b'épji nu arkate a B'ondo k'u ra mamu ja nzi ra ngont'uji nu k'o ra ndómuji k'o pjenda ra ndómuji o pjenda ra mbóji, o nu k'u xi ra kjobutjo kja yo jñiñi a B'ondo, xo akjanu mba ra dyopjuji pama pama ñe k'u dya ra jyézi ra kjobu, ra soo ra mboru yo pjoru tee, k'u ra nzhod'u k'a mboo yo jñiñi a B'ondo texe k'o ra kjobu, zo dya ra dyonuji ja bi dyenje, mbe yo arkate a B'ondo soo ra dyopju, ra mamu, kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo, nu k'o kjont'uji ñe nza kja k'o mamu nu jñaa ñanto (VI) ñe yencho (VII) kja ne ts'ijña dyete dyech'a yencho (117).

Ne Tab'ezo a B'ondo soo ra mamu kja ne Ngumu k'a át'áji yo tjuru a B'ondo k'u dya ra ngont'uji k'u mi kjont'uji nu k'o mi tómuji o mi póji, k'u xi ra pjongu nu Ngumu k'a át'áji yo tjuru, ñe mba ra pjongu k'o xi dyaja; xo akjanu mba dya ra jyézi o ch'iketjo ra ndómuji, ra mbóji ñe k'o ra kjobu k'o pjenda póji, o k'o dyaja, nu mu nee akjanu, nge k'u ra mamu ja ra tsjapuji texe nu k'o ra mbóji o ra ndómuji a tjii a B'ondo, o nu mu ra tsjaa n'año b'épji k'u ra ndonjo a B'ondo. Xo ngetjo nu Tab'ezo a B'ondo k'u ra pejñe kja nu Ngumu k'a át'áji tjuru nu jéb'i k'a kuat'u texe yo merio k'o ra s'od'uji nzi na kjéé, k'u ra tsjapu ja ra jyokuji nu jéb'i k'o nzhotuji.

Ts'ijña dyete jñite yeje (Art. 132).- K'a Ngumu k'a b'ub'u yo xundaro, yo ngumu k'a pjenda ját'áji ñe k'o dyaja ngumu o jomu k'u mi nge in tsjaa yo arkate a b'ondo k'u soo ra mbos'u texe yo dya tee, nu k'u ra mboruji ngeje k'a kjapu in metsjaja yo arkate a b'ondo nza kja k'o mamu ne tjuru k'u ra pjongu nu Ngumu k'a át'áji yo tjuru; xo ra chjeju akjanu nu k'o kja ra ndómuji nu k'a b'ub'u yo Ts'ib'ondo, ñe soo ra unuji sétsi nu yo ngumu k'a át'áji yo tjuru nzi na yo.

Ts'ijña dyete jñite jñii (Art. 133).- Nu Taxiskuama na, yo tjuru k'o dyát'áji k'a Ngumu nu Tjuru k'o texe nu k'o ra pjonguji nu ñe texe yo jéb'i k'o dyát'áji nu, k'o tsjaji ñe k'o ra tsjaji ko nu Tab'ezo a B'ondo, ñe k'o b'ub'u na kjuana nu Ngumu k'a pes'iji in jñaa yo jñiñi, ra ngeje nu Tjuru k'a át'á nu chuu a B'ondo. Yo ts'imbotjuru nzi na yo Ts'ib'ondo ra jyokuji nza kja k'o mamu nu Taxiskuama, yo tjuru ñe yo jéb'i, zo dya ri b'ub'ubi na joo ko yo dya Taxiskuama o yo tjuru kja yo ts'ib'ondo.

Ts'ijña dyete jñite nziyo (Art. 134).- Texe yo merio k'o pes'i a B'ondo, yo Ts'ib'ondo, yo jñiñi, ne Ts'ib'ondo a B'ondo ñe yo dya ngumu k'a kjaji pjoxte-xos'uji yo jéb'i kja yo jñiñi k'a karaji, ra tsjaji na joo nu b'épji, dya nda ra s'od'uji merio, ra nuji texe ñe dya ra mbónuji mba ra tsjapu ra ngins'i na joo nu k'o dyát'áji.

Nu mu ra nguaruji nu b'épji k'a ra mamu ja nzi o s'od'uji kja ra nuji yo tee k'o ngámáji, nzi na yo, a B'ondo, yo Ts'ib'ondo ñe nu Ts'ib'ondo a B'ondo, k'u ra tsjapuji k'u yo merio k'o pes'iji ra nzhótuji nzi na yo nza kja k'o kuat'u a xo'ñi. Nu yo dya ra jyéziji nu k'o mamu kja yo ts'ijña yente nziyo (74), jñaa ñanto (VI) ñe yente nzincho (79).

Nu k'u ra ndómuji, k'u ra ngont'u ja ra ngaraji ñe k'o texe k'o ra ndómuji, texe k'o ra mbós'uji yo dya tee ñe nu mu ra jyod'uji na ts'ib'épji k'u ra tsjaji, soo ra ndómuji o ra dyonuji k'a ra pjonguji na jéb'i k'a kuat'u ja ra tsjapuji mba ra mamuji ja nzi ra ngont'u ko na jéb'i k'u ra kuatuji na mbuxa, k'u xo ra xos'uji nu mu kara na punkju tee mba ra nuji nu Ts'ib'ondo kjo nge k'u ra ngont'u na joo, k'o na joo, k'o ra mbos'u na joo ñe k'o dyaja k'o ra nuji na joo.

Nu mu tsjaji nu k'o kuat'u axo'ñi dya ngeje k'o neji na joo, yo tjuru ngeje k'o ra mamu ja ra tsjapuji, pje ma jéb'i ra mbejñe ñe k'o dyaja k'a ra mamu ja nzi merio pes'i, kjo pépji na joo, k'u dya kjo ra ñanaji o ra mbos'uji ñe na joo k'u ra ngara na joo mba yo Ts'ib'ondo.

Nu k'u ja ra s'od'uji yo merio k'o in tsjaa a B'ondo ko yo Ts'ib'ondo, yo jñiñi, a Ts'ib'ondo a B'ondo ñe k'o ngumu k'a kjaji pjoxte-xos'uji yo jéb'i k'a ja sát'á yo jñiñi k'a karaji, ra tsjaji nza kja k'o mamu nu ts'ijña na ñe yo dya tjuru. Nu k'u soo ra nuji yo ts'ib'épji k'o dyát'áji mba ra s'od'uji yo merio ra tsjaji na ts'ijmuru k'o ra b'ub'u nzi na yo Ts'ib'ondo nza kja k'o mamu nu yeje jñaa kja ne ts'ijña na. Yo mbépi k'o pépji nu ngeje k'o ra tsjapu ra ngins'i na joo nu yo ts'ib'épji nza kja nu B'épji Nziyo kja ne Taxiskuama na.

Yo mbépi k'o pépji a B'ondo, yo Ts'ib'ondo ñe yo jñiñi, xo akjanu nu Ts'ib'ondo a B'ondo ñe yo in jñiñi k'o b'ub'u nu, soo ra tsjaji k'u dya kjo ra mbós'u nu mu ra nzhótuji yo merio k'u kuatu angeze, ñe k'u ra tsjapuji texe nu k'o ra chonji nzi na yo ts'ijmuru k'u kjaji pjoxte.

Yo jéb'i k'u ra pjot'u jñaa, nu mu ra jyod'uji ja ra pjot'uji jñaa k'u ra mbara yo dya tee, k'u ra mamu nza kja, ja ra tsjaji pjoxte, nu k'o pépjits'é, yo ngumu k'a pjos'uji yo tee ñe yo dya ts'ib'ondo ñe k'o dyaja nzi na yo jñi arkate k'o b'ub'u a b'ondo, soo ra tsjaji na joo ñe ra ngeje k'u ra pjot'u jñaa, k'u ra jichiji o ra xipjiji ja ra b'ub'uji. Texe yo jéb'i k'u ra pjot'u jñaa dya ri kuat'u na tjuu, na jmicha, jñaa o yo yaxu k'u ra mamu na tjuu yo na mbépi.

Yo tjuru, ndeze k'a mi b'ub'u, soo ra tsjapuji k'u ra ngins'i texe nu k'o mamu yo yeje jña k'o kua't'u axo'ñi, xo ra xipji nu mu ra zad'uji.

B'EPJI JÑINCHO

Kja yo yepe dyát'áji yo tjuru nu Taxiskuama

Ts'ijña dyete jñite ts'ich'a (Art. 135).- Nu Taxiskuama na soo xi ra jñusp'uji o ra pótují yo ts'ijña. Mba ra nu k'o ra jñus'uji o ra pótují ra tsjapu ra mbézhi nu tjuru kja nu taxiskuama, soo ra mamu nu Ngumu k'a át'áji yo tjuru, k'u ra mbas'u in dyéé yo yeje ndee kja jñii nu k'o pépji nu, ra mamuji kjo nge yo tjuru k'u ra pótú o ra jñus'uji, ñe nu mu ya ra mamuji akjanu, texe yo ts'ingumu k'a át'áji yo tjuru kja yo Ts'ib'ondo. Ne Ngumu k'a át'áji yo tjuru, o nu Komision k'u pépji pama pama nu mu nge akjanu, ra mbezheji ja nzi o mbas'uji in dyéé kja yo Ngumu k'a át'áji yo tjuru ñe ra unuji nguenda nu mu ya ngejme akjanu k'o ra jñus'uji o ra pótují.

B'EPJI NZINCHO

K'u dya ra tsjapuji na s'oo kja ne Taxiskuama

Ts'ijña dyete jñite ñanto (Art. 136).- Nu Taxiskuama na dya ra b'ézhi zaku, zo ra b'ub'u na tee k'u ra tsjaa chuu. Nu mu ra nee ra tsjapuji k'u ra s'od'u, ra b'ub'u na arkate k'u dya ra jobi ñe k'u tsjapu ra guench'i, nu mu ra tsjapu ra nzhonts'é yo jñiñi, ra b'ub'u k'u ra nuji na joo ñe k'u ra jyokují ñe kja yo tjuru k'u o tsjapuji ro kjobu, ñe ra guench'iji, xo akjanu ra tsapuji yo arkate k'o xos'u nu chuu, nza kja k'o mbós'ji.

K'o dya jña

Ts'ijña ot'u. Nu Taxiskuama na ra pjonguji ndeze k'ua ñe ko texe t'ekjañomu kja ra ñaji, mba ra mboruji ñe ra tsjapu ra kua'tuji texe a B'ondo; mbe dya ra tsjaji akjanu nu k'o mamu ma ra ts'aa dyeme kja yo arkate k'o manda a B'ondo ñe kja yo Ts'ib'ondo k'u ndeze nu mu ya ra tsjapuji nguenda nu, dya b'e ra soo ra dyát'áji nu kja nge nu mu ra mburu nu paa naja nu zana ts'ich'a nu kjéé dyech'a nzincho dyech'a yenko (1917), nu mu ra zát'á nu paa nu ra jyokují ko t'ekjañomu k'a

Ngumu yo tjuru ñe ra tsjapu ra ngins'i ne tjuru nu tee k'u ra dyens'ejí nu mu tsjaji dyeme mba ra mbezhi nu Tab'ezo a B'ondo.

Kja ne dyeme k'u ra pjot'u jñaa, nza kja k'o mamu ne tjuru k'o kua't'u andub'u, dya ra soo ra tsjapuji nguenda nu jñaa ts'ich'a (V) nu ts'ijña jñinte yeje (82); xo dya soo ra mbézhi tee k'u pes'i in jñaa yo tee ñe yo jñiñi, k'u ri pépji kja ne Xundaro, nu mu dya ri ngeje tee k'u manda nu k'a ra dyemeji k'a in jñiñi; xo dya soo ra jyéziji mba ra dyens'ejí nu k'u kja ra kjobu ra dyens'ejí nu Ngumu k'a á't'áji yo tjuru, yo tee k'u ngeje pjoxté ñe yo dya tee k'u xi kjatjo pjoxté, nu mu nge akjanu ra jyézi nu b'épji k'a mi pépji nu mu ra pjonguji nu jéb'i k'u pjot'u jñaa.

Ts'ijña yeje. Nu tee k'u ra ngeje pjoxté kja ne Ngumu nu Tab'ezo a B'ondo, ndeze nu mu ra pjonguji nu Taxiskuama, ra pjongu na jéb'i mba ra dyens'ejí k'u ra mbes'iji in kargo a B'ondo, ra nuu k'u ra tsjaji nu dyeme k'u nu Ngumu ya ri pépji, akjanu nu mu ra mbezhi nu mu ra dyemeji nu Tab'ezo, soo ra mamuji kjo nge k'o ndonjo mba ra mbezhi Tab'ezo a B'ondo, mba ra tsjapu ra ngins'i nu jñaa k'o kua't'u axo'ñi.

Ts'ijña jñii. Nu k'u kja ra mburu ra pépji soo ra mbezhe, mba yo tee k'o pes'i in jñaa yo tee ñe yo jñiñi ndeze nu paa naja nu zana nzincho, ñe mba ra mbezhi Tab'ezo a B'ondo ndeze nu paa naja (1o.) kja ne zana dyech'a yeje nu kjéé dyech'a nzincho dyech'a ñanto (1916).

Ts'ijña nziyo. Yo tee k'o pes'i in jñaa yo jñiñi nu mu kja ra zát'á nu paa k'u ra dyens'ejí ñe ri ngeje nu paa k'u yes'e, xo ngetjo yeje kjéé k'u ra mezhe k'a in kargo, mba ra ke nu Ngumu k'a pes'iji in jñaa yo jñiñi soo ra yepe ra potuji, kja ndee, nzi na yeje kjéé.

Ts'ijña ts'ich'a. Ne ngumu k'a á't'áji yo tjuru soo ra dyemeji na Mbotjuru kja ne Ngumu k'a á't'áji yo chuú a B'ondo, nu mu ra zát'á nu zana ts'ich'a mba ra k'u ya ri pépji nu, nu mu ra zát'á nu paa naja nu zana ñanto.

Nu mu ra ts'aa dyeme dya ra ndépi k'o mamu nu ts'ijña nzinte ñanto nu k'u ñaa ja ra juajnuji yo tee k'u ra mbézhi arkate kja yo Ngumu k'a á't'áji tjuru kja yo ts'ijñiñi, mbe nu k'o ra dyens'ejí ra ngetjo k'u soo ra pépji nu ot'u b'épji kja yeje kjéé nza kja k'u mamu nu ts'ijña nzinte nziyo (94).

Ts'ijña ñanto. Ne ngumu k'a át'áji yo tjuru soo ra pépji k'a ra mburu ra jmuruji nu paa dyech'a ts'ich'a nu zana nziyo nu kjéé dyech'a nzincho dyech'a yencho (1917), mba ra dyens'ejí kjo nge k'u ra tsjaa Dyeme, ra mbezhe nu k'o mbas'uji in dyéé ñe ra nuu k'u ra ngins'i na joo nu mu ts'aa dyeme ne Tab'ezo a B'ondo, ñe ra mamu kjo ts'aa na joo; ñe xo ra pjongu nu Tjuru kja yo Tribunal kja yo jñiñi, ne tjuru kja yo Tribunal a Ts'ib'ondo a B'ondo ñe k'a sát'á yo jñiñi, ngek'ua nu Ngumu k'a át'áji yo chuú a B'ondo soo ndame ra dyens'e yo Mbotjuru ñe yo ts'imbotjuru kja yo ts'ijñiñi, ñe xo ngetjo kja ne Ngumu k'a át'áji yo tjuru nu mu ra dyens'ejí yo Mbotjuru, Ts'imbotjuru k'u ot'u ra tsjaa nu b'épji a Ts'ib'ondo a B'ondo ñe k'a sát'á yo jñiñi; xo ra pjongu texe yo tjuru k'u ra maa ngich'i nu Tab'ezo a B'ondo. Yo Mbotjuru kja yo jñiñi ñe yo Ts'imbotjuru kja yo Ts'ijñiñi, ñe Mbotjuru ñe yo Ts'imbotjuru kja Ts'ib'ondo a B'ondo ñe k'a sát'á yo Jñiñi, soo ra mburují nu b'épji ante ke ra zát'á nu paa naja nu zana yencho nu kjéé dyech'a nzincho dyech'a yencho (1917), ñe ra nguaru nu mu ra dyens'ejí nu tee k'o tsjaa pjoxté kja nu Ngumu nu Tab'ezo a B'ondo.

Ts'ijña yencho. Kja nudya, nu mu ra mbezhiji yo juajnu mba ra dyemeji yo tee k'o pes'i in jñaá yo jñiñi nu k'u ra soo ra tsjaa nge nu Jmuru k'a pezhe nu Ot'u Ts'ijñiñi k'a ens'ejí nzi na yo Ts'ib'ondo a B'ondo, k'u ra dyemeji mba ra mbezheji ja nzi o zás'á yo tee k'o pes'i in jñaá yo tee, xo ra pjongu k'u ya jmurú nu yo tee k'o pes'i in jñaá yo jñiñi k'o kja dyens'ejí, ra nzhotuji na jéb'i k'a kuat'u nu jmicha nzi naja yo.

Ts'ijña jñincho. Ne Ngumu k'a át'áji yo chuú a B'ondo, ngeje k'u ra jyoku yo jéb'i k'u ra ñana nu k'o dya b'e kjuaru nu b'épji, ñe ra tsaji nza kja k'o mamu yo tjuru.

Ts'ijña nzincho. Nu b'ezo k'u nge arkate kja yo Xundaro, k'u pépji mba ra mboru nu Tab'ezo a B'ondo, nge k'u ra pjongu yo tjuru k'a emeji, nza kja k'o soo ra tsjaji, nudya, mba ra dyens'ejí mba ra jmurú k'a Ngumu k'a át'áji yo tjuru.

Ts'ijña dyech'a. Nu k'o mi pépji ñe mi kjaa pjoxté kja yo arkate nu mu o tsjaa chuú ko nu Tab'ezo a B'ondo k'o ndonjo, o nu mu mbos'u angeze, xo ra mbos'u mba ra ñanabi k'u ra chunji ko yo zapju k'a in dyéé, o ra mbos'u k'a n'año o chunji nu Tab'ezo a B'ondo, soo ra guench'iji kja yo tjuru k'o kuat'ubá, mu dya unuji sétsi.

Ts'ijña dyech'a naja. Kja ne Ngumu k'a áťáji yo tjuru ñe nzi na yo ts'ib'ondo k'a kjaji yo tjuru nu k'o ra mbos'u k'o pes'i juajma, yo mbépi nza kja k'o mamu nu Taxiskuama mba yo tjuru, ñe ra tsjaji akjanu texe yo Ts'ib'ondo.

Ts'ijña dyech'a yeje. Yo tee a meb'ondo k'u mi pépi ko yo Xundaro, yo t'ii ñe yo suu yo, ñe yo tee k'o pépi nu mu ts'aa yo chuu o k'a mi kjaa pjozte, soo ra ot'u ra nzhótujj mba ra ndómujj yo ts'ijuajma nza kja k'o mamu nu ts'ijña dyote yencho ñe texe k'o mamu ne tjuru.

Ts'ijña dyech'a nziyo. Ya ra otjo nu Ngumu k'a mi áťáji chuu.

Ts'ijña dyech'a ts'ich'a. Ngeje k'u ra xipjiji nu k'u kja pjozte k'a ngumu nu Tab'ezo a B'ondo mba ra pjongu ne tjuru k'u soo ra tsjaa yo mbépi k'o dyátáji, k'o tsjabi ñe k'o ubu k'o dya joo k'o tsjapu nu xiskuama kja ne zana yeje nu kjéé dyech'a nzincho dyech'a jñii ne ra chubi ko nu Tab'ezo a B'ondo.

Ts'ijña dyech'a ñanto. Ne Ngumu k'a áťáji tjuru nu mu ra pépiji pama pama, k'u ra mburu nu paa naja (10.) nu zana nzincho nu kjéé nu, ra pjongu texe yo tjuru kja ne Taxiskuama k'u dya b'e mi pjongujj nu mu yepe o pépi nza kja k'o mamu nu ts'ijña ñanto k'o yo dyaja, ñe ra ot'u ra tsjapu nguenda yo tjuru k'u ra mbos'u yo soo ra tsjaa yo tee, ñe yo ts'ijña jñite, jñite yeje, jñite jñii, jñite ts'ich'a, jñite ñanto, jñite jñincho, dyete dyech'a yencho (30, 32, 33, 35, 36, 38, 107) ñe k'o kuaťu k'a b'épja nu ts'ijña dyete dyech'a naja (111) kja ne Taxiskuama na.

Ts'ijña dyech'a yencho. Yo ndantsjimi ñe yo dyaja ngumu k'u nza kja k'o mamu nu jñaá yeje (II) kja ne ts'ijña dyote yencho kja ne Taxiskuama a B'ondo k'u xi ra jñusp'ujj, ra ngeje in tsjaa yo meb'ondo. Soo ra jyézitjoji akjanu.

Ts'ijña dyech'a jñincho. (O pótu)

Ts'ijña dyech'a nzincho. (O pótu)

O tsjaji k'a Ngumu k'a Jmurujj k'a áťáji yo Tjuru kja Keretaro, nu jñite naja (31) nu zana naja nu kjéé dyech'a nzincho dyech'a yencho. O yaxujj.- Tab'ezo a B'ondo: Luis Manuel Rojas, tee k'o at'a tjuru a Ts'ib'ondo k'a Jalisko.- Ot'u Tab'ezo: jmuu xundaro. Candido Aguilar, tee k'o at'a tjuru a Ts'ib'ondo k'a Beracru.- B'épja Tab'ezo: jmuu xundaro. Brigadier Salvador González Torres, tee

k'o at'a tjuru a Ts'ib'ondo k'a Oajaka.- tee k'o at'a tjuru a Ts'ib'ondo k'a Aguascaliente: Daniel Cervantes.- tee k'o at'a tjuru a Baja California : Ignacio Roel.- yo tee k'o at'aji tjuru a Ts'ib'ondo k'a Koauila: M. Aguirre Berlanga, José Ma. Rodríguez, Jorge E. Von Versen, Manuel Cepeda Medrano, José Rodríguez González (b'epja at'a).- tee k'o at'a tjuru a Ts'ib'ondo a Kolima: Francisco Ramírez Villareal.- yo tee k'o at'aji tjuru a Ts'ib'ondo a Chiapas: Enrique Suaréz, Lisandro López, Daniel A. Cepeda, Cristóbal Ll. Y Castillo, J. Amílcar Vidal.- tee k'o at'a tjuru a Ts'ib'ondo a Chiuaua: Manuel M. Prieto.- yo tee k'o at'aji tjuru a B'ondo : jmuu xundaro. Ignacio L. Pesqueira, Lauro López Guerra, Gerzayn Ugarte, Amador Lozano, Félix F. Palavicini, Carlos Duplán, Rafael L. de los Rios, Arnulfo Silva, Antonio Norzagaray, Ciro B. Ceballos, Alfonso Herrera, Román Rosas y Reyes (b'epja at'a), k'u o xoru. Francisco Espinosa (b'epja at'a).- yo tee k'o at'aji tjuru a Ts'ib'ondo a Durango: Silvestre Dorador, k'u o xoru. Rafael Espeleta, Antonio Gutiérrez, at'a Fernando Gómez Palacio, Alberto Terrones B., Jesús de la Torre.- yo tee k'o at'aji tjuru a Ts'ib'ondo a Guanahuato: jmuu xundaro. K'u o xoru. Ramón Frausto, Ing. Vicente M. Valtierra, José N. Macías, David Peñaflor, José Villaseñor, Santiago Manrique, k'u o xoru. Hilario Medina, Manuel G. Aranda, Enrique Colunga, Ing. Ignacio López, at'a. Francisco Díaz Barriga, Nicolás Cano, Tte. Crnl. Gilberto N. Navarro, Luis Fernández Martínez, Luis M. Alcocer (b'epja at'a), Ing. Carlos Ramírez Llaca.- yo tee k'o at'aji tjuru a Ts'ib'ondo a Guerrero: Fidel Jiménez, Fidel Guillén, Francisco Figueroa.- tee k'o at'a tjuru a Ts'ib'ondo a Idalgo: Antonio Guerrero, Leopoldo Ruiz, k'u o xoru. Alberto M. González, Rafael Vega Sánchez, Alfonso Cravioto, Matías Rodríguez, Ismael Pintado Sánchez, k'u o xoru. Refugio M. Mercado, Alfonso Mayorga.- yo tee k'o at'aji tjuru a Ts'ib'ondo a Jalisco: Marcelino Dávalos, Federico E. Ibarra, Manuel Dávalos Ornelas, Francisco Martín del Campo, Bruno Moreno, Gaspar Bolaños B., Juan de Dios Robledo, Ramón Castañeda y Castañeda, Jorge Villaseñor, jmuu xundaro. Amado Aguirre, José I. Solórzano, Francisco Labastida Izquierdo, Ignacio Ramos Praslow, José Manzano, Joaquín Aguirre Berlanga, jmuu xundaro. Brigadier Esteban B. Calderón, Paulino Machorro y Narváez, Crnl. Sebastián Allende, Jr.- yo tee k'o at'aji tjuru a Ts'ib'ondo a B'ondo: Aldegundo Villaseñor, Fernando Moreno, Enrique O'Fárril, Guillermo Ordorica, José J. Reynoso, Antonio Aguilar, Juan Manuel Giffard, Manuel A. Hernández, Enrique A. Enríquez, Donato Bravo Izquierdo, Rubén Martí.- yo tee k'o at'aji tjuru a Ts'ib'ondo a Michoakan : José P. Ruiz, Alberto Peralta, Cayetano Andrade, Uriel Avilés, Gabriel R. Cervera, Onésimo López Couto, Salvador Alcaraz Romero, Manuel Martínez Solórzano, Martín Castrejón, k' tee k'u o xoru Alberto Alvarado, José Álvarez, Rafael Marquez, José Silva Herrera, Amadeo Betancourt, Francisco J. Múgica, Jesús Romero Flores.- yo tee k'o at'aji tjuru a Ts'ib'ondo a Morelos.- Antonio Garza Zambrano, Álvaro L. Alcánzar, José L. Gómez.- yo tee k'o at'aji tjuru a

Ts'ib'ondo a Nuevo León: Manuel Amaya, Nicéforo Zambrano, Luis Ilizalturri, Crnl. Ramón Gámez, Reynaldo Garza, Plutarco González, Lorenzo Sepúlveda, (b'epja at'a).- yo tee k'o at'aji tjuru a Ts'ib'ondo a Oajaka: Juan Sánchez, Leopoldo Payán, k'u o xoru. Manuel Herrera, k'u o xoru. Porfirio Sosa, k'u o xoru. Celestino Pérez Jr., Crisóforo Rivera Cabrera, Crln José F. Gámez, Mayor Luis Espinosa.- yo tee k'o at'aji tjuru a Ts'ib'ondo a Puebla: at'a. Salvador R. Guzmán, k'u o xoru. Rafael B. Cañete, Miguel Rosales, Gabriel Rojana, k'u o xoru. David Pastrana Jaimes, Froylán C. Manjarréz, Tte. Crnl. Antonio de la Barrera, Mayor José Rivera, Crln. Epigmenio A. Martínez, Pastor Rouaix, Crnl. de Ings. Luis T. Navarro, Tte. Crln. Federico Dinorín, jmuu xundaro. Gabino Bandera Mata, Crnl. Porfirio del Castillo, Crnl. Dr. Gilberto de la Fuente, Alfonso Cabrera, José Verástegui.- yo tee k'o at'aji tjuru a Ts'ib'ondo a keretaro: Juan N. Frías, Ernesto Perrusquía.- yo tee k'o at'aji tjuru a Ts'ib'ondo a San Luís Potosí : Samuel M. Santos, at'a. Arturo Méndez, Rafael Martínez Mendoza, Rafael Nieto, Dionisio Zavala, Gregorio A. Tello, Rafael Curiel, Cosme Dávila (b'epja at'a).- yo tee k'o at'aji tjuru a Ts'ib'ondo a Sinaloa: Pedro R. Zavala, Andrés Magallón, Carlos M. Ezquerro, Cándido Avilés Emiliano C. García.- yo tee k'o at'aji tjuru a Ts'ib'ondo a Sonora: Luis G. Monzón, Ramón Ross.- yo tee k'o at'aji tjuru a Ts'ib'ondo a Tabasko: k'u o xoru. Rafael Martínez de Escobar, Santiago Ocampo, Carmen Sánchez Magallanes.- yo tee k'o at'aji tjuru a Ts'ib'ondo a Tamaulipas: Crnl. Pedro A. Chapa, Ceferino Fajardo, Fortunato de la Híjar, Emiliano Próspero Nafarrate.- yo tee k'o at'aji tjuru a Ts'ib'ondo a Tepik: Tte. Crnl. Cristóbal Limón, Mayor Marcelino Sedano, Juan Espinosa Bávara.- yo tee k'o at'aji tjuru a Ts'ib'ondo a Tlaskala: Antonio Hidalgo, Ascensión Tépal, Modesto González y Galindo.- yo tee k'o at'aji tjuru a Ts'ib'ondo a Beracruz: Saúl Rodiles, Enrique Meza, Benito Ramírez G., Eliseo L. Céspedes, Adolfo G. García, Josafat F. Márquez, Alfredo Solares, Alberto Román, Silvestre Aguilar, Angel S. Juárez, Heriberto Jara, Victorio N. Góngora, Carlos L. Gracidias (b'epja at'a), Marcelo Torres, Juan de Dios Palma, Galindo H. Casados, Fernando A. Pereyra.- yo tee k'o at'aji tjuru a Ts'ib'ondo a Yukatan: Enrique Recio, Miguel Alonso Romero, Héctor Victoria A.- yo tee k'o at'aji tjuru a Ts'ib'ondo a Zakatekas: Adolfo Villaseñor, Julian Adame, Jairo R. Dyer, Samuel Castañón, Andrés L. Arteaga, Antonio Cervantes, Crnl. Juan Aguirre Escobar.- pjos'u yo at'a tjuru: Fernando Lizardi, tee k'o at'a tjuru a Ts'ib'ondo a Guanahuato.- pjos'u yo at'a tjuru: Ernesto Meade Fierro, tee k'o at'a tjuru a Ts'ib'ondo a Koauila: pjos'u yo at'a tjuru: José M. Truchuelo, tee k'o at'a tjuru a Ts'ib'ondo a Keretaro.- pjos'u yo at'a tjuru: Antonio Ancona Albertos, tee k'o at'a tjuru a Ts'ib'ondo a Yukatan.-b'epja pjoxta k'u at'a tjuru: at'a. Jesús López Lira, tee k'o at'a tjuru a Ts'ib'ondo a Guanahuato.- b'epja pjoxta k'u at'a tjuru: Fernando Castaños, tee k'o at'a tjuru a Ts'ib'ondo a Durango.- b'epja pjoxta k'u at'a tjuru: Juan de Dios Bojórquez, tee k'o at'a tjuru a Ts'ib'ondo a

Sonora.- b'epja pjoxta k'u at'a tjuru: Flavio A. Bohórquez, tee k'o at'a tjuru a Ts'ib'ondo a Sonora. Xo a kjanu, ri manda k'u ra tsjaa k'a jeb'i, ra tsjaa para texe yo tee a Ts'ib'ondo a B'ondo, mba ra tsjaji k'u mamu nu taxiskuamana.

YO TJURU K'U O PØT'UJI (REFORMAS)

Ts'ijña najatjo. O jñuns'uji k'o xi naja ts'ijña nzincho k'a ne ts'ijña nziyo 4o. ; o yepe dyat'aji k'u nu pezhe XXV ñe o chaka nu pezhe XXIX-Ñ k'a nu ts'ijña yente jñii (73), k'a Taxiskuama B'ondo, ngek'ua o ngeme a kjanu :

Texe yo tee soo ra mbaru k'o pes'i ñe texe yo ch'unu ne B'ondo, ne k'u ra jizhi k'o paru. Ne B'ondo Ndanxoñiji ra tsjaa nad'a texe k'o pes'i yo tee. Nu jña k'u paru ra jyod'u yo ñ'inji ngek'ua yo tee soo ra jizhi k'o pes'i.

Ts'ijña yente jñii (Art. 73).

XXV. Mba ra dyat'aji texe a Tab'ondo ngunxoru k'o kja pjuru, k'o ndee, a xo'ni ; k'a at'aji k'o na joo jña, k'o na joo jmii, k'a jizhiji ja ra ndujmujj k'a juajma, k'a tujmiji yo ndaro k'o na joo jmii, k'a kjaa xiskuama, k'a kjaa k'o soo ra jand'uji a jense, k'a yo tangunxoru k'a jizhiji texe k'o pes'i yo tee k'o kara k'a ne Tab'ondo ngek'ua ra dyat'aji yo jña k'o ra mboru k'o kjaa k'a ne jñiñi k'a ne Ts'ib'ondo ne Tab'ondo. Ne ra ñad'a k'o at'a b'epji.

XXIX-Ñ. Mbara dyat'aji yo jña k'o ra b'ub'u ne Tab'ondo, Ts'ib'ondo, ñe Ts'ijñiñi, ra mboxteji mu ra pepjiji k'o pes'i yo tee, mbe dya ra kjanu nu jña XXV k'a ne ts'ijña. A kjanu, ra jyod'uji yo dyinji mba ra pepjiji yo tee, ngek'ua ra tsjaji k'o mamu yo jña nziyo (4o) ne Taxiskuama.

Ot'u. Nu jña nu, soo ra dyat'aji k'u nu yempa mu ra nad'aji k'a nu taxiskuama B'ondo.

B'epja: Texe yo pjos'u chjuu k'o mamu yo jñab'ondo, k'o ne tee k'o at'a xiskuama ñeje k'o jokujj mu ra konbeneji, mu ra pjo k'o ra zobuji xi ra najotjo.

B'ondo, dyote nziyo, zana jñii, yeje otjo otjo nzincho (24/03/09) arkate Gustavo E. Madero Muñoz, Tabezo.- arkate Cesar Horacio Duarte Juarez, tabezo, arkate Gabino Cue Monteagudo, pjozte, arkate Manuel Portilla Dieguez, pjozte.

Nu k'o ra tsjaji k'o mamu nu ts'ijña jñinte nzincho (89) ne Taxiskuama B'ondo, mba ra nad'aji na joo jñaa k'o pjons'u nu ndaxoñiji a B'ondo, paa dyote nziyo zana nziyo yeje otjo otjo ojto.- Felipe de Jesús Calderón Hinojosa.- Nu pjozte a ngumu k'a jmururu tee, tab'ezo Fernando Francisco Gómez Mont Urueta.

Ngextjo nu ts'ijña nu.- Ra chaka k'a nu jñaa XXIX-O k'a ne ts'ijña yente jñii (73) k'a ne Taxiskuama B'ondo, ngek'ua ra ngejme a kjanu :

Ts'ijña yente jñii. Yo jmururu tee soo ra tsjaa :

NU K'O SOO RA TSJAJI

Ot'u. Nu jñaa ra ngich'i k'a ne yempa mu ra mbedye k'a ne taxiskuama B'ondo.

Yeje. K'a jmuruji yo ndaxoñiji ra dyat'aji yo ts'ijña k'u dya ra mezhe dyech'a yeje paa k'u ra mbezheji mu ra ngich'i k'u nu jñaa.

Jñii. Mu dya b'e at'aji yo jñaa k'a ne jmururu tee, xi na jotjo ra tsjaji k'o mamu k'u naja xiskuama.

B'ondo, dyote nziyo jñii zana kjee yeje otjo ojto nzincho.- Pjozte Gustavo Enrique Madero Muñoz, tabezo.- pjozte Cesar Horacio Duarte Jáquez, tabezo,. Pjozte Gabino Cue Monteagudo, pjozte.- joku tjuru María Eugenia Jiménez Valenzuela, pjozte.

Mo tsjaji k'o mamu nu ts'ijña jñincho nzincho (89) k'a ne Taxiskuama B'ondo mba ra jñandaji ne ra mbaruji ro at'a nu jñaa k'a ne ndanxoñiji B'ondo ne paa dyote nziyo ne kjee yeje otjo otjo nzincho.- Felipe de Jesús Calderón Hinojosa.- Nu pjozte a ngumu k'a jmururu tee, tab'ezo Fernando Francisco Gómez Mont Urueta.

Ngextjo nu ts'ijña nu.- O yepe jokuji nu ot'u jña XXI k'a ne ts'ijña ne taxiskuama B'ondo, ngek'ua o ngejme a kjanu:

Ts'ijña yente jñii. Yo jmurute soo ra tsjaa :

Mba ra mbas'a yo kjaji na s'oo k'a ne Tab'ondo ñe mamuji k'o ra zub'uji; ra dyat'aji na jña mu ra pench'iji yo tee k'u ra mamu ja ra zub'u, nza yejebi ne Tab'ondo ñe Ts'ib'ondo ñe jñiñi ñe ja ra zub'uji yo jmuru k'o kja na s'oo.

NU K'O SOO RA TSJAJI

Ot'u. Nu jña ra ngich'i k'a ne yempa mu ra mbedye k'a ne Taxiskuama B'ondo.

Yeje. K'o ra kjapuji k'o kja na s'oo texe k'o ts'ib'ondo, xi na joo ra at'aji, mu dya b'e jokuji k'o xi na jña yo tee k'o jmuru k'a at'aji yo jña, k'a ne ts'ijña yente jñii XXI k'a ne Taxiskuama.

Mu ya jyod'uji ja ra ñanuji k'o yo ts'ijña k'o ra mbos'u dya pje ra tsjapu mu ya ngich'i k'u na ts'ijña.

A kjanu soo ra nguaru ñe tsjapuji nzikja mamu yo jña, mu dya b'e kich'i nu jña na.

B'ondo, dyote nziyo jñii zana yeje otjo otjo nzincho.- Pjoxte Gustavo E. Madero Muñoz, tab'ezo.

Pjoxte Cesar Horacio Duarte Jaquez, tab'ezo, pjoxte Gabino Cue Monteagudo, pjoxte.- Margarita Arenas Guzman, pjoxte.

Mo ya tsjaji k'o mamu nu ts'ijña jñinte nzincho k'a ne Taxiskuama B'ondo mba ra jñand'uji ñe ra mbaraji ro at'a nu jña k'a ne ndanxoñiji B'ondo ñe paa dyote ñanto, zana nziyo kjee yete otjo otjo nzincho.- Felipe de Jesús Calderón Hinojosa.- Nu pjoxte a ngumu k'a jmuru tee, tab'ezo Fernando Francisco Gómez Mont Urueta.

Ngextjo nu ts'ijña nu: O ckakaji k'o xi na ts'ijña k'a ts'ijña dyecha ñanto (16) ne Taxiskuama B'ondo, ngek'ua o ngejme a kjanu :

Ts'ijña dyecha ñanto. Dya kjo tsjak'u k'o na s'oo k'a in nzumu k'a ne xiskuama ne k'o i pes'ige mu dya kja kiskuama k'u penk'e nu ndanxoñiji.

Texe yo tee ra mboruji k'o pes'i ñe soo ra mamuji k'o dya ne ra tsjaa.

Dya ra soo ra ngot'uts'iji k'a p_joru mu dya kja na xiskuama k'u mamu k'u i tsjaa k'o na s'oo.

NU K'O RA TSJAJI

Ngextjo nu ts'ijña nu.- Nu jña ra ngich'i k'a ne yempa mu ya ra mbedye k'a ne Taxiskuama B'ondo.

B'ondo, dyote naja zana jñii kjee yeje otjo otjo nzincho.- Pjoxte Gustavo E. Madero Muñoz, tab'ezo, Pjoxte Cesar Horacio Duarte Jaquez, tab'ezo, pjoxte Gabino Cue Monteagudo, pjoxte.- Margarita Arenas Guzman, pjoxte.

Mu ya tsjaji k'o mamu nu ts'ijña jñinte nzincho k'a ne Taxiskuama B'ondo mba ra jñanduji ñe ra mbaraji ro at'a nu jña k'a ne ndanxoñiji B'ondo ñe paa dyote jñincho, zana ts'ich'a ñe kjee yeje ojto otjo nzincho.- Felipe de Jesús Calderón Hinojosa.- Nu pjoxte a ngumu k'a jmuru tee, tab'ezo Fernando Francisco Gómez Mont Urueta.